

Ósképeskönyv II.

Jelképolvasókönyv

Juditnak,
gyermekeinknek, unokáinknak,
az ősi magyar keresztény műveltség keresőinek, örököseinek,
mindannyiunknak

Bereczky Zoltán

Ósképeskönyv II.

Jelképolvasókönyv

Mennyezetkazettás templomok táblaképeinek értelmezése
ósképek, jelképek, bibliai képek, imaképek által

Pont, pont, vesszőcske, készen van a fejecske...

*Második, bővített, átdolgozott kiadás
Zsámbék - Balatonszepezd 2019*

A felhasznált képek legnagyobb részét Fábi János,
az Országház képeit Jánváry Zoltán készítette.
A képek minősége, felbontása változó.
Borító: Nagy Zita Róza
A szöveget Bereczkyné Máthé Judit gondozta.

A könyv kiadását segítették:

**Emberi Erőforrások Minisztériuma
Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős
Államtikárság**

a 2017. évi EGYH-KCP-17-0303 azonosító számú pályázattal
Zsámbéki Református Egyházközség
Corvinus Library, Hamilton

ISBN: 978-963-08-7986-6

Második, bővített, átdolgozott kiadás
Készült: Zsámbékon és Balatonszepezden 2019-ben

**A Zsámbéki Református Egyházközség
kiadása**

Nyomdai előkészítési munkák: Bereczky Zoltán, Máthé Gergely
Kapcsolat a szerzővel: szentrontasi@gmail.com
<https://honlap.parokia.hu/lap/kalendarium/>

Okostelefonon elérhető: Ósképekönyv BOOK@HAND
MTA SZTAKI

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 137. esztendejében, 2019-ben.
A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja
Felelős vezető: Erdős Tamás vezérigazgató
Telefon: 66/887-400

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	5
Előszó a második kiadáshoz	6
Előszó az első kiadáshoz	8
Útkereséstől útmutatásig	10
Mit láttak a régiek a templomokban?	12
A kutatás története	15
Mennyezetkazettás templomok a Kárpát-medencében tájegységek szerint	22
Mennyezetkazettás templomok a Kárpát-medencében időrend szerint	23
Az ősképekről, ősjelekről	26
Az ősképek értelmezése a számok alapján	54
Néhány különleges alakos őskép	74
Imaképek	80
Mennyezetek	
Csengersima (Tiszahát)	86
Gyügye (Tiszahát)	90
Énlaka (Székelyföld, Udvarhelyszék)	92
Nyárádszentmárton (Székelyföld, Marosszék)	94
Kézdimartonfalva (Székelyföld, Háromszék)	96
Szacsva (Székelyföld, Háromszék)	98
Kissikátor (Felföld)	100
Farcád (Székelyföld, Udvarhelyszék)	102
Rudabánya (Felföld)	104
Gyulakuta (Székelyföld, Marosszék)	106
Kalotadámos (Erdély, Kalotaszeg)	108
Körös (Baranya)	110
Drávaiványi (Baranya)	112
Szentsimon (Felföld)	113
Csetfalva (Tiszahát)	114
Gogánváralja (Erdély, Küküllő mente)	116
Csenger (Tiszahát)	118
Kercsed (Erdély, Aranyosszék)	120
Kercsed, Kövend és Mészkö (Erdély, Aranyosszék)	121
Kézdimartonfalva (Székelyföld, Háromszék)	122
Simai sakkoló	124
Üdvtörténeti játék a csengersimai táblaképek üzenete alapján	141
Felhasznált és ajánlott irodalom	149

Előszó a második kiadáshoz:

Bereczky Zoltán *Ósképeknyv-jelképe-olvasókönyv* felhalmozott imádságos anyaga egyértelmű változata az Erdélyi Zsuzsa *Hegyet hágék, lőtöt lőték* kötetben összegyűjtött imádságoknak. Az egyik olyan képi művészetnek, a másik pedig olyan költőiségnek a bámulatos kincsestára, amelyik évszázadokon át rejtőzködve virágzott, mígnem előbukkant, előcsalatt Erdélyi Zsuzsa és Bereczky Zoltán érzéke, érzékenysége által. Ősi, netán történelem előtti, de mindenképpen kereszténység előtti és réges-régi keresztény kultúra nyomainak sokasága és keveredése fedezhető föl mind a festett táblákon, mind az írott versekben. A katolikus egyházban el nem ismert és nem ismert imádságok elképesztő mennyiségét – az adatközlő idős aszszonyok saját bevallásuk szerint –, a nagyanyjuktól tanulták, tehát ezer év az adott hagyományozás idejét tekintve csak ötszáz év. A költői képességnek ismeretlen messzeségbe tűnő, felmérhetetlen múltja előmerészkedik a festett táblákon is.

A könyvnyomtatás elterjedése és a reformáció beszédközpontúsága, azaz a középkori vallásos festményekkel, szobrokkal szemben a beszélt és az írott szöveg eluralkodása idején csendben kivirágzott az ismeretlenségben rejtőzködő mag, a mennyezetkazettás táblaképek felmérhetetlenül gazdag, évszázados, esetleg évezredes ősi képi anyaga. Mindkettő hasonlítható egy másik, évezredekken át megbújt magyar kulturális szokás előbukkanásához és részbeni terjedéséhez is, a reformáció után a felszíni kopjafás temetkezéshez, amelyik Szatmárcsekén a föld alatt emeletesen kimélyített sírgödör fölé magasodik. Az utóbbi szokás kísértetiesen hasonlít a Periklész-korabeli, Altáj-hegységben jégbe fagyott pazyryki szkíta emeletes temetkezéshez. A magyar népdalok kezdő sorának természeti képével is összevethetők az imádságos versek és az imádságos festett kazetták annyiban, hogy mindegyik retorikus metaforáiban van valami érthetetlen, irracionális, ha úgy tetszik, szürrealista.

Szentsimon (Felföld)

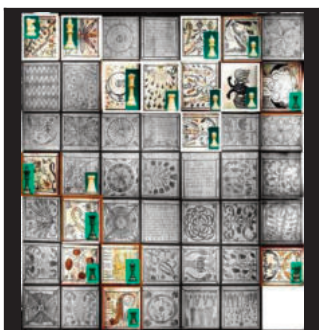
A bennünket körülvevő világ látásának, megértésének, értelmezésének és megragadásának legfőbb útjai a tudományok és a művészetek. Amit általuk látunk, értünk, értelmezünk és megragadunk, az a Teremtő teljességének és tökéletességének visszfénye. Amennyiben látunk, értünk, értelmezünk és megragadunk, akkor gyarló visszfénye. Amit nem látunk meg, nem értünk, nem tudunk sem értelmezni, sem megragadni, abban – gyanakodhatunk –, hogy fölsejlik a végtelenül távoli teljesség és az elérhetetlen tökéletesség. Csak a gyarló visszfény igazolható és hiteles nekünk. A teljesség és a tökéletesség megneszelésére, a jelképesre teremttségünknel fogva hajlamosak vagyunk elhamarkodottan ráakasztani a címkét, hogy a képzelet játéka. Soha meg nem tudjuk, hogy tévedtünk-e ebben, vagy sem. A Teremtő fel-felderengő teljessége és tökéletessége soha fel nem fejthető titok a csak részletekben és a csak tükörben tájékozódni képes teremtett lényeknek. Vajon nem ez az utóbbi, hiteltelen és igazolhatatlan és fölfoghatatlan a teljesség és a tökéletesség igazi visszfénye? Mindkettő. Együtt a tudományok és művészetek gyarló hitelessége és a korlátok nélküli képzelet bizonytalansága. A nagyon szigorú szabályok között megjelenő végtelen szabadság lélegzetvételei. Kinyílások a teljességre. Megtisztítják és megújítják az ember világát. Látóhatárát folytonosan és megállíthatatlanul szélesre tárva tartják. Ez érhető tetten mind a Bereczky Zoltán által összegyűjtött kazettákon, mind pedig az általa hozzájuk fűzött szavak, igék, idézetek, utalások rendezett halmazában. Jelen tudásunk csak töredékes, de még annál is töredékesebb jövőbe látásunk.

A mennyezeti kazetták töredékes művészete és szöveges bemutatásuk kísérlete azonban a beteljesedés, a hiánytalan teljesség és a vég nélküli tökéletesség ígéretét hordozzák, és mint ilyenek, folyamányai az időtlen Teremtő időben megjelent, örömhírhozó Igéjének, lelkesítő Segítségének.

Bencze Lóránt
nyugalmazott egyetemi tanár

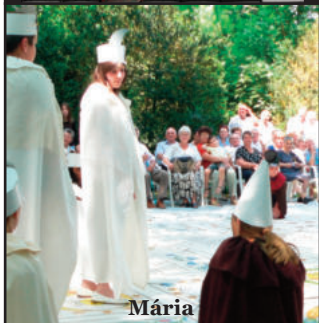
Szentsimon (Felföld)

Előszó az első kiadáshoz Sakk-játék a mennyezetben

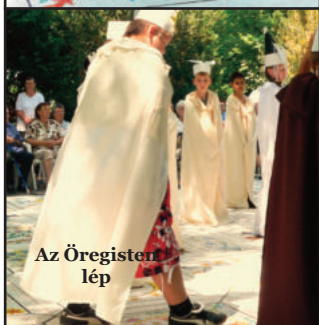
A Gyalog nyit. - Meghökkenítő újdonsággal találkozik a Tisztelt Olvasó éppen ebben az archaikus, ősi mélységeket felkutatató kötetben. Ez az Ösképekönyv a festett kazetták nyelv-tanát írja le, majd a mennyezetek jelentését sakk-lépésekben játssza el.

Mária

A hírvivő

Az Öregisten lép

Az Öregisten elküldi Jézust erre a földre

A Huszár előre ugrik. – A meghökkenítés azonban nem a könyv sajátosságából ered, sokkal inkább az akadémikus-tudományos környezettől való eltéréseiből, mely környezetben valamennyi tudományág saját korlátairól ad számot, s melyeknek összefüggéstelenségeiben megzavarodott, majd csalódott korunk embere. A tudományok elkerülhetetlen szakosodásával a XIX-XX. század folyamán ugyanis a világ egységes szemlélete is széttöredezett, s olybá tűnik, mintha a tradicionális, teológiai gondolkodás helyébe nyomult szaktudományos dokumentálás különcködéseivel együtt maga a világ is darabjaira hullott volna, az emberi élet szétszakított és elszakított lenne Teremtőtől, a természettől, hagyományra épülő kultúrájától és a mindennapi élet ezernyi csudájától. Pedig a valóság az, hogy a világ és az élet egy, minden részletében milliányi szállal egymásba kapcsolódva, s a természeti és az erkölcsi rend az emberi sorssal együtt ugyanúgy egész-ségét kínálja fel beteg, elidegenedett társadalmunk számára, ahogy több ezer évvel ezelőtt.

Újabb Gyalog helyet készít. – Bereczky Zoltán képeskönyve nem tud ellenállni Isten és az univerzum e felkínált összefüggéseinek, ezért a holisztikus gondolkodás értelmében néhány elszakított, eloldódott szál felgöngyöltésébe és összefűzésébe fogott. Ezek a szálak pedig a festett kazetták ősnyelve, a teremtő és megváltó Isten egyetemes és különleges kijelentése, a református istentisztelet liturgiája, valamint az ősdramában kiteljesedő ember játéka. Az előbb felsorolt önálló diszciplínáknak újra kötéséből kiderül az, hogy a Szentírás alapuló keresztyén hit megélése sokkal nagyobb szabadságra és területre tarthat igényt, mint azt törvényeskedő módon elképzelni lehetne. Boldogok a szelídek, mert az egész egyetemes világot, a földet éppúgy, mint a mennyet hivatottak megnyerni.

A Futó átlósan fut. – A könyv egyik legjelentősebb újdonsága a festett kazetták vizuális nyelvének bemutatása. A négyzetbe festett mustrák, növényi, mértani és figurális formák olyan írottasok, amelyek olvashatóak. Ráadásul a teljes Szentírás alapvető üzenete íródott ezen a nyelven. Lehet, hogy sok alakzat eredője ősi, keresztyénség előtti, de már régen kiüresedett mondandója helyébe új, a Szentírás alapján álló tartalmat kapott. Ezt bizonyítják a képek között található felírtas kazetták, amelyeknek idézetei kimondottan az Ó- és Újszövetségből valók. A könyvben az a teológiai igazság nyer igazolást, hogy az Isten kijelentése nem korlátozódik csak a bibliai könyvek betűjére, sem azok verbális nyelvére, hanem – ahogy Kálvin hangsúlyozta – megnyilvánul a természetben és a történelemben is, azért, mert Lélek, s olyan alakot formál, ami neki tetszik. Korlátja csak bennünk, felfogóképességünk eltompulásában lehet. Az Isten kijelentéséről tanúskodhatnak zenei hangok, táncfigurák, verbális nyelvek vagy éppen a vizuális nyelv, a kép, ahogyan arról az értelem világánál a teljes Szentírás írott igéje beszél, legyen az az univerzum égitesteinek forgása vagy az embernek művészete. „Az egek beszélnek Isten dicsőségét, és kezeinek munkáját hirdeti az égboltozat. Nap napnak mond beszédet; éj éjnek ad jelentést. Nem olyan szó, sem olyan beszéd, amelynek hangja nem hallható. Szózatuk kihat az egész földre, és a világ végére az ő mondásuk. A napnak csinált bennök sátor.”

A Bástya Bástyát bont. – A szerző református lelkész, s ez azért lehet érdekes a Tisztelt Olvasó számára, mert a festett kazettákról és mennyezetekről a művészettörténészen, a néprajztudóson kívül annak a tudós lelképásztornak szempontjából is ismereteket szerezhetsz, aki éppen a kazettás mennyezetű templomnak szószékén ígét hirdető prédikátor. Megtudhatjuk tőle, hogy az ő szemszögéből a mennyezet képes szövete alkalomról alkalomra kijelöli a bibliai textusokat is, hiszen a mennyég a természeti és az egyházi évkör együttes rendjében határozza meg az igehirdetés bibliai perikópáját. Ahogy a Nap, a Hold és a csillagok sem csak azért teremtettek a Genezis könyve szerint, hogy csupán világítsanak, hanem hogy jelezzék az ünnepek elrendelt idejét is. A festett kazettás mennyezet így lehet a liturgia része, sőt annak menynyei kottája. Felnézünk reá, hogy helyesen válasszuk meg az ígét lenti életünknek szóló üzenete érdekében, ahogy a földműves is előbb az égret tekint, mielőtt barázdát vágna ekéjével a földbe.

A Vezér támad. – Ennek a kis könyvnek kedves, gyakorlati haszna az a példatár, amellyel a végén játékra hív a csengersimai, a gyügyei, az énlakai, a nyárádszentmártoni és a kézdimartonfalvai templomok mennyezetének kazettái mentén. Az üdvtörténet útja rajzolódik ki mindegyik mennyezet esetében úgy, hogy hat sakkfigura alakjaiban az üdvtörténet teológiai főszereplői lépdelenek az üdvesemények különböző mezőire, miközben a rezponzórius énekeket idéző felelgetős imaképek elcsendesedésre állítanak meg. „Olyan ez, mint egy völgy, aki az ő ágyasházából jön ki; örvend, mint egy hős, hogy futhatja a pályát. Kijövele az ég egyik szélétől s forgása a másik széléig; és nincs semmi, ami elrejtőzhetnék hevétől.” A játék komoly, mint minden esetben, belelést, belefeledkezést kíván a résztvevőktől. A szerző jóvoltából ez a mennyezeti dráma immár a gyülekezeti fiatalok körében eljátszható és kipróbált misztériumjátékká érett.

Sakk-matt! – Pedagógiai értelemben ez igazi, archaikus újdonsága a könyvnek! Azt bizonyítja, hogy íme, a mai korszellem számára oly felfoghatatlan, elvont, nehezen értelmezhető fogalom, mint az ige, miképpen élhető meg testestől-lelkestől e játék keretein belül. A játékos módszert csak ajánlani tudjuk gyülekezeteinknek! Ne felejtsük, a tradicionális korokban, ahogy az ezer éves keresztyén magyar államiság kultúrájában, minden átitatódott a kijelentett, hirdetett és olvasott ige szimbolikájával: hol házak tetőinek faragott oromfalain, hol székely kapukon és úrasztali szöttesek, írottasok mintáin, hol a tánclépések, forgások figuráin, nagyapáink meséiben, vagy a népdalok sorai közt. Mert a mélyrétegekben a népdalok szerelmese valójában Krisztus, és a népdalok tájleírása a földtől a mennyégig vívő út. Ahogy példának okáért ez a rövid, kalotaszegi dal is szótérológikus szimbolikájú, csak bátorság kell újra behelyettesíteni a képeket, merni kell benne meglátni a misztériumot:

Ne menj el szívem, Szilágyba, [értsd: ne juss hitetlenségbe]
Maradj szép Erdélyországba! [értsd: maradj Isten országába]
Kötök én neked bokkrétát; [értsd: szerzek neked új szövetséget]
Két kezem lesz a kötője, [értsd: szenvedésem által]
Tíz újjom lesz a tíz ága; [értsd: áldása a törvényem lesz]
Gombos ajakam boglára; [értsd: a szeretet evangéliuma]
Két orcám piros rózsája, [értsd: véres áldozatom]
Fekete szemem csillagja, [értsd: halálból való feltámadásom]
Édes szavam az illatja; [értsd: édes ígém bölcsessége]
Bús szívedet átalhatja. [értsd: téged vigasztaló kegyelem]

Békési Sándor
 Károlyi Gáspár Református Egyetem
 Hittudományi Kar

A próba

A hírvívó

A csata

Öregisten!
 Kit fog érdekelni
 a te sápadt fényed?

Csengersima

Útkereséstől útmutatásig

Sokan jártunk már a Kárpát-medence csodálatos szépségű festett mennyezetkazzás templomainak valamelyikében. Ámulva szemléltük kitekeredett nyakkal a magasban sorakozó szépséges táblaképeket a maguk rejtélyes mivoltában, azon töprengve, jelentenek-e valamit, s ha igen, mit. Sokan kélik, kell-e egyáltalán bármi jelentést tulajdonítani e képeknek. Elég gyönyörködni szépségükben? Az iskolai tankönyvekből ismert tétel szerint az ősemler világában még nem vált külön egymástól a hit, a tudás és a művészet - ugyan mi okunk lenne öntelten feltételezni, hogy ez ma nem így van? Az igazi művészet egy pillanatra sem szakadt el Istenbe vetett hitétől és mindannak kifejezésétől, amit a világról és önmagáról tudott. A látványból üzenetté sűrűsödő kép megfejthető, ha nem is egykönnyen. Az út a valóságtól a képig és viszont: a képtől a felismerésig ugyanannyi. Mennyezetkészítő, mennyező, mennyről szóló tudásukat táblákra festő elődeink alighanem ebben bíztak. A kommunikáció során alkalmazott kódolás és dekódolás, azaz: elrejtés majd megfejtés, feloldás érvényesül ebben a - Lovász Irén néprajzkutató, énekes által elnevezett - szakrális kommunikációban is. Addig is hatnak a képek, vonzó a látvány harmóniája, még ha nem is értjük azonnal a mélyben rejtőző tanítást - ugyanúgy, mint népzeneink, táncaink, népmeséink.

Úgy készült ez a könyv, mint a Luca széke, vagyis lassan. Egykor, az 1970-es években a Néprajzi Múzeum raktárában dolgozva láttam meg az első mennyezetablakat, és fogalmam sem volt arról, hogy mit ábrázolnak. A múzeológusok sem tudtak magyarázattal szolgálni. A múzeumi tárgyakon lévő különböző népi motívumokra is csak azt mondták: növényi ornamentika....

A szerves műveltség kutatóinak eredményeire is támaszkodva apránként tárt föl előttem ez a hihetetlenül gazdag világ. Ezerszám néztem és vizsgálgattam a képeket, míg a sokféle változatban felismertem az egyes típusokat. Nagy továbblépés volt, amikor felvetődött az egyes képek közötti kapcsolat rendszerszerűsége, és újabb, amikor sikerült megtalálni az ábrák belső szerkezetében az ősképeket is. E kutatás során is kiderült, hogy a magyar nép vallásos gondolkodása a mindennapi gyakorlatban nem ismeri azt az éles dogmatikai határvonalat, amit a különböző keresztyén felekezetek képviselnek. Ez a munka nem valamely felekezet sajátos egyházművészetéről szól, hanem kísérlet a magyar nép régóta őrzött, Isten ígését ősképekbe foglaló művészetének, műveltsége egy szeletének feltárására.

Sajátos része az anyagnak az, hogy szerepelnek benne a tizenkét állatövi jegyet mutató jelek is. Az asztrológia tudományával való folyamatos visszaélések miatt művészettörténészeknek, néprajzosnak vagy a laikusnak nehéz elfogadni, hogy az ősképeket állatövi jegyek is közvetíthetik. Lelkészként még nehezebb, pedig régi íróink és költőink ismerték és közvetítették ezt a rendszert, sőt évszázadokkal ezelőtt az egyházban is természetesebb volt az állatövi jegy-rendszer használata, hiszen a Bibliában - mind az Ó-, mind az Újszövetségben - is jelen van az állatövi jegyek tulajdonságüzene-terére épülő rendszer. [Teres Ágoston: Biblia és asztronómia. Debrecen 1999](#)

A festett templomi mennyezetek egyes képei is tanítanak, de elhelyezésük is fontos üzenetet hordoz. Ennek nyomán készült el a minden vasárnapi és ünnepi prédikációs rendszerem, amelyben figyelembe veszem az évkör sajátosságait, és igyekszem Istennek a Bibliában tett kijelentéseivel összhangba hozni a magyar szokás- és hiedelemrendszert. parokia.hu, [Kalendárium honlapon](#)

Azoknak mutat utat ez a könyv, akik szeretnék megismerni, megérteni régi magyar műveltségünk képrendszerét és ősképeit. Próbálja meg ki-ki az otthoni terítők, a nagyanyáink régi holmija közt megmaradt párnák, a múzeumokban, képekonyvekben vagy utazásaik során megismert tálak, köcsögök, szűrők, tojásdíszek, székelykapuk mintáit összehasonlítani az e könyvben látott képekkel. Talán kedvet kapnak ahhoz is, hogy maguk is felhasználják saját alkotásaikban az ősképeket. Az ősképekből kiindulva fedezzük fel újra népművészetünket, imaképeinket, vagy akár a bibliai történeteket, népmeséinket, táncleírásainkat, népdalainkat, imádságainkat! Gyermekünknek olyan képeket adjunk az óvodában, iskolában amelyek a mesék, ősmagyarázatok, bibliai történetek tanításait tükrözik!

Igyekeztem minél többet bemutatni a régi mennyezetkaszettás anyagból. Az egyes helyneveket színes betűvel nyomtattam, ha azok templomokat jelölnek. Sárgás: **unitárius**, kék: **evangélikus**, püspöklila: **római katolikus**, zöld: **református**, sötétzöld: **ortodox**, fekete: **polgári**.

Sürgetett az idő, hogy mielőbb leírjam és megmutassam az összeálló képszótárt, de hol a hatalmas anyagot nehezen kezelő számítógép, hol a gyenge nyomtató, hol a pénzhiány, hol betegség s egyebek késleltették eddig a megvalósulást.

Köszönöm Fábi Jánosnak és Tamásnak, hogy nagyszerű felvételeiket rendelkezésemre bocsátották. Az általuk készített anyag elérhető a világhálón. Köszönet a számítógépes szakembereknek, akik a kutatás technikai hátterét biztosították nagy türelemmel. Köszönet azon (főleg bajszos) magyaroknak, akik mindvégig támogatták jó szóval, mosollyal munkámat.

Köszönöm a Bp. Külső-Üllői Úti és Zsámbéki Református Gyülekezeteknek, hogy hűségesen meghallgatták és értékelték a prédikációs rendszerkísérleteket. Köszönet azoknak a lelkeseknek, akik előadások megtartására hívtak, és akik villámposztán elküldték a még hiányzó képeket.

Köszönet dr. Békési Sándornak, aki lehetőséget adott, hogy a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán speciálkollégium keretében 20 szemeszteren keresztül ismertethettem az ősképrendszert az érdeklődő hallgatónak.

Köszönöm feleségemnek, bikafalvi Máthé Juditnak és családomnak, hogy bátorításukkal és ötleteikkel támogatták a könyv elkészültét.

Hála Istennek az életért, az elvégzett munkáért!

A Szerző

Zsámbék - Balatonszepezd 2014 - 2018

Mit láttak a régiek a templomokban?

Orbán Balázs hatalmas művében a korábbi építészeti értékekhez képest a még nagy számban megtalálható kazettás mennyezeteket romlott formának, szükségmegoldásnak tartotta. Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása. I-II. 1868-73*

1. kép **Felsőboldogasszonyfalva** (Székelyföld, Udvarhelyszék) templomáról ezt írja: *"Boltozata egy égés alkalmával beszakadván, azt most 1670-ben készült koczkás főleg (plafond) helyettesíti."* Az alig órányi járásra lévő **Farcád** (Székelyföld, Udvarhelyszék) templomának mennyezetét is látta Orbán Balázs: *"Hajóját 1629-ben készült koczkás deszkafőlep fűdi..."*

2. kép **Székelyudvarhely** felé menet balra fent a hegyen van a székelyek régi szent helye: Budvár, ahol egykor a rabonbánok székeltek. A várral szemben, az út jobb oldalán négykaréjos ősi templom. Ma római katolikus Jézus-kápolna hívogatja a látogatókat, melyet egykor Orbán Balázs is megvizsgált. *"A kápolna czifrán kifestett fa-mennyezetén 1677 van felírva."*

3. kép **Énlaka** (Székelyföld, Udvarhelyszék) *"eredeti boltozata az 1661 tatárduláskor beomolván, azt 1668-ban készült, czifrán kifestett deszkafőlep helyettesíti, ennek koczkáiba több (minuskel jegyekkel irt) felírás van."* Ez utalás a híres rovásfelírra is, amelynek is mertetése csak abban a tekintetben érinti az ősképelemzést, amennyiben a rovásbetűk is őrzik a legősibb gondolatokat a maguk sajátos rendszerében. A templom rovásjeleiről könyvtárnyi irodalom íródott.

4. kép **Homoródkarácsonyfalva** (Székelyföld, Udvarhelyszék) *"... felül koczkás régi festvényű deszka főleppel van fedve."*

5. kép **Gyulakuta** (Székelyföld, Marosszék) *"Eredeti boltivetét koczkás deszkafőlep (plafond) helyettesíti, melynek szentély feleti része 1625-ben készült - mint felírata mondja. E kontár műfertőzés mellett mégis találunk néhány történetileg érdekes sirkövet. ..."* A templom alapos vizsgálata máig várat magára.

6. kép **Szentgerice** (Székelyföld, Marosszék) *"... a műértelem nélküli kiigazítások, mint mindenütt, úgy itt is igazítás helyett csak rontottak..."* Orbán Balázs annyira haragudott a "deszkafőlepekre", hogy Szentgericénél meg sem említi, hogy létezett.

7. kép **Gelence** (Székelyföld, Háromszék) *"A hajó eredetileg szintén boltozva volt, most azonban azt 1628-ban készült koczkás, czifrán kifestett deszkafőlep helyettesíti."*

8. kép **Gogánváralja** (Erdély, Küküllő mente) Schulcz Ferenc építész a vajdahunyadi vár helyreállításával 1869-ben megbízatván, még azévből, onnan kiindulva, főleg a tetőszerkezetek megismeréséért tanulmányutat tett Erdélyben. Erzsébetvárosban szálloda nem lévén, egy Gál nevű, épp a városban tartózkodó gogánváraljai birtokos meghívta magához. Így látta meg Schulcz a negybecsű emlékeket, amelyről addig a tudomány semmit sem tudott. *Schulcz Ferenc építész jelentése erdélyi útjáról. AÉ 1870. II. 159.l.* 1894-ben két marosvásárhelyi diák, ifj. Nemes Ödön és **Kelemen Lajos** meglátogatta Gogánváralját, és megtekintették a mennyezetet.

9. kép **Ádámos** (Erdély, Küküllő mente) 1526-ban készült mennyezetét is. Erről Kelemen L. számolt be utóbb. *Kelemen Lajos: Három erdélyi mennyezetfestésről. Erdélyi Múzeum, 1898. 606-614.l.*

A XX. század első évtizedeiben már sok fiatal értelmiségi járta a falvakat, hogy megismerjék a magyar nép kultúráját. Így tett **Malonyay Dezső**, aki a magyar nép művészetét feltáró művében már sokat foglalkozott a festett mennyezeti táblákkal is. Ő már sokkal jobb véleménnyel volt a festett mennyezetekről, bár továbbra is a korábbi középkori építészeti megoldásokhoz képest kezdetleges formákat látott. **Malonyay Dezső: A magyar nép művészete I-V. 1907 - 22**

A kalotaszegi templomokról írt véleménye: ” **A mennyezet kockákra van osztva s ahány kocka, megannyi önálló kép. E képeket négy csoportba oszthatjuk: mértani díszítések; növénymotívumok, a szokásos virágokból; állatábrázolások, többször az illető állat megnevezésével; kezdetleges ábrázolású bibliai jelenetek.**

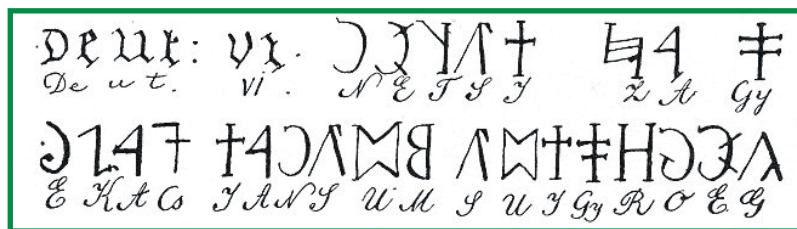
1. kép **Az első két csoportból kerül ki a mennyezetdíszítések java, például a bikali. A daróci templom öt padjának festése (1687-1701) a legsikerültebbek közé tartozik, a tulipán, a rózsza és a szekfű színeinek összeválogatása szelíd, csoportosításuk izléses, a munka nemes és tiszta. Egyáltalában, azt mondhatnók, a népies templomi festés nálunk a XVII. században virágzott s a következő században korecsosul el, túlzásokba esvén. A kalotaszegi templommennyezetek javarészét a XVII. században renoválták s festegették újra a szász származású Umlingok - apa és fia, - de ők már csak inkább utánozták, művészi érzékük a magyar formák iránt nem volt, azokat nyilván egyhangúaknak találták s azoknak kimeríthetlen formagazdagságából ők meríteni nem tudván, otromba bizarrságokkal mételyezték meg a tiszta magyar ízlést. Az apa, Kolozsvári Asztalos Umling Lőrinc eleinte beérte az egyszerű utánzással s első művein csakis mértani díszítéseket és virágmotívumokat alkalmazott, - később állatokat is füstött s megpróbálkozott bibliai jelenetekkel is; a tizennyolcadik század negyvenes éveiben a régi tiszta tulipános motívumokat utánozta, az ötvenes években füstötte gyatra állatképeit s azok a torzított bibliai jelenetek a hatvanas évekből valók. A két Umling dolgozott Bánffy-Hunyadon, Magyaró-Kerekén, Damoson, Jákótelkén, Magyargyerővásárhelyen, Kiskapuson, Darócon, Magyarbikalon,**

2. kép **Farnoson, Nagypetriben,**

3. kép **Kispetriben,**

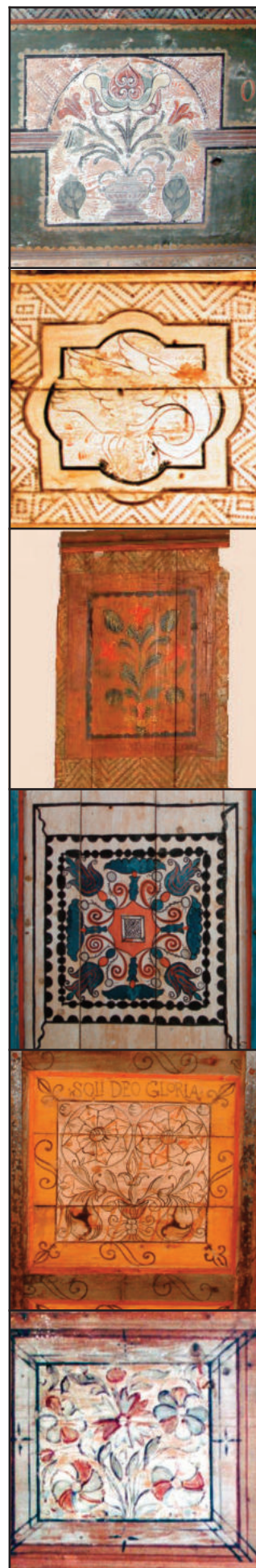
4.kép **Sztánán** kortársaik közül egyet sem találunk, - egyetlen elődjük nevét, aki a XVII. század végén dolgozott, nem ismerjük; követőjük **Simon György**, aki 1794-ben a **bogártelki** templomban füstött.”

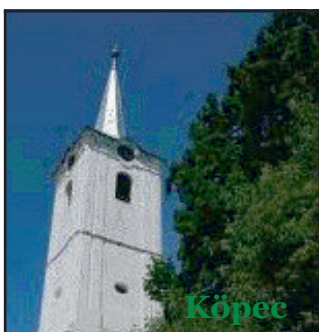
5. kép ”**Deszkás mennyezet már nem sok helyt van. A régi templomok is egyre-másra tünnek el, újabbnak adva helyet, mint ahogy új került helyükbe Kedében, Gagyban, Martonoson. A kedei templomból megmaradt a mennyezet; most a kolozsvári EKE muzeum mennyezetén ékeskedik. A többi templom művészi emlékei jórészt elkallódtak. A megmaradt deszka mennyezetes templomok közül, az **enlaki** nagyon meg-**

érdemli a vizsgálódást, mert deszkalapjainak egyikén, az orgona fölött van a hun-székelly írás, a rovásírás egyetlen fönmaradt emléke. Ime hű másolatban:

6. kép Ezután Malonyay Dezső elemezte a **csíkdelnei** (Csíkszék) templomot, korábban ennél Huszka József művészettörténész 14 féle építési motívumot talált. **Székellydály**a (Udvarhelyszék)mennyezetén rózsát, tulipánt különböztetett meg, s leírta, hogy milyen színeket használtak. Megemlítette a **csíksomlyói** (Csíkszék) Saluator kápolnáról, hogy festett fenyődeszka a mennyezete, de nem elemezte.

Köpec

Szenna

1. kép Malonyay **Köpec** (Székelyföld, Erdővidék) mennyezetabláiról beszámolva azt írta, hogy mintáit **“Huszka megtalálta egy székely nemzeti múzeumi korsó díszítésének tulipánjain, egy, a székelyudvarhelyi zárdatemplom tulajdonát képező kehelytakarónak sarokrózsáján és egy fülei szekrény díszítésének buzavirágján is, hol is a kékszínű buzavirág mögül zöld és piros szegfű tör elő.**” Ez a megjegyzés arra a felismerésre utal, hogy a mennyezeti díszítőelemek nem egyedülállóak, hanem szervesen beleilleszkednek a nemzeti műveltségbe.

2. kép **Énlaka** (Székelyföld, Udvarhelyszék) templomában Huszka József 25 féle ábrát különböztetett meg, s talán egy mester is készítette a két templomot.

3. kép **Maksa** (Székelyföld, Háromszék) mennyezetével kapcsolatban Malonyay írja: **“Több négyzet díztésén megkísérté mestere az akantuslevélnek divatos alkalmazását, s e mellett renaissance virágokat is festett, melyeknek nagy része a rózsabimbó felette konvencionálisan kezelt alakját mutatja.”**

4. kép Hogy a templomokban látható rekeszfestmények hatással voltak pl. a bútorok festésére, a dunántúli **Szenna** (Somogy vm.) templomával kapcsolatban alapította meg Malonyay: **“Figyelemreméltó, hogy az itt-ott még látható s a múlt század közepe tájáról származó tulipántos ládák díszítése e régi templomfestés (különösen Szenna) egyenes leszármazottjának tekinthető. A tulipánok nem szerepelnek oly sűrűen s helyüket rózsá foglalja el, de az elrendezés, színezés - sőt egyes bútoron a kék alapszín - erre az eredetre mutatnak vissza. Több mint bizonyos, hogy módosabb parasztnál a XVIII. században - s később is - a bútorzatnak a szennai templomhoz hasonló díszítése lehetett.**” Kár, hogy csak néhány alig értékelhető kép maradt meg **Kadarkút** mennyezetéről, de legalább tudjuk, hogy lebontásuk előtt **Hedrehely** és **Kutas** temploma is díszes mennyezetű volt.

5. kép Látjuk, hogy Malonyay (és tudós társai napjainkig) az ábrákat részben a reneszánszra vezeti vissza, részben magyar motívumoknak tartja, ahogy azt a folytatásban megerősíti: **“Huszka is megemlékezik a szt.-királyi (Háromszék) évekkel ezelőtt lebontott ev. ref. templomnak mennyezetéről, melyet, mint mondják, a keletről hazakerült Gábor diák festett. Sok keresés után a tudós és fáradhatatlan kutató rátalált a rég lebontott és elárverezett mennyezet maradványaira egy konyha és egy istálló fölepén s csakugyan sok törökös vonást mutatnak a kék alapra festett díszítések, ámbar néhány bokréta teljesen magyar. Egyen, például, tulipán mellett narcist és rózsabimbót talált, kétfülvű virágcserepből kifejlődő szimmetrikus elrendezéssel.”** Gábor diákról nem tudni többet. **Székely Nemzeti Múzeum Értesítője 1891.II.** Egy **“Gábrí deák”** szerepel mint aki, másokkal egyetemben **“általjön a reformata vallásra, in omnem eventum”, ... Pápai Páriz Ferenc: Békességet magamnak, másoknak. Bukarest 1977. c. munkájában, amit eredeti latin levélből idéz: Bod Péter: Litterata - kézirat - MvTBKvt, Tq - 1510 a/2, M.S. 14. f. 34 - 35.)** A felföldi mennyezetek közül Malonyay kiemelte **Nógrádszentpétert, Noszvajt, s még jobban Szentsimont:** **“Az egészen kicsiny falusi templom architektúrája jelentéktelen, ornamentális főstött menyezeteért kell megbecsülnünk. Mert a főstött famenyezeten a magyar díszítő motívumok dúsan sarjadnak, ...”** Az erdélyi, székelyföldi mennyezetkazettás templomokat **Kelemen Lajos** dolgozta fel, miután legtöbbször személyesen vizsgálta végig. Erdély mennyezetkazettás templomainak adatait legnagyobb részben neki köszönhetjük. **Kelemen Lajos: Művészettörténeti tanulmányok. Bukarest 1977** A magyarságot a XX. században többször is megrostáló háborúk hátráltatták a templomi festett táblák kutatását is, de azért múzeumok raktáraiban, vagy vakolat alatt megbújva sok kincs megmaradt. Mostanában a helyzet jobb, mert legalább világhálón elérhetőek a múzeumokban őrzött festett mennyezetek képei, adatai. **Festett famenyezetek, templomi faberendezések állami és egyházi fenntartású közgyűjteményekben Országos digitális gyűjteményi katalógus. www.nmimm-katalogus.hu** A mennyezetkazettás templomok vizsgálatának történetében jelentős változást hozott az építészek vizsgálata, melyből kiderült, hogy Árpád-kori templomaink védőszentjük névnapjára vannak tájolva. **Velemér** (Vas vm.) templomában megfigyelhető bárki számára, hogy a felkelő nap mindig az adott időszakra vonatkozó falképet világítja meg.

6. kép **Tóki** régi romos templom (Pest vármegye), itt 2014 óta újra rendszeresen van benne istentisztelet, imádkozás....

A kutatás története

1.kép A **veleméri** (Vas vármegye) templomban a nap minden hónapban más középkori falfestményt világít meg. [Pap Gábor nyomán](#)

2.kép A **csengersimai** (Tiszahát) templomban fedezték fel az építészek, hogy egyes mennyezetképek állatövi jegyeket ábrázolnak, mivel a felkelő Nap a templom melletti holtág vizében tükröződve éppen azt a képet világítja meg, amely tartalmazza szerkezetében az adott időszakra jellemző, évezredekken keresztül állandó állatövi jegy képét. Ezt a jelentős észrevételt a művészettörténészek nehezen fogadták el, eleinte Pap Gábor sem, majd a szükséges mérések elvégzése után végül el kellett fogadnia az állatövi jegyek jelenlétét. [Pap G.:Az ég mennyezeti. Festett kazettás mennyezteinkről. Debrecen, 2012](#)

3. kép **Csengersima** (Tiszahát) Ma a víztükör uniós pénzekből való tereprendezés miatt nagyrészt eltűnt.

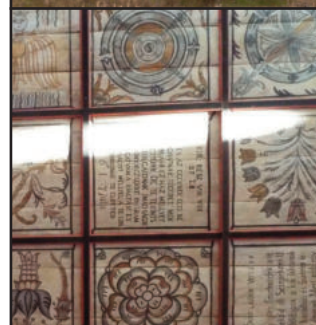
A néprajztudomány - Balassa M. Iván, Zentai Tünde és még sokan mások - a mennyezetkazetták vizsgálatához a tudomány leíró jellegével járultak hozzá, azaz ismertetik a kazettákat, templomokat, valamint a hozzá kapcsolódó történeti, egyháztörténeti adatokat. [Például: Zentai Tünde: Kovácskida. Pécs 2010](#) A kutatás igen szerteágazó, hiszen nemcsak az egyes mennyezetkazettákat érdemes vizsgálni, hogy mit is jelentenek, mit üzennek, hanem össze is lehet hasonlítani ezeket az úrasztali terítőkön, cserépkancsókon és az egyház-, illetve népművészetben fellelhető minden ábrával. Magyar református részről átfogó munkákat Takács Béla jelentetett meg, amelyekben a néprajztudomány és művészettörténet megállapításai segítségével mutatja be a református egyház tárgyi szimbólumrendszerét. [Takács Béla: Bibliai jelképek a magyar református egyházművészetben. Bp.1987](#)

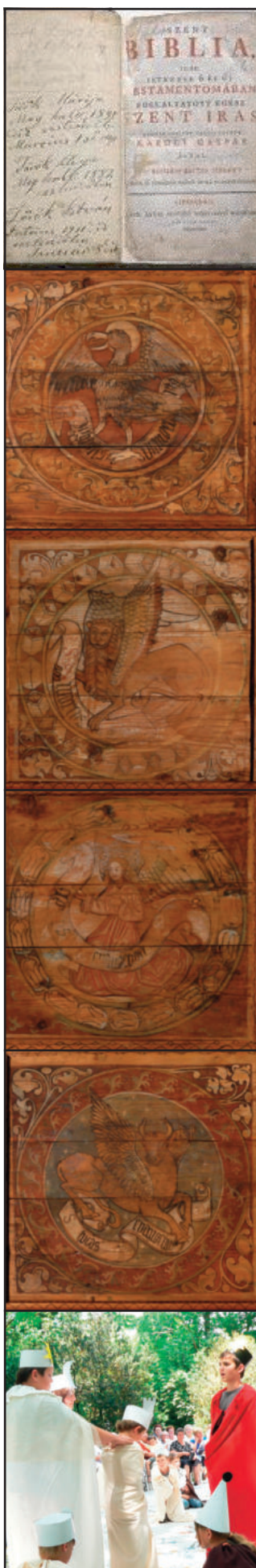
4. kép Halmai Margó felvétele 2018 virágvasárnapkor

A templomi táblaképek vizsgálatát épp az nehezíti, ami egyúttal a legnagyobb kincsünk: szerzte a Kárpát-medencében még ma is mintegy tízezer látható a templomokban, múzeumokban. Ilyen sok kazettának az összehasonlítása hagyományos módon, a rajzok és fényképek egymás mellé-, alá-, köréhelyeztetésével körülményes és időigényes, nem is eléggé eredményes. Talán emiatt is nem folyt a Kárpát-medence egészére kiterjesztett, céltudatos kutatás sem. A rendszerezést az lódította meg, hogy **Fábi János** püspökladányi református (eredetileg) tanárember és családja a maguk gyönyörűségére és Isten dicsőségére bejárták a Kárpát-medencét, és meglátogatták szinte az összes mennyezetkazettás templomot. Nem csak egyes fényképeket készítettek, hanem sok templom teljes mennyezetét is összeállították egy-egy nagy képben. Nagy felbontású digitális technikával dolgoztak, így mennyezetkockánként alaposan szemügyre vehetők a képek. Ez a csodálatos anyag világhálós lapokon is elérhető. A képek áttekintését és összehasonlító vizsgálatát, rendszerezését ezen kívül megkönnyítette, hogy évről évre nagyobb teljesítményű számítógépekkel dolgozhatunk.

Pap Gábor és néhány kutató, valamint református lelkész néhány templomot alaposan kielemezett az állatövi jegyek figyelembevételével. A legelső munka **Csengersima** (Tiszahát) elemzése volt, majd összeállított egy éves képsort. [Pap Gábor: Képolvasás, hónapról hónapra. Kalendárium - mennyezetkazettákon. In: Az ég mennyezeti. Debrecen, 2012.](#) Ezt a munkát a világhálón is olvashatjuk. Erdélyi, székelyföldi református lelkészek lelkes csapata összeállított egy szép könyvet egy-egy templom mennyezetének elemzésével. [Dezső Tibor, Fülöp Szabolcs, Juhász Judit, Kincses Kálmán, Pap Gábor, Sajnovics Péter, Szántai Lajos: Fényhozók. Székelyföldi fal- és mennyezetképek az igazság napjának megvilágításában. Sárosi kiadó, 2006](#) Mint a legtöbb felismeréshez, a csengersimai templom ábráinak a megfejtéséhez is sok kis mozzanat rendjére, aprólékos figyelemre és csendes áhítatra volt szükség. De természetesen kellett hozzá az építészek megállapításai, a néprajzkutatók leíró, rendszerező, történeti munkái, általában a művészettörténészek és különösképpen Pap Gábor és Molnár V. József gondolatébresztő munkássága.

5 - 6. kép Az addigi anyagok alapján már azonosítani lehetett nagyon sok kazettát, de csak néhány, nem az egész mennyezetre vonatkozó összefüggést sikerült kimutatni a templomokban. Az alapötletet az adta, hogy Kalotaszegen a hímzett terítőt, párnát **írásosnak** mondják, eszerint tehát nemcsak betűvel lehet leírni az ígét, hanem másképpen is: jellel, virággal, imával, énekkel, tánccal...

1. kép A bibliai szövegek, történetek vizsgálata kétezere éve foglalkoztatja a teológia művelőit. A könyvnyomtatás meggyorsította a Biblia hatalmas anyagának tanulmányozását. A kutatás egyik vonala a Biblia által közölt történeti adatok vizsgálata, a hitelesség igazolása, a másik pedig az egyes történetek, példázatok, tanítások üzenetének a megfejtése. Ennek legegyszerűbb módja a képes beszéd kutatása: a képen a szó, és viszont: a szóban a kép feltárása. Hiszen Jézus maga alkalmazta ezt a kettősséget példabeszédeiben. Módszertanilag segített bennünket az ún. Aarne-Thompson népmese-katalógus, és a magyar kibővített népmese-katalógusok. Ezernyi mesét viszonylag kevés csoportba tudtak sorolni belső szerkezetük, eszköztáruk, szereplőik, helyszíneik, mondanivalójuk vagy üzenetük szerint. [Antti Aarne & Stith Thompson: The Types of the Folktale.1928](#)

2-5. kép Az Újszövetség könyvei között a négy evangélium párhuzamosan mondja el Jézus életének, útjának történetét. A képeken **Gogánváralja** (Erdély, Kükküllő mente) négy evangélistája. Német teológusok a különböző bibliai könyvekben szereplő, azonos témájú történeteket egymás mellé szerkesztették. [Synopsis quatuor evangeliorum. Locis parallelis evangeliorum apocryphorum et patrum adhibitis. Editii Kurt Aland. Stuttgart 1963,1985 Naarden](#) (Hollandia) XVII-XVIII. századi református templomának mennyezetén két sor bibliai kép látható: az egyikben ószövetségi, a másikban újszövetségi jelenetek sorakoznak. Az így párhuzamba állított képek témája, mondanivalója, üzenete látványosan erősíti, magyarázza egymást. www.grotekerknaarden.nl/new/grotekerkNaarden.html.

Az idők során sok bibliai történet képekben is megfogalmazódott, a képek pedig végül alig egy tucat csoportba sorolhatók. Ezt használtam fel arra, hogy felépítsem minden vasárnapra és ünnepre az évkör szerinti bibliai történetválasztást, amely az evangélium hirdetésének alapja. Ezen rendszer elkészítéséhez felhasználtam a középkori egyházi textusválasztási gyakorlatot, a bibliai hermeneutika tudománytörténetét és a bibliai történetek műfaji vizsgálatát. A mennyezetkaszetták ősképeinek azonosítása után minden bibliai történettípus egy-egy ősképet tartalmazó KÉP mellé került, így a prédikációkhoz egy-egy mennyezetkaszetta társult kivetítve a templomban. A kazetta és a prédikáció azonos szerkezettel ugyanazt az ígét hirdetheti.

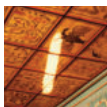
2005 őszén kezdtem el ezzel a rendszerrel ígét hirdetni. Később Cseuz Anett a csengersimai mennyezet másolatát az asztalra téve, a Nyilas-kazettára ráhelyezett egy világos Huszár sakkbábút, ami lólépésben lépett háromszor: “*A Nyilas Istennek teremtő ereje. Első lépése az élet teremtése, második a világ teremtése, végül a Huszár az angyali üdvözlésre lép*”. Így kezdődött a mennyezet “leolvasása”, ugyanis a Huszár, maga Jézus nem csak ezt a három lépést tette meg, hanem végignyargalt a mennyezetten a teremtés előttől az utolsó ítélet utánig. Három rendszer egybefonódása vezetett a leolvasáshoz: a **12 állatövi jegy**, a **7 égitest** és a **6 sakkbábu** tulajdonságainak és mozgásának rendje. Egyes kazetták egy-egy állatövi jegynek/csillagképnek felelnek meg. Mindegyik jegy jelölhető a rá jellemző bolygóval, ezeket pedig már a középkortól megfeleltették egy-egy sakkbábusnak. A simai mennyezet hálóján is sakkfigurák mint egyúttal üdvtörténeti személyek képviselik a bolygókat. A **Király** a Nap, a teremtő Atyaisten: minden irányba egyet léphet, ez kiadja a pont középi kört, a Nap ősi jelét; a **Királynő** vagy Vezér a Hold, Mária: a Király párja, ahogy a Nap égi párja a Hold, fényük is egy forrásból való; a **Futó** a Merkúr, a Szentlélek: a leggyorsabb mozgású bolygó, az „istenek hírvivője”; a **Huszár** (Nyilas, Ló) a Jupiter, Jézus: a keleti állatövben a Nyilast Lónak nevezik; a **Bástya** a Szaturnusz: az épített kővár, ami védelmet nyújt az életnek; a **Gyalog** - mivel kétféle lépéssel mozoghat - kétféle bolygóminőséget jelöl: ha egyenesen lép, akkor a Vénuszt, ami a nőiesség, a szépség, a szerelem és a harmónia bolygója; ha üt, akkor pedig a Marsot, a „legfőbb hadúrt”, a férfias küzdelem képviselőjét. Egy évnvi képolvasás és bábutologatás eredményeként végül is 17 bábút = üdvtörténeti szereplőt, valamint 80 lépést sikerült azonosítani.

6. kép Ha a bábuk személyek, akkor akár élő bábuk is lehetnek, így azután 2008-ban a csengersimai iskolások sakk/üdvtörténeti szereplői jelmezbe öltöztek, és előadták a 12 lépéssor alapján álló 12 misztériumjátékot, amit készítettem a számukra. Így a mennyezetten rögzült ismeret nemcsak olvashatóvá, hanem megmutathatóvá is vált. A csengersimai mennyezet értelmezési rendszere hozzásegített a többi táblakép azonosításához, a képek csoportosításához, végül a nagy tömegű képből alaptípusok, azaz ŐSKÉPEK meghatározásához. [Bereczky Zoltán-Cseuz Anett: Simai sakkoló. Püski, 2008](#)

1. kép **Csengersima** (Tiszhát) Láttuk, korábban is voltak törekvések a mennyezetten és pl. a padtámlákon lévő rajzok csoportosítására. A csengersimai mennyezet kapcsán én is felállítottam egy rendszert. Külön csoportot alkotnak a **szöveges kazetták**, amelyek egy része bibliai igé, idézet. A bibliai igék mennyezetre írása inkább a későbbi, XVIII. sz.-i időkre jellemző. Amikor a mennyezetről már eltűntek a képek, mert pl. lefestették vagy bevakolták, még mindig megmaradt a szöveg. Napjainkig jellemző, hogy igét írnak a templom falára, úrasztali terítőjére. A csengersimai bibliai szövegek nem a Károli-féle fordításból valók, valamilyen más forrásuk lehetett. Bencze Lóránt tanulmánya részben magyarázatot ad arra, hogyan lehettek ilyen eltérések a hivatalos bibliafordítások (Károli- majd Káldy-féle és egyéb) és a templomi szövegek közt. **Bencze Lóránt: A „hív magyarázat eredete.” Magyar Nyelvőr 1986 110. 170-174.** Ezek viszonylag jól kutatott kazetták, éppen szövegesek miatt.

2. kép **Tök** (Pest vm.) Más szöveges táblák a *megrendelők* vagy készíttetők nevét, illetve a mennyezéshez való *engedélyt* tartalmazzák. Így aztán talán II. József a legtöbbet szerepeltetett személy, hiszen ő adta ki az engedélyt. A XVII-XVIII. században talán éppen azért jöttek létre a presbitériumok vagy egyházi önkormányzatok, mert míg korábban a földesúr feladata volt a templom építése, helyreállítása, ekkortól már a közösségé. Az engedélyt adó személy neve mellett öntudatosan ott van a presbiterek neve, vagy "az ecclesia saját költségén" kifejezés is. Végül találunk olyan szövegeket is, amelyek a mennyező mesterek nevét vagy/és mesterjegyeit rögzítik. **A templom kazettái elérhetők okostelefon alkalmazással: Ősképekönyv BOOK@HAND MTA SZTAKI**

3. kép **Énlaka** (Székelyföld, Udvarhelyszék) mennyezete híres a rovás feliratairól, ezért talán a legkutatottabb templom. Bennünket most azonban nem a rovásfeliratok érdekelnek – bár a rovás jelsor éppúgy tartalmaz ősjeleket, mint a – mennyezeti ábrák. hanem az a művészettörténészek által Halak jegynek meghatározott kazetta, amelyen latin betűkkel latinul szerepel a **"túrés/türelem"** szó. Azt jelzi, hogy a Halak-időszak nem csak a halálról, az áldozatról, a pusztulásról szól, hanem teret kap és időhöz jut benne a türelem, s a remény is. Ezt a most már Halak-türelem-remény féle kazettát sok helyen megtaláltuk.

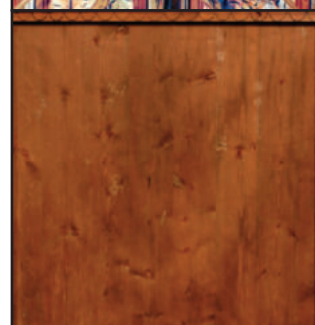
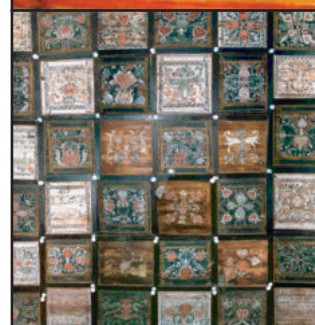

A művészettörténet által már azonosított **állatövi jegy-kazetták** között külön is szólni kell a **csengersimai**akról. Nem a szokásos 12 kazettáról van szó, hanem többről, mert vannak olyanok, amelyek többször is előfordulnak más és más formában. A simai állatövi jegy-kazetták meghatározásának helyességét a Debreceni Televízió által készített több órás felvétel is igazolja, ugyanis folyamatosan filmezték, ahogyan a felkelő Nap megvilágít egy-egy képet. Jeles időkben: karácsonykor, az őszi, tavaszi napforduló idején a Nap az időszaknak megfelelő képre világít, mintha egy sajátos házimoziiban lennénk.

4. kép Máshol (sakk)"**kockás**" mennyezetet találunk: **Csetfalva** (Tiszhát), vagy **Bánffyhunyd** (Kalotaszeg). Égi színpad, ahol a sötétség és a viláosság erői küzdenek egymással.

5. kép A művészettörténészek már régen észrevették, hogy a mennyezeteken mindig van egy fontos, központi üzenet, amit a **királykazetta** közvetít. Ez **Csikdel-nén** (Székelyföld, Csíkszék) pl. a mennyezet síkjából kiemelkedik, a térbe kissé belóg, úgy, hogy néhány kazettát el is takar maga mögött. Ez a királykazetta a NAP, benne Mária és Jézus alakja. Máshol természetesen a királykazettába írták bele az engedélyt is. **Csengersimában** a királykazettán egy tíz tulipánból álló csokor látszik, igazából talán arra a ki nem mondott kérdésre adva választ, miért is teremtette Isten ezt a világot. Hogy ilyen szép és virágzó legyen...!?

6. kép Szinte minden templomi mennyezetten van **padlásfeljáró**, még akkor is, ha ott nem is lehet, sosem lehetett feljutni a padlásra. Gyakran kihagynak egy négyzetet – általában a sarokban – s még akkor sem festenek rá semmit, ha meg is keretezik. **Varsolc** (Szilágyság) templomában csak a padlásfeljáró van meg a mennyezetten, több tábla nincs, vagy, ha van – szerintem van –, azt eltakarták nádas vakolattal. Ez a tábla a népdalban is megénekelte **"fellegajtó"**, jelöl annak, hogy amint Jézus halálakor végigrepedt a templom kárpitja, úgy itt is feltáru a megfelelő pillanatban a földtől az eget elválasztó, elzáró kapu vagy ajtó. A mennyezet átlója végén ott van a kinyíló ajtó a menny felé, hiszen magyar szóval MENNYezetről beszélünk. Amikor megnyílik az ajtó a föld és a menny között, az a feltámadás pillanata.

1. kép **Bánffyhunyadi** (Kalotaszeg) 2. kép **Szilágylompértl** (Szilágyság) 3. kép **Szacsva** (Székelyföld, Háromszék) Nagyon látványosak az **állat- vagy emberalakos kazetták**. Ezek legtöbbje besorolható valamely állatövi jegyhez, hiszen ezeket eleve állatokkal jelölik évezredek óta. Csakhogy a magyar mennyezetkazettaanyagban nem csak az Európában szokásos állatokkal találkozunk, hanem a keleten ismert állatokkal is. Formailag külön csoportot képeznek az alakos kazetták, tartalmilag a tizenkét állatövi jegyhez tartoznak, akár a nyugati, akár a keleti rend szerint.

Ezek után még mindig sok táblakép maradt megfejtetlenül. A templomterekben, a szótt vagy varrott hímegekben, festve vagy faragva mindig találunk olyan rajzolatokat, amelyek jelentéséről nem tudunk bizonyosat. Ezért létre kellett hozni egy csoportot, amelybe a **meg nem fejtett kazetták** kerülnek. Nem szégyen elismerni, hogy nem tudjuk mindenről, milyen üzenettel készült, milyen titkot őriz. Ilyenkor ha jön is valaki, pl. a tárgy/jel készítője és elmondja, hogy ez tulipános, vagy szekfűs, ez csak formális magyarázat, a szerves, benső üzenetet nem bontja ki. A jelek készítőjének nem tiszte, hogy érte vagy tudja, hogy mit is csinál, amikor fest, rajzol, farag, sző, hímez – tőle elég, ha a hagyományos mintát, színt, méretet, arányt hűségesen megtartja, és hozzáteszi a saját személyiségét és hitét. A rajzolatok, jelek magyarázata a hozzáértők, kutatók és lelkészek feladata, akik sokféle ágazó műveltséggel és tudással foglalkoznak a magyarság és istenhitünk kérdéseivel. Ők tudják – ha egyáltalán – kellő felkészültséggel megvilágítani, hogy mi látható a mennyezeteken, hiszen a templomjáró hívek nem a “plafondot” nézegetik istentisztelet közben, hanem a lelkészre, Isten ígéjére figyelnek. Vannak tehát jelek, amikről nem tudjuk biztosan, mit üzennek, de idővel majd csak megnyílnak ezek is, ahogyan végül a Biblia is lefordított a nyelvünkre, hogy személyesen megszólítson bennünket.

Maradtak az ősképek, amelyeket előbb csak **eseménykazettáknak** hívtam, mert mindig valamilyen eseményt, történetet jelölnek. Ilyen a **csengersimai** Ősrobbanás/Teremtés-kazetta (4. kép), vagy egy érdekes kazetta a Halak-Szűz csillagkép összekötő ún. haláltengelyen. Ezen egy átlósan megfestett virágszál, egy kicsi (Jézus) tulipán látszik, melynek középső szirma egy vakító fénymag. Mivel ez az emberiséget megsegítő, a halálon átvivő Jézus jelképe, ezért a kép az átvivő-átsegítő nevet kapta. (A sakkjátszma keretében előtűt hűz el Jézus egy világos huszár sakkbábu képében az angyali üdvözlés felé.) De áthidalónak, hídnak is nevezhetnénk, hiszen Jézus hídszerűen átvezető, közvetítő szerepet tölt be Isten és ember, élet és halál között. Mindenesetre szinte minden eseménykazettának külön története van, sőt akár több – szerkezetében hasonló – bibliai utalás vagy történet is kapcsolódhat hozzá. A csengersimai rendszer megismerése után nyilvánvaló lett, hogy az ún. eseménykazetták magyarázata csupán bibliai igékkel vagy népmesékkal nem vezet megbízható értelmezéshez.

5. kép **Szilágylompértl** (Szilágyság) A Tiszaháton is, Kalotaszegen is gyakori, **darut** ábrázoló kazetták vittek közel a megoldáshoz. Mivel a daru őrmadár, és egy lábán billeg, mint a mérleg, ezért könnyen belehelyezhető az örökös, megfigyelés, mérlegelés, majd ítélkezés eseménykörébe, egyúttal köthető a Mérleg – ítélet időszakhoz, vagyis az őszi napfordulóhoz. A daru főként a tolláról híres, ennek a magyar férfiviseletben sokáig jelentős szerepe volt. Ám a Szeged melletti Tápéról ismert a darumadár mozgását idéző **tánc**, a tápai darudöbögő táncoskép. Eredetileg minden tánc szakrális jelentéssel bírt, a darutánc pedig beavató tánc. Ezt a lépéssort a tápai konfirmációs órán biztosan nem tanították, de a középkorban sem kerülhetett bele a táncművészetükbe egy állatot megszemélyesítő tánc. Ez valamikor az egyistenhit előtti időkből való kell legyen, talán az emberiség őskultúrájából, ősképeiből. Ha tehát mozgás, tánc őrizhet ősképet, akkor még inkább az ábrázoló művészet - ez vezetett a fellejti nyitogatásához.

6. kép **Farcád** (Székelyföld, Udvarhelyszék) Fellegajtó. Vajon a ma vizsgálható rajzolatok, díszítmények, minták mennyiben őriznek ősképeket? Egyáltalán hány ősképek van? A magyar **néptánc**kincsben nagyjából egy tucat ősemlekként lehet. A magyar **népdal**, a **mondavilág** is nagy ősiséget mutat. A párizsi Sorbonne-egyetem kutatásai alapján a magyar **nyelv** az ősnyelv 68%-át megőrizte, szemben a mai európai nyelvekkel, amelyek alig 10%-ban tartalmazznak ósszavakat. **Kiss Dénes: Babel előtt. Budapest, 1999.41.** Okkal feltételezhetjük tehát, hogy **természetes vagy szerves műveltségünk elemeiben az ősműveltség nyomait kereshetjük és találhatjuk.**

A nyelv, a tánc, a zene, a díszítőművészet vagy akár az építészet ősiségének kutatása azt igazolja, hogy valamikor volt egy európai ősműveltség, amelyből minden egykori és mai nemzet merített és megőrzött valamennyit. A magyar műveltség – mind a magasműveltség, mind a népi kultúra – hűségesen sokat őrzött meg belőle, a legtöbbit a mai európai műveltségek közül. Ezért is feladatunk felfedezni, feltárni, értelmezni, újraalkotni minden részletét.

Az ősképek feltárásának különlegesen gazdag lehetőségét adják az ún. **archaikus imádságok**, amelyeket Erdélyi Zsuzsanna kezdett el gyűjteni. Ezek az elfogadott egyházi imák mellett fennmaradt, nem legalizált szövegek. **Erdélyi Zsuzsanna: Hegyet hágék, lőtöt lépék. Archaikus népi imádságok. Budapest, 1976** Mára több ezer ilyen imádságot ismerünk, ezek nagy része a világhálón is olvasható. Az archaikus imádságok kutatójaként Tánczos Vilmos kolozsvári néprajzkutató arra figyelmeztet bennünket, hogy a modern ember egyre kevésbé hajlandó figyelembe venni a kulturális örökséget, vagyis éppen az őskultúrával szakít minden erő, amely ma a világban működik. Az emberiségnek megváltozott a mindennapi élete, életvitele, mert fájoan eltávolodott a természettől, önmagától, az egyháztól, Istentől. Csakhogy teljesen anyagivá szűkülő, hovatovább virtuális világban nem lehet élni, a régi műveltség képei újra meg újra felbukkannak. A régi és az új ráadásul nagyon is közeli: a modern reklámok és a sumér mítoszok képei közel állnak egymáshoz. A mélyben rejlő azonosságot a tudomány archetípusoknak, ősképeknek nevezi. Tánczos Vilmos az imaszövegek tartalmát, üzenetét és képszerűségét vizsgálva talált rá az imákban megmutatkozó ősképekre, mintegy három tucat imaképet különböztet meg. **Tánczos Vilmos: Eleven ostya, szép virág. A moldvai csángó népi imák képei. Csíkszereda, 2000**

Ha nyelvünk összavakat őriz, ha páratlan tánckincsünk évezredes alapozgással bír, ha népzeneink és díszítőművészetünk gazdagságát alig győzzük felmérni és a népi imádságok mint képek is velünk élnek, akkor a templomi mennyezetkaszetták nem csak bibliai szövegeket, állatövi jegyekre utaló állatokat, növényi ornamentikát és reneszánsz díszítőműveket ábrázolnak, hanem ősképeket is. Az ősképek műveltségünk minden területén megmutatkoznak. Ne feledjük, hogy Jézus hányszor beszélt példázatokban, azaz képekben, hogy szavait gyorsabban és mélyebben fölfogják hallgatói, követői, tanítványai.

A kezdeti elnevezést – eseménykazetta – tehát meg kellett változtatni. A szövegek, állatövi jegyek, a királykazetta, a padlásfeljáró mellett külön csoportot alkotnak az **őskép-kaszetták**. **Szilágysomlyó** (Szilágyság) templomának mennyezetén kétszáznál több pompás kazetta díszlik. A képeket vizsgálva kiderült, hogy alig egy tucat csoportba sorolhatók a képek. Még akkor is, ha ebben a templomban van a legtöbb olyan kép, amelynek máshol nem találjuk formailag párját. Csengersima temploma azért rendkívüli, mert mennyezeti táblaképeiről a Biblia alapos ismerete, a néphit, és a három rendszer együttes segítségével leolvasható a bibliai üdvtörténet a teremtéstől az utolsó időkig. Ezen a mennyezetén szerepel a kazetták valamennyi csoportja, közöttük egy tucatnyi őskép. Vegyük ehhez a tapasztalathoz hozzá, hogy Tánczos Vilmos imaképei is egyszerűsíthetők, és akkor egy maroknyi, nagyjából egy tucatnyi képet kapunk.

Miért éppen ezek a képek maradtak meg? Ennek a kérdésnek a megválaszolásához újabb területet vontam be a vizsgálódásba. Megkíséreltem leképezni, képszerűvé tenni a keresztény istentiszteletet. Ezeknek egyes részei a történelmi egyházak esetében hasonlóak. Az ortodox, szír, görög, kopt istentisztelet azonban nemcsak igehirdetés és áldozat, hanem a szertartás során nagyjából lejtsszák az egész üdvtörténetet. Ebből következik, hogy elsősorban azok az ősképek maradtak fenn, amelyek valamilyen módon részei a mindennapi, heti istentiszteleteknek. A mennyezetkaszetták között tehát az Istenhez fűződő kapcsolatunkat kifejező, azt közvetítő ősképek vannak. A képek akkor is magukban hordozzák az üzenetet, Isten ígését, ha arról a kép készítőjének vagy használójának nincs tudomása.

Korábban Blanka, most Botond unokámmal gyakran rajzolgtatjuk színes krétával a közismert bumfordi alakot, s közben hangosan mondjuk is, mit csinálunk: **Pont, pont, vesszőcske, készen van a fejecske...** Az együgyű rajzoktató versike pontosan rámutat arra, milyen őselemekből állhat össze egy-egy őskép.

1. kép **Bánffyhunyard** (Kalotaszeg) 2-3. kép **Csengersima** (Tiszahát)
4. kép **Magyarbikal** (Kalotaszeg) 5. kép **Csenger** (Tiszahát) 6. kép **Kálnok** (Székelyföld, Háromszék)

A mennyezetkazetták leolvasásakor először is észre kell vegyük, milyen **ósképet, ósképeket**, majd állatövi jegy tulajdonságokat tartalmaz egy-egy ábra. Ez a keresés éppen olyan, mint amikor a magyar nyelvben egy-egy szó gyökét keressük. A magyar nyelv gyökökből és toldalékokból épül. A gyökök és toldalékok együtt egyrészt rendkívül sok lehetőséget adnak a nyelv kiteljesedésére, hiszen nagyon sok szó képezhető a nyelv szerkezete miatt. Másrészt ez az ősi gyökökhöz való kötődés a nyelv maradátságát is biztosítja. Ha a magyar művelődés gondolati, zenei, építészeti, tánc-, hi-elemlévilág- és imádságbeli örökségét vizsgáljuk, hasonló szerkezetekre lelhetünk.

Az **ósképek idő feletti**, ami azt jelenti, hogy minden időben, korban ugyanúgy jelen vannak, léteznek és ráadásul ugyanazt jelentik. Ilyen az élet, Isten, világosság, teremtés, éden-család-eredet-fa, és az élet ellentéte: a bűn, a teremtő erő hatása a teremtet világra: angyali üdvözlés, születés, tanítás: bölcsesség és tanítói kép, halál - áldozat, újrakezdés, feltámadás, és végül a barátság - család - közösség - egyház - nemzet.

Az **állatövi jegyek idő alattiak**. Vagy az évkör (egy naptári év) egy adott időszakára érvényesek, vagy a nagy évkör (precesszió) egy-egy világkorszakára. Erről bőszeges irodalom van. A mennyezetkazetták állatövi jegyhez való tartozását Pap Gábor és munkatársai dolgozták ki.

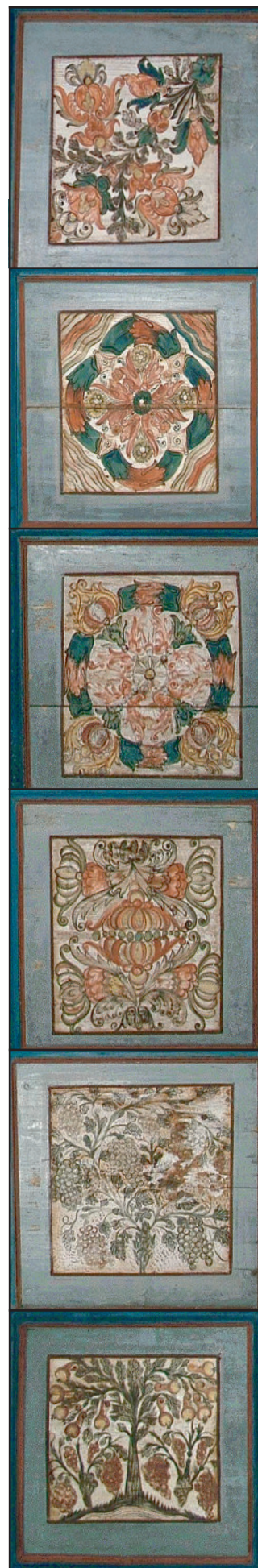
A templomi mennyezetkazetták elhelyezése arra tanít bennünket, hogy az év minden időszakában más és más **állatövi jegyhez** tartozó kazetta hangsúlyos, mégpedig az ablakon, vagy ajtón beszökő napsugár megvilágítása miatt. Így minden egyes hétnek, napnak adott tulajdonsága is kell legyen, amit a kazetták tükröznek, illetve amely tulajdonságok, szerkezetek a napi igében, bibliai képben, katolikusoknál a szentek életében jelennek meg. Persze nagyon sok helyen nincsen tudatos rendszer, csak másolták más templomokból a tetszetős kazettákat.

Az **ósképtartalom** egy-egy állomást rejt az üdvözülés vagy megtisztulás, megigazulás útján. A középkori templomokban mozaik segítségével egy-egy körrel, vagy más módon jelezték ezeket az "állomásokat". Kínában a legkeletibb keresztény templom, a ta-csini pagoda hétszintes. [Martin Palmer: A Jézus-szútrák. 2001.](#) A keleti keresztény nyomok mind hét egységesek, sőt román kori templomainknak is megvan a hetes tagolódásuk, vagy az épületben, vagy a kerített fallal együtt.

A mennyezetkazetták által őrzött tudás egyetemes, és a legősibb elemeket őrzi. Az ábrakincs vagy kifejező rendszer nemcsak a mennyezetten, hanem a berendezéseken, valamint a templomot használó emberek életének részleteiben is hagyományozódott.

Az egyetemes ósképeket, az idő alatti és idő feletti jelkészletet nem csak a templomok, udvarházak, hanem a népi kultúra egyes részletei is híven megőrizték.

Képek: **Szilágsomlyó** (Szilágság)

1. kép Keresztelő János, kezében egy fehér ló: Jézus Krisztus! A kép Svájcban, **Zillis**ben látható, a XII. sz. elején épült Szent Márton templomban. A helyi honlap szerint a mennyezetet a reformáció után fedték be kazettákkal. www.zillis-st-martin.ch

7. kép Ugyanilyen Krisztus-ló, Fehérlófia? keresztel a Kaukázus vidékéről. **Csomor Lajos szíves engedélyével** Elszórtan ugyan, de jó néhány ábrázolást láthatunk, ahol Jézust bizonyosan fehér ló képében ábrázolják. Fel kell tárnai a kapcsolatot a magyar népmeseekben meglévő Fehérlófia kapcsolattal, ez igazolja a csengersimai mennyezetén mozgó sakkbábuk megszemélyesítését, ahol a világos vagy égi huszár: Jézus Krisztus. A sötét vagy földi huszár a földi Krisztus vagy antikrisztus.

2., 8. kép **Zillis** (Svájc)

Európában a Kárpát-medencében találjuk a legtöbb teljes mennyezetkazettás templomot. Kivéve **Zillis** templomát, ahol minden őskép, állatövi jegy látható, ezeken kívül bibliai történeteket – ahogyan ez a szentképeknél megszokott volt – és állatszörnyeket ábrázolnak. Ezek párhuzamai a magyarországi középkori templomi domborművek: Ják, Zsámbék, stb., és a XVIII.sz.-ban egész Európában népszerű szirén képek.

3., 4., 9., 10. kép A Kárpát-medencében lévő templomok ma látható formakincse, amely az első évezred szkíta, hun, avar, magyar díszítések utóda, inkább növényi ábrák, fonatok, növevények. Ezek NŐvényt, vagyis folyamatot ábrázolnak, míg az ÁLLat ábrázolás állapotot. A növények, növevények betöltik a rendelkezésükre álló teret, amint az életnek is ugyanez a jellemzője. Az állatábrázolások inkább lezárt, törvényileg, dogmatikailag alaposan körbehatárolt művelődést mutatnak, míg a növényábrázolások szüntelen mozgásra, növekedésre, és az életter teljes kitöltésére utalnak. A mennyezetkazetták és a magyar népi műveltség által megőrzött műveltség szerkezeti, formai nyomait a római katolikus kereszténység felvétele előtti időben is nyomon követhetjük a "honnofoglaláskori" kereszt és virágos tarsolylemezek, hajcsatokon, fegyver-díszeken.

5., 11. kép A Szent Koronán, a királyi jogaron, fegyvereken, a régi szkíta, hun, avar, magyar méltóságjelvényeken, ékszereken is az ősműveltség ősképeit láthatjuk, amit a Kárpát-medencei templomai és a magyar (valamint az egykori horvát, oláh, tót, rác, stb.) népművészet tartott meg, hol teljesebb, hol kevesebb mértékben.

Így a tánc, ének, ima, építészeti, gondolati, vagy katonai, politikai, társadalomszervezési ősképeket is. Nem véletlen, hogy a magyarságot Európa indiánjainak, az európai ősműveltség legteljesebb őrzőinek és éltetőinek is nevezik.

Mennyezetkazettás templomok a Kárpát-medencében tájegységek szerint

1. Nyugat - Dunántúl: 1. kép **Szentgyörgyvölgy**
2. Dél - Dunántúl, Baranya, Tolna: **Adorjás**, 2. kép **Drávaiványi, Kőrös, Kovácshida, Old, Patapoklosi, Szenna, Terehegy, Túrony, Váralja** (az egyetlen vászonra festett mintákkal díszített templomi mennyezet)
3. Közép - Magyarország: **Abony, Alsóörs, Nagykőrös** (töredék), **Sárszentmihály** (karzat), **Sóly, Szabadszállás, Szentgál, Taliándörögd** (karzaton), **Tők, Vilonya**
4. Felföld: **Alacska, Almágy, Alsószuha, Bánhorvati, Dédestapolcsány, Edelény, Gömörszőlős, Imola, Karaszko, Kiéte, Kissikátor, Megyaszó, Nádújfalu**, 3. kép **Nógrádszentpéter, Noszvaj, Orlajtörék, Radostyán, Rakacaszend, Rimabánya, Rudabánya, Sajóecseg, Sörkút, Szentsimon, Teresztenye, Zubogy, Zsíp, Zsurk**
5. Tiszahát: **Csenger, Csengersima, Csetfalva, Darnó, Gacsály, Gyügye, Mánd, Papi** (1938-ban leégett), **Sonkád, Szalóka, Tákos, Técső, Tunyogmatolcs, Visk**
6. Tiszántúl: **Gáborján, Gávavencsellő**
7. Erdély, Szilágyság: **Ákos** (padmellvédek), **Kraszna, Krasznahorvát, Somlyóújlak, Sziláglompért, Szilágsomlyó, Szilágyzóvány, Varsolc** (csak a padlásfeljáró)
8. Erdély, Kalotaszeg: **Bádok, Bánffyhunad, Bogártelke, Farnas, Gyerőmonostor, Gyeróvásárhely, Inaktelke, Kalotadámos, Ketesd, Magyarbikal, Magyarapus, Magyarokpus, Magyarlóna, Magyarvalkó, Magyarvita, Nádasdaróc, Nagypetri, Sztána**
9. Erdély, Aranyosszék: **Kercsed, Kövend, Mészko**
10. Erdély, Mezőség: **Tancs**, 5. kép **Mezőkeszű, Ördögösfüzes, Vasasszentegyed** (töredékek)
11. Erdély, Küküllő mente: **Ádamos, Dicsőszentmárton, Gogánváralja, Hosszúaszó, Jövedics, Küküllővár, Magyarszentbenedek, Miklóstelke, Segesvár**
12. Székelyföld, Marosszék: **Gyulakuta, Nyárádszentmárton, Sövényfalva** (elpusztult), **Szentgerice**
13. Székelyföld, Udvarhelyszék: **Bögöz, Ége**, 4. kép **Énlaka, Felsőboldogasszonyfalva, Kisfalud, Székelydália, Székelyudvarhely, Homoródkarácsonyfalva, Homoródszentpéter, Homoródoklánd, Medesér, Szentábrahám, Tarcfalva**
14. Székelyföld, Csíkszék: **Csíkelne, Csíksomlyó**
15. Székelyföld, Háromszék: **Barátos, Gelence, Kálnok, Kézdimartonfalva, Maksa, Szacsva**, 6. kép. **Zabola**
16. Román templomok: **Nagylupsa, Lupsa** (Erdély, Fejérvármegye), **Lesnyek, Lesnic** (Erdély, Hunyad vármegye)

Sok helyen csak a karzaton, a karzatok alatt, vagy a padelőkön maradtak meg kazetták. (pl. **Hódmezővásárhely**)

Mennyezetkazettás templomok a Kárpát-medencében a mennyezet elkészültének időrendje szerint

A legrégebbi festett mennyezetű templomok a **XVI. századból** valók és a **budai királyi vár** - azóta elpusztult - berendezésének formakincsét követték.

1. kép 1502-10 **Gogánváralja** (Erdély, Küküllő mente) Mennyezete ma a Nemzeti Galériában van. Bánffy Miklós királybíró készítette, aki Mátyás király vitéze volt ifjú korában. Az ő családi és Mátyás királyi címere a mennyezetkazetták közt látható.

2. kép 1520 **Homoródszentpéter** (Székelyföld, Udvarhelyszék) Néhány töredék maradt meg a kazettákból, úgy tudjuk, a Kolozsvári Történeti Múzeum rak-tárában őrzik.

3. kép 1526 **Ádámos** (Erdély, Küküllő mente) Ma a budapesti Nemzeti Galériában van a mennyezet kiállítva. Két nemesi címer utal a készítő családokra.

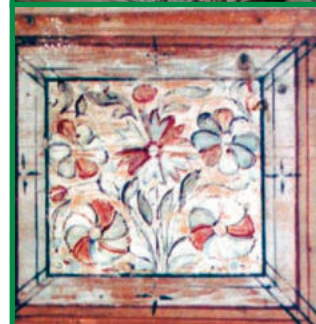
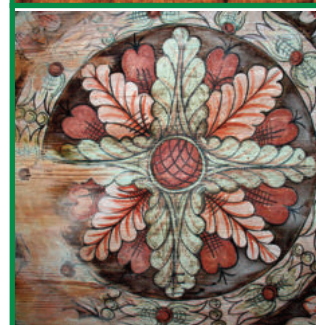
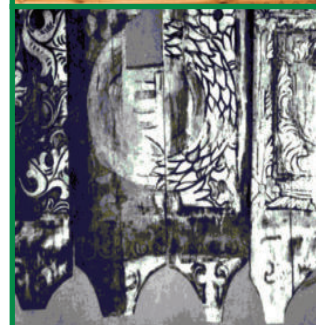
4. kép 1532 **Miklóstelke** (Erdély, Küküllő mente) Kazettáira Mihály Ferenc restaurátor talált rá napjainkban.

1543 **Vasasszentgyed** (Erdély, Kolozs vm.) Reneszánsz festett famennyezetének darabjait Entz Géza bontotta ki egy árnyékszék épületéből. Ezek ma a Kolozsvári Történeti Múzeum állandó kiállításán láthatók. Reméljük!

A **XVII. századból** már több templom maradt meg. Az erdélyi részeken több forrás is említi, hogy a **gyulafehérvári fejedelmi vár** díszítését követik, melyből alig maradt értékelhető rész. [Daniela Marcu Istrate: A Gyulafehérvári római katolikus székesegyház és püspöki palota régészeti kutatása \(2000-2002\). Budapest, 2008](#)

1609 **Sövényfalva** (Székelyföld, Marosszék) 1899-ben a református gyülekezet új templomot épített, s az elbontott régi műemléki értékéről tájékozatlan, alföldi származású pap kérés és figyelmeztetés ellenére sem tette félre az Erdélyi Múzeum Régiségtára számára a megmaradt becses karzatdeszkákat, hanem potomon elárvereztette a faluban. Így egy román földműves kezére jutottak, aki aztán méhkastartója elejére szegezte föl azokat díszül, s ott idővel elpusztultak. [Kelemen Lajos: Művészettörténeti tanulmányok. Bukarest, 1977. 175.l.](#)

5. kép 1613 **Csíkdelne** (Székelyföld, Csíkszék)
1620 (Kecset) **Kisfalud** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
1625 **Gyulakuta** (Erdély, Küküllő mente)
1628 **Gelence** (Székelyföld, Háromszék)
1629 **Farcád** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
1630 **Székelydália** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
1637 **Kiète** (Felföld, Gömör-Kis-Hont vármegye)
1642 **Magyarfülpös** (Kalotaszeg) a sárospataki várban van kiállítva
1650 **Szentsimon** (Felföld, Gömör-Kis-Hont vármegye)
1657 **Rakacszend** (Felföld)
1660 **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)
1667 **Nyárádszentmárton** (Székelyföld, Marosszék)
1667 **Nógrádszentpéter** (Felföld, Gömör-Kis-Hont vármegye)
1668 **Énlaka** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
1670 **Felsőboldogasszonyfalva** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
6. kép 1670 **Szentgerice** (Erdély, Küküllő mente)
1673 **Gömörszölös** (Felvidék, Gömör-Kis-Hont vármegye)
1675 **Ördögösfüzes** (Erdély, Mezőség)
1676 **Tancs** (Erdély, Mezőség)
1677 **Székelyudvarhely** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
1680 **Szentábrahám** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
1681 **Lesnyek, Lesnic** (Erdély, Hunyad vármegye)
1690 **Jövedics** (Erdély, Küküllő mente)
1692 **Ketesd** (Erdély, Kalotaszeg)
1694 **Nagylupsa, Lupsa** (Erdély, Fejér vármegye)
1697 **Magyarbikal** (Erdély, Kalotaszeg) 24. oldal 1. kép
1699 **Magyarvista** (Erdély, Kalotaszeg)

Sörkút (Felföld, Szepes vármegye)
Segesvár (polgárházban 98 tábla)
Nagyszeben (polgárháznyomok)

A XVIII. században már nem a földesúr javíttatta a templomot, hanem a feladatok elvégzésére frissen létrejött presbitériumok szervezték a munkát, így a lécezt is saját költségükön végeztették.

- 1701 **Tarcsfalva** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
 2. kép 1702 **Ége** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
 1702 **Feketehalom** (Erdély, Szászföld)
 1702 **Magyarszentbenedek** (Erdély, Küküllő mente)
 1713 **Nagypetri** (Erdély, Kalotaszeg)
 1720 **Bánhorvái** (Felföld, Gömörország)
 1721 **Kövend** (Torda-Aranyos vármegye)
 1724 **Bögöz** (Székelyföld, Udvarhelyszék)

3. kép 1725 **Csenger** (Tiszahát)
 1725 **Homoródszentpéter** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
 1725 **Hosszúaszó** (Erdély, Szászföld)
 1726 **Túrony** (Baranya vármegye) Töredékek maradtak fenn.
 1726 **Zubogy** (Felföld, Gömörország)
 1736 **Kraszna** (Erdély, Szilágyság)
 1738 **Szilágysomlyó** (Erdély, Szilágyság)
 1740 **Abony** (Pest vármegye) Csak a karzat alatt van kazetta.
 1741 **Tök** (Pest vármegye) Az eredeti múzeumban van, a jelenlegi másolat.
 1741 **Krasznahorvát** (Erdély, Szilágyság)
 1742 **Magyarkapus** (Erdély, Kalotaszeg)

6. kép 1743 **Karaszó** (Felföld, Gömörország)
 1743 **Magyarkiskapus** (Erdély, Kalotaszeg)
 4. kép 1743 **Sztána** (Erdély, Kalotaszeg)
 1746 **Nádújfalu** (Felföld, Nógrád vármegye)
 1748 **Gyerőmonostor** (Erdély, Kalotaszeg)
 1750 **Farnas** (Erdély, Kalotaszeg)

5. kép 1752 **Gyerővásárhely** (Erdély, Kalotaszeg)
 1752 **Magyarlóna** (Erdély, Kalotaszeg)
 1753 **Csetfalva** (Tiszahát)
 1754 **Kézdimartonfalva** (Székelyföld, Háromszék)
 1758 **Rudabánya** (Felföld, Zemplén vármegye)
 1759 **Gacsály** (Tiszahát)
 1761 **Csengersima** (Tiszahát)
 1761 **Darnó** (Tiszahát)
 1764 **Kissikátor** (Felföld, Borsod vármegye)
 1764 **Körösfő** (Erdély, Kalotaszeg)
 1766 **Gyügye** (Tiszahát)
 1766 **Maksa** (Székelyföld, Háromszék)
 1766 **Sonkád** (Tiszahát)
 1769 **Dicsőszentmárton** (Erdély, Küküllő mente)
 1770 **Almágy** (Felföld, Gömörország)
 1770 **Homoródkarácsonyfalva** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
 1771 **Alacska** (Felföld, Borsod vármegye)
 1771 **Homoródoklánd** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
 1772 **Zabola** (Székelyföld, Háromszék)
 1773 **Bádok** (Erdély, Kolozs vármegye)

1. kép 1774 **Kalotadámos** (Erdély, Kalotaszeg)
 1775 **Somlyóújlak** (Erdély Szilágyság)
 1778 **Magyarvalkó** (Erdély, Kalotaszeg)
 1780 **Old** (Baranya) Néhány megmaradt töredék alapján újjáépítve, 1990
2. kép 1781 **Kálnok** (Székelyföld, Háromszék)
 1783 **Rimabánya** (Felföld, Gömörország)
 1784 **Kercsed** (Torda-Aranyos vármegye)
 1784 **Radostyán** (Felföld)
 1785 **Bánffyhunyad** (Erdély Kalotaszeg)
 1785 **Imola** (Felvidék, Gömörország)
 1786 **Gávavencselló** (Tiszántúl)
 1787 **Szentgyörgyvölgy** (Zala vármegye)
 1788 **Mezőkeszű** (Erdély, Mezőség)
 1789 **Visk** (Tiszahát)
 1790 **Bogártelke** (Erdély, Kalotaszeg)
 1790 **Körös** (Dél-Dunántúl, Baranya)
 1790 **Mánd** (Tiszahát)
 1790 **Szilágylompért** (Szilágyság)
 1791 **Szacsva** (Székelyföld, Háromszék)
 1792 **Drávaiványi** (Dél-Dunántúl, Baranya)
 1792 **Edelény** (Felföld, Borsod vármegye)
 1792 **Magyarkapus** (Erdély, Kalotaszeg)
 1793 **Körös** (Dél-Dunántúl, Baranya)
 1794 **Jósvafő** (Felföld, Torna vármegye)
 1794 **Patapoklosi** (Dél-Dunántúl, Baranya)
 1794 **Szalóka** (Tiszahát)
 1795 **Orlajtörök** (Felföld, Gömörország)
 1795 **Zsurk** (Felföld, Zemplén vármegye)
 1796 (Nádas) **Daróc** (Erdély, Kalotaszeg)
3. kép 1797 **Teresztenye** (Felföld, Torna vármegye)
 1798 **Kovácsbida** (Dél-Dunántúl, Baranya)
 1798 **Terehegy** (Dél-Dunántúl, Baranya)
 1799 **Kisrosvány** (Felföld, Zemplén vármegye)
Szabadszállás (Alföld) A kecskeméti Ráday Múzeumban őrzik.

A XIX. században is készült még néhol kazettás mennyezet, de ezidőben kezdtek szégyelleni a már alig értett ábrákat, és mint korszerűtlent és elévültet sok helyen lefestették vagy nádas vakolattal elfedték, hogy a mai napig keressük őket.

- 1800 **Dédescapolcsány** (Felföld, Gömörország)
 4. kép. 1805 **Gáborján** (Tiszántúl) Néhány maradék, XVI. sz.-i tulipánokkal
 1810 **Medesér** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
 1827 **Alsószuha** (Felföld, Zemplén vármegye)
 1835 **Sárszentmihály** (Közép-Magyarország, Fejér vármegye)
5. kép. 1838 **Adorjás** (Dél-Dunántúl, Baranya)
 1854 **Forgolány** (Tiszahát) Csak a királykazettát festették meg.
 1897 **Dövény** (Felföld, Borsod vármegye)
 1896 **Országház** főrendi házelnök dolgozószobája (Budapest)
6. kép. 1900 **Váralja** (Baranya) Az egyetlen vászonra festett mennyezet.
 1932 **Mészkö** (Torda-Aranyos vármegye)

Új, vagy rekonstruált mennyezetek

Vizsoly (Felföld) A gyülekezeti teremben az újonnan festett kazetták Gaál János munkája.

Siklód (Székelyföld)

2012 **Telekfalva** (Székelyföld) Juhász Judit munkája

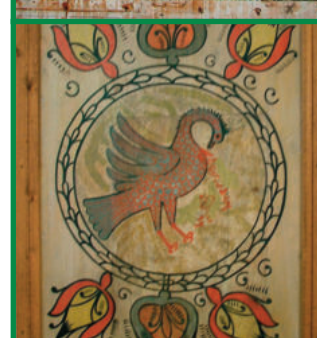
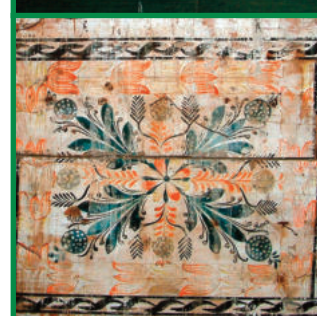
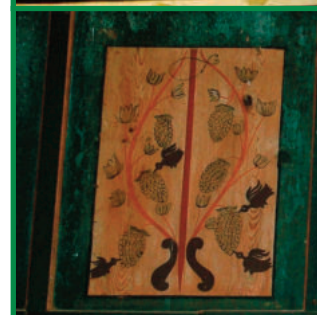
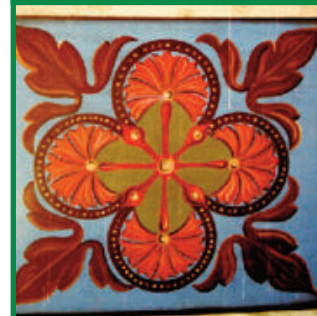
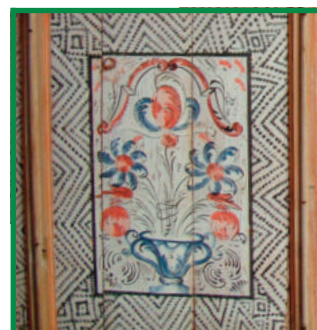
Pécs kertváros (Baranya)

2014 **Tők** (Pest) book@hand okostelefonos alkalmazáson is elérhető

2018 **Nagykörös** (Alföld) Az egyetlen megmaradt fél kazettát Demény

Mónika rekonstruálta.

A felsorolás nem teljes. A felsorolásban nem szereplő mennyezetkazettás templomokról, akár hiányos, rossz állapotú, másodlagosan beépített kazettákról szóló tudósításokat a szentrontasi@gmail.com-ra várjuk.

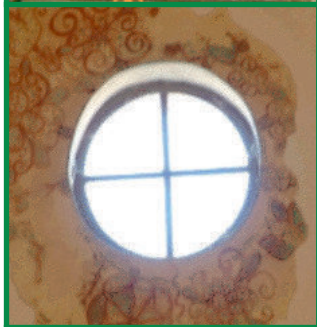
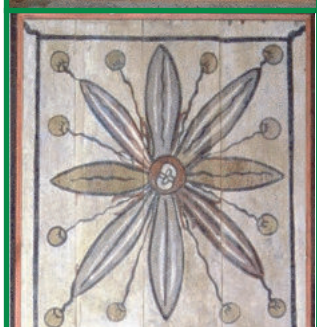
I. öskép: **Ige, élet, kezdet**
Élet és halál, világosság és sötétség, égi és földi
Skorpió állatövi jegy - Őszutó

7. kép Az **Ige** ösképe lehet pont: ”.” és lehet kör: ”O” Minden, ami élet, ami valóság, ami volt, ami van és ami lesz, benne van. A tudományos életben az a megfoghatatlan és megmagyarázhatatlan jelölhető vele, ami maga az élet.

1. kép **Túrony** (Baranya) *Kegyelem néktek és békesség, Istentől, ami atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól.*

Kezdetben vala az Ige... János evangéliuma 1:1

2. kép **Karaszko** (Felföld) Az Istentől jövő teremtetőre láthatatlan, mégis valóságos. Isten Szent Lelkének megtestesítője: Mária. *”Zöldellő virágszál vagy te, ó Mária, / Üdvünk szent reménye föl tebenned nyíla.” Csóka, kéziratos kántorkönyv*

II. öskép: **Öregisten**

Az Öregisten: ítélő. Ott van közvetlenül szent Fia által az utolsó ítéletkor, ami idő és anyag feletti, így minden helyen és időben érvényes egyszerre.

Nyolc szírom, ág, levél, irány stb.

Mérleg állatövi jegy - Őszhó

3. kép **Nyárádszentmárton** (Maroszzék)

4. kép **Csengersima** (Tiszahát) Ez a zsoltárének nemcsak Isten létét, hanem hozzá fűződő kapcsolatunkat is kifejezi: *Tebenned bízunk eleitől fogva ... ezt az ősjélet használja minden más régi vallás is. ... és az Ige vala az Istennél, és Isten vala az Ige. Ez kezdetben az Istennél vala. Minden ő általa lett és nála nélkül semmi sem lett, ami lett. Ő benne vala az élet, és az élet vala az emberek világossága; és a világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be azt.*

János evangéliuma 1: 1 - 5

8 - 9. kép **Öregisten** öskép

III. öskép: **Világosság, fény**

Isten az életet a világosság által teremtette.

Mindent bekeretező fénygyűrű

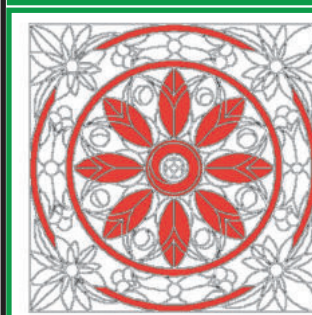
Oroszlán állatövi jegy - Nyárutó

5. kép **Tancs** (Erdély, Mezőség) A napsugarakon túl egy körrel jelölték a világosságot.

6. kép **Kisszerekes** (Tiszahát) Az ablak nem ”nyílászáró”, hanem nyílás, ahol az Ige, az Öregisten, a fény belép a templomba.

10 - 11. kép **Világosság** öskép

A kör az a környezet, amelyben élünk, ahol jelen van már a teremtető világosság, az élet, de a sötétség, és a halál is. A sötétség az, ahol még semmi sincs, hiányik az élet maga. A sötétség vagy a bűn mindig hiány, az élet hiánya. *Az igazi világosság eljött volt már a világba, amely megvilágosít minden embert. A világban volt és a világ általa lett, de a világ nem ismerte meg őt. Az övéi közé jöve, és az övéi nem fogadják be őt.* *János evangéliuma 1: 9 - 11*

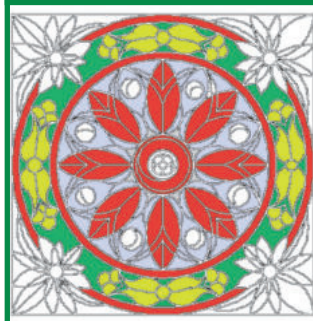
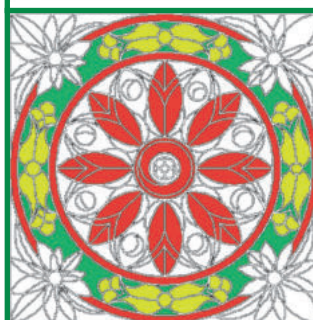
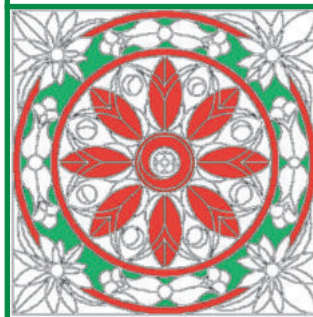

IV. óskép: **Teremtés**
Isten szeretetéből teremtette a világot.
A környezetünk
Bika állatövi jegy - Tavaszutó

1 - 2. kép **Teremtés** óskép

7. kép A világ teremtése-kazetták **Csenger-simában**. A teremtett világ jele az újkorban a Nap – a képen **S** (Sol, latin) – és a körülötte keringő bolygók. Rumi Tamás: *Napjelképek rendszere, Naprendszer jelképek*. Imagent Kft. 2011 ***Kezdetben teremté Isten az eget és a földet.*** Teremtés könyve: 1:1

8. kép A teremtett föld képe általában a kör hat osztata, szirma, amelyet körülvesz egy koszorú, ami életünk és lehetőségeink határát keríti körbe. Jól szerkeszthető a jel körzővel, rendkívül sok helyen megtalálhatjuk. Oldalról nézve a teremtés egy, vagy három fa. Hármas halmon egy, három fa.

V. óskép: **Éden**
Kert, Isten földi gondoskodása, Mária alakja,
pelikán madár Rák állatövi jegy - Nyárhó

3 - 4. kép **Éden** óskép Az eredeti, Istennel együtt való állapotot, az Isten teremtette törvények szerinti életet jelölő helyszín és időszak. ***És ültete az Úr Isten egy kertet Édenben, napkelet felől, és abba helyezteté az embert, akit formált vala.***

Teremtés könyve 2:8

9. kép **Gyügye** (Tiszahát)
10. kép **Szilágysomlyó** (Szilágyság)
Szerkezetében mindig szerepel egy (vagy 3-5-7-9) domb és a világfa, melynek gyökere az **alvilág** tere; középső része, a fa törzse **e világot** jelenti; a felső rész a **felvilágot**, vagy a **nyitott mennyet** adja. Jankovics Marcell: *A fa mitológiája*. Csokonai Kiadó é.n.

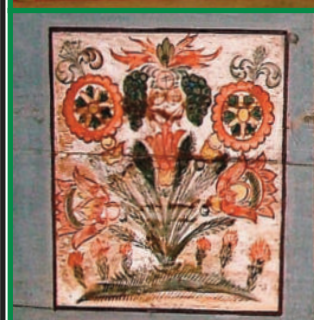
“Nytiva látám mennyország ajtóit...” Lujzikalagor, S.Gy. Tánzos Vilmos közlése

VI. óskép: **Áldozat**
A kiűzetés az Édenből a bűn, az isteni törvény megszegésének következménye.
Az áldozat ábrája a rovásírásunk)(= H hangértékének megfelelő Halak jel, amely jelölés Jézus áldozatának és a kereszténység világkorának előképe. Áldozat, türelem, halál.
Halak állatövi jegy - Tavaszelő

5 - 6. kép **Áldozat, bűn** óskép
Átkozott legyen a föld temiattad, fáradságos munkával élj belőle életednek minden napjaiban. Teremtés 3:16-17

11. kép **Csengersima** (Tiszahát) Az elzárás az élet ellentéte. Az élet a “van”, ellentéte a “nincs”.

12. kép **Énlakán** (Székelyföld, Udvarhely) oda is írták a kazettára: a türelem győz. **Patentia vici**. Nemcsak a bűnbeesés miatti kétségbeesés fogalmazódik meg, hanem a szenvedésből kivezető, fölemelő remény is.

VII. öskép: **Angyali üdvözet**
A teremtő Isten kapcsolata a világgal nem szűnt meg a teremtés után: a körbe kívülről behatoló erő
Nyílas állatövi jegy - Télelő

1. kép **Csengersima** (Tiszahát)
2. kép **Drávaiványi** (Baranya m.)
- 7 - 8. kép **Angyali üdvözet** öskép

Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte, hogy aki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. János evangéliuma 3:16

A kör, a körülkerített kert a mi világunk, s ebbe a körbe kívülről, mintegy a világ négy sarka felől érkezik meg Isten ereje. **A Szent Lélek száll tereád, és a Magasságosnak ereje árnyékoz meg téged; azért ami születik is szentnek hívatik, Isten Fiának. És imé fogansz a te méhedben, és szülsz fiat, és nevezed az ő nevét JÉZUSNAK.** Lukács evangéliuma 1:31

VIII. öskép: **Születés, örömhír**
Az ige testté lett.
Hurokvonal, akár állati, akár növényi
Bak állatövi jegy - Télhó

- 3 - 4. kép **Kézdimartonfalva, Zabola**

A jel, egy hurokból kilépő erő/virág, a születés ősi képele. Téli napforduló: legyőzi a sötétséget a világosság. **És lőn, hogy mikor ott valának, betelének az ő (Mária) szülésének napjai. És szülé az ő elsőszülött fiát...** Lukács evangéliuma 2: 6-7

Az archaikus imákban: **Ég szülte fáját, / Fája szülte bimbáját, / Bimbaja virágját, / Virágja Szent Annát, / Szent Anna szülte Szűz Máriát. / Szűz Mária szülte Istennek szent fiát, a világ megváltóját.** Kocsola (Tolna m.), Varga Vincéné Gyugyi Erzsébet, 1887. Erdélyi Zsuzsanna: Hegyet hágék, lőtöt lépék. Pozsony, 1999. 117. ima

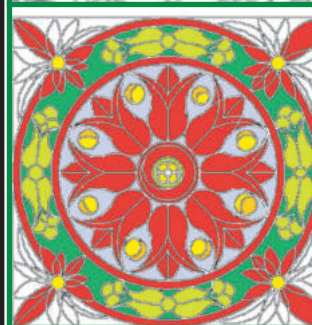
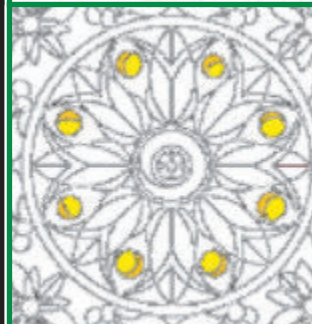
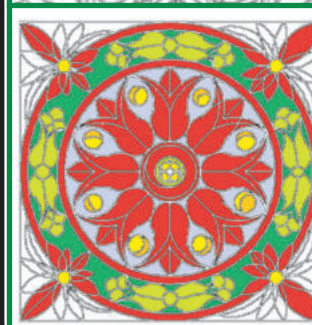
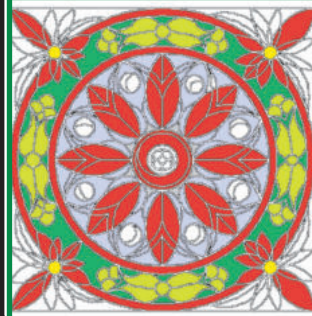
- 9 - 10. kép **Születés, evangélium** öskép

IX. öskép: **Tanítás, kiáradás**
A tér teljes kitöltése
Vízöntő állatövi jegy - Télutó

5 - 6. kép **Sztána** (Kalotaszeg) **Ákos** (Szilágyság) Az évkör tizenkét időszakának jellegzetes tulajdonságait az asztrológia és a középkori szentek napjainak rendszere őrizte meg: Tavaszhoz - **feltámadás** - Kos; Tavaszutó - **teremtés**, szerelem - Bika; Nyárelő hava - **Szentlélek**, egyház, pünkösöd - Ikrek; Nyárhó - **Mária**, gondoskodás - Rák; Nyárutó - **Öregisten**, tisztaság, gyógyítás - Oroszlán; Őszelő - **tudás**, mag - Szűz; Őszhó - **megméretés, ítélet** - Mérleg; Őszutó - **élet és halál** - Skorpió; Télelő - **angyali üdvözet** - Nyílas; Télhó - **születés**, szabadulás - Bak; Télutó - **kiáradás**, szétosztás - Vízöntő; Tavaszelő - **áldozat**, remény - Halak. A tanítás mindig az évkör adott szakaszára vonatkozik. Olvasandó: **Móser Zoltán: Névviseletek I-VI. Csíkszereda, 2008**

- 11 - 12. kép **Tanítás**, igehirdetés öskép

X. óskép: **Áldozat, halál, reménység**

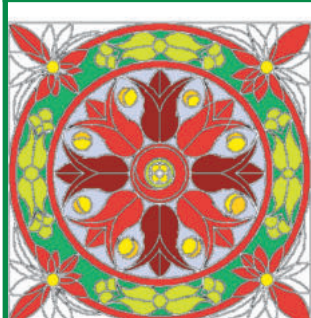
Két ellentétes ív)(
Halak állatövi jegy - Tavaszelő

1 - 2. kép Krisztus értünk hozott **keresztjének** ránk vetülő árnyékának ósképe. ... **és elvívék, hogy megfeszítsék őt. Kifelé menve pedig találkoznak egy czirénei emberrel, akit Simonnak hívnak vala; ezt kényszeríték, hogy vigye az ő keresztjét.** *Máté evangéliuma 27:31*

7. kép **Abony** (Pest)

8. kép **Farcád** (Székelyföld, Udvarhelyszék)

A jel egy kereszt, amely rávetül az egész Földre, mindannyiunk életére. A kerek Földet mutató alakzat megjelenik már a tatárlaki világábrán is: középen egy pont vagy kis kör, és abból a Föld széléig futó négy vonal. Jézus születésének, életének, halálának, feltámadásának nyoma ott van az egész világon: **tegnap, ma és mindörökké ugyanaz.** *Zsidókhoz írt levél: 13:8*

XI. óskép: **Feltámadás**

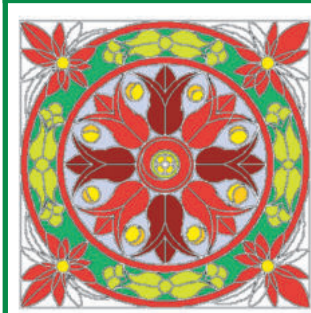
Négy erő meghaladja a lehetőségek zárt körét.
Kos állatövi jegy - Tavasz hó

2 - 3. kép **Feltámadás** óskép "**Krisztus feltámadott, kit halál elragadott! Örvendezzünk vigadjunk, Krisztus lett a vigaszunk. Hal-leluja**" – énekeljük minden húsvétkor, hirdetve a feltámadás valóságát és örömet.

9. kép **Kézdimartonfalva** (Háromszék)

A feltámadás jele is egy körrel kezdődik, ami újra a mi életünket és lehetőségeinket jelöli. Ebből a körből tör ki, ezt meghaladja egy hatalmas, az ég felé haladó erő.

10. kép Jézus feltámadása, a világ valóságos megváltása meghalad minden emberi lehetőséget. A temetői sírjeleken lévő: A.B.F.R.A. ("a boldog feltámadás reménye alatt") helyett az X jel ugyanazt jelenti. A rovásírás X jelének jelentése: bél, belső, b(a)ál.

XII. óskép: **Befejezés**

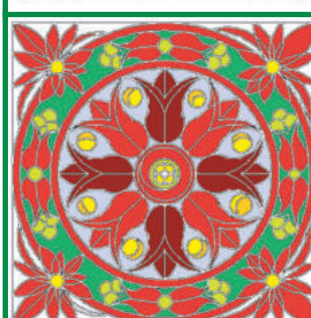
Közösség, nemzet, egyház, család
Ikrek állatövi jegy - Nyárelő

5 - 6. kép **Befejezés** óskép
És mikor a pünkösöd napja eljött, mindnyájan egyakarattal együtt valának. És lőn nagy hirtelenséggel az égből mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése, és eltélt az egész házat, ahol ülnek vala. És megjelentek előttük kettős tüzes nyelvek és üle mindenikre azok közül.

Apostolok Cselekedetei 2. rész

11. kép **Szilágysomlyó** (Szilágyság)

12. kép **Szilágylompért** (Szilágyság) A kép a keresztény egyházat hajóként ábrázolja. **Ezt mondja, aki ezekről bizonyosságot tesz: Bizony hamar eljövök. Ámen, bizony jövel, Uram Jézus! A mi Urunk Jézus Krisztusnak kegyelme legyen mindnyájan ti veletek. Ámen.** *János jelenések könyve 22:20-21*

I. őskép: **Ige, élet, kezdet**
Élet és halál, világosság és sötétség, égi és földi
Skorpió állatövi jegy - Őszutó

1. kép **Élet, ige, kezdet** őskép
Kegyelem néktek és békesség...
Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet. Kezdetben vala az Ige. János evangéliuma 1:1

2. kép Hímes tojás A tojáson a lyuk az a hely, ahol az ember és az Isten beszélget. **Tankó Anna tojásfestő szíves közlése alapján, 2013**

3. kép Jézus a porba ír. Magyarul és görögül (grafó) is az írni ige egyaránt jelent kép-, rajz- vagy betűírást (kalotaszegi "írásos" párna). **Jézus pedig lehajolván, az ujjával ír vala a földre. János evangéliuma 8: 6** Az első jel pont és kör lehetett, azaz igaz forrás: **...élő víznek folyamai ... János evangéliuma 7:38** **Kijöttem az Atyától, és jöttem e világba ... János evangéliuma 16:28**

4. kép Turista utakon a forrás jele a lyuk. **Aki hisz én bennem, amint az írás mondotta, élő víznek folyamai ömlenek annak belsejéből. János evangéliuma 7:38**

5. kép A rovásírásunk "ly" jele, jelentése: lyány, lyuk, hely, boglya, csigolya, folyó ...

6. kép Hun korona A "lyuk" helyén nem kettős kereszt, hanem sólyom áll Isten lelkének jeleként.

7. kép A **világ közepe** - kezdete - ott van, ahova a juhász botja mutat. A juhász egy ürgelyukba szúrja a botját, mely mindig ferde. Így a bot is eltér a függőleges iránytól.

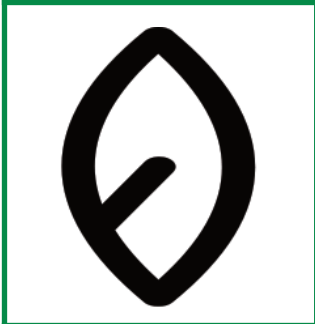
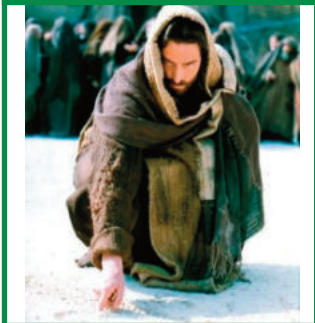
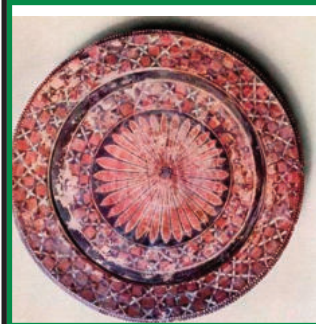
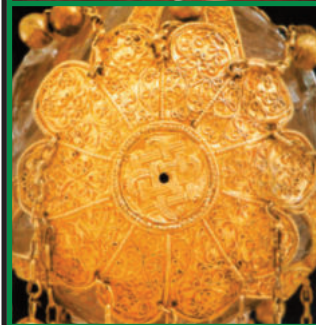
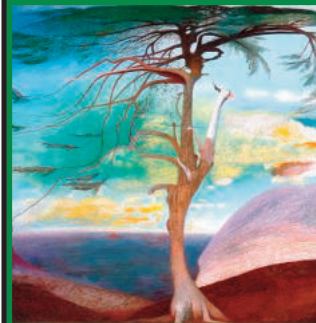
8. kép A függőlegestől eltérő **világtengely** a magyar Szent Koronán is látható a kettős keresztnél. Akkor is igaz, ha talán eredetileg a kereszt egyenesen állt.

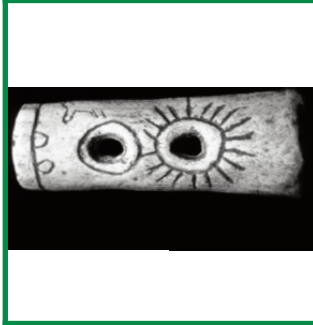
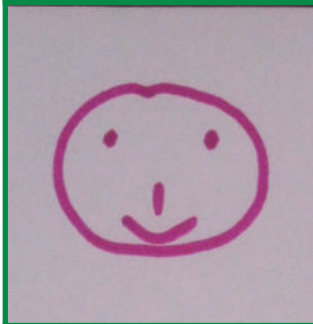
9. kép Csontváry magányos cédrusa Jankovics Marcell elemzésében a **világfát, világtengelyt** mutatja. A jobboldali ág, amely az égre mutat, nem függőleges. **Jankovics Marcell válogatott írások. sites.google.com/site/jankovicsmarcell/irasaim/csontvary-5**

10. kép A jogar államhatalmi jelvény. Csúcsán ugyanúgy lyukas, mint a hímes tojás. A jog forrása az Isten által küldött ige. A tíz szírom a törvény jele. A szírmokban egy-egy szivecske van maggal. A tizediknél a mag a szív alatt van: Krisztus megszületett. A törvény őrzi az ige testté lételét.

11. kép Mezopotámiai tál közepén egy lyuk-jellel. Innen indul ki minden élet, szírom, erő.

12. kép **Megyaszó** (Felföld) A tulipánok a közepre mutatnak a teremtett életnek, mindennek a kezdetére, eredetére. Isten teremtő erejének a képe.

I. óskép: **Ige, élet, kezdet**
Élet és halál, világosság és sötétség, égi és földi
Skorpió állatövi jegy - Őszutó

1. kép A jurták felső nyílásán a napsugár hozza a meleget, az életet. A nyíláskeretet tartó istenfán az idő múlását is jegyezni lehet.

2. kép A pontnak nincsen kiterjedése, ez a nul-ladik dimenzió. Az élet, ige nem e világból való, emiatt földi eszközökkel kifejezhetetlen. A gyermekrajzok azonban képesek két pontból és az abból származtatott vesszővel, és egy körrel megismételni a teremtést: **Pont, pont vesszőcske, készen van a fejecske.** Az ősjelek is e két rajzelemből: pont vagy kör, és vesszőcske vagy vonal állnak.

3. kép Tordasi fekete korong (utolsó eljegedés előtti?), középen lyukkal

A körbe írt rovásszöveg betűi: Á T K S L K K DUSZ N K. Talán révész védőköve. **ÁTKÍSÉLi aKiK áDUSZN aK.** A megfejtés számunkra a lyuk, azaz a kövecske minden kezdetet, életet, ígét tartalmaz. Kopott a lyuk, tehát nyakban hordták, mint ma a kereszteteket.

4. kép Galileai furuglya

Két lyuk: Hold és Nap.

5. kép **Drávaiványi** (Baranya) A királykazetta ige, élet helyén a Napot látjuk, a teremtő Isten megszemélyesítőjeként. A beleírt szöveg az építőkről szól, akik magukat a teremtő Isten helyére tették.

6. kép **Csikdelne** (Székelyföld, Csíkszék) A sugaras Nap, élet, ige királykazettán Mária és Jézus látható. Ezen a vidéken inkább Boldogasszony, aki égi pártfogónk, vigasztalónk, ahogyan Jézus mondja: **el-megyek, elküldöm tihozzátok a Vigasztalót.** János evangéliuma 16: 7

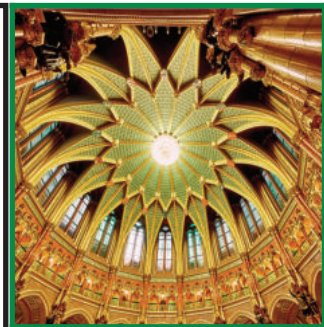
7. kép Országház, kupolacsarnok. Sok helyen a mennyezeteken megjelenik a kezdet, teremtés, ige jele csillárként. A fentről jövő isteni erő kifejezése. Jó helyen van alatta a Szent Korona.

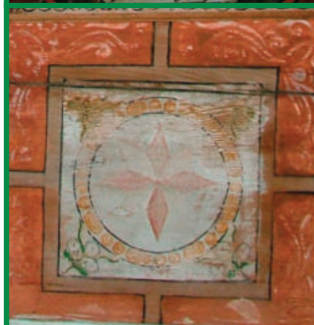
8. kép **Sajószentpéter** (Felföld) A pontból vonal húzható, amely soha sem egyenes, hanem inkább kacskaringó ~. A mennyezetek közepén sok helyen megjelenik a kezdet, teremtés, ige jele.

9. kép **Bánhorvái** (Felföld) A "koporsós" királykazetta díszéből a templomba érkezik az ige.

10. kép A magyar címer A jobb oldalon lévő hármalomból nő ki a kettős kereszt. A hármalomból a teremtésre utal, de szent föld értelme is van. A kettős kereszt tövében kicsi aranykorona, mely ebben a formában tőke, kezdet jelentésű.

11. kép Életfa (litván) Három halom helyett háromszor is újraindul az élet fájának vonala. Az élet kitölti a rendelkezésre álló helyet. A teremtő Isten szeretetéből betölt mindent, amit csak lehetséges. **Kezdetben vala az Ige ... és az ige testté lett és lakozék mi közöttünk.** János evangéliuma 1:14

II. őskép: Öregisten

Az Öregisten: ítélő. Ott van közvetlenül szent Fia által az utolsó ítéletkor, ami idő és anyag feletti, így minden helyen és időben érvényes egyszerre.

Nyolc szírom, ág, levél, irány stb.
Mérleg állatövi jegy - Őszhó

ISTEN összetett szó: IS+TEN

IS/ŐS/US: "régi", "nagy", "öreg", "egy" stb.

TEN(-ger): "végtelen", "nagyúr" stb.

Élő-, ős-, nagy-, úr-, öreg-, hatalmas, kegyelmes, teremtő, egy, szerelmes, kegyelmes, édes, boldog stb.

1. kép Öregisten őskép

2. kép **Csengersima** (Tiszahát) A kazetta a távoli Sarkcsillag - a naprendszeren kívüli - irányát jelöli a templom melletti holtág tükre által. A sakktáblán a világos király, vagy az Öregisten kiinduló helye. Középen az ige, fénymag. A szirmokon a hullámos vonal a Szentlélek jele. A Naphoz kötődnek a lufik mint csillagok.

3. kép **Ákos** (Érmellék) Szószékkorona

A lelkész feje felett az Öregisten jel van, hiszen minden szó, minden Ige, amit kimond, az Atyától kell származzon. A hívek ősi rend szerint a lelkészre néznek, nem a mennyezetre vagy a pad alá. A lelkész pedig közvetít az ég és a föld között. A néphagyomány szerint lehet felülről megbízott és akkor táltos minőségű. Lehet a szakmáját kiválóan, földi eszközökkel elsajátító, akkor sámán, gyógyító minőségű.

4. kép **Almágy** (Gömör)

Ez a csillag nyolc ágú, tehát az Öregistent mutatja, de az angyali üdvözlés virágaival körbeölelt fénykarikában, vagyis ezen a földön van: így Jézus Krisztus, amit a piros vére is mutat kereszt alakban, az élet piros színét.

5. kép **Bogártelke** (Kalotaszeg) Könyvből, írásból fakadó nyolc virág párja. Az írás, a tudás egyedül Istentől eredhet, rá hivatkozhat.

6. kép Ókori kerámia A Nap sugarai ívvel. A kacskaringó egyben a mozgó, de láthatatlan Szentlélek jele.

7. kép Öregistenes hímes tojás Néhány pöttytel jelölve a "rezgés", és a +, X jelek.

8. kép **Gyügye** (Tiszahát) Középen az "S" jel a Nap a latin "Sol", homoródokládi kazetta alapján. 16 szirmú, azaz kettőzött, hangsúlyos öregisten-jel.

9. kép **Gödényháza** (Tiszahát)

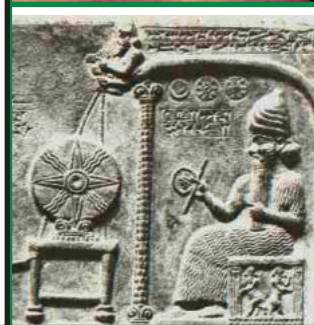
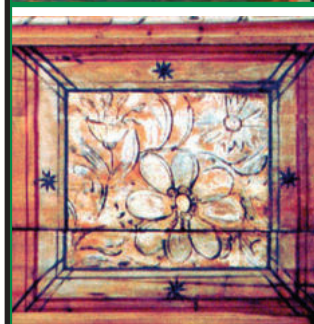
10. kép **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)

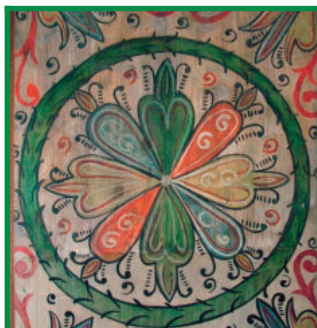
A nap lángol, forog, így Szentlélek is egyben.

11. kép **Csíkdelle** (Székelyföld, Csíkszék) Az Öregisten-virág szirmainak színe páronként más és más, akár a nyolc boldogmondás négy párja. A rajzolat Bethlen Gábor gyulafehérvári palotájából való.

12. kép Öregisten sumér táblácskán A mérleghajó daru emeli fel a Napot hajnalhasadtakor és teszi le alkonyatkor, az idő múlását mérve.

Én a mindenható Isten vagyok, járj én előttem, és légy tökéletes. Teremtés 17:1
Én, az Úr, vagyok a ti Istenetek. Teremtés 18:30

II. öskép: Öregisten

Az Öregisten: ítéelő. Ott van közvetlenül szent Fia által az utolsó ítéletkor, ami idő és anyag feletti, így minden helyen és időben érvényes egyszerre.

Nyolc szírom, ág, levél, irány stb.
Mérleg állatövi jegy - Ószhó

1. kép **Adorjás** (Baranya)
2. kép **Tancs** (Mezőség)
3. kép **Bánffyhunyd** (Kalotaszeg)
4. kép **Zabola** (Székelyföld, Háromszék)
5. kép. **Magyarvista** (Kalotaszeg)
6. kép **Sörkút** (Felföld) a Kárpát - medence legészakibb kazettás mennyezete
7. kép **Tákos** (Tiszahát)
8. kép **Ádámos** (Erdély, Küküllő mente)
9. kép **Magyarendrásfalva** (Székelyföld)

10. kép **Miklóstelke** (Küküllő mente)

Az 1500-as évek elején, a reformáció előtt, szász vidéken készült kazetta. Középen a piros életmag rácsos: **szűztől született...** A nyolc levélág, melyekből négy piros, négy fehér, maga **Jézus Krisztus, aki az (Öreg-)Isten Fia, meghalt és ...** Itt lehet a fehér szín a gyász színe (ld. csökölyi gyász), és lehet a teljesség színe. A nyolc piros, élő szív kos-ívei pedig azt írják, hogy **feltámadott...**

11. kép **Olmütz** székesegyháza kupolájának nézete alulról: a középső ablak az Ige, majd az Öregisten-jel.

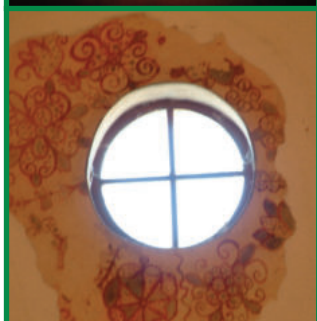
12. kép Róma, a **Szent Péter bazilika** előtti tér térköveinek mintája Öregisten-jel. Középen az Ige, élet, fénymag helyén egy égre mutató obeliszk áll.

Az ISTEN magyar szó eredetével a teológiai irodalom általában nem foglalkozik, vagy a bátrabbak korai kutatókat idéznek: "A magyar Isten szó Czuczor - Fogarasi szerint az „ős” jelentésű régies is gyökből és a tön, dön, ten képzőből jött létre: régiesen Ósdön, Isden, ~: jelentése Östevékeny, Ósvaló, Óslény."

"...az ÓS jelentése: örök , mindenható, mindentudó, kegyelmes, irgalmas, felséges , igaz, nagy Isten. Úr Isten. Öreg Isten. Atyaisten. A magyarban régiesen is, ami a mai ős, ten pedig vagy tön, vagy dön, s mély hangon: don ismeretes képzők, mint újdön, zordon, mely csak újabb időben (XIX.sz.) rövidült zord-dá, s mely képzők különösebben főneveket is alkotnak, mint ösztön (= üz-tön), hajadon, gordon stb. Ezek után ítélve ósdön v. régiesen: isden vagy isten, annyit tesz mint is-tevő v. ős-tevő, öszvébbhúva is- v. ős-tő (,tő' előtő szóban is am. tevő), és n toldalékkal (mint eleven), ős-tön, is-tön, isten; tehát jelentése: ősműködő vagy ósvaló, óslény ..."

Érdeemes megvizsgálni a Diószegi Vilmos: Az ősi magyar hitvilág, és Ipolyi Arnold: Magyar mitológia könyveket a szó eredetével kapcsolatban, illetve Forrai Sándor: Az Isten szavunk eredete, jelentése... rovásírás vonatkozásokat.

III. őskép: Világosság, fény

Isten az életet
a világosság által teremtette.
Mindent bekeretező fénygyűrű
Oroszlán állatövi jegy - Nyárutó

**“Új világosság jelenék, /Ó tévelygés
csendesedék. / Isten ígéje jelenék, /
Újjonnan nekünk adaték.”**

Batthyány-kódex XVI.sz.d.

1. kép Világosság őskép
2. kép Tiszabercel, hajfonatdísz

**És monda Isten: Legyen világosság: és
lőn világosság. És látá Isten, hogy jó a vilá-
gosság. Teremtés könyve 1. rész**

3. kép Gyűrűs napfogyatkozás Ezt a jelen-
séget idézik ősidők óta a világosság jelölésére. A te-
remtés a fény, a világosság által történt, és a világ, az
élet fenntartása, megtartása is a fénytől származik.

4. kép **Kisszekeres** (Tiszahát) Temp-
lomablak Hivatalosan nyílászáró, de látható, hogy a
szent helyre, a templomba ezen a kerek ablakon ömlik
be a fény, az ige, az élet. **Mert az Isten, aki szólt:
setétségből világosság ragyogjon, ő gyűjtött
világosságot a mi szívünkben az Isten
dicsősége ismeretének a Jézus Krisztus arcán
való világotatása végett. Ézsaiás 9: 2**

5. kép A Szent Korona felső képét gyöngysor
keretezi. A gyöngyök a világosság, a fény jelképei. Fehér,
vagy égi világosság, piros vagy földi világosság, élet. Ha
a Nap és a Hold jelét összevonjuk, akkor a középső dics-
fényes fejet kapjuk: a Nap(Öregisten) fia a Hold
(Mária) által Jézus, az igaz bíró.

6. kép Dunaszekcső, hajfonatdísz

7. kép **Tances** (Erdély, Mezőség) A Nap mint
megszemélyesített Öregisten az élet teremtése után.
Nyolc láng- és tizenkét földszínű sugárral. Van egy má-
sodik kör is a Nap körül, ez a világosság, a Nap - Hold
együttállás jele.

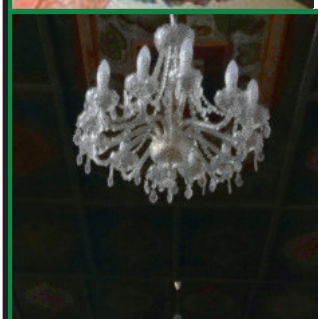
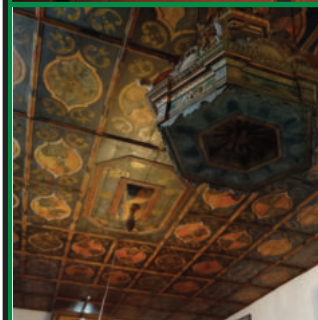
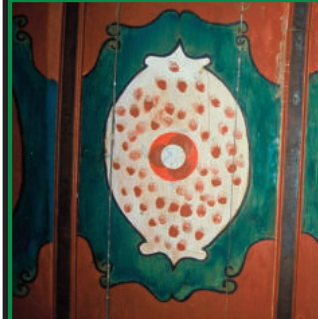
8. kép **Zsurk** (Felföld) **Mert nálad van az
életnek forrása; a te világosságod által látunk
világosságot. 36. zsoltár 10. vers**

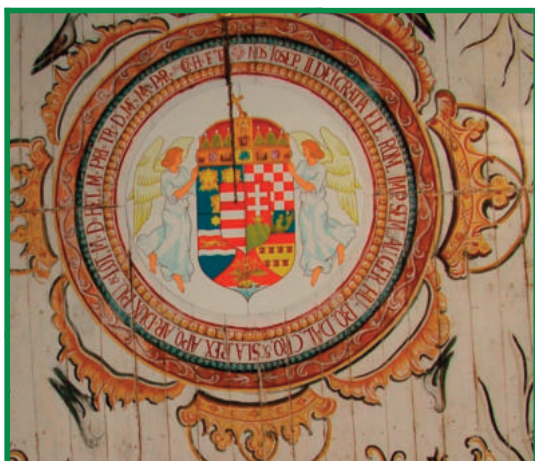
9. kép **Zsíp** (Felföld) Az ablakon betörő fény
megvilágítja a világosságot is mutató kazettákat és a
templomba belógó IGE, ÉLET jelet. **Tiéd a nappal,
az éjszaka is tiéd; te formáltad a világosságot
és a napot. 74. zsoltár 16. vers**

10. kép. **Zsíp** (Felföld) Az IGE, VILÁ-
GOSSÁG a szószékkoronán.

11. kép. **Tornalja** (Felföld) A csillár maga a
világosság. **Az Úr az én világosságom és üd-
vösségem: kitől féljek? 27. zsoltár 1.vers**

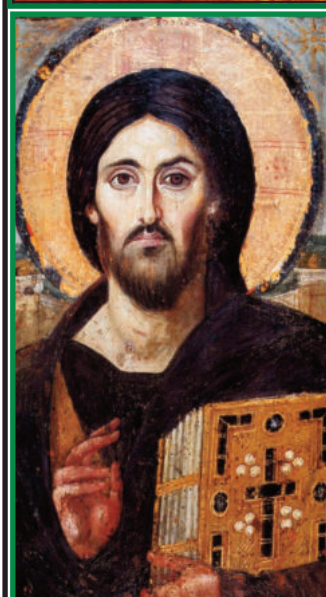
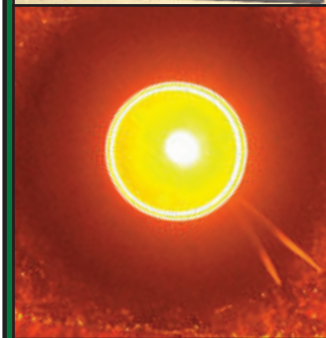
12. kép **Váralja** (Baranya) Ez az egyetlen
vászonra festett mennyezet. A kék eget a Nap uralja.

III. öskép: **Világosság, fény**
Isten az életet
a világosság által teremtette.
Mindent bekeretező fénygyűrű
Oroszlán állatövi jegy - Nyárutó

1. kép **Visk** (Tiszahát)
Négy-öt fénykoszorú
övezi az évekig rejtegetett,
lefestett magyar címet.

2. kép Isztambul, Hagia Sofia Az ablakon
beömlő fény a Világosság. **Az igazakra világosság
fénylik a sötétben: attól, aki irgalmas,
kegyelmes és igaz.** 112. zsoltár 4. vers

3. kép Kösönnyű, boglárka, melldísz, haj-
fonatdísz a neve a **hétfalusi** (Háromszék) csán-
gók által megőrzött ékszernek, dísznek. A teljes
ösképet tartalmazza. Középen az élet-ige, majd
az Öregisten-jel, és maga a teljesség a világosság,
ragyogás által.

4. kép **Velence** A Szent Márk székesegy-
ház oldalában lévő faragott kő. Kostantinápolyban
készült az V. sz. körül. ... **a halhatatlanság, aki
hozzáférhetetlen világosságban lakozik ...**
Timóteus I. levele 6: 16

5. kép **Miklóstelke** (Küküllő mente)
Egy fénygyűrű világosságként öleli körbe a képet.
Ezen jelennek meg a teremtés - születés - tanítás-
jeltömegek. **És a világosság a sötétségben fény-
lik, de a sötétség nem fogadta be azt.** János
evangéliuma 1:15

6. kép **Róma** Santa Maria in Cosmedin
mozaik A kör nem teljes, a születést is magába foglalja
a jel.

7. kép **Szombathely** Római mozaikpadló
a IV. századból

8. kép **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)
Kiemelte a festő a világosságot, mint az életet, ígét
hordozó erőt.

9. kép Gyertyaláng. **Az Úr az én vilá-
gosságom!** Mikeás próféta könyve 7: 8

10. kép **Sinai hegyi** kolostorból Jézus
freskó A világosság maga a glória, dicsfény. Jézust a
glóriában lévő koronaabroncsok vagy kereszt jelölik.
Lehet, hogy a Szent Korona alulnézeti képe. Az ujjai
közt is egy világosság-gömböcske van. Ugyanez a vilá-
gosság-jel a Szent Korona Jézus-képen is látható. Az
ikonográfia kétféle Krisztus-képet ismer. **Hans Belting:
Kép és kultusz. Budapest. 2000** A VI. századtól kezdve a
ma ismert képet használják. A torinói halotti lepel is
ekkor került elő, 525-ben. Úgy látom, a Szent Koronán
mind a két féle Krisztus-ábrázolás jelen van.

IV. óskép: **Teremtés**
Isten szeretetéből teremtette a világot.
A környezetünk
Bika állatövi jegy - Tavaszutó

1. kép **Teremtés** óskép
2. kép **Ége** (Tiszahát)
3. kép **Gyerővásárhely** (Tiszahát)
4. kép **Farcád** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
5. kép **Gáborján** (Tiszántúl)
6. kép **Zabola** (Székelyföld, Háromszék)
7. kép **Almány** (Felföld)
8. kép **Farcád** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
9. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)
10. kép Szőnyeg (üzbég)
11. kép **Zsurk** (Felföld)
12. kép Stukkódísz

Kezdetben teremté Isten az eget és a földet. A föld pedig kietlen és puszta vala, és setétség vala a mélység színén, és az Isten Lelke lebeg vala a vizek felett. És monda Isten: Legyen világosság: és lőn világosság. És látá Isten, hogy jó a világosság; és elválasztá Isten a világosságot a setétségtől. És nevezé Isten a világosságot nappalnak, és a setétséget nevezé éjszakának: és lőn este és lőn reggel, első nap.

És monda Isten: Legyen mennyezet a víz között, amely elválassza a vizeket a vizektől. Teremté tehát Isten a mennyezetet, és elválasztá a mennyezet alatt való vizeket a mennyezet felett való vizektől. És úgy lőn. És nevezé Isten a mennyezetet égnek: és lőn este, és lőn reggel, második nap.

És monda Isten: Gyűljenek egybe az ég alatt való vizek egy helyre, hogy tessenek meg a száraz. És úgy lőn. És nevezé Isten a szárazat földnek; az egybegyűlt vizeket pedig tengernek nevezé. És látá Isten, hogy jó. Azután monda Isten: Hajtson a föld gyenge füvet, maghozó füvet, gyümölcsfát, amely gyümölcsöt hozzon az ő neme szerint, amelyben legyen néki magva e földön. És úgy lőn. Hajta tehát a föld gyenge füvet, maghozó füvet az ő neme szerint, és gyümölcstermő fát, amelynek gyümölcsében mag van az ő neme szerint. És látá Isten, hogy jó. És lőn este és lőn reggel, harmadik nap.

És monda Isten: Legyenek világító testek az ég mennyezetén, hogy elválasszák a nappalt az éjszakától, és legyenek jelek, és meghatározói ünnepeknek, napoknak és esztendőeknek. És legyenek világítókul az ég mennyezetén, hogy világítsanak a földre. És úgy lőn. Teremté tehát Isten a két nagy világító testet: a nagyobbik világító testet, hogy uralkodjék nappal és a kisebbik világító testet, hogy uralkodjék éjjel; és a csillagokat. És helyezteté Isten azokat az ég mennyezetére, hogy világítsanak a földre; És hogy uralkodjanak a nappalon és az éjszakán, és elválasszák a világosságot a setétségtől. És látá Isten, hogy jó. És lőn este és lőn reggel, negyedik nap. Teremtés könyve: 1. rész 1. versétől

IV. óskép: **Teremtés**

Isten szeretetéből teremtette a világot.

A környezetünk

Bika állatövi jegy - Tavaszutó

1. kép **Homoródoklánd** (Székelyföld, Udvarhelyszék) PLANISPHEARIVM Sive VNIVERSI TO-EX HYPO-/COPERNI PLANO COPERNICANVM Systema TIVS CREATI THESI CANA IN EXIBITUM. A teremtett világot egy körrel, környezettel jelölte.

2. kép **Homoródoklánd** (Székelyföld, Udvarhelyszék) SYSTEMA COPERNICANVM. Bizonyára a Nyugat-Európában tanult teológusok hozták haza a csillagászat tudományát. A kopernikuszi rendszer mennyezetre festése egyben teológiai állásfoglalás is: a teremtett Föld gömbölyű (geoid), és a Nap körül kering.

3. kép **Abony** (Pest) A teremtés a szerelemhez kapcsolódik, Isten szeretetéhez, amelynek földi megfelelője az emberi szerelem. A szívből kinövő két levél jellegzetes bika "pofa". Megfordítva szív alak.

4. kép **Csengersima** (Tiszahát) A teremtést nem felülről, a körben, környezetünkben való ábrázolását látjuk, hanem oldalról virágcsokorként.

5. kép **Ége** (Székelyföld, Udvarhelyszék) A teremtő Isten itt nem szirmokkal, hanem ölelő, védő, óvó levelekkel övezi környezetünket.

6. kép **Zabola** (Székelyföld, Háromszék) A teremtésben benne van az új teremtés is: Krisztus születése, alul a két hurkos virág. Valamint felül az öt szirmú tulipán, mint Jézus öt szentséges sebe.

7. kép **Csenger** (Tiszahát) A teremtés három fával, vagy három egységes képpel is kifejezhető. Ugyan ez a hármasság ismétlődik Csontváry munkáiban (pl. Zarándoklat a cédrusokhoz).

8. kép **Alsósszuha** (Felföld) A hármashalmon lévő teremtés-fák egyben meghatározzák számunkra, hogy a hármashalom szent földet jelent. **Az én segítségem az Úrtól van, aki teremtette az eget és földet.** 121. zsoltár 2. vers

9. kép **Csikdelne** (Székelyföld, Csíkszék)

10. kép **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)

11. kép **Gelence** (Székelyföld, Háromszék) A teremtett világ égi és földi kettősségét láthatjuk.

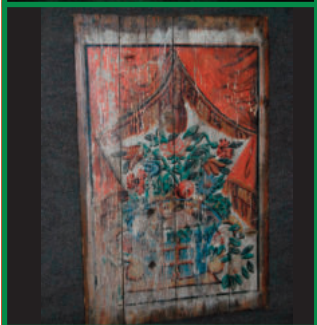
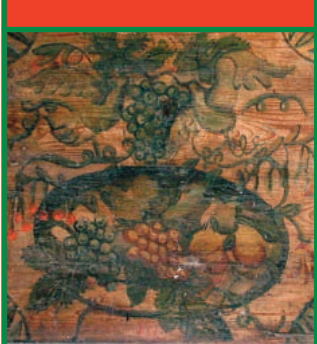
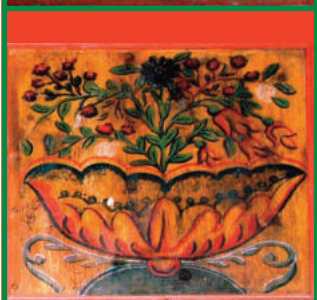
12. kép **Csetfalva** (Tiszahát)

És monda Isten: Pezdüljenek a vizek élő állatok nyüzsgésétől; és madarak repdessenek a föld felett, az ég mennyezetének színén. És teremté Isten a nagy vízi állatokat, és mindazokat a csúszó-mászó állatokat, a melyek nyüzsögnek a vizekben az ő nemök szerint, és mindenféle szárnyas repdesőt az ő neme szerint. És látá Isten, hogy jó. És megáldá azokat Isten, mondván: Szaporodjatok, és sokasodjatok, és töltsétek be a tenger vizeit; a madár is sokasodjék a földön. És lón este és lón reggel, ötödik nap.

Azután monda az Isten: Hozzon a föld élő állatokat nemök szerint: barmokat, csúszó-mászó állatokat és szárazföldi vadakat nemök szerint. És úgy lón. Teremté tehát Isten a szárazföldi vadakat nemök szerint, a barmokat nemök szerint, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokat nemök szerint. És látá Isten, hogy jó. És lón este és lón reggel, hatodik nap.

Teremtés könyve: 1. rész

V. óskép: **Éden**

Kert, Isten földi gondoskodása,
Mária alakja, pelikán madár.
Rák állatövi jegy - Nyárhó

1. kép Éden óskép

Az Édenkert az eredeti, az Istennel együtt való állapot. Olyan létformát mutat, amikor az ember még a természetben, a természet gyümölcseiből élt és a természetet nem változtatta meg. Ez a gyűjtögető életformának felel meg. Az Isten által a teremtésben létrehozott természeti, közösségi törvényeket az ember nem írta át a saját egyéni érdekét szolgáló szabályokkal.

És formálta vala az Úr Isten az embert a földnek porából, és lehellett vala az ő orrába életnek lehelletét. Így lőn az ember élő lélekké. És ültete az Úr Isten egy kertet Édenben, napkelet felől, és abba helyezteté az embert, akit formált vala.

És nevele az Úr Isten a földből mindenféle fát, tekintetre kedvest és eledelre jót, az élet fáját is, a kertnek közepette, és a jó és gonosz tudásának fáját.

Folyóvíz jó vala pedig ki Édenből a kert megöntözésére; és onnét elágazik és négy főágra szakad vala.

Az elsőnek neve Pison, ez az, amely megkerüli Havilah egész földét, ahol az arany terem.

És annak a földnek aranya igen jó; ott van a Bdellium és az Onix-kő. A második folyóvíz neve pedig Gihon; ez az, amely megkerüli az egész Khús földét.

És a harmadik folyóvíz neve Hiddekel; ez az, amely Assiria hosszában foly. A negyedik folyóvíz pedig az Eufrátes.

És vevé az Úr Isten az embert, és helyezteté őt az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt. Teremtés könyve 2. rész

2. kép **Kézdimartonfalva** (Háromszék)

3. - 4. kép **Adorjás** (Baranya)

5. kép **Ákos** (Érmellék)

6. kép **Kemse** (Baranya) Az éden rendkívül értékes, az ember szeme előtt rejtve van. Fellebben a függöny, hogy láthatóvá váljék.

7. kép **Bogártelke** (Kalotaszeg) Két teli kosár, akár mérleg is lehet, látjuk, hogy mindkettő gyümölcsökkel van teli.

8. kép **Kraszna** (Szilágyság)

9. kép **Adorjás** (Baranya)

10. kép **Bénye** (Küküllő mente)

Minden gyümölcs piros, az élet színe, azaz ehető.

11. kép **Barátos** (Szekelyföld, Háromszék)

12. kép **Alsóörs** (Veszprém m.) A kép közép-

pontja a szív: az Isten szeretetéből kapta az ember ajándékba az Édent. Csak a szeretet segítségével lehet visszatérni.

V. óskép: **Éden**

Kert, Isten földi gondoskodása,
Mária alakja, pelikán madár.
Rák állatövi jegy - Nyárhó

És nevele az Úr Isten a földből mindenféle fát, tekintetre kedvest és eledelre jót, az élet fáját is, a kertnek közepette, és a jó és gonosz tudásának fáját. Teremtés könyve 2. rész

1. kép **Nádasdaróc** (Kalotaszeg)
Életfa, világfa. Három rész különül el: *alvilág*, az életfa gyökerei, *e világ*, az életfa törzse, ágai, virágai, *felvilág* vagy *túlvilág*, az életfa csúcsvirága, gyümölcse. Ha itt tulipán, vagy négyzirmú virág van, az a megfeszített és feltámadt Krisztus előképét mutatja.

2. kép **Karaszó** (Felföld)

3. kép **Ége** (Székelyföld, Udvarhelyszék)

4. kép **Felsőboldogasszonyfalva**
(Székelyföld, Udvarhelyszék)

5. kép **Kézdimartonfalva**
(Székelyföld, Háromszék)

6. és 8. kép **Kissikátor** (Felföld)

A paradicsomkert élő fája Jézus személye, mint új teremtés: *Paradicsomnak te szép élő fája, / O, kegyes Jézus, Istennek Báránya, / Te vagy lelkünknek igaz Megváltója, / Szabadítója.*

Pécselyi Király Imre, † 1641 körül.

7. kép **Noszvaj** (Felföld)

9. kép **Gyervásárhely** (Kalotaszeg)

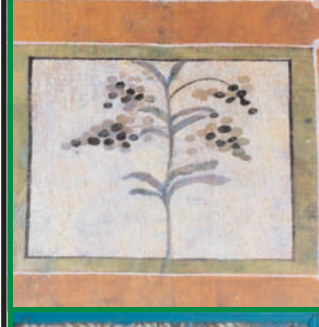
10. kép **Megyasó** (Felföld)

11. kép. **Sonkád** (Tiszahát) A jelenlegi, 1766-ban készült mennyezet előtti kazetta.

Czuczor - Fogarasi szerint: **PARADICSOM**. Tulajdonkép az első emberpár lakhelye, melyet Mózes a Teremtés első könyvében mint fölötté kieset 'éden' név alatt ír le. A régi halottas beszédben többször eléjön, írva: *pa-radisum*, melyben az *s cs-nek*, és az *u o-nak* olvasandó, mint számos más szónál. „Es mend paradicsomben valou gyimilcsiktől monda neki élnie.“ Átvitt értelemben igen szép vidék, mulatókert, lakhely; továbbá mennyország, mint az üdvözülteknek boldogságos laka.

Bizony mondom neked, ma velem leszel a paradicsomban. Lukács evangéliuma 23: 43

Általában népünk nyelvén a gyönyörűséges tájnak és lakhelynek, életmódnak a netovábbját jelenti. A paradicsom- vagy édenkert lehet szent hely is: nagy fa, forrás, hegytető, folyó. Ilyen szent kert, hely a templom kertje is. Az erdélyi református egyházban máig létezik a "kövi beszéd", amit a bejárat előtti – általában – malomkövön állva mondanak el. Pap Géza kolozsvári református püspök szíves közlése alapján.

VI. őskép: **Áldozat**

A kiűzetés az Édenből a bűn, az isteni törvény megszegésének következménye.

Az áldozat ábrája a rovásírásunk)(= H hangértékének megfelelő Halak jel, amely jelölés Jézus áldozatának és a kereszténység világkorának előképe. Áldozat, türelem, halál.
Halak állatövi jegy - Tavaszelő

1. kép **Kiűzetés, áldozat** őskép

A kígyó pedig ravaszabb vala minden mezei vadnál, melyet az Úr Isten teremtett vala, és monda az asszonynak: Csakugyan azt mondta az Isten, hogy a kertnek egy fájáról se egyetek?

És monda az asszony a kígyónak: A kert fáinak gyümölcséből ehetünk; De annak a fának gyümölcséből, mely a kertnek közepette van, azt mondá Isten: abból ne egyetek, azt meg se illessétek, hogy meg ne haljatok.

És monda a kígyó az asszonynak: Bizony nem haltok meg; tudja az Isten, hogy a mely napon ejéndetek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek, és olyanok lesztek mint az Isten: jónak és gonosznak tudói. És látá az asszony, hogy jó az a fa eledelre s hogy kedves a szemnek, és kívánatos az a fa a bölcsességért: szakasztá azért annak gyümölcséből, és evék, és ada vele levő férjének is, és az is evék.

És megnyilatkoznak mindkettőjüknek szemei s észreévék, hogy mezítelenek; figyefa levelet aggatának azért össze, és körülkötőket csinálának magoknak.

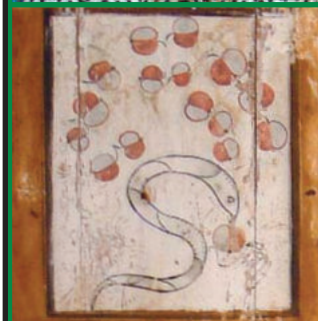
És meghallák az Úr Isten szavát, aki hűvös alkonyatkor a kertben jár vala; és elrejtőzék az ember és az ő felesége az Úr Isten elől a kert fái között. [Teremtés könyve 2. részében](#)

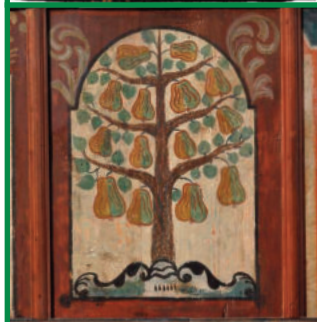
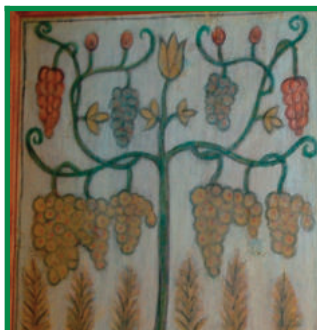
2. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)
3. kép **Adorjás** (Baranya)
4. kép **Bogártelke** (Kalotaszeg)
5. kép **Csempeszkopács** (Vas várm.)
6. kép **Kraszna** (Szilágyság)
7. kép **Magyarvalkó** (Kalotaszeg)
8. kép **Nádasdaróc** (Kalotaszeg)
9. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)
10. kép **Farnas** (Kalotaszeg)
11. kép **Gyeróvásárhely** (Kalotaszeg)
12. kép **Magyarlóna** (Kalotaszeg)

A történet kígyója költői kép is. A kísértőt Jézus legyőzte: **Távozz tőlem, Sátán, mert meg van írva: Az Urat, a te Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!** [Máté evangéliuma 4:10](#)

A mi életünkben csak a kísértőnek szolgája, a gonosz van jelen. Isten nem kísért senkit sem és nem kísérhető. Ezért vannak, akik így imádkoznak:

Ne hagj minket a kísértésben!

VI. óskép: **Áldozat**

A kiűzetés az Édenből a bűn, az isteni törvény megszegésének következménye.

Az áldozat ábrája a rovásírásunk)(= H hangértékének megfelelő Halak jel, amely jelölés Jézus áldozatának és a kereszténység világkorának előképe. Áldozat, türelem, halál.

Halak állatövi jegy - Tavaszelő

És meghallák az Úr Isten szavát, aki hűvös alkonyatkor a kertben jár vala; és elrejtőzék az ember és az ő felesége az Úr Isten elől a kert fái között.

Szólítá ugyanis az Úr Isten az embert és monda néki: Hol vagy?

És monda: Szavadat hallám a kertben, és megfélemlém, mivelhogy mezítelen vagyok, és elrejtézem.

És monda Ó: Ki monda néked, hogy mezítelen vagy? Avagy talán ettél a fáról, melytől tiltottalak, hogy arról ne egyél?

És monda az ember: Az asszony, akit mellém adtál vala, ő ada nékem arról a fáról, úgy evém.

És monda az Úr Isten az asszonynak: Mit cselekedtél? Az asszony pedig monda: A kigyó ámított el engem, úgy evém.

És monda az Úr Isten a kigyónak: Mivelhogy ezt cselekedted, atkozott légy minden barom és minden mezei vad között; hasadon járd, és port egyél életed minden napjaiban. Teremtés könyve 2 rész

1. kép **Csengersima** (Tiszahát) Jó és rossz gyümölcsök együtt csüngenek az életfán. Alul gyümölcs nélküli gyonnövények növekednek: a törvény növényei. **Aki alkalmasokká tett minket arra, hogy új szövetség szolgálai legyünk, nem betűé, hanem léleké.** Korintusbeliekhez írt II. levél 3:6

2. kép **Csengersima** (Tiszahát) Csak sötét, azaz földi gyümölcsöket látni.

3. kép **Csengersima** (Tiszahát) A keleti kereszténység dinnyéi, amelyek a szent eledel jelképei. A gyümölcsök közt van jó és rossz is.

4. kép **Megyaszó** (Felföld) Egyszerre jó és rossz gyümölcs is terem ugyanazon a fán.

5. kép **Megyaszó** (Felföld)

6. kép **Magyarvista** (Kalotaszeg)

A gyönyörű csokor középső virága virul, élettel van teli. A többi virág sötétzöld-fekete színe az elmúlás jele.

7. kép **Gyügye** (Tiszahát)

8. kép **Mánd** (Tiszahát)

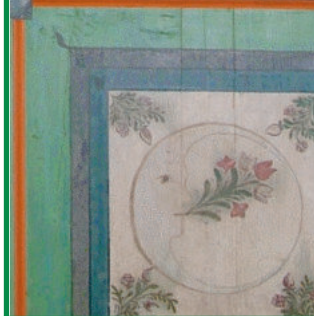
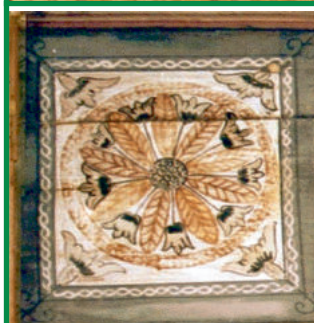
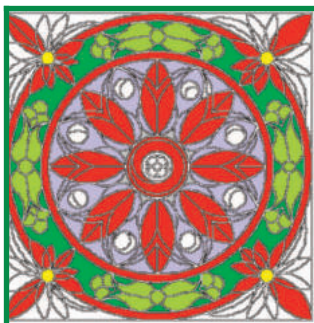
9. kép **Gyügye** (Tiszahát)

10. kép **Gyügye** (Tiszahát)

11. kép **Csengersima** (Tiszahát) Az életfa alvilágát gyümölcs nélküli törvényfák foglalják el.

12. kép **Csengersima** (Tiszahát) A törvény gyümölcs nélküli fái. **...a betű megöl, a lélek pedig megelevenít.** Pál apostol Korintusbeliekhez írt 2 levele 3:6

VII. óskép: **Angyali üdvözlés**
A teremtő Isten kapcsolata a világgal nem szűnt meg a teremtés után: a körbe kívülről behatoló erő.
Nyilas állatövi jegy - Télelő

1. kép **Angyali üdvözlés** óskép

Négy erő tör be a körbe, s környezetünket megváltoztatja. A teremtett világot az ember tevékenységével megváltoztatta, olyan törvényeket hozott és alkalmazott, amelyek a halál, megsemmisülés felé vitték, viszik az emberiséget.

Ez a folyamat ma is tart, gyorsabb ütemben, mint korábban. Ma belátható közelségbe került a földön élő emberiség pusztulása. Szükséges az égi, isteni beavatkozás. Ahogy egykor is, most is.

...ímé az Úrnak angyala álomban megjelenék néki, mondván: József, Dávidnak fia, ne félj magadhoz venni Máriát, a te feleségedet, mert ami benne fogantatott, a Szent Lélektől van az.

Szül pedig fiat, és nevezd annak nevét Jézusnak, mert ő szabadítja meg az ő népét annak bűneiből. Mindez pedig azért lőn, hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott volt a próféta által, aki így szól: Ímé a szűz fogantatott és szül fiat, és annak nevét Immanuelnek nevezik, ami azt jelenti: Velünk az Isten. **Máté evangéliumának 1. része**

2. kép **Csengersima** (Tiszahát)

A négy sarokból egy-egy angyal zuhanórepülésben érkezik meg egy zárt körhöz, a mi lelki-szellemi-anyagi világunkhoz.

*Mer' elkészült az aranyház, / Aki küjvel aranyas, belől pedig irgalmas, / **Négy szegibe' négy angyal,** / Közepébe' szent oltár, / Ott ül vala a boldogságos Szépszüzmária,*

Kádár Imréné Bereczki Borbála (1907-1998)

Kostelek

Magyarcsügés, 1993

3. kép **Gogánvoralja** (Küküllő mente)

4. kép **Tancs** (Mezőség)

5. kép **Szacsva** (Székelyföld, Háromszék)

6. kép **Karaszko** (Felföld)

A Hold, Szűz Mária éneke: **Magasztalja az én lelkem az Urat . . .** **Lukács evangéliuma 1:46**

7. kép **Adorjás** (Baranya)

8. kép **Abony** (Pest)

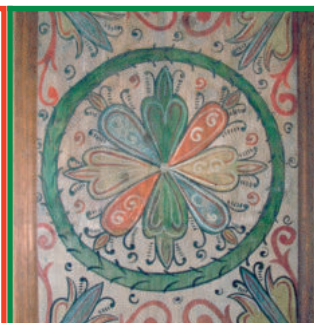
9. kép **Csenger** (Tiszahát)

10. kép **Homoródkarácsonyfalva**
(Székelyföld, Udvarhelyszék)

11. kép **Vatikán** textil, V. század előtti?

12. kép **Magyarbikal** (Kalotaszeg)

Ez az óskép természetesen nemcsak Jézus adott történelmi időben megtörtént fogantatásának képe, hanem annak az élménynek, tapasztalatnak is, hogy Isten a teremtés után nem hagyta magára az emberiséget és a világot. Szüntelenül segíti az anyagi világban élőket az általa küldött lélekkel, erővel, személyekkel.

VII. őskép: **Angyali üdvözet**

A teremtő Isten kapcsolata a világgal nem szűnt meg a teremtés után: a körbe kívülről behatoló erő.

Nyilas állatövi jegy - Télelő

Az évkörben az angyali üdvözet idejét adventnek, eljövételnek hívjuk. A születésre váró időszak a Nyilas égövi jegyhez tartozik, jele a Ló vagy a Nyilas, végtére az igazi vadász, harcos lóhátról nyilaz. Az ókortól fogva a szkíta, hun, avar, magyar nyilas népeknek a Nyilas csillagkép jelöli máig.

Jellemző a keret egyik sarkából átlósan kiinduló, s a túlsó sarokig átérő, nyílszerűen áthatoló erőteljes növény szár képe. A négy angyal közül az egyik.

*Ez a ház milyen ház, / Kijel aranyos, belül irgalmas, / **Négy szegibe' négy aranykereszt,** / Közepibe' arannyótár, / Arannyótár előtt aranykarszék, / Ott ül a boldogságos Szépszüz Mária,*

*Keckés Mihályné Szócs Erzsébet sz.1927
Gyimesfelsőlok, Csobányos 1998*

1. kép **Csengersima** (Tiszahát)
2. kép **Szalóka** (Tiszahát)
3. kép **Homoródoklánd** (Szf., Udvarhely)
4. kép **Szilágysomlyó** (Szilágyság)

5. kép Nagyszentmiklósi kincs. Az András apostol által kereszténnyé vált szkíta, később hun, avar, magyar népek a jézusi szűzről születést az Emese álma mondával azonosították. Meg is jelenik a nagyszentmiklósi edénykészleten, nem római vagy bizánci kerestekkel, hanem keleti keresztény jelképekkel együtt. Az edényeket egy nemzetségtő, talán a mindenkori uralkodó használta, illetve az ő számára készült. *Obrusánszky Borbála nyomán*

6. kép Szkíta aranyelet. A nagy és erős kanca hátán egy párducot látunk. A négy angyalt a sarkokban gyöngyszemek jelzik. A belőlük induló S jelekkel való keretezés a földi gondoskodás jelölése. Az S jel később a Mária gyermekével képeken mint Mária glóriája és az ölelő karja jelenik meg.

7. kép **Körös** (Baranya)

8. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)

A Nyilas formát adó, átlós irányú növény több, a születés jelét jelentő hurkot is mutat mint előképet.

9. kép **Ége** (Székelyföld, Udvarhelyszék)

Az erősen felizgult állapotú ló körül három angyal is lángol a sarkokban. A negyedik már a ló fején áll, uralja. A kígyó is ott settenkedik a ló patái alatt.

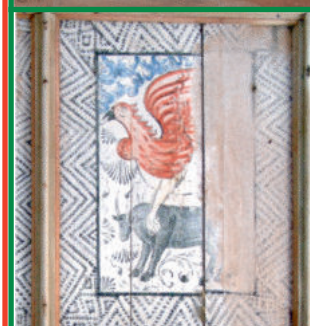
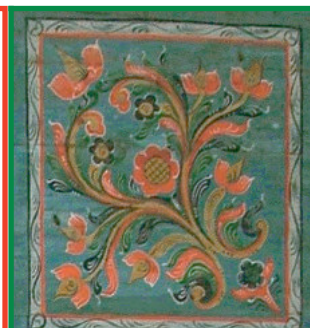
10. kép **Noszvaj** (Felföld)

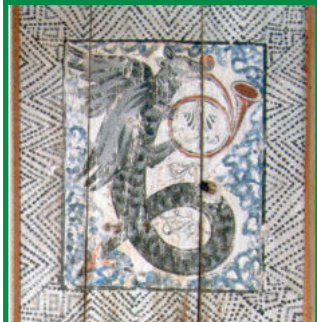
Fekete madár úz egy szarvast, vagy más állatot.

11. kép. **Kalotadámos** (Kalotaszeg)

A ragadozómadár itt piros, azaz élet színű, egy szarvasra száll rá éppen.

12. kép. X. század előtti, az Alföldön lelt nyeregtakaró

VIII. öskép: **Születés, örömhír**

Az ige testté lett.

Hurokvonal, akár állati, akár növényi
Bak állatövi jegy - Télhó

1. kép **Születés** öskép

Középen már nem csak egy fénymag van, hanem egy hurokból megszülető négyszirmú virág az élet, ige, kezdet helyén. Jézus az új teremtés, az első zsenge. A születés ösképe az óvó, anyaméhszerű, de sosem teljesen zárt körön belül fejlődő virág, amely utat keres és talál a szabadulásra. A hurkot vető körívet tekinthetjük az életet tápláló, ugyanakkor akár halálos fenyegetést is jelentő köldökzsinór hurokvonalának. Áttételesen bármely fojtogató nehézségből, veszélyből szabadulásnak biztató jele mind a hurkos, mind a táblakép majdnem egészét körbeívelő, de egészen sosem záruló, így a szabadulásnak utat adó körvonal.

2. kép **Csengersima** (Tiszahát)

Az egyszerre óvó és fenyegető, kígyószerű tarajos/szárnyas lény farka jellegzetes hurkot vet, amit a farkvég mindig meghalad. A hurokba szorulás halálos veszedelmét (pl. a magzat elakadása a szülőcsatornában) legyőzi a *kiszabaduló*, mintegy *megszülető* farkvég.

Jézus születésével a világ megszabadul az Istentől elszakadottság veszedelméből. A kép felirata: AZ ASZSZO- / NYI ÁLLATNAK / MAGVA MEG RONY / TYA A KIGYÓNAK / FEJÉT

3. kép **Homoródoklánd** (Szf., Udvarhely)

4. kép **Magyarvista** (Kalotaszeg)

5. kép **Kalotadámos** (Kalotaszeg)

6. kép **Gelence** (Székelyföld, Háromszék)

7. kép **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)

8. kép **Csikdelne** (Székelyföld, Csíkszék)

9. kép **Tancs** (Erdély, Mezőség)

10. kép **Nádújfalu** (Felföld)

11. kép **Szacsva** (Székelyföld, Háromszék)

12. kép **Kisfalud** (Székelyföld, Udvarhely)

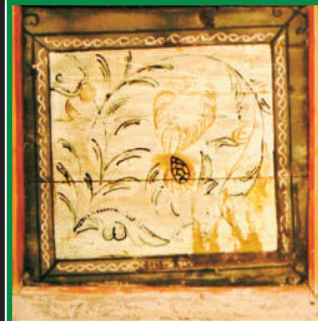
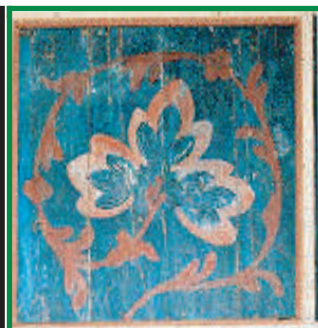
Sok csodálatos születést ismerünk a Bibliában is, amelyek ugyanúgy ide tartoznak, mint Jézus születése:

Mózes születése, illetve mózeskosárban való csodálatos megtalálása a fáraó lánya által: **...És meglátá a lúdácskát a sás között s elküldé az ő szolgálóleányát és kihozatá azt.** Mózes II. könyve 2. részben

Sámuel születése: **... terhes lőn Anna, és szüle fiat és nevezé őt Sámuelnek, mert úgymond az Úrtól kértem őt.** Sámuel I. könyvének 1. részében

Jézus története Keresztelő János csodálatos születésével kezdődik: **fogada méhében Erzsébet, az ő felesége ...** Lukács evangéliuma 1:24

A csodálatos születés ösképehez tartozik az Emese álmából származó gyermek, Álmos is. *“Ügyek, amint fentebb mondtuk, nagyon sok idő múltán Mágóg király nemzetségéből való igen nemes vezére volt Szkítiának, aki feleségül vette Dentü-Mogyerban Ónedbelia vezérnek Emes nevű leányát. Ettől fia született, aki az Álmos nevet kapta. Azonban isteni csodás eset következtében nevezték el Álmosnak, mert teherben levő anyjának álmában isteni látomás jelent meg turulmadár képében, és mintegy reá szállva teherbe ejtette őt.”* Anonymus

VIII. óskép: **Születés, örömhír**
Az ige testté lett.
Hurokvonal, akár állati, akár növényi
Bak állatövi jegy - Télhó

Különösen mozgalmasak a születés és szabaddulás indákban, virágokban gazdag táblaképei. Mind a veszedelmek sokféleségét, mind a megszületés, a szabaddulás fölötti öröm nagyságát érzékeltetik az igen változatos formák, színek, virágok.

1. kép **Csengersima** (Tiszahát)
2. kép **Tákos** (Tiszahát)
3. kép **Csetfalva** (Tiszahát)
4. kép **Ége** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
5. kép **Mátraterenye** (Felföld)
6. kép **Szilágysomlyó** (Szilágyság)
7. kép **Kálnok** (Székelyföld, Háromszék)
8. kép **Kézdimartonfalva** (Udvarhely)
9. kép **Szacsva** (Székelyföld, Háromszék)
10. kép **Bögöz** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
11. kép **Noszvaj** (Felföld)
12. kép **Kolozsvár** (Farkas utcai templom)

*Az Istennek szent anygala / Magos mennyből
alászálla: / Keljetek fel, ti pásztorok, / **Megszületett az Úrjézus!** / Paradicsom kókertyébe' /
Aranyszőnyeg leterítve, / Azon fekszik az Úrjézus. /
Jobb kezébe' aranyvessző, / Bal kezébe' aranyalma, /
Fel-felhuzza s megzudítja, / Zug az erdő, zug a mező.*

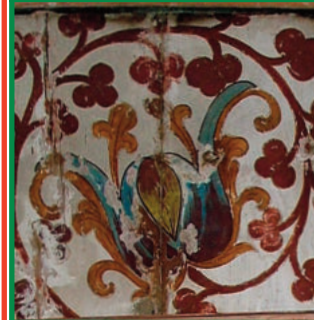
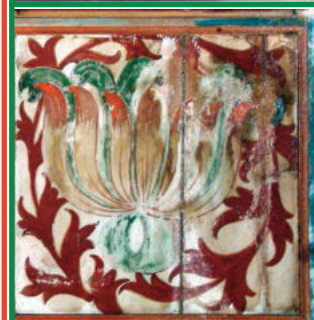
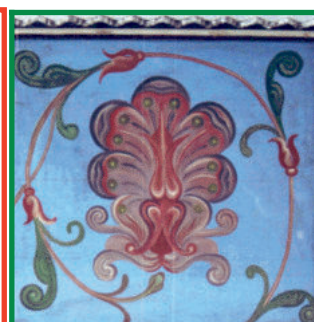
*Tankó Gézáné Tankó Julianna sz.1906
Gyimesfelsőlök, Ugra-pataka 1997*

**Felméne pedig József is Galileából,
Názáret városából Júdeába, a Dávid
városába, mely Bethlehemnek nevezetik,
mivelhogy a Dávid házából és háznépe közül
való volt; Hogy beirattassék Máriával, aki
néki jegyeztetett feleségül, és várandós vala.**

**És lón, hogy mikor ott valának,
betelének az ő szülésének napjai. És szülé az ő
elsőszült fiát; és bepólyálá őt, és helyhezteté
őt a jászolba, mivelhogy nem vala nékik
helyök a vendégfogadó háznál. Valának pedig
pásztorok azon a vidéken, akik künn a mezőn
tanyáztak és vigyáztak éjszakán az ő nyájok
mellett. És imé az Úrnak anygala hozzájuk
jöve, és az Úrnak dicsősége körülvevé őket: és
nagy félelemmel megfélemlének.**

**És monda az anygal nékik: - Ne fél-
jetez, mert imé hirdetek néktek nagy örömet,
mely az egész népnek öröme lészen: Mert
született néktek ma a Megtartó, ki az Úr Krisz-
tus, a Dávid városában. Ez pedig néktek a jele:
találtok egy kis gyermeket bepólyálva feküdni
a jászolban.**

**És hirtelenséggel jelenék az anygallal
mennyei seregek sokasága, akik az Istent di-
csérik és ezt mondják vala: Dicsőség a maga-
sságos mennyekben az Istennek, és e földön
békesség, és az emberekhez jó akarat!** Lukács
evangéliumának 2. része

IX. ósképek: **Tanítás, kiáradás**

A tér teljes kitöltése

Vízöntő állatövi jegy - Télutó

Tavaszi szél vizet áraszt, / Virágom, virágom. / Minden madár társat választ, / Virágom, virágom. magyar népdal

1. kép **Tanítás** ósképek

Két csoportot alkotnak a tanítói műfajok a Bibliában. A parancsolatok, törvények, példabeszédek, bölcsességek minden időben érvényesek, és az ósképek rendszerébe illeszkednek; valamint a tanítói képek, a képes beszéd, a képes cselekedetek, melyek inkább a pásztoráció, evangélizáció nyelvére lefordított állatövi jegyek segítségével csoportosíthatók és időszerezhetőek.

Istennek egy nagy törvénye, parancsolata van: **Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Szeresd felebarátodat, mint magadat.** Máté evangéliuma 22:37-40 Ennek magyarázata a tíz parancsolat, mely a nagy parancsolathoz képest határozott, lezáró. A szeretet törvényének hatása kinyíló és megnyitó, betölti a rendelkezésre álló teret, időt, lehetőségeket, azaz mindent eláraszt, mindenre kiárad.

Jézus előbb visszatér Isten törvényéhez, a nagy parancsolathoz, majd az ő magyarázata a bölcs mondások, a "logionok", melyek minden evangélium alapját, ősigéit képezik. A tanítványi levelekben írt bölcs mondások is már magyarázatok.

A tanítói képek, példázatok mindig valamilyen valóságos helyzethez, időszakhoz kötődnek, és elhelyezhetők a kis- és nagy évkörben. A Jézusról szóló leírások nem pusztán történetek, hanem mindig képek is, tanítói képek. Nem az a kérdés, hogy megtörténtek-e Jézus életképei, hanem a eseményben lévő tanítás, a "kériügmá" szól hozzánk. A tanítói valóságos és példázatokban lévő képeket pl. az összehasonlító néprajz tudomány eszközeivel rendszerezhetjük, történetképcsoportokat határozhatunk meg.

Az Isten törvényén alapuló jézusi tanítás hatása határtalan, vagyis az élet minden terére, helyére, időszakára érvényes.

2. **Bánffyhunyd** (Kalotaszeg)
3. **Csengersima** (Tiszahát)
4. **Karaszko** (Felföld)
5. **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)
6. **Rudabánya** (Felföld)
7. **Szilágysomlyó** (Szilágyság)
8. **Drávaiványi** (Baranya)
9. **Csíkdeline** (Székelyföld, Csíkszék)
10. **Tancs** (Erdély, Mezőség)
11. **Bogártelke** (Kalotaszeg)
12. **Lónyay Utcai Református Gimnázium** (Budapest)

IX. óskép: Tanítás, kiáradás

A tér teljes kitöltése
Vízöntő állatövi jegy - Télutó

A keresztény évkör időszakai a tanítás szempontjából:

1. kép **Angyali üdvözlés, várakozás.** Advent négy vasárnapja. Nyilas állatövi jegy - Télelő **Gogánváralja** (Küküllő mente)

2. kép **Születés, Jézus születése, szabadulás.** Karácsony. Bak állatövi jegy - Télhó **Csengersima** (Tiszahát) **AZ ASSZO- / NYI ÁLLATNAK / MAGVA MEG RON / TYA A KIGYÓNAK / FEJÉT /**

3. kép **Kiáradás, bőség.** Farsang. Vízöntő állatövi jegy - Télutó **Elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket.** Máté ev. 28-29 **Ákos** (Érmellék)

4. kép **Áldozat, önfeláldozás, remény.** Böjt. Halak állatövi jegy - Tavaszelő **A katonák pedig...megfeszítették Jézust.** János ev. 19. rész **Abony** (Pest)

5. kép. **Feltámadás, megújulás, újrakezdés.** Húsvét. Kos állatövi jegy - Tavasz hó **Krisztus feltámadott / Kít halál elragadott!** **Homoródkarácsonyfalva** (Székelyföld, Udvarhely)

6. kép. **Teremtés, szerelem.** Bika állatövi jegy - Tavaszutó **Kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet.** Teremtés könyvének kezdete **Kézdimartonfalva** (Székelyföld, Háromszék)

7. **Szentlélek, közösség, egyház.** Ikrek állatövi jegy - Nyárelő **... és megjelentek előttük kettős tüzes nyelvek...** Apostolok cselekedetei 2:4 **Sonkád** (Tiszahát)

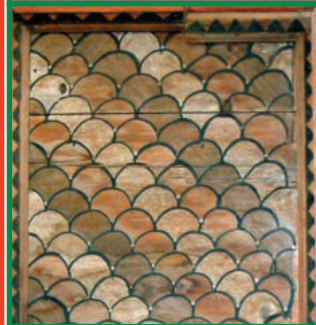
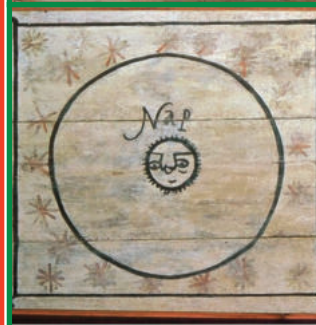
8. **Földi gondoskodás, anyai szeretet.** Rák állatövi jegy - Nyárhó **Magasztalja az én lelkem az Urat.** Lukács evangéliuma 1. rész **Nádasdaróc** (Kalotaszeg)

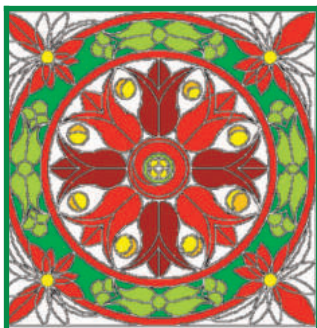
9. **Megtisztulás, fény, gyógyulás.** Oroszlán állatövi jegy - Nyárutó **Kelj fel, és járj!** Lukács evangéliuma 5:23 **Csengersima** (Tiszahát)

10. **Tudás, mag, angyal, rács.** Szűz állatövi jegy - Őszelő. **... a betű megöl, a lélek pedig megelevenít.** Korintusiakhoz írt 2. levél 3: 6 **Gelence** (Székelyföld, Háromszék)

11. **Ítélet, megszámláltatás.** Mérleg állatövi jegy - Ősz hó **Ítélet végett jött a világra.** János evangéliuma 9:39 **Kraszna** (Szilágyság)

12. **Ég és föld. Halál és élet. Evilág, túlvilág.** Halottak napja. Az egyházi év vége. Skorpió állatövi jegy - Őszutó. **Ég és föld.** Szűcs Zsófi 10 éves korában készített vízfestménye

X. óskép: **Áldozat, halál, reménység**

Két ellentétes ív)(
Halak állatövi jegy - Tavaszelő

1. kép **Áldozat** óskép

Ha áldozat, akkor először is Jézus Krisztus értünk hozott áldozatára gondolunk, amely egyszerre mélységes szomorúság, pusztulás, halál, és mégis élet, reménység.

2. kép **Csenger** (Tiszahát)

3. kép **Énlaka** (Székelyföld, Udvarhely)

4. kép **Farcád** (Székelyföld, Udvarhely)

5. kép **Csíkdeline** (Székelyföld, Csíkszék)

6. kép **Tancs** (Erdély, Mezőség)

7. kép **Gyügye** (Tiszahát)

8. kép **Abony** (Alföld)

9. kép **Noszvaj** (Felföld)

10. kép **Nyárádszentmárton**

(Székelyföld, Marosszék)

11. kép **Rudabánya** (Felföld)

12. kép **Szilágysomlyó** (Szilágyság)

Alsó két kép **Kézdimartonfalva** (Háromszék)

Ma péntek, / Szent arannyos péntek, Krisztus mene kínjába, / Kínján esek esetébe, / öt mélységes szent sebjébe, / Melyből kifolyt az ő drágalátos szentvére / Orgonának három ága, / Magas menynek tornyossága,

Nyices kaput, angyal, / Nyujcs kezet, Mária, / Hogy úgy menjünk az Úr színe látogatására, Mert elkészítették az arannyos házat, / Küjel arannyos, belől irgalmas, / Abba' sír vala asszonyunk Szűz Mária,

Odamene Szent Lukács evangélista, / Kérdi tőlle: Ó, miér' sírsz, ó, miér' sírsz, asszonyunk Szűzmária? / Hogyne sírnék, Szent Lukács evangélista. / Már harmadnapja elvesztettem az én drágalátos Szent Fiamot, Jézuskát, / Ó, hol vagy, ó, hol vagy, szerelmes Szent Fiam, Jézuska, / Térdig vérbe', könnyökig könnybe', / Zsidók kezébe', / Tövisoszlophoz megkötözve, / Véres kendőhöz kendőzve, Büdös nyállal leköpdősve.

Bizony-bizony mondom, / Aki ezt az imádságot elmongya, / Megnyeri a lelke üdvösségét. / Beteg a test, kész a lélek, / így várják a mennyei szent angyalok, / Ámen.

*Bilibok Istvánné Simon Viktória sz.1916
Gyimesbükk, Áldomásalja*

X. Őskép: **Áldozat, halál, reménység**

Két ellentétes ív)

Halak állatövi jegy - Tavaszelő

1. kép **Farcád** (Székelyföld, Udvarhely)
2. kép **Csengersima** (Tiszahát)
3. kép **Szacsva** (Szf., Háromszék)
4. kép **Boldogasszonyfalva**
(Székelyföld, Udvarhelyszék)
5. kép **Gelence** (Szf., Háromszék)
6. kép (Kecset)**Kisfalud** (Udvarhely)
7. kép **Magyarlóna** (Kalotaszeg)
8. kép **Gyulakuta** (Szf., Marosszék)
9. kép **Kisszekeres** (Tiszahát)
10. kép **Kovácsida** (Baranya)
11. kép **Tákos** (Tiszahát)
12. kép **Csengersima** (Tiszahát)

Akkor azért nékik adá őt, hogy megfeszíttessék. Átvevék azért Jézust és elvivék. És emelvén az ő keresztfáját, méne az úgynevezett Koponya helyére, amelyet héberül Golgothának hívnak: ahol megfeszíték őt, és ő vele más kettőt, egyfelől és másfelől, középen pedig Jézust. Pilátus pedig címet is írta, és feltevé a keresztfára. Ez vala pedig az írás: A NÁZÁRETI JÉZUS, A ZSIDÓK KIRÁLYA.

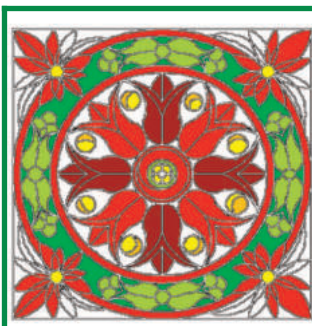
A Jézus keresztfje alatt pedig ott állottak vala az ő anyja, és az ő anyjának nőtestvére; Mária, a Kleopás felesége, és Mária Magdaléna. Jézus azért, mikor látja vala, hogy ott áll az ő anyja és az a tanítvány, akit szeret vala, monda az ő anyjának:

- Asszony, ímhol a te fiad! Azután monda a tanítványnak: - Ímhol a te anyád! És ettől az órától magához fogadá azt az a tanítvány. Ezután tudván Jézus, hogy immár minden elvégeztetett, hogy beteljesedjék az írás, monda: - Szomjúhozom. Vala pedig ott egy eczettel teli edény. Azok azért szivacsot töltvén meg eczettel, és ízsópra tévén azt, oda vivék az ő szájához. Mikor azért elvette Jézus az eczetet, monda: - Elvégeztetett! És lehajtván fejét, kibocsátá lelkét.

A zsidók pedig, hogy a testek szombaton át a keresztfán ne maradjanak, miután péntek vala, kérék Pilátust, hogy törjék meg azoknak lábszárait és vegyék le őket. Eljövének azért a vitézek, és megtörék az elsőnek lábszárait és a másikat is, aki ő vele együtt feszítettet meg; Mikor pedig Jézushoz érének és látják vala, hogy ő már halott, nem törék meg az ő lábszárait; Hanem egy a vitézek közül dárdával döfé meg az ő oldalát, és azonnal vér és víz jöve ki abból. És aki látta, bizonyosságot tett, és igaz az ő tanúbizonysága; és az tudja, hogy ő igazat mond, hogy ti is higgyetek. ... Ezek után pedig kéré Pilátust az arimathiai József... hogy levehesse a Jézus testét. És megengedé Pilátus. Elméne azért és levevé a Jézus testét.

János evangéliumából

XI. óskép: **Feltámadás**
Négy erő meghaladja a lehetőségek zárt körét.
Kos állatövi jegy - Tavaszhoz

1. kép **Feltámadás** óskép

2. kép **Csengersima** (Tiszahát) A közvélekedés e furcsa, kétnyakú, tollas-pikkelyes szerzetet máig a Habsburgok címermadarával azonosítja. A kétféjú madár képére mindig a tavaszi napéjegyenlőség idején világít a felkelő nap, tükröződve a holtág víztükrén. Erről a debreceni televízió filmet készített. E jel a művészettörténet és a néprajz kutatói szerint a tavasz jele, mégpedig az ide-odanéző nyak miatt *folymatábra*. A kos kétfelé ívelő szarvára utaló vonala miatt a Kos időszak jelölője. Feltámadás, újrakezdés, tavasz jel.

3. kép **Homoródoklándon** (Székelyföld, Udvarhelyszék) nemcsak a két nyakú madarat látjuk, hanem fő helyen, a két nyak ívéből kiemelkedő háromszirmú tulipánt is. Ez ókori egyiptomi "kikelet"-jel volt, a feltámadásnak, kétezer éve pedig a feltámadott Jézusnak is jelölője. A négy sarokból a madárra mutató növények az angyali üdvözlés jelei. A madármellen lévő kicsi szív a bennünk történő megújulás helyét és esélyét mutatja. *Borbola János: Kikelet. Budapest. 2005*

4. kép **Homoródszentpéter** (Székelyföld, Udvarhelyszék) Kétféjú madárának mellén is egy szívet találunk. *...ha valaki Krisztusban van, új teremtés az. Korintusbeliekhez írt 2. levél 5:17*

5. kép **Noszvaj** (Felvidék) Két kardja is van a két nyakú madárnak, de fölötté nem a földi hatalom jelképe, hanem a mennyező mester adatai szerepelnek, aki a legfőbb helyen örökítette meg a maga dicsőségét: "ISTEN SEGEDELME / BŰL MUN-KÁLOTA MISKO / ASZTALOS IMRE 1784"

6. kép **Zabola** (Háromszék) A kép a két végpontot közli, mert a kígyó a két hurokkal a születést mutatja, azt, hogy a megújulás Jézus Földre születésével kezdődik, és a feltámadással teljesedik ki. *Én vagyok a feltámadás és az élet: aki hisz én bennem, ha meghal is, él. János 11:25*

7. kép **Kraszna** (Szilágyság) A magunk világán túlmutat a feltámadás ereje.

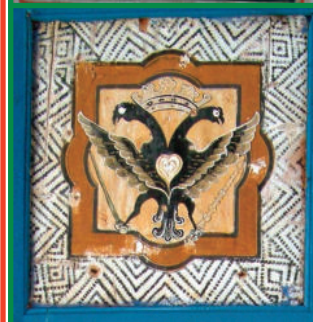
8. kép **Gyügye** (Tiszahát) *Krisztus feltámadott, kit halál elragadott! 187. dicséret, Református énekeskönyv* A két nyak a Kos szarvát idézi itt is. A madár törzse edényszerű, a sólyom tollazatát kissé pikkelyesen idézi, szárnyai angyalszárnyak, ilyeneket látunk az angyali üdvözlés képeken is.

9. kép **Szilágylompért** (Szilágyság) Csak egy nyakra telt. Lompérton az amúgy is alapos mester kijavította a hibásnak vélt két nyakat egyre. A biztonság kedvéért pedig ráírta: SAS.

10. kép **Gyerővásárhely** (Kalotaszeg)

11. kép **Rudabánya** (Felföld)

12. kép **Tancs** (Erdély, Mezőség)

XI. őskép: **Feltámadás**

Négy erő meghaladja a lehetőségek zárt körét.
Kos állatövi jegy - Tavaszhoz

1. kép **Csengersima** (Tiszahát) sarokkazettája. A mennyezeten a hetedik sorban a következő kazetták vannak sorban: Fellegajtó - Világfa - Törvény - Angyali üdvözet - Krisztus születése - Krisztus élete-halála – így ez csakis a Feltámadás lehet. Olyan ez az ábra, mint egy fejfa metszete. Tehát egy O és egy X, amely meghaladja azt a kör(nyezete)t, a földi világot, ahol élünk.

2. kép **Gyügye** (Tiszahát) A kép megismétlődik de ezen a rajzon nem a szírmok a fontosak, amelyek azért hetességükkel hirdetik a teljességet, hanem az "S"ből (Sol = Nap) kirobbanó X-jel. Ez, mint korábban is minden keresztetett vonal, a feltámadás jele, egyúttal a rovásírás B betűjele, bél, belső, B(a)ál, bál(vány) jelentéssel.

3. kép **Gyügye** (Tiszahát) A hét szírom – kiemelve az előbbi feltámadás-kazettából – most csokrot alkot. Ez a táblakép ugyanolyan, mint az előzőek, csak nem felül-, hanem oldalnézetből. Így nem csak a feltámadásra utal, hanem a két visszahajló növevényel együtt Bika, azaz teremtés, szerelem jelentése is van. Értelmezve a két jelet: Feltámadás és teremtés, Kos - Bika, új teremtés.

4. kép **Zabola** (Székelyföld, Háromszék)

5. kép **Csenger** (Tiszahát)

6. kép **Ádamos** (Küküllő mente) Jézus történetei közt van egy különös kép: **Amikor elküldtelek titeket erszény, tarisznya és saru nélkül, volt-e hiányotok valamiben? Semmiben- válaszolták. Majd ezt mondta nekik: Most azonban, akinek van erszénye, vegye elő, ugyanúgy a tarisznyát is, és akinek nincsen kardja, adja el felsőruháját, és vegyen. Mert mondom nektek, be kell teljesednie rajtam annak, ami meg van írva: és a bűnösök közé sorolták. Mert ami felőlem elrendeltetett, az most beteljesedik. Erre így szóltak: Uram, íme, itt van két kard Ő pedig azt felelte: Elég.** *Lukács evangéliuma 22:35-38* A két keresztbe tett kard a feltámadás előképe. Hát persze, hogy elég! Van ennél szebb képes beszéd?!

7. kép **Gyügye** (Tiszahát)

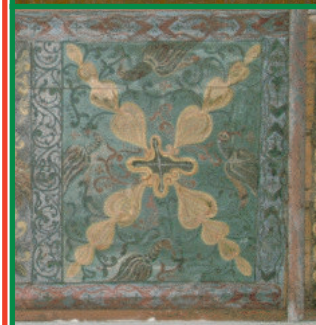
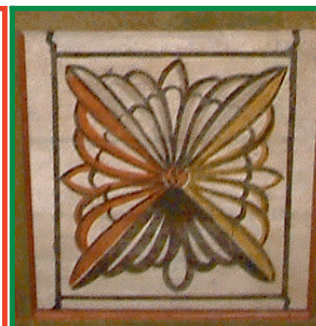
8. kép **Szentsimon** (Felföld)

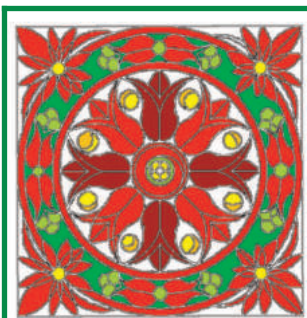
9. kép **Csetfalva** (Tiszahát)

10. kép **Gáborján** (Tiszántúl)

11. kép **Homoródkarácsonyfa** (Szf., Udvarhely)

12. kép **Kálnok** (Székelyföld, Háromszék)

XII. óskép: Befejezés

Közösség, nemzet, egyház, család
Ikrek állatövi jegy - Nyárelő

1. kép **Befejezés** óskép

2. kép **Csengersima** (Tiszahát)

Az öttagú keleti rendszer harmadik eleme a levegő vagy szél. Itt a *Szentlélek* értelmű Szél-kazetta a Nap–Hold–Szél, illetve az Öreg(Nagy)Isten–Szűz Mária–Szentlélek sorozat harmadik tagja. A Szentlélek a magyar táblaképeken legtöbbször ilyen rezgő, hullámzó, lángnyelvszerű vonalakkal van jelölve.

És mikor a pünkösdi napja eljött, mindnyájan egyakarattal együtt valának. És lőn nagy hirtelenséggel az égből mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése, és eltelé az egész házat, ahol ülnek vala. És megjelentek előttük kettős tüzes nyelvek és üle mindenikre azok közül. És megtelének mindnyájan Szent Lélekkel, és kezdének szólni más nyelveken, amint a Lélek adta nékik szólniok. [Apostolok cselekedetei 2:1-4](#)

3. kép **Gyügye** (Tiszahát) A kétoldalt kifelé-befelé kacsoló tulipánok párhuzamos sora utal az ikres kettősségre, a hullámzó vonalvezetés a Szentlélekre, a virágok hurkossága pedig a születésre. A Jézus születésével testté lett Ige a Szentlélek által az *egyházban* van jelen, így ez a kép az egyházzal is beszél. Középen a lenti/földi és a fenti/égi tulipán egymás felé néz, az egyébként nem látható Szentlélekre mutat.

4. kép **Csenger** (Tiszahát)

5. kép **Énlaka** (Székelyföld, Udvarhely)

6. kép **Farcád** (Székelyföld, Udvarhely)

7. kép **Csengersima** (Tiszahát)

8. kép **Csíkdelne** (Székelyföld, Csíkszék)

9. kép **Tancs** (Erdély, Mezőség)

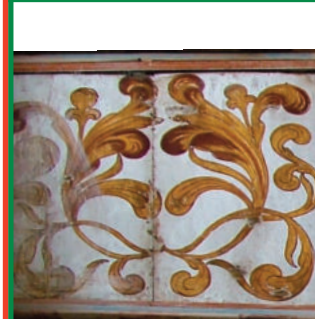
10. kép **Sonkád** (Tiszahát)

11. kép **Szacsva** (Székelyföld, Háromszék)

12. kép **Szilágyosmlyó** (Szilágyság)

Hat Öregisten-virág hat - hat szírommal és csészelevelével. Ez a földi életünkben jelen lévő, az Atyától jövő erő, a Szentlélek, amely maga az egyház, Krisztus földi teste.

És én kérem az Atyát, és más vigasztalót (paraklétosz) ad néktek, hogy veletek maradjon mindörökké. Az igazságnak ama Lelkét: akit a világ be nem fogadhat, mert nem látja őt és nem ismeri őt; de ti ismeritek őt, mert nálatok lakik, és bennetek marad. [János evangéliuma 14: 16-17](#)

XII. ősképek: **Befejezés**
Közösség, nemzet, család
Ikrek állatövi jegy - Nyárelő

1. kép **Csengersima** (Tiszahát)
2. kép **Gyügye** (Tiszahát)
3. kép **Gelence** (Székelyföld, Háromszék)
4. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)
5. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)
6. kép **Szena** (Somogy vm.)
7. kép **Adorjás** (Baranya vm.)
8. kép **Gacsály** (Tiszahát)
6. kép **Karaszko** (Felföld)

10. kép **Bánffyhunrad** (Kalotaszeg) A szentély mennyezeti táblaképén a mennyei Jeruzsálem templomának két oszlopa látható, melyek a mennyboltozatot tartják Jézus feltámadásának jele által. Az oszlopokon a Szentlélek vonaldíszje, középen pedig a mag, a tudás, az Ige jele látható.

11. kép **Kissikátor** (Felföld) Ugyanúgy három templom szerepel a körtemplom táblaképén, mint Csengersimában a N.B.=Noé vagy Nap Bárka jelölésű kazettán, és mindkettőn megfestették Jákob létráját is mint a föld és ég közötti összeköttetés, átjárás eszközét.

Lakoznak vala pedig Jeruzsálemben zsidók, istenfélő férfiak, minden nép közül, melyek az ég alatt vannak. Minekutána pedig ez a zúgás lón, egybegyüle a sokaság és megzavarodék, mivelhogy mindegyik a maga nyelvén hallá őket szólni.

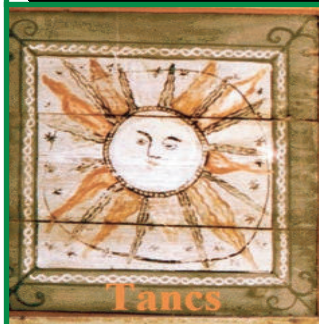
Álmélkodnak pedig mindnyájan és csodálkoznak vala, mondván egymásnak: Nemde nem Galileusok-é ezek mindnyájan, akik szólnak? Mimódon halljuk hát őket, kiki közülünk a saját nyelvén, amelyben születünk?

Párthusok és médek és elámiták, és kik lakozunk Mesopotámiában, Júdeában és Kappadóciában, Pontusban és Ázsiában, Frigiában és Pamfiliában, Égyiptomban és Libiának tartományiban, mely Ciréne mellett van, és a római jövevények, mind zsidók, mind prozelitusok, krétaiak és arabok, halljuk amint szólják a mi nyelvünkön az Istennek nagyságos dolgait.

Álmélkodnak vala pedig mindnyájan és zavarban valának, egymásnak ezt mondván: Vajjon mi akar ez lenni? Mások pedig csúfolódva mondanak: Édes bortól részegedtek meg.

Apostolok cselekedetei 2:5-13

Az ósképek értelmezése a számok alapján

EGY

1. kép A hímes tojásokat **írás** előtt kilyukasztják, hogy kifűjják a belsejét. A **pont / lyuk** a tojásan a gyimesi csángók szerint az a hely, ahol Isten és az ember, vagy az ég és a föld találkozik a Szentlélek segítségével.

Molnár V. József a kalotaszegi írásos párnákról azt írja, hogy az a pont vagy lyuk, amire a jelek mutatnak, maga az **IGE**, ami fényként jön a Földre. Molnár V. József: *Világ - virág*. Budapest, 1996

2. kép A pont vagy lyuk megnagyobbítva **kör** lesz. Rovásul: **O**, jelentése **lyuk**. Ez a kör a mi világunk, életünk kerete. Ennek a körnek a tükre fent az égen a **Nap**, amely megtestesíti az Élő Istent. Gyakran meg is személyesítik a Nap égitestet: mindig férfi minőségű. **Tancs** (Erdély, Mezőség)

A Nap arany színű, arca van, emberi arca. **És monda Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra ... Teremtés könyve 1:26**

3. kép A kör egy része a **Hold**, a Nap tükörképe. Ábrázolása során megmarad a teljes kör, hiszen akár fogyatkozik, akár gyarapszik, körvonalat követ. A Hold női minőséget jelöl, korábban az anyaisten-ség(ek) jelképe: korábban a Boldogasszonyé, a római kereszténység óta pedig Szűz Máriáé. Önállóan a Hold nem képes világítani, ezüst fényét a Naptól kapja.

A képen a Hold álltában lefelé süt, a sötétséget megvilágító fény ósképe ez. A sötétség ugyanis a felkelő Hold, Mária által, a születéssel győzetik le. Mária a földi gondoskodás megtestesítője is, különösen nekünk, magyaroknak. **Tancs** (Erdély, Mezőség)

4. kép A **Nap Bárka** billegő, hintázó, hajószerű jele olyan, mint egy mérleg, **ezzel** az ősjellel jelölik ősidők óta a **Mérleg** csillagképet. A hitvilágban nemcsak a Mérleg állatövi jegy tulajdonságait jelöli, hanem magát az **ítéletet**.

Ilyen témájú hely a Bibliában bőven van: mérlegelés, megítélés, döntés, ítélezés, egészen az utolsó ítéletig.

Csináld magadnak bárkát gófer fából... Teremtés könyve 6:14 Szilágylompért (Szilágyság)

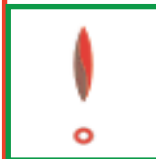
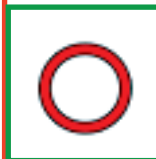
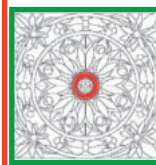
5. kép A nem záruló kör, vagyis a **hurok** a születés jele, ósképe. A téli napfordulóhoz kötődik, a **Bak** csillagkép jelölője.

Székelykapuk lábazatán, a kapuzábén sormintaként láthatjuk. Templomainkban virágdíszként is, állatábrázolásként is megjelenik. *Az aszszonyi állatnak magva meg rontya a kigyónak fejét.* **Csengersima** (Tiszahát)

6. kép Egyszerre van jelen az Ige, az Élet két nézete, vetülete. Alulról lyuk, oldalról egy vonás és egy kis gömb. Megjeleníti a teremtést, azt, hogy a Szentlélek ereje által az **ige testté lett** (János evangéliuma 1:14) ezen a Földön. **Bánhorvái** (Felföld)

A templomok királykazettáinak központi eleme, megfordítva pedig cserépkályhák csúcspontjaként fordul elő koporsó alakú kiemeléssel, amely akár az elmúlás, a halál erejének a legyőzését is jelöli. Bánhorvátiban még Jézus földre/égre vetülő keresztjét és a feltámadás X jelét is odafestették.

E jel felfelé mutató változata a életfa vagy torony.

EGY

*Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

Isten egy. Királyok 2. könyve 19:19
Istennek **egyszülött fia** Jézus Krisztus. János ev. 1:14
Én és az Atya **egy** vagyunk – mondja Jézus. János ev. 10:30

Czuczor - Fogarasi: **EGY** - tőszám, melléknévként is előfordul.

Fölveszi a többes számot is: „**Hogy legyenek egyek**” (ut sint unum).
Tatrosi codex

János evang. 17. fejelet: „**hogy egyek legyenek.**”

Erdősiné is: „**hogy egyek legyenek.**”

Pestiné: „**hogy legyenek egy.**”

Mint tőszám a többi között első, s rajta kezdjük a számlálást: **egy, kettő, három** stb.

Közmondások: **Egy, érik a meggy.**

Egyet ütött az óra.

Egyet mondok, kettő lesz belőle.

Melléknévként: meghatározott valamit, minek mása nincs, miből több nem létezik, vagy miből többet nem akarunk, nem célunk említeni.

1. **Egy** Isten, egy keresztség. **Egy** dologból kettőt ne tégy. **Egy** fa nem erdő. **Egy** Magyarország van. **Egy** életem, egy halálom. Az embernek **egy** nyelve, és két füle van, hogy többet halljon, mint beszéljen.

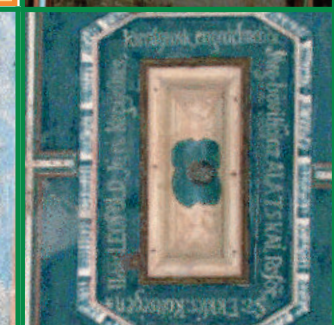
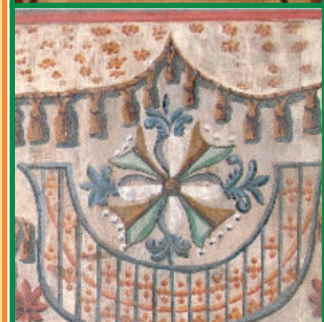
2. Jelent ugyanazságot, hasonlóságot.

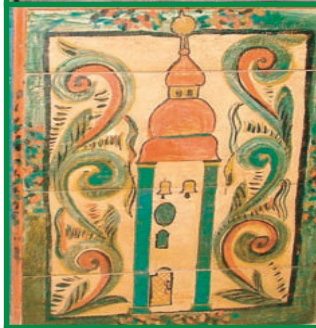
Egy értelemben lenni, **egy**et érteni valakivel. **Egy** akarattal végezni valamit. Mindig **egy** bakot nyúzni. **Egy** bordában szólni. **Egy** csárdában két dudás meg nem fér. **Egy** kaptára ütött. **Egy** gyékényen árulnak. **Egy** hajóban eveznek. **Egy** húron pendülnek. **Egy** bordában szótték. **Egy** kérést rágnak. **Egy** követ fújnak. **Egy** lantot pengetnek. **Egy** malomban őrlenek. **Egy** nótát dúdolnak. **Egy** nyomon járnak. **Egy** pórázon futnak. **Egy** són, egy kenyéren vannak. **Egy** a szoba a kemenczével. **Egy** nap nem a világ. **Egy** szó mint száz. **Egy** föcske nem hoz nyarat. **Egy** hajszálny. **Egy** szempillantásnyi.

3) Am. csupa, puszt. **Egy** üngre vetközni. **Egy** üngben gatyában járn.

4) Jelent tagadó szócskával összeköttetésben csekélységet. Nem ér **egy** pipadohányt, **egy** hajtófát, **egy** férges diót. **Egy** körömfeketényit sem. Csak **egy** hajszálon lóg. **Egy** falatot sem kapsz.

5) Am. némely, valamely, s használtatik az elbeszélésekben, péld. Egykor **egy** király nagy lakodalmat tartott. Volt egyszer **egy** ember.

KETTŐ

1. kép Szárnyas nap

A legrégebbi sumer agyagtáblákon is, az egyiptomi hieroglifák között is szerepel a szárnyas nap. A két szárny közrefog egy karikát, fejet, kerekét, magot, de a hangsúlyos a két szárny, amely a védő, óvó, beavató isteni erőt jelképezi. **Csengersima** (Tiszahát)

Az egyiptomi uralkodók feje fölött sólyom szárnyai közvetítették az istenség megbízó erejét. Az évezredek során a két szárny kör alakban koronává zárult össze. A pelikán szárnya az egyik ív, a másik a nyaka, ezért ez nálunk a **Rák** jegyben használt általános keresztény jel.

2. kép Tavasz

A jel a tavaszi napfordulót, az egyenlő hosszúságú napot és éjjelt, így a természet tavaszi megújulását jelöli. Nyugaton a **Kos** csillagkép jeleként ismerjük a jobbra-balra tekintő, tévesen Habsburg-címerállatnak is vélt madarat. **Csengersima** (Tiszahát)

3. kép Krisztus teste

A két vonás, rovás olyan, mint egy kapu tartóoszlopai. Átjáró: kapcsolatot biztosít az áthaladóknak egy másik világgal, belépést, átjutást az egyik oldaláról a másikra, kívülről belülré, életből a halálba, a földről a mennybe.

A kapu Jézus mennybemenetelének is útja, Jézus teste a látható és láthatatlan egyház, jele az **Ikrek**. **Szenna** (Somogy)

4. kép Áldozat

Különösen jelentős keresztényen jelkép. *Hal és halál* szavunk összefügg. A veszteség, az elmúlás, a halál gyakran következménye az áldozatnak, ennek önkéntes vállalása maga az áldozat. Azt, hogy ebben a jelben nem kizárólagos vagy végérvényes a halál, a jel két egymásnak feszülő, egymásra támaszkodó eleme mutatja: a halál ellenpólusa az élet!

A természet megújulását megelőző tél, vagy éppen Jézus halála áldozat és pusztulás, mégsem szűnik meg teljesen az élet: marad egy pont, ahonnan türelemmel kivárva újra kezdődik minden. Ezt a pontot a két ív találkozásában a két széttartó félkört összekötő kapocs, vagy egy kis gömb maggal, a forgó nap-jel emeli ki.

A **Halak** csillagkép szokásos jele. **Farcád** (Szf., Udvarhely)

5. kép Ég és föld, fent és lent, élet és halál

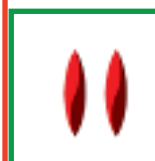
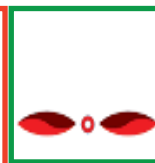
Különös, régi és elég ritka jel. Hasonló a halált, zártságot és áldozatot jelentő Halak-jelhez, de más az iránya. Itt is van egy jellegzetes pont, ahol az égi: a piros vagy vakító fehér, és a földet idéző barna vagy fekete jel, azaz az ég és a föld találkozik.

Ebben a föl- és lefelé mutató pontban jól érzékelhető az égi és a földi lét összetartozása. Egyszerre látjuk az életünk 70-80-90 esztendejét egy pontba sűrítve megérkezni és elmenni. A **Skorpió** csillagképet jelölik ezzel a mintával. **Székelydália** (Szf., Udvarhely)

6. kép Mag vagy koszorú

A két összezáródó ív egy kiemelt, áldott, az élet hordozására szentelt helyet foglal magába. Ez a szúzi zártságnak, a mélyben érlelődő magnak, a magzatot őrző anyaméhnek is képe, ezért a **Szűz** csillagképnek a jele.

Az ég és föld ívének szoros zártsága biztonságot és erőt ad, hogy megfoganhasson és megmaradjon az élet. Itt az ívek egymás felé néznek, szemben a két előző jellel, ahol az ívek kifelé fordultukban csak egyetlen pontban találkoznak. **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)

Czuczor - Fogarasi: KETTŐ

KÉT, tőszám, mely közvetlenül az ,egy' után következik, am. egy meg egy (1+1). Eredetileg ket (köt? mely mind régi iratokban, pl. a Halotti beszéd-ben: **ketnie**, mind tájdivatosan gyakran eléjön ,**ket'** alakban, törökül: **kat**-mak; mind a **kettő**, **kedd**, azaz **keted**, **ketd**, **ketten**, **kettedik** származékaiból is kitűnik. De különösen a régi biblia-fordításokban, melyek a rövid, nyílt e-re saját jeggyel bírnak, ezen rövid e-vel találjuk: „**eleibe kelének neki ket emberek**“ (Tatrosi cod. Máté VIII.); „**ket kezed**“; „**ket szemed**.“ (Ugyanott XVIII.).

Használjuk, valahányszor azon tárgy, melynek számát jelenti, közvetlenül utána áll, pl. **két ökör**, **két ló**;

midőn pedig a vele viszonyban levő név vagy elül áll, vagy csak alattomban értetik: **kettő**, pl. ez **kettő**, az is **kettő**;

embert kettőt láttam; éjfél után óra kettő, dicsértessék a Teremtő (éji órszavak).

**Hány az óra? Kettő.
Hány forint kell? Kettő.**

Kettő, csipkebokor vessző.
Két dudás egy csárdában nem fér meg.
Egyet mondok, **kettő** lesz belőle

Ha **kettő** verekszik, harmadik nyer.
Egy helyett **kettőt** lát.
Egy fenékkal/seggel **két** nyeret nem lehet megülni.
Egy lóra **két** hámot nem raknak.
Két fél egy egész.

*Annak okáért elhagyja a férfiú atyját és anyját; és ragaszkodik feleségéhez, és lesznek **ketten** egy testté. Úgy, hogy többé nem **kettő**, hanem egy test. Amit azért az Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza. [Máté evangéliuma 19:5-6](#)*

*Monda azért Tamás, aki **Kettősnek** mondatik, az ő tanítványtársainak: Menjünk el mi is, hogy meghaljunk vele. [János evangéliuma 11:16](#)*

*...ahol megfeszíték őt, és ő vele más **kettőt** egyfelől és másfelől, középen pedig Jézust. [János evangéliuma 19:17-18](#)*

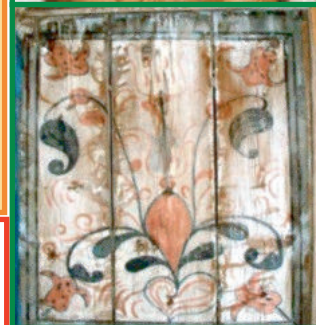
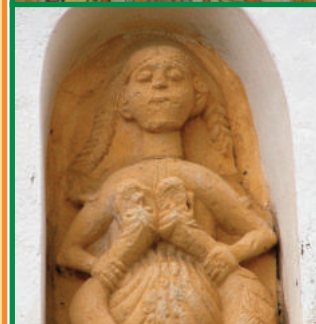
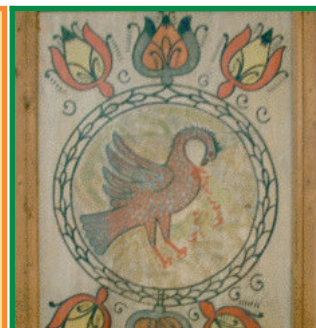
*És minden élőbből, s minden testből, mindenből **kettőt-kettőt** vigy be a bárkába, hogy veled együtt életben maradjanak: hímek és nőstények legyenek. [Teremtés könyve 6:19](#)*

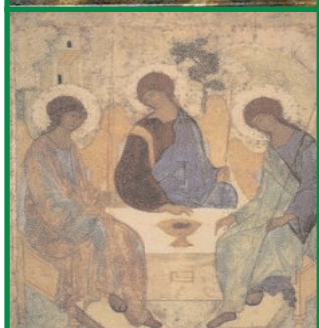
*Akkor elküldte **kettőt** az ő tanítványai közül, és monda nekik: Menjetek el a városba, és egy ember jó előtökbe, aki egy korsó vizet visz; kövessétek őt... [Márk evangéliuma 14:13](#)*

*Ezután pedig közülök **kettőnek** jelenék meg más alakban, útközben, mikor a mezőre mennek vala. [Márk evangéliuma 16:12](#)*

*Hanem az új bort új tömlőkbe kell tölteni, és mind a **kettő** megmarad. [Lukács evangéliuma 5:38](#)*

*Mert szorongattatom e **kettő** között, kívánván elköltözni és a Krisztussal lenni; mert ez sokkal inkább jobb. [Filemonhoz írt levél 1:23](#)*

HÁROM

1. kép Honfoglalás kori hajfonat dísz

A **hármasság** az élet teljességnek ősképe.

A hármasság jel ugyanakkor *kikelet* értelmű az ókortól fogva *Borbola János: Kikelet... Budapest, 2005* A tavasz eljötté azonosítható Jézus feltámadásával. Magyar keresztény műveltségünk ebből a hármasságból táplálkozik.

Három a magyar igazság.

2. kép **Tulipán** Nagyon régi újjászületés jel

Názáretben egy korai freskón az angyali üdvözlés jelenetének részeként már látható egy kis tulipán.

G. Kroll: *Jézus nyomában. Budapest, 1982.123.l.*

Az ázsiai pusztai népek, köztük a szkíták, hunok, avarok, magyarok folyamatosan használt jele. Belső-Ázsiában is, a Kárpát-medencében is őshonos növényünk. *Kiszely István: A magyarság őstörténete. Püski, 1996. 574-593. l.*

A tulipán egyszerre a szívbeli evilági szeretet-szerelemnek, és a jézusi szeretetnek, áldozatnak és megújulásnak is kifejezője. Így lehet a Halak, a Kos, vagy a Bika állatövi jegyek része. Képolvasáskor Jézusra emlékeztünk ebben a jelben. *Simon András kifejező rajza. Köszönet a szerzőnek.*

3. kép Jézusra mutató, majd belőle kiinduló **Szentháromság**. Jézusra mutat az Atyaisten is, Mária is, a Szentlélek is; Jézus pedig önmagára mutat: **Én vagyok az út, az igazság és az élet...** *János evangéliuma 14:6*

A karzatmellvédre festett motívum kiegészül a teremtés fájával, sőt két kísérő virággal. Ezzel a máshol is előforduló, hasonló barokkos hármasság kacsakaringó-egyvelegeknek is megadja az értelmét. **Somlyóújlak** (Szilágyság)

4. kép Tánzos Vilmos az összes, mintegy tízezernyi népi imát rendszerezve több mint harmincféle imaképet különböztetett meg. Ezek, úgy látom, 10-12-re összevonhatók. Az egyik imakép így szól: **"Orgonának három ága / mennybe hallik hangossága"** *Tánzos Vilmos: Nyiss kaput, angyal! Püski, 2001. 143.l.*

Andrej Rubljov középkori orosz festő **Szentháromság** képén angyalok a Szentháromság személyei. A három glóriás fej ölelésében az asztalon kehely áll az élet vizével, akár Jézus vérével.

5. kép. A régi templom különös képéről egyes kutatók azt gondolják, hogy a három nyuszifül a Szentháromságot jelöli nyugati mintára. *Pap Gábor: Mag a hó alatt - Télutón. Püski, 2003.190-191.l.*

Técső (Tiszahát)

A nyúl keleten a Szűz jegynek felel meg, az egybefonódó három nyuszifül nagyon régi jel. Az egyenlő szárú háromszög egy lyukat keretez, amely lehet a Szűz jegy miatt az elzárt paradicsomkert forrása. *Hegedűs Zoltán: Nyúl vadászat - szimbólumok nyomán. Ars Nature Ökológiai, társadalmi, kulturális folyóirat. Szeged, 2012-2013*

6. Három fa, teremtés. Hoppál Mihály gyűjtése szerint az ujjur teremtéstörténet képe két fa és egy felülről kapott erővel szüntelenül növekedő halom, azaz három egység. *Hoppál Mihály: Nő - Hegy - Fa. Mitosz: kép és szöveg. Zöldövezet. 1993.69.l.*

A magyar táblaképeken a három fa nagyon sok helyen fordul elő *teremtés* jelentéssel, hiszen a teremtés "résztvevői" az Atya - Anya /Fiú- Szentlélek *isten hármasság*. A középső fa olykor keresztté, sőt kettős keresztté alakul, mint a címerünkben.

Czuczor - Fogarasi: HÁROM

Három nap, **három** éjszaka

Három alma, meg egy fél, kérettelek, nem jöttél.

Három a táncz, azaz a magyar (zenének és) táncznak **három** része levén: lassú, élénkebb, (vagy mérsékelt) és friss. Ha valaki az elsőbket is eljárta, a frisset is megkivánja.

Étel, ital, álom, szükséges ez **három**.

Három esztendővel tovább éltem volna,

Ha a te szerelmed meg nem fogott volna.

Az én galambomnak dombon van a háza. /**Három** szép czédrusfa van az udvarába

Három csillag van az égen, / **Három** szeretőm van nékem.

A forráshoz nap alkonyán, / Dalolva jön **három** leány.

Három árva sírdogálva, /Áll a temető árkába.

Szomorú a magyar nóta, / **Háromszáz** esztendő őlta.

Háromszor iszik a magyar, / De ezerszer is jót akar."

Népdalok. (Erdélyi J. gyűjteménye)

A népmesékben is: **három** királyfi, **három** király kisasszony, **három** tót fiú, **három** pomarancs, **három** testvér stb., a **három** számnév szerepel.

A régi halottas beszédben erős lehelettel van írva: **cháromul**. Ragozáskor az o hangzót a hangugratás szabályai szerint eléadott esetekben kihagyja, pl. **hárma**, **hármat**, **hárman**, **hármas**, **hármasz**, **hármasz** stb.

Eléjön a régi nyelvemlékben: **horom**, **ormis**. Régi magyar Passio. Czélozván a kéznek közép vagy harmadik ujjára, mely leghosszabb (**ormos**, **hóriás**); hátha a török **ücs** (= három), azaz tető.

És nemze Noé **három** fiat Sém, Khám és Jáfet

Három vessző a szőlőtőn a fáraó pohárnokának álma, és három kosár kalács a sütőmester álma. Teremtés könyve 40:8-22

Az Úr parancsa, készíts gyertyatartót: **Három** gyertyatartóág jöjjön ki egyik oldalról, **három** a másik oldalról. 2 Mózes 25:32

Jónás **három** éjjel és **három** nappal volt a cethal gyomrában, azonképp az Ember Fia is három nap és éjjel lesz a föld gyomrában. Máté evangéliuma 12:40

Bizony mondom néked, hogy ma, ezen az éjszakán, mielőtt a kakas kétszer szólana, **háromszor** tagadsz meg engem. Márk evangéliuma 14:30

Vala pedig **három** óra, mikor megfeszíték őt. Márk evangéliuma 15:25

Hah! aki lerontod a templomot, és **három** nap alatt fölépítéd;

Márk evangéliuma 15:29

Mert **hárman** vannak, akik bizonytságot tesznek a mennyben, az Atya, az Ige és a Szent Lélek: és ez a **három** egy. János első levele 5:7

Én lőfekszök én ágyamba,

mint Úr Jézus koporsóba.

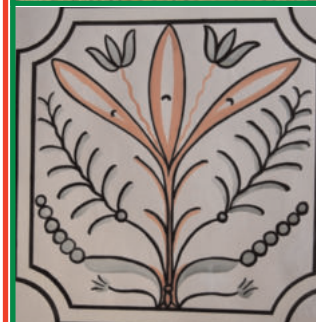
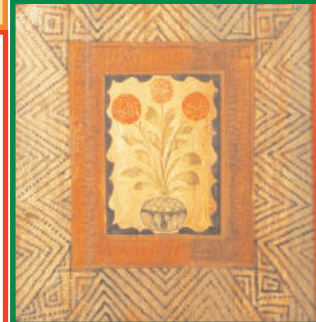
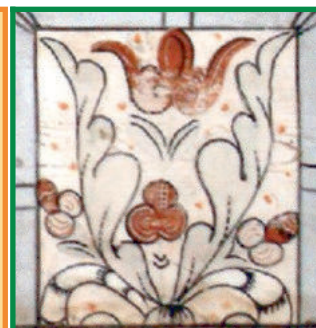
Három angyal fejem fölött.

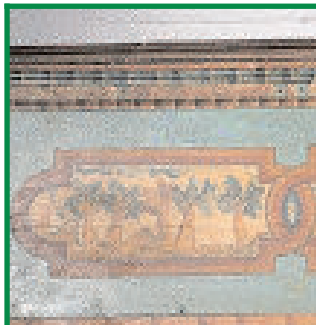
Égyik őriz,

másik vigyáz,

harmadik a lelköm várja.

Szél Jánosné, Szatymaz szülötte is az édesanyjától tanulta imádságát, de csak a legismertebb szöveget mondta el, az egésze már nem emlékezett.

NÉGY

1. kép **Négy fa**

Nem kies liget tájképét, hanem a négy égtáj, vagy a jelen való teremtett világ négy oszlopon nyugvó valóságát látjuk a karzattalvédőn. Mindegyik fának négy-négy ága van, ezzel - a képkeretet is betöltve - az élet bőségét, gazdagságát közvetítik.

Bánhorváti (Felföld)

Teremtés, **Bika** jegy

2. kép **Négy szár, szírom, ág, angyal, apostol, Jézus keresztjének négy ága, a négy égtáj**

A templom régi táblaképei egyikét díszíti ez a négyvirágos csokor, mely lehet a négy *égtáj*nak is, a négy *évszak*nak is jele. Közepére azonban keresztet festettek, és a virágok maguk is keresztalakot formáznak. A virágokat négy-négy fehér és négy-négy föld színű *szírom* váltakozva alkotja, így Jézus kettős természetét mutatják.

A csokor középpütt egy *Kos*, azaz feltámadásjelből indul, márpedig Jézus a *feltámadás* és az élet. **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)

A hurokjelek a születés jelei, **Bak** jegy

3. kép **Angyali üdvözlés**

Az adventi időszakban, a Nyilas csillagkép idején foglalkozunk Jézus fogantatásával. A bekerített, magába zárt világnak kívülről, a négy szeglet felől hoz üzenetet, üdvözlést, életet, új reményt a négy angyal. **Csengersima** (Tiszahát)

Eljövétel, **Nyilas** jegy

4. kép **Krisztus e földre vetülő keresztje**

A kereszt a Földön járt Jézus jelképe. Önmagában a keresztet ritkán ábrázolják, ha igen, akkor nem egyenlő szárú. A farcádi kereszt kettős: a kékes szírmokból kirajzolódó kereszt a megholt Jézusé, a piros szírmokból álló a mégis élőé. Az, hogy egy kicsit elfordult, nem hiba, hanem mozgást fejez ki: az új teremtés reménységét. **Farcád** (Székelyföld, Udvarhelyszék)

Áldozat, **Halak** jegy

5. kép **Feltámadás**

A tavaszi napforduló ideje. A világunkat és életünket jelentő kört a középpontjában keresztjezi két kard vagy nyíl, ezek a négy sarok irányában meghaladják a kört, kilépnek belőle. Négyfelé nyilazó tulipánokban végződnek, melyek lehetnek jézusi háromszírmú kikeletvirágok, tulipánok is. **Csengersima** (Tiszahát)

A feltámadás, vagyis az élet újratemtése rendkívüli, vigasztaló esemény, ami kihat a mi életünkre is, de az egész világra is, hiszen az ábra kitölti a keretet. A jel mindenütt szerepel a magyar műveltségben a táblaképektől kezdve a kerámiákon át egészen a fejfákig. Az X jel a rovásban a "B" hangjel, "Bél, Belső, Bál" jelentéssel.

Forrai Sándor: *Az ősi magyar rovásírás. Antológia* Kiadó, Lakitelek, 1994

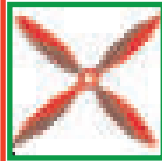
Feltámadás, **Kos** jegy

6. kép **Forgó nap**

A régi időkben is minden nép ismerte és használta ezt a jelet. Lapátja vagy szirma lehet akár tizenkettő is. Alapjelentése: az Öregisten felénk sugárzó ereje a Nap által. A templomban van egy sor kazetta, amelynek egyik végén az Oroszlán vagy Nap-jel található, a másik végén a forgó nap jele. **Csengersima** (Tiszahát)

Nap, **Oroszlán** jegy

Mert nap és paizs az Úr Isten; kegyelmet és dicsőséget ad az Úr, nem vonja meg a jót azoktól, akik ártatlanul élnek. 84. zsoltár 12. vers

Czuczor - Fogarasi: NÉGY

Négylábú is botlik, vagy:
A lónak **négy** lába van, mégis megbotlik.
Négy fal, négy szem között sok történik.
Négylovas hintó.

Gr. Eszterházy M. nádor egyik levelében (Győr megyéhez 1644-ből) írja: "Viszább hoztuk az ő Fölsége hadait, három, **niégy** (nieégh) öt napig is mulatozván egy helyben".

Dr. Margalits Ede: Magyar közmondások ...

A lónak **négy** lába van, mégis botlik.

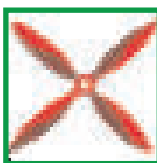
Letette a **négy** pénzt.

Ha jószágot kárban, vetésben értek: **négy** pénzt, **negyven** krajcárt kelle fizetni.

Megeshetik **négy**királyok napján

Négy deszka közé tették

Négy fal, **négy** szem között sok történik.

*Folyóvíz jó vala pedig ki Édenből a kert megöntözésére;
és onnét elágazik és **négyfőágra** szakad vala. Az elsőnek neve Pison ... , A második folyóvíz neve pedig Gihon ... , És a harmadik folyóvíz neve Hiddekel ... , A negyedik folyóvíz pedig az Eufrátes. Teremtés könyve 2:10 -14*

*A gyertyatartón pedig **négy mandolavirág** formájú csésze legyen, gombjaival és virágaival. Kivonulás könyve 25:34*

*És **négy orcája** vala mindeniknek, az első orcza vala Kérub-orcza, és a második orcza ember-orcza, a harmadik orosz-lán-orcza és a negyedik sas-orcza. Ezékiel próféta könyve 10:14*

*Ímé, **négy férfiút** látok szabadon járni a tűz közepében, és semmi sérelem sincs bennök, és a negyediknek ábrázata olyan, mint valami istenek-fiáé. Dániel próféta könyve 3:25*

*És mikor felnyitotta a **negyedik** pecsétet, hallám a **negyedik** lelkes állat szavát, amely ezt mondja vala: Jőjj és lásd! Jelenések könyve 6:7*

*És a királyiszék előtt üvegtenger vala, hasonló a kristályhoz; és a királyiszék közepette és a királyiszék körül **négy lelkes állat**, szemekkel teljesek elől és hátul. Jelenések könyve 4:6*

*És a város kőfalának alapjai ékesítve valának mindenféle drágakövekkel. Az első alap jáspis; a második zafir; a harmadik kálcedon; a **negyedik** smaragd; Jelenések könyve 21:19*

*Az én házam szent Antal, **négy szegibe négy angyal**, közepibe szent ótár, szent ótáron szent ostya, az angyalok csendítenek, harangszóval üzennének, édes Jézusom, Ámen.*

népi imádság

ÖT

1. kép **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)
Öt mélységes szent sebe, akiből kifolyt drágalátos szent vére.
Forrófalva, B.I., Táncoz V. gyűjtése

Hanem egy a vitézek közül dárdával döfö meg az ő oldalát János evangéliuma 19:34

Ímé eljő a felhőkkel; és minden szem meglátja őt, még akik őt által szegezték is; és siratja őt e földnek minden nemzetsége. Úgy van. Ámen. Jelenések könyve 1:7

2. kép **Boldogasszonyfalva** (Székelyföld, Udvarhely)
Kérlek a **Jézus öt mélységes sebeiér'**, / Menny el, menny el! / Hegyeknek, vögyeknek, kőszikláknak háta mellé! / Hol fekete kutyák nem ugatnak, / Hol kovászos kenyérral nem élnek, / Hol fekete kakasszó nem hallatszik. Gyimesbükk, Erdélyi Zs. gyűjtése 7.sz.

Öt mélységes szent sebe, akiből kifolyt drágalátos szent vére. Forrófalva, B.I., Táncoz V. gyűjtése

És emelvén az ő keresztfáját, méne az úgynevezett Koponya helyére, amelyet héberül Golgotának hívnak, ahol megfeszíték őt ... János 19:17

3. kép **Abony** (Pest m.)
E táblaképen minden virág/termés kétféle színű, amint Jézus születése, élete, kereszthalála, értünk elszenvedett fájdalma kettős természetű: égi és földi, isteni és emberi. Dr. Sebestyén Jenő: Christologia. 58.l.-től

Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért. János evangéliuma 15:13

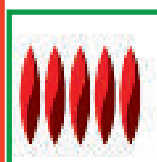
4. kép **Túrony** (Baranya) **Öt bolygó**
A középpontot öt virágszirom öleli körül, olykor az ötödik elem közepén van. A csillagok, bolygók, csillagképek mozgását, hatásait tanulmányozó tudomány, az asztrológia a régi időkben öt bolygót különböztetett meg.

Mivel a legrégebb ábrázolások egyben asztrológiai jelentéssel is bírtak, így az ötbolygó-rendszer ősidők óta ismert. Ugyanez a jele a keleti ötelem-rendszernek is, melynek elemei: tűz, víz, ég, föld, és ötödikként a fa/élet. **Mikor látom egeidet, a te ujjaidnak munkáját; a holdat és a csillagokat, amelyeket teremtettél...** 8. zsoltár 4.vers

5. kép **Abony** (Pest m.) **Öt fa**
Itt a képen csak négy fa látszik, az ötödiket eltakarja az oszlop. Ez az öt világelem jele oldalról szemlélve, tehát nem felülről, mint egy Jézus öt szentséges sebeit idéző virág. Zarándokút egy-egy állomásaként is tekinthetünk a sorakozó elemekre. Az ötödik napon teremtette Isten a bőséget: **Pezsdüljenek a vizek élő állatok nyüzsgésétől; és madarak repdessenek a föld felett, az ég mennyezetének színén.** Teremtés könyve 1:20

6. kép **Barátos** (Székelyföld Háromszék) **Jézus öt szentséges sebe**

Ez a nagy erejű kép azt sugallja, hogy a mi életünkben, itt e földi életben történik meg a megváltásunk. Jézus öt szentséges sebei a Szentlélek lángnyelveivé változnak. **...vesztek erőt, minekutána a Szent Lélek eljő reátok.** Apostolok cselekedetei 1:9

Czuczor - Fogarasi: ÖT

Öt rokon azon ök- gyökhöz, melyből az ököl származik, melyet az **öt** ujjnak mintegy öklelésre öszveszorítása képez, sőt azonosnak látszik **üt** igével. Hogy a k és t, kivált a fejletlen hangszervek által fölcseréltetnek, több példa van rá kivált a gyermeknyelvekben.

Öt ember, **öt** ló, **öt** forint, **öt** év, **öt** hónap, **öt** nap, **öt** óra. **Öt** ujj. Úgy tudom, mint az **öt** ujjamat. Dr. Margalits Ede: Magyar közmondások ...

Haton adják **ötön** veszi.
Haton kéred **ötön** adja.
Hol **öt** hat ember jóllakik a hetedik sem marad éhen.
Öt ujjad közül kettő egyenlő.
Nálunk is **öt** pénz egy garas.
Öt garasa sincs, mégis kevély.

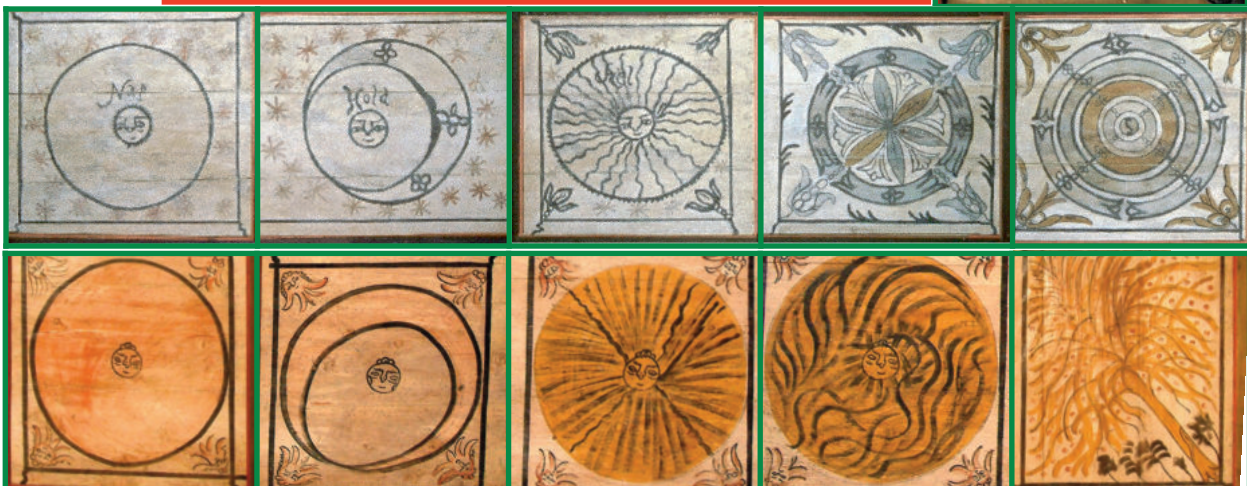
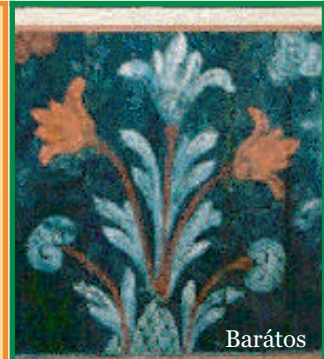

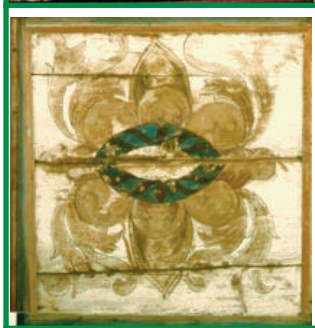
Az európai **öt elem-rendszer** Arisztotelész szerint:
föld, víz, levegő, tűz, kvinta vagy éter...
Később négy eleműre szűkült a kör.

Az ázsiai **öt elem-rendszer** a mai napig használatos.
Kínában például: tűz, víz, föld, fém, fa.
Ezt a fát találjuk meg **Gyügye** (Tiszahát) templomhajójában a vele egy sorban lévő négy elemmel együtt.

A festett mennyezeti táblaképeken nem a szokásos elem – bolygó felosztást látjuk. Mindig szerepel a Nap (vagyis **tűz**, Öreg-, Nagy-, Atya-, Teremtő Isten), a Hold (**víz**, Boldogasszony, Szűz Mária), sok helyen a **levegő** (Szél vagy Szentlélek) és a **föld** (mint ezen valóságos világ), illetve **Csengersimában** és **Gyügyn** helyet kap az ötödik elem, a **fa** oldalnézetből, vagy a Világ teremtése felülnézetből. (ld. a két alsó sor képsor)

Az európai négy elemű és az ázsiai öt elemű rendszer egyszerre van jelen a magyar műveltségben a XVIII. században. Ugyanúgy jelen van a nyugati és a keleti (nem ortodox, hanem azon túli) kereszténység, valamint a legrégebbi és a legújabb (XVIII.sz-i.) asztrológiai, csillagászati ismeret is.

HAT

1. kép Mintha az ujjur teremtéstörténet fáit látnánk. Ráadásul minden fa ötágú, akár az öt alapelemre, akár Jézus kínhalálának lenyomatára, az öt sebre utalva. **Imola** (Felföld)

Hatodik nap Azután monda az Isten: Hozzon a föld élő állatokat nemök szerint: barmokat, csúszó-mászó állatokat és szárazföldi vadakat nemök szerint. És úgy lőn. Teremté tehát Isten a szárazföldi vadakat nemök szerint, a barmokat nemök szerint, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokat nemök szerint. És látá Isten, hogy jó. Teremtés könyve : 1:24

2. kép A teremtmények egy fénylő, védő körön belül vannak! Ezt a fénykört hol világító virágok, hol nagyon régi rajzolatú, jellegzetes, szorosan egymásba fonódó tulipánok alkotják. **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)

És monda Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra; és uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a barmokon, mind az egész földön, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon. Teremté tehát az Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt: férfivá és asz-szonynnyá teremté őket. És megáldá Isten őket, és monda nékik Isten: Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá; és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon. Teremtés könyve 1:26

3. kép Erős magból nő ki a hat szzirom, a teremtés hat napja. **Szacsva** (Székelyföld, Háromszék)

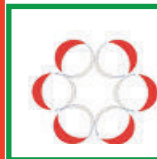
És monda Isten: Ímé néktek adok minden maghozó fűvet az egész föld színén, és minden fát, amelyen maghozó gyümölcs van; az legyen néktek eledelül. A föld minden vadainak pedig, és az ég minden madarainak, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatoknak, amelyekben élő lélek van, a zöld fűveket adom eledelül. És úgy lőn. És látá Isten, hogy minden amit teremtett vala, ímé igen jó. És lőn este és lőn reggel, hatodik nap. Teremtés könyve 1:3

4. kép A hatodik napon fejeződött be a Föld teremtése. A hat-egységes körös ábrák a megteremtett földi valóságot ábrázolják. A **csengersimai** képen a megteremtett és virágzó földi életet széles biztonsági sáv veszi körbe, ami azonban átjárást is biztosít a földi és égi világ között. **És látá Isten, hogy minden, amit teremtett vala, igen jó.** Teremtés könyve 1:31

5. kép Hat öregisten-teremtésvirág
Szilágysomlyó (Szilágyság)

6. kép **Hatszárnyú angyalok**
Az oltár körül szorgoskodnak, a szent, égi dolgokat emberivé, földivé teszik. **Sonkád** (Tiszahát)

Szeráfok állanak vala felette: mindeniknek hat-hat szárnya vala: kettővel orcáját fedé be, kettővel lábait fedé be, és kettővel lebegett; És hozzám repült egy a szeráfok közül, és kezében eleven szén vala, amelyet fogóval vett volt az oltárról. Ésaías könyve 6:2

Czuczor - Fogarasi: HAT

Hat lovon jární.
Szeretnék szántani, **hat** ökröt hajtani.
Hatot vetett a kockta.
Egynek **hatot**, másnak vakot vet a világ kocktkája.
Hatra vagy vakra.
Kevés **hat** körte kilenc medvének.
Dr. Margalits Ede: Magyar közmondások ...

Ugy él mint a **hat** ökrös gazda.
Biblia is csak **hat** betüből áll.
A ki **hat** mesterséget tud, éhen hal az meg.
Egy ékes szólású utitárs jobb egy **hat** lovas hintónál.
Nem úgy keresik a **hat** ökröt.
Könnyű **hat** ökör után tolni az ekét.
Úgy jóllaktam mint **hat**.
Hat cigány is megesküdhethék rá.
Akinek **hat** lánya van, búkéni ne menjen máshoz.
Bocskorban kell keresni a **hat** ökröt.
Befogta mind a **hatot**.
Csak **hatot** az almának öregéből egy pénzen.
Csecsemős korában **hat** rágó dajkája volt. (Telhetetlen.)
Érti a **hat** vágást. (A dolgot.)

Hat almát két pénzen.
Hat ház nem falu. (Hatház város; szójáték.)
Hat hizója ólban, maga a hetedik.
Hat kérdésre alig felel egyet.
Hat ökör jár ki az udvarából. (Jómódu.)
Hat ökör se mozditja ki helyéből.
Hat pénteken se jöhet észére.
Hat puszta falut eltart tanácscsal. (Esztelen.)
Hat regimentnek híres pöndölőse. (Rossz nőszemély.)
Haton adják, ötön veszi.
Hatot kérdel, egyre felel. (Kevély.)
Hatot vet a kocka. (Szerencsére fordult a dolog.)

Kapsz egy hétre **hat** napot, a hetedikkel megtoldjuk.
Könnyebb **hat** béresnek hasát megtölteni.
Megtette a **hat** vágást.
Nem tudom öt-e vagy **hat**, de több száznál. (Sok.)
Nem mindenkinek vet **hatot** a kocka.
Olyan hosszú, mint ide **hat** hét.
Már a **hatodik** falut járja a koldus.

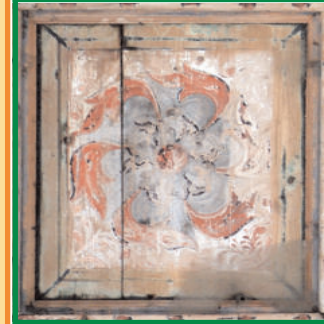
1 - 6. kép **Farcád** (Székelyföld, Udvarhelyszék)

Azután látám, mikor a hatodik pecsétet felnyitotta, és ímé nagy földindulás lón, és a nap feketévé lón mint a szőrzsák, és a hold egészen olyan lón, mint a vér;

És a földnek királyai és a fejedelmek és a gazdagok és a vezérek és a hatalmasak, és minden szolga és minden szabad, elrejték magokat a barlangokba és a hegyeknek kőszikláiba;

Mert eljött az ő haragjának ama nagy napja; és ki állhat meg?

Jelenések könyve 6: 12

HÉT

A hetedik nap a megnyugvás, a bölcsesség napja.

És elvégeztetek az ég és a föld, és azoknak minden serege. Mikor pedig elvégezte Isten hetednapon az ő munkáját, a melyet alkotott vala, megszűnék a hetedik napon minden munkájától, amelyet alkotott vala. És megáldá Isten a hetedik napot, és megszentelé azt; mivelhogy azon szűnt vala meg minden munkájától, melyet teremtve szerzett vala Isten. Teremtés könyve 2:1

1. kép Életfa

Az életfa a körülötte levő káoszba teremtetik. A domb hat virága között a hetedik maga a fa, amelynek ugyancsak hét ága van. A fa az Isten teremtette életnek, az elrendeződött világnak jelképe.

Szilágysomlyó (Szilágyság)

2. kép Az évkör

A Nap járása követhető a hét szirmot összekötő képzeletbeli vonal mentén: az év során a Nap más-más helyen és magasságban kel fel, delel és nyugszik. Ugyanezt a hét irányt és magasságot jelzi az útszéli "pléhkrisztusok" bádoggal tetején a hét kiszögellés. Ezek egyben a hét Boldogasszony jeles napjait is jelölik. Az egyházi évkör hónapjai: **advent, születés, kiáradás, áldozat, feltámadás, erő, közösség, földi szeretet, megtisztulás, tudás, ítélet, halál és élet.**

Barátos (Székelyföld, Háromszék)

3. kép Hét fájdalom

Ugyanaz a kép, mint Jézus öt szentséges sebénél. A régi imádságokban az ötös és hetes szám váltakozik: a hatodik a töviskorona, a hetedik pedig a korbácsütések okozta seb. Gyimesbükkön még nemrég is volt olyan idős hívő, aki a Jézus szentséges hét sebére szóló imádságot ú.n. stigmákkal, a fején és hátán vérezve imádkozta el. *Kérlek a Mária hét fájdalmáért!* Gyimesbükk, Erdélyi Zs. gyűjtése

Barátos (Székelyföld, Háromszék)

4. kép Hét szentség vagy hét teljesség

Kereszttség, bérmálás, hálaadás, bűnbocsánat, betegek kenete, papi rend, házasság. A reformáció szűkítése - csak a kereszttség és az úrvacsora maradt meg szentségként - a régi képeket nem érintette, mert maga a jel, a hét teljesség képe ősbibb, mint a református dogmatikai rendszer. PIUS EFFICIT ARDOR. A művészet értékelése Kálvin művében és református kultúrájában. Budapest, 2009

Gogánvára (Küküllő mente)

...És hálákat adván, megtörte és ezt mondotta: Vegyétek, egyétek! Ez az én testem, mely ti érettetek megtöretik;... E pohár amaz új testamentom az én vérem által, ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre. Márk evangéliuma 14:22

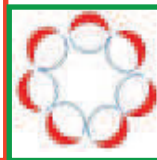
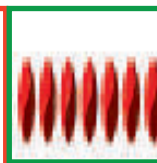
5. kép Hét hegy vagy hét ágú fa, növény

Itt az elme, amelyben van bölcsesség. A hét fő a hét hegy, amelyen az asszony ül. Jelenések könyve 17:9

Nem jó fa az, amely romlott gyümölcsöt terem; és nem romlott fa az, amely jó gyümölcsöt terem. Mert minden fa az ő tulajdon gyümölcséről ismertetik meg; mert a tövisről nem szednek fűgét, sem a szederindáról nem szednek szőlőt. Lukács 6:43 **Sonkád** (Tiszahát)

6. kép Hét angyal

És jöve hozzám egy a hét angyal közül, akinél a hét utolsó csapással telt hét pohár vala, és szóla nékem, mondván: Jer, megmutatom néked a menyasszonyt, a Bárány feleségét. Jelenések könyve 21:9 **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)

Czuczor - Fogarasi: HÉT

Tatrosi codex 1466-diki naptárban is :

Hét szüsek napja,

Hét atyafiú mártírok.

Hét óra, **hét** nap, **hét** hónap, **hét** év.

Hét tél, hét nyár próbálja meg a hátasokat.

Hétével adni az almát, (pl. egy garason).

Hetet ütött az óra.

Hétével osztogatni valamit.

Hétével járni, ami heten együtt.

Hétre jár az idő. **Hétkor** ott leszek (hét órakor).

Hét előtt nem mehetek. **Hét** (óra) után felkelek.

A **hét** szám a magyar népnél történetileg meg van szentesítve. **Hét** magyar-urak neveztetik az első **hét** vezér. Innen a **hét** szám jelent valami jelest, tökéletest, teljest, erőset.

Ha **hét** lelked lesz, sem félek tőled. **Hét** világra, **hét** országra szól, am. hires, jeles, derék.

Heted **hét** ország. Hol volt, hol nem volt, heted **hit** országon is túl volt. (Népmesék bevezetése).

„És kedvnek milyen az volt, **hét** ország szűk határ, / Láb-
nak nem volt czipője, zenének húrja már.” Egy házasság a nagy világban.
Pap Endrétől.

Nincs oly szép éneklés / Heted **hét** országban, / Mint a
rigók tesznek / Mátra oldalában

A' embernek **hét** bőre van, ha hatot lehetnek, még egy
marad.

Üsse meg a **hét** mennykö.

Szerdán el fog menni, három **hétig** oda len.

Hány **hét** a világ

Advent első, második, harmadik **hete**.

Hűtőit hetében. Böjti **hetek**.

Csonka **hét**, tata húshagyó három nap.

Fekete**hét**, mely fekete vasárnaptól kezdődik.

Virágh**hét**, máskép : nagy ami a nagy böjti utósó hete.

Fehér**hét**, mely fehér, húsvét utáni első vasárnapon
kezdődik.

Húsvét **hete**, pünkösdi **hete**.

Próba**hét**, am. azon idő, mely alatt valakit, pl. cselédet
próba alá tesznek.

Se **hete**, 'e hava, már is páranctol.

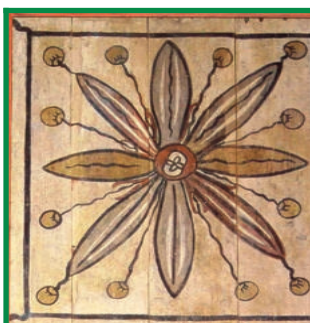
Hét-közben, ám. hét közepén, hétikor is folytában.

Egy **hét** alatt, ami egy hét folytában.

Hetet havat öszszehord, ami zavarva beszél, a dologhoz,
nem tartósokat mond.

1 - 5. kép **Zabola** (Székelyföld, Háromszék)

NYOLC

1. kép **Öregisten, Ím, Nagy Isten, ...** 343. református ének
A nyolc irányban kirobbanó ábra a teremtésről való képzetünk lenyomata. A középső pont egy fénymag, maga az Ige; a teremtés, a kezdet, a feltételezett ősrobbanás előtti pillanat jele. Ez a **csenger-simai** táblakép azt a rendkívüli eseményt mutatja, amikor a láthatatlan és megismerhetetlen Öregisten lép egyet felénk, hogy teremtésében láthatóvá és megismerhetővé váljon.
"Örök, mindenható, kegyelmes, irgalmas, felséges, igaz, nagy Isten. Úr Isten. Öreg Isten (atyaisten), Jó az Isten." Czuczor - Fogarasi: Isten

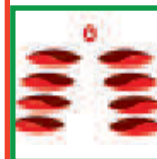
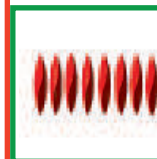
2. kép **Az igazság erdeje Edelény** (Felföld)
Czuczor-Fogarasi szerint: *Igazság. Gyöke az egybekötést, foglalást jelentő IG - ez az Istentől származó kötés a Teremtő és a teremtett világ között, valamint a teremtő Isten hatalmának a megmaradása is. Bár "Ez világ bánja az igazságot, És oltalmazza az hamisságot."* Panaszló ének 1549-ből, de azért **az igazság Jézus Krisztus által lett.** János evangéliuma 1:17

3. kép A barokk korban lett ez a jel a római katolikus templomok kedvelt díszje az **Isten szeme** mindent lát gondolat kifejezéséül. A **krasznahorkai** várban maradt meg - s talán a tűzvészt túlélte - ez a tábla: PROVIDENTIA DIVINA / MANEAT SEMPITERNA / 17 IN ARCE KRASNAHORKA 46. A gondviselés mindig jelen van a kastélyban: nyolc vonal (alig látszik) a szemből mint középpontból kifelé húz.

4. kép **Az igazság fája** Az Öregisten jel faként jelenik meg, amelynek ágai, levelei vagy termései azonos színűek. A szimmetrikus elrendezésű nyolc ág a világegyetem egyensúlyát és az igazság jelenlétét mutatja térben, időben. Az Öregistenben nincs hamisság vagy elváltozás, nincs "kétfelé sántikálás", hanem csak élet, csak igazság. **Sonkád** (Tiszahát)
Igazsága megmarad mindvégig. 111. zsoltár 3. vers
Az Úr kegyelmes és igaz, és a mi Istenünk irgalmas. 116. zsoltár 5. vers

5. kép **Boldogmondások**, vagy nyolc bölcsesség. A boldogmondások párban értelmezhetők. **Gogánváralja** (Küküllő mente)
Aki az ő bizonyágtételét befogadja, az megpecsételte, hogy az Isten igaz. János evangéliuma 3:33
Az Isten lélek: és a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják. János evangéliuma 4:24

6. kép **Ádamos** (Küküllő mente) Az Öregisten uralkodik a teremtett földön. Az erőteljesen széles szegélyben körbe futó tulipánok adják életünk biztonságát nyújtó keretét. Életünk középpontja a forgó nappal jelölt igazság és erő. A négy sarokban lévő gömbök földöntúli tudást, értéket, erőt sűrítenek magukba. Majd az angyali üdvözlés ősképből ránk nyílnak és a földi életünkre hatnak. De ugyanekkor segítenek meghaladni földiségünket a mennyek felé: ez a feltámadás.

Czuczor - Fogarasi: **NYOLC**

...népiesen ejtve l nélkül **nyóc**.
Nálok is több hét **nyolc**nál.
Ennek, már **nyóc**.
Azt a hét, meg a **nyolc**(át).

Boldogmondáspárok

1. Boldogok a lelki **szegények**: mert övék a mennyeknek országa.
5. Boldogok az irgalmások: mert ők **irgalmasságot** nyernek.
2. Boldogok, akik **sírnak**: mert ők megvigasztaltatnak.
6. Boldogok, akiknek **szívük tiszta**: mert ők az Istent meglátják.
3. Boldogok a **szelídek**: mert ők örökségül bírják a földet.
7. Boldogok a **békességre igyekezők**: mert ők az Isten fiainak mondatnak.
4. Boldogok, akik éheznek és szomjúhozják az **igazságot**: mert ők megelégtetnek.
8. Boldogok, akik **háborúságot szenvednek az igazságért**: mert övék a mennyeknek országa.

A fenevad pedig, amely vala és nincs, az maga a nyolczadik, és a hét közül való; és a veszedelemre megy. Jelenések könyve 17:11

Adj részt hétnek vagy nyolcznak is; mert nem tudod, micsoda veszedelem következik a földre. Prédikátor könyve 11:2

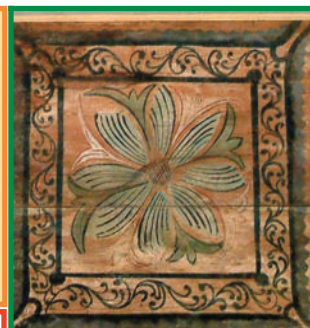
És tornácza a külső pitvar felé vala, és pálmafaragások valának gyámoszlopain, és nyolcz grádicsa vala feljártának.

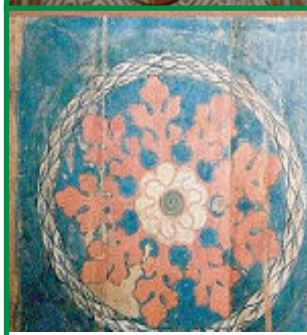
Vitt továbbá engem a belső pitvarba kelet felé, és megméré a kaput ugyanama mértékek szerint; És őrkamaráit és gyámoszlopait és tornáczát ugyanama mértékek szerint, és ablakai valának és tornáczának is köröskörül, hosszúsága ötven sing, és szélessége huszonöt sing. És tornácza vala a külső pitvar felé, és gyámoszlopain pálmafaragások valának mind egy-, mind másfelől, és nyolcz grádicsa vala feljártának.

És vitt engem az északi kapuhoz, és megméré ugyanama mértékek szerint; Őrkamaráit, gyámoszlopait és tornáczát, és ablakai valának köröskörül, hosszúsága ötven sing, és szélessége huszonöt sing. És tornácza a külső pitvar felé vala, és pálmafaragások valának gyámoszlopain mind egyfelől, mind másfelől, és nyolcz grádicsa vala feljártának.

És egy kamara vala, és annak ajtaja a kapuk gyámoszlopainál; ott mossák vala meg az egészen égőáldozatot. És a kapu tornáczában két asztal vala egyfelől, és másfelől is két asztal vala, hogy azokon öljék meg az egészen égőáldozatot és a bűnért való áldozatot és a vétékért való áldozatot. És oldalt kívül, északra onnét, hol felmennek a kapu ajtajához, két asztal vala, és a kapu tornáczának másik oldalán is két asztal. Négy asztal egyfelől, és másfelől is négy asztal a kapu oldalán; nyolcz asztal, ezeken ölik vala az áldozatot. Ezékiel próféta könyvének 40: 31-41

1. kép **Csenger** (Tiszahát)
2. kép **Megyaszó** (Felföld)
3. kép **Barátos** (Székelyföld, Háromszék)
4. kép **Gödényháza** (Tiszahát),
5. kép **Nyárádszentmárton** (Székelyföld, Marosszék)
6. kép **Kézdimartonfalva** (Székelyföld, Háromszék)

KILENC A bölcsesség

1. kép **Magyarvalkó** (Kalotaszeg)
Az Úr bölcsességgel fundálta a földet. Példabeszédek 3:19

Az Úrnak félelme feje a bölcsességnek. Példabeszédek 1:7

Ha pedig valakinek nincsen bölcsessége, kérje Istentől. Jakab apostol levele 1:5

A felülről való bölcsesség pedig először is tiszta, azután békeszerető, méltányos, engedelmes, irgalmassággal és jó gyümölcsökkel teljes, nem kételkedő és nem képmutató.

Jakab apostol levele 3:17

2. kép Kígyó kilenc almával. Az almák kétféle színükkel egyszerre kínálják az életet és a halált. A kígyó a kísértő is, de a tudás-bölcsesség képviselője is. Bölcsesség kell kiválasztani a jót.

Nádasdaróc (Kalotaszeg)

Ímé, én elbocsátlak titeket, mint juhokat a farkasok közé; legyetek azért okosak mint a kígyók, és szelídek mint a galambok. Máté evangéliuma 10:7

És vettetek a nagy sárkány, ama régi kígyó, aki nevezetik ördögnek és a Sátánnak, ki mind az egész föld kerekességét elhitei, vettetek a földre, és az ő angyalai is ő vele levettetének. Jelenések könyve 12:9

3. kép A mag egy világspirál, ami hat földi kacskaringóban folytatódik, hogy kilenc piros életnövény töltse be életünk körét, környezetét, koszorúját. A kilenc növénynek öt-öt száron háromhárom kikelet- vagy Krisztusvirága van. Az Istennek bölcsessége betölti Jézusban ezt a teremtett világot.

Barátos (Székelyföld, Háromszék)

Az Úr bölcsességgel fundálta a földet. Példabeszédek 3:19

4. kép A két felső sarokból érkezik az angyali üdvözet, majd a hurokban, melynek kezdete telis-tele van maggal, megszületik a csokor háromszor három virága, Jézus. A kilences nyomaték a három hatványaként megerősíti a három, azaz az **újjászületés** üzenetét.

Kézdímarthonfalva (Székelyföld, Háromszék)

5. kép A születés virágában nemcsak a Jézus-tulipánt látjuk, hanem a bölcsesség kilenc nyúlványát is.

Kézdímarthonfalva (Székelyföld, Háromszék)

Az embernek pedig mondá: Ímé az Úrnak félelme: az a bölcsesség, és az értelem: a gonosztól való eltávozás. Jób könyve 28:28

6. kép A koszorún lévő kis tulipánok ugyanolyanok, mint a XVI. századi sordíszemek Ádámoson vagy Gogánváralján, melyek a budai palota Zsigmond kori, majd Mátyás kori díszítéséből valók lehetnek. Itt a körvonal, a mi világunk felé kívülről négy háromszirmú tulipán, négy angyal mutat angyali üdvözetként. A középső narancsszínű magból megszületik a csillag, a bölcsesség csillaga, Jézus, hangsúlyozva a kék kikelet-jelekkel, hogy az életet az Atyaisten megújította **bölcsen** szeretete, áldása által.

Barátos (Székelyföld, Háromszék)

Ezt mondván: Ámen: áldás és dicsőség és bölcsesség és hálaadás és tisztesség és hatalom és erő a mi Istenünknek mind örökkön örökké. Ámen. Jelenések könyve 7:12

TÍZ A törvény

1. kép A hurkos születés-kazettában a megszülető Istenfiát tíz virág (öt fehér és öt piros) jelöli. **Kézdímartonfalva** (Székelyföld, Háromszék) ...*új parancsolatot adok néktek, hogy egymást szeressétek...* János evangéliuma 13:35

2. kép **Szacsva** (Székelyföld, Háromszék)

Én, az Úr vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Égyiptomnak földéből, a szolgálatnak házából. Ne legyenek néked idegen isteneid én előttem.

Ne csinálj magadnak faragott képet, és semmi hasonlót azokhoz, amelyek fenn az égben, vagy amelyek alatt a földön, vagy amelyek a vizekben a föld alatt vannak. Ne imádd és ne tiszteld azokat; mert én, az Úr, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok, aki megbüntettem az atyák vétkéit a fiakban, harmad és negyedéziglen, akik engem gyűlölnék; De irgalmasságot cselekszem ezeréziglen azokkal, akik engem szeretnek, és az én parancsolataimat megtartják.

Az Úrnak, a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd; mert nem hagyja azt az Úr büntetés nélkül, aki az ő nevét hiába felveszi.

Vigyázz a szombatnak napjára, hogy megszenteld azt, amiképen megparancsolta néked az Úr, a te Istened.

Kivonulás könyve 20. rész

3. kép Mivel a keretet betöltő csillag tízágú, alkalmas a törvény, az Istentől kapott tíz parancsolat leképezésére és felidezésére. Betlehemi csillagként emlékeztet bennünket a Megváltó születésére, arra, hogy vele "új világosság (új parancsolat, új létforma) jelenék". Batthyány-kódex, XVI. sz.

Barátos (Székelyföld, Háromszék)

Hat napon át munkálkodjál, és végezd minden dolgodat. De a hetedik nap az Úrnak, a te Istenednek szombatja: semmi dolgot se tégy azon, se magad, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgálóleányod, se ökröd, se szamarad, és semminémű barmod, se jövevényed, aki a te kapuidon belől van, hogy megnyugodjék a te szolgád és szolgálóleányod, mint te magad; / És megemlékezzél róla, hogy szolga voltál Égyiptom földén, és kihozott onnan téged az Úr, a te Istened erős kézzel és kinyújtott karral. Azért parancsolta néked az Úr, a te Istened, hogy a szombat napját megtartsad.

Tiszteld atyádat és anyádat, amint megparancsolta néked az Úr, a te Istened; hogy hosszú ideig élj, és hogy jól legyen dolgod azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad tenéked.

Ne ölj.

És ne paráználkodjál.

És ne lopj.

És ne tégy a te felebarátod ellen hamis tanubizonyságot.

És ne kívánd a te felebarátodnak feleségét; és ne áhítsd a te felebarátodnak házáat, szántóföldét; se szolgáját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát és semmit, ami a te felebarátodé. Kivonulás könyve 20. rész

4 - 5. kép Bár nem tíz egységből állnak a képek, mégis a simai és gyügyei rendszerben az ószövetségi, törvényvallási idők utalnak. A csengersimai életfa-kazettán az "alvilág" ilyen "fákból" áll. A pálmyszerű levelek áldásképpen nyúlnak fölfelé, dúsak is, mégis gyümölcs a fákon. **Csengersima, Gyügye** (Tiszahát)

TIZENEGY

Az erő

1. kép Középen három kikelet-tulipán Jézust mint csúcspon-
tot mutatja, sőt a szegeletkövet - a boltívek középső zárókövét - is fel-
lidézi. Kétoldalt egy-egy kegyelem- vagy áldásvirág-hármaszt látunk,
ami pedig csak uralkodóknak jár: Krisztus király! Végül a jobbra-balra
lehajló két tulipán a földi, testi mívoltunkra vonatkozik, s Jézus szer-
relmének erősségét mutatja a mi életünkben.

Boldogasszonyfalva (Székelyföld, Udvarhelyszék)

2. kép **Boldogasszonyfalva** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
Az Úr az én életemnek erőssége 27. zsoltár 1. verse

3. kép Sonkádön különleges kazetták vannak, mintha mind-
egyik egy-egy fát ábrázolna. A fák ágainak száma változó, egy-egy
tengelyen egymás után növekvő is: 5-7-9-11.

Sonkád (Tiszahát)

*Adjatok az Úrnak, ti fejedelmeknek fiai, adjatok az
Úrnak tiszteletet és dicséretet!*

*Adjatok az Úrnak neve tiszteletét, imádjatok az
Urat szent ékességben!*

*Az Úr szava zeng a vizek fölött, a dicsőség Istene
mennydörög, az Úr ott van a nagy vizek felett.*

Az Úr szava erős; az Úr szava fenséges.

*Az Úr szava cédrusokat tördel, összetöri az Úr a
Libánon cédrusait.* 29. zsoltár

4. kép **Magyarvalkó** (Kalotaszeg)

*És ímé hoznak vala hozzá egy ágyban fekvő
gutaütött embert. És látva Jézus azoknak hitét, monda a
gutaütöttek: Bizzál fiam! Megbocsáttattak néked a te
bűneid.*

*És ímé némelyek az írástudók közül mondának
magukban: Ez káromlást szól. És Jézus, látva az ő gondo-
lataikat, monda: Miért gondoltok gonoszt a ti szívetekben?
Mert mi könnyebb, ezt mondani-é: Megbocsáttattak néked
a te bűneid; vagy ezt mondani: Kelj föl és járj? Hogy pedig
megtudjátok, hogy az ember Fiának van hatalma a földön
a bűnöket megbocsátani (ekkor monda a gutaütöttek):
Kelj föl, vedd a te ágyadat és eredj haza.*

Máté evangéliuma 9. rész

5. kép **Sonkád** (Tiszahát)

*Ő köti össze felhőibe a vizeket úgy, hogy a felhő
alattok meg nem hasad.*

*Ő rejti el királyi székének színét, felhőjét fölibe
terítvén.*

*Ő szab határt a víz színe fölé - a világosságnak és
setétségnek elvégződéséig.*

*Az eget oszlopai megrendülnek, és düledeznek
fenyegetéseitől.*

*Erejével felriasztja a tengert, és bölcsességével
megtöri Ráhábot.*

*Lehelletével megékesíti az eget, keze átdöfi a futó
kígyót.*

*Ímé, ezek az ő útainak részei, de mily kicsiny rész
az, amit meghallunk abból! Ám az ő hatalmának menny-
dörgését ki érthetné meg? Jób könyve 24. rész*

TIZENKETTŐ

Az évkör tizenkét csillagképe: Kos, Bika, Ikrek, Rák, Oroszlán, Szűz, Mérleg, Skorpió, Nyilas, Bak, Vízöntő, Halak

Nap és éj tizenkét-tizenkét órája

Izrael tizenkét törzse: Ruben, Simeon, Lévi, Júda, Zebulon, Isszachár, Dán, Gád, Áser, Naftali, József, Benjamin

Jézus tizenkét tanítványa: Simon Péter, András, Péter testvére, Jakab, Zebedeus fia, János, Jakab testvére, Fülöp, Bertalan, Tamás, Máté, a vámszedő, Jakab, Alfeus fia, Tádé, Kánai Simon, Iskarjóti Júdás, majd Mátyás

A mennyei Jeruzsálemnek tizenkét kapuja **Jelenések könyve**

1. kép Az egyházat látjuk a képen a nyolc fehér és négy piros virágként jelölt *tanítványokkal*. A tizenharmadik virág, egy kis tulipán, jelölheti magát Jézust, de mivel Jézus a Szentlélek által az egyházban van jelen, így testét, az egyházat is. Felvetődik a Biblián kívüli apokrif iratok nyomán egy tizenharmadik tanítvány, talán a magdalai Mária, Mária Magdolna alakja. A rajz szerkezete Ikrek - egyház szerkezet, s a püldösi ünnepkör hónapjának a jele.

Kézdímartonfalva (Székelyföld, Háromszék)

2. kép Az idő teljességében, az önmagába visszatérő időben ábrázolódik ki az Öregisten teremtése. Az évszakok még együtt vannak, de a virágszirmok fogazataként már mutatkoznak a *hónapok*, amelyek az egyházi évkörben így sorakoznak: fogantatás, születés, kiáradás, áldozat, feltámadás, erő-szerelem, közösség-lélek, földi gondokodás, megtisztulás, tudás, ítélet, élet és halál.

Csíkdélne (Székelyföld, Csíkszék)

3. kép A tizenkettes felosztás az idő és tér elrendezését mutatja, a csillagképek, a hónapok, majd a *nappal és éjjel* óráinak számát. A felsőboldogasszonyfai mennyező mester segít a döntésben, itt melyikre gondoljunk, mert a tizenkét osztatú jelbe belefestette az óra két mutatóját. Ez a kép a hat belső szírommal a földi időt mutatja.

Boldogasszonyfalva (Székelyföld, Udvarhelyszék)

4. kép A csokor tizenkét szál virága utal az *évkör* tizenkét szakaszára, a hónapokra. A négyyszer három szekfű a négy évszakra bomló szakaszosságot is kifejezi. Legyezőszerűsége felidéri az egyiptomi fáraók legyezőit is.

Kalotadámos (Kalotaszeg)

5. kép **Körösfőn** (Kalotaszeg) újra megjelenik Isten szeme, amely mindent lát az év minden napján.

6. kép A tizenkét szírom kiadja a kört, a teljes évkört.

Tavaszhó, húsvét, feltámadás, **Kos**

Tavasztutó, teremtés, szerelem, **Bika**

Nyárelő, pünkösöd, közösség, **Ikrek**, Szentlélek

Nyárhó, anyai szeretet, **Rák**, pelikán, Mária

Nyárutó, megtisztulás, **Oroszlán**, Öregisten

Őszelő, tudás, mag, **Szűz**

Ősz, ítélet, **Mérleg**

Őszutó, ég és föld, halottak napja, **Skorpió**

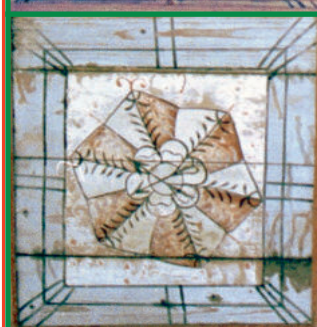
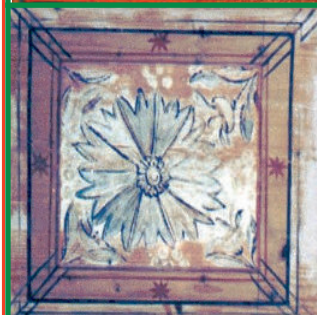
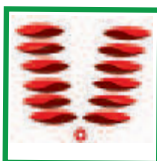
Télelő, várakozás, advent, **Nyilas**, Jézus

Tél, születés, **Bak**

Télutó, kiáradás, **Vízöntő**,

Tavaszelő, áldozat, **Halak**

Magyarlóna (Kalotaszeg)

Néhány különleges alakos őskép

DARUMADÁR

1. kép **Körösfő** (Kalotaszeg)
2. kép **Körösfő** (Kalotaszeg)
3. kép **Gyeróvásárhely** (Kalotaszeg)
4. kép **Kalotadámos** (Kalotaszeg)
5. kép **Kalotadámos** (Kalotaszeg)
6. kép **Magyarlóna** (Kalotaszeg)
7. kép **Körösfő** (Kalotaszeg)
8. kép **Técső** (Tiszahát)
9. kép **Daróc** (Kalotaszeg)
10. kép **Magyarvista** (Kalotaszeg)
11. kép **Magyarvalkó** (Kalotaszeg)
12. kép **Farnas** (Kalotaszeg)

A daru az ókorban a tavasz és az életöröm szimbóluma. Gyakran utánozták a darvak körkörös násztáncát a beavatási rítusok szertartásaiban, utalva ezzel az élet és a halál kapcsolatára, körforgására.

Kínában Sou-hszing, a halhatatlanság istenének hátasa, a hosszú élet jelképe.

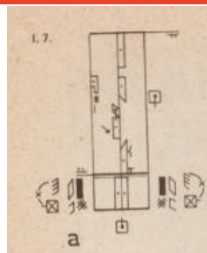
A daru utal a megelégedett öregkorra, a fiúi kegyességre, a remeteségre.

Egy régi monda szerint a darvak minden éjszaka királyuk köré gyűlnek, majd őrt választanak a pihenő idejére. Az őr fél lábón áll, és követ tart a csőrében, hogy el ne aludjon. Ha ugyanis elalszik, a kő kiesik a csőréből, ő pedig felébred a koppanásra. Így válhatott a daru az egyházatyáknál az éberség, a hűség és a szerzetesi élet rendjének megtettesítőjévé. Ez az éberség vigyáz a többi erény megtartására is.

A daru a taoista halhatatlanok szent madara. A legenda szerint egy taoista szerzetes szemtanúja volt egy daru és egy kígyó közötti harcnak. Ez a különös küzdelem ihlette meg a szerzetest, és ennek hatására kidolgozta a Tai-Ji elnevezésű harcművészetet. A daru és a kígyó küzdelme szerepel a magyar festett táblaképeken is. A Szeged melletti Tápéról ismert egy ehhez hasonló tánc: a tápai darudöbögő, melyet Molnár István dolgozott fel a Magyar Képek II. c. táncjátékában. Ugyanez a lépéssor szerepelt a budapesti református gimnáziumok palotás táncjaiban is (2000-2010 között), beavatás jelleggel.

Alighanem abból az időből való állatutánzó tánc maradványa ez, amikor még az állatokat megszemélyesítették, talán istenként tisztelték, évezredekkel ezelőttről.

Molnár István: Magyar tánc tanítási rendszerem, Tánc tanítás mellékletek. Néptáncosok kiskönyvtára
Bp. Molnár Csaba rajza.

ISTEN BÁRÁNYA

A bárányt jámborsága, béketűrése, védtelensége korán alkalmassá tette a jézusi szelídség kifejezésére, így a legkorábbi időktől fogva keresztény jelkép. Ebben erőteljes szerepet kapott a bárány áldozati jellege és Jézus áldozathozatala, egyúttal áldozattá válása közötti párhuzam.

Méltó hogy amaz meg öletett bárány vegyen erőt, gazdagfágot, böltfefeget, hatalmaffágot tisztefféget, diczőfēget és áldáft. SZ: IANOS-NAC IELENESE. V. 12/ b. Károlí Biblia 1590.

Bod Péter szerint:

A' Bárány ábrázolja

I. A' KRISZTUST, mint-hogy minden napon nevezetefen pedig Hufvétban meg-áldoztatik vala a' bünért, így a' KRISTUS-is ISTENnek a' mi büneinkért meg-áldoztatott. Jel. v. 6,12,13. Imé mint-egy meg-öletett Bárány áll vala , kinek két Fzarvai és hét Fzemei valának, az - az a KRISTUS terjefzti ki hatalmát és gondviselését a' hét időben az-az minden időben élő Ekléfiára. Jer. XIII.11. "Más fenevadat láték fel-jöni a' Földből, kinek hét fzarvai valának és a' bárány szarvaihoz hafonlók, az-az támadott más Gyülekezet, melly a' KRISTUS' Neve alatt, vagy a' Kereftényi nevezet alatt erőt vévén , úralkodott a' Napkeleti és Napnyúgoti Ekléfiákon.

II. A' fzelid jámbor termáfzetű Iften-félő Embert, Efa XI. 6. LXV, 25. Lakozik a' farkas a' báránnyal, az-az a' hitetlenek az Isten-félőkkel egy társaságben léfznek , minekutánna a' Római Imperium meg-tér a' Kereftényi hitre, melly lett elsőbben Konftántinus által. Ésa.v.17. A' Bárányok legeltetnek, az-az, meg-elégítettnek Mennyei jókkal.

Bod Péter: SZENT IRAS' ÉRTELMERE VEZÉRLŐ MAGYAR LEKSIKON, ... KOLOZSVÁRATT, 1746. "BÁRÁNY" címszónál

Isten Bárányaként találkozunk vele már az Ószövetségben a tíz csapás leírásakor, s a páska vacsorában is Isten Bárányának vérére emlékeznek, a szabadulás ünnepeként. (Mózes 2. könyve 12. rész)

Keresztelő János: **Íme az Isten báránya, ki elveszi a világ bűneit.**

János evangéliuma 1:29

Isten Báránya (latinul: Agnus Dei) az Úr Jézus elnevezése, mely a római katolikusoknál a keresztáldozatra utal. Isten Bárányának Keresztelő János nevezi Jézust, jelezve, hogy mint előképe, a húsvéti bárány, vérével fogja megmenteni azokat, akik hisznek benne. Ebben az értelemben Keresztelő János tanúságtétele egyben jövendölés is Jézus üdvösséget szerző haláláról. Jézus azért jött, hogy elvegye a bűnöket, az egész világ bűnét, mégpedig engesztelő áldozattal.

Az ortodox egyházban 692-ban ezt a képtípust betiltották a képrombolás előzményeként.

Az Isten Bárányának ábrázolását Luther megtartotta, sőt központi szerepet tulajdonított neki. Református jelvény, egyházi intézmények, sőt a Magyarországi Református Egyház címerében szerepel a zászlós bárány.

Szabó Imre: Református jelvények. Keresztút Kiadó

1. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)
2. kép **Almágy** (Felföld)
3. kép **Kraszna** (Szilágyság)
4. kép **Mezőkeszű** (Erdély, Mezőség)
5. kép Isten báránya, bukovinai székely hímzés
6. kép **Zadar** (Dalmácia) Isten báránya

SELLÓ, SZIRÉN

A középkorban és a XVI. században még két állatövi jegyet is jelölt a szirén: vagy a Szűz csillagképet, s akkor nőalak volt hatalmas egy- vagy kétágú farokkal; vagy a Vízöntőt, de akkor inkább férfi alakban. [Dukkon Ágnes: Néhány mozaikkocka a sellő/szirén képi és irodalmi ábrázolásához. Budapest, 2005](#)

1. kép Férfi sellő SIRENES felirattal
Tancs (Erdély, Mezőség)

2. kép **Gyügye** (Tiszahát)

3. kép **Szilágylompért** (Kalotaszeg) A "nagy parázna" Görög Hajnalka: Képmetamorfózisok. Protestáns képteológia és alkalmazásai a 17–18. század prédikációelméletében és gyakorlatában. Erdélyi Múzeum 2001. 3-4. füzet

4. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)

A kép közepén sellő látható két farokkal, női alak. Hol fent, hol lent, szerencsekerék történet közepe. A sarokból egy kéz nyúl le, talán ostonnal?

5. kép **Szilágylompért** (Szilágyság) Két kürtös SIREN keresztbe tett lándzsával, a feltámadás jelével. Talán a templom bejáratának kerubjai? A keresztelő farkok Szűz jel, a hurkolódó farokvégek születés jel.

6. kép **Drávaiványi** (Baranya) A korona a sellő fején Pekár Zs. szerint középkori ábrázolásból ered, és a feltámadásra váró lelket jelöli. Tegyük hozzá, hogy az öt koronaág Jézus szentséges öt sebének képe. A jobb alsó sarokból az angyali üdvözlés érkezik. Bal oldalon egy gerle szerelmes éneket énekel. A zárt halfarok az ősi sziréni/női csábítás, de soha meg nem engedett beteljesülés kifejezője. A két kard is erre utal. Ebben a templomban ez az egyetlen alakos kép. [Pekár Zsuzsa: A román kori sellő megjelenése a középkori heraldikában és ikonográfiában. Turul, 1996/3-4. 78–102.](#)

7. kép **Bánffyhunяд** (Kalotaszeg) Kard helyett a feltámadást jelentő virágcsokor van a nőalak kezében.

8. kép **Técső** (Tiszahát)

9. kép **Gyügye** (Tiszahát)

10. kép **Alsóörs** (Balaton-felvidék)

Alsó kép **Noszvaj** (Felföld, Nógrád vm.) Középen a nőnemű, kétágú farokban végződő alak, tőle balra göndör szirén-sellő, jobbra pedig lábas-farkas kígyó koronával. Párosító jellegű jelenet.

DINNYE

1 - 2. kép **Csengersima** (Tiszahát) 3 - 5. kép **Gyügye** (Tiszahát) 6. kép **Kercsed** (Aranyosszék) 7 - 8. kép **Mánd** (Tiszahát), 9. kép **Sonkád** (Tiszahát) 10-11. kép **Élesd** (Partium) 12. kép **Kercsed** (Aranyosszék)

Az Egyiptomból menekülő zsidók a pusztában visszakívánták a fogság bőségét: **Visszaemlékezünk a halakra, amelyeket ettünk Égyiptomban ingyen, az ugorkákra és dinnyékre, a pórhagymákra, vereshagymákra és a fokhagymákra.** Mózes IV. könyve 11:5

Az évesdi úrvacsorai kancsó, mely sokáig a lelkési hivatalban volt elfalazva, szentséget szolgáló edény, tehát rajta a dinnye szent dolgot jelez. A dinnyét és a szőlőt, melyek gyakran együtt fordulnak elő a kazettákon, manicheista jelnek tartja Pap Gábor. Hogy kerülhetett ez a jel a Partiumba és a Tiszahátra? Hivatalos egyházi vagy tudományos vélemény erről a kérdéstről nincs publikálva. A szerves kultúrát kutató művészettörténészek szerint a sok dinnye- és szőlőkép a nyugati kereszténység felvétele előtti időből származik, a régi keleti szkíta kereszténységéből. Lehet, hogy ezt a keresztény műveltséget az Árpád-házi királyok irtották tüzzel és vassal, mégis a magyar vallási kultúra része maradt. Úgy látom, a ránk maradt ábrák, díszítések ugyanúgy ősképekre épülnek, mint a menyegyzetkazetták. Keresztény műveltségünk nem csak Árpád népénél és az avaroknál, hunoknál, szkítáknál volt jelen a Szent Koronával együtt, hanem visszavezethető a nem római jellegű keresztény vallásokon keresztül egészen a tanítványok idejéig.

A kereszténység kelet felé három hullámban rajzolt ki: a Szent Koronán is szereplő apostolok útján, a manicheizmus, majd a nesztoriánizmus formájában egészen Kínáig, a ma is álló Lou Kuan-taj keresztény templomig. [Martin Palmer: A Jézus-szútrák. 2001](#)

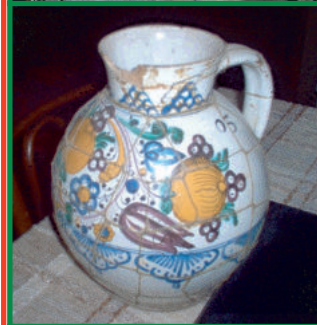
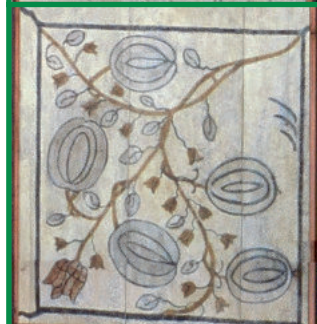
A római katolikus egyház az Árpád-korban tíz falvanként volt jelen egy-egy kis templommal, ahova csak a falvak képviselői, előljárói fértek be. A közemberek, a középkori boszorkányperek anyagának tanúsága szerint nagy fáknál, forrásoknál, magaslatokon, pl. a kunhalmokon keresztelkedtek, esküdtek, s hallgattak erkölcsi tanítást a hivatalos/királyi/ római katolikus lelkészek nélkül. [A magyarországi boszorkányság forrásai. I-IV. Bp. 2005](#)

[Fehér M. Jenő: Középkori magyar inkvizíció. Bp. 1999](#)

Azt a táltosnak, tudónak, látónak nevezett személyt, aki ingyen végezte az istentiszteleti, énekvezéri, esketési, temetési és gyógyítói szolgálatát, nem bántotta az inkvizíció, ahogy a jegyzőkönyvekben olvasható. Majd *“a táltosok tulajdonságai a diákokra vannak átruházva.”* [Pais Dezső: A magyar ősvallás nyelvi emlékeiből. Bp. 1975. 151.l.](#)

Erre a hivatalos egyház nélküli, mégis élő és erős keresztény vallásosságra a XIX-XX. században bukkantak rá a moldvai csángóknál, akik évszázadok óta anyanyelvi papok, vezetők nélkül tartották fenn hitüket és anyanyelvüket, szigorú erkölcsi rendüket.

A dinnye jele arról tudósít, hogy a magyar nép a kereszténységet már jóval a “felvétele” előtt ismerte és elfogadta, műveltségének, kultúrájának alapja volt.

TEVE

1. kép Az alázat kifejezője, hiszen térdre ereszkedik. Szt. Ágostonnál Krisztust jelöli, mivel alázatosan viseli terheit. Tevével ábrázolják az ókeresztény egyiptomi kopt mártírt.

Bánffyhunyadi (Kalotaszeg)

Könnyebb a tevének átmenni a tűfokán, mint a gazdagnak bejutni Isten országába. Máté evangéliuma 19:24, Korán 7:40

7. kép A Teve szó a Bibliában ötvenegyszer szerepel. **Kraszna** (Szilágyság) *És megpihenteté a tevéket a városon kívül egy kútfontól, estefelé, mikor a leányok vizet meríteni járnak.*

Teremtés könyve 24:11

Kitartó, szívós, kemény, öntörvényű, kicsinyes, kegyetlen stb.

Baktay Ervin: A csillagfejtés könyve. Budapest, 1989

SÁRKÁNY

2. kép **Bánffyhunyadi** (Kalotaszeg) Trombitát fújó, hurkos sárkány, születés-kazetta.

3. kép **Gogánvára** (Küküllő mente) *És lőn az égben viaskodás: Mihály és az ő angyalai viaskodnak vala a sárkánnyal; és a sárkány is viaskodik vala és az ő angyalai;*

Jelenések könyve 12:7

4. kép **Szilágylompért** (Szilágyság) Ez aztán a mesebeli **HÉTFEJŰ SÁRKÁN** A kunkorodó, hurkos farkon álló férfialak nyilával átdöfi a griffmadár-sárkány(ok) nyakát, így a kép egyszerre Nyilas és Bak jegyet jelöl.

5. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)

És a farka utána vonszá az ég csillagainak harmadrészét, és a földre veté azokat; és álla az a sárkány a szülő asszony elé, hogy mikor szül, annak fiát megegye. Jelenések könyve 12:4

6. kép **Magyarvista** (Kalotaszeg)

8-9. kép **Kraszna** (Szilágyság) *De segítségül lőn a föld az asszonynak, és megnyitá a föld az ő száját, és elnyelé a folyóvizet, amelyet a sárkány az ő szájából bocsátott.*

Jelenések könyve 12:6

10. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)
ERTZ KIGYÓ - amaz ószövetségi rézkigyó

11. kép **Ége** (Székelyföld, Udvarhelyszék) *És vetteté a nagy sárkány, ama régi kígyó, aki neveztetik ördögnek és a Sátánnak, ki mind az egész föld kerekességét elhitei, vetteté a földre, és az ő angyalai is ő vele levettetének. Jelenések könyve 12:9*

12. kép **Csengersima** (Tiszahát) AZ ASSZO / NYI ÁLLATNAK / MAGVA MEG RON / TYA A KIGYÓNAK / FEJÉT

Megharagvék azért a sárkány az asszonyra, és elméne, hogy hadakozzék egybekkel az ő magvából valókkal, az Isten parancsolatainak megőrzőivel, és akiknél vala a Jézus Krisztus bizonyágtétele;

Jelenések könyve 12:17

SZARVAS

László Gyula: "Annyi bizonyos, hogy akárcsak mi magyarok, a szkíták is a szarvas őszanya népének tartották magukat."

Jankovics Marcell: A Szarvas könyve. Budapest, 2004. 91.l.

SZARVAS A' Szarvas a' hegyeken febeffen járó állat: melly a' Vadászoktól fozokott háborgattatni
Abrazolja

I. A' KRISTUST, a' ki az ellenségtől üldöztetvén a' nagy hegyeken, az az, a' hatalmas Országokon febeffen el-ment, a' maga efnéretét el-terjesztette. *Ének. 11. 9,17* Hasonlatos az én fzerelmem a' Szarvasnak fiához. *VIII.14.* A XXII-dik 'Soltárban is Szarvasnak hafonlatofságában iratik-le. "Fuss én szerelmesem, és légy hasonló a vadkecskéhez, vagy a szarvasnak fiához, a drága füveknek hegyein!"

II. A' KRISZTUST követő Hiveket, kik el-Fzéledtek a' fok Népek közzé. *II.7. IV.5. Sólt XLII. 2.*

III. Minhogy a' Szarvas igen gyorsan el-futó állat, vétetik a' gyorsaságért. *Hab, III. 19.* Az Ur ISTEN az én lábaimat olyanokká téfzi, mint a' Nöftény Szarvafoké, az az, gyorsan e' Világon vezérel. *Sólt XVIII. 34.* Az honnan a' maga dolgaiban való ferénységért, a' Naftali-is hafonlittatik a' Szarvashoz. "Naftali, gyorslábú szarvas, az ő beszéde kedves." *1 Móf, XLIX. 21.*

Bod Péter: SZENT IRAS' ÉRTELMÉRE VEZÉRLŐ MAGYAR LEKSIKON, KOLOZSVÁROTT, 1746

1. kép Szkíta szarvas
2. kép Szkíta hercegnő 2500 éves tetoválása
3. kép **Csikrákos** (Székelyföld, Csíkszék) A szarvas, az ég és a föld, az élet és halál képviselője hívja a lovat, menjünk be a sötétbe és vigyük be a fényt.

4. kép **Szilágylompért** (Szilágyság) **Akkor ugrándoz, mint szarvas a sánta, és ujjong a néma nyelve, mert a pusztában víz fakad, és patakok a kietlenben.** *Ézsaiás könyve 35:6*

5. kép **Magyarlóna** (Kalotaszeg)
6. kép **Körösfő** (Kalotaszeg)

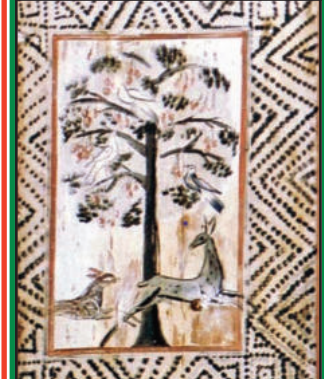
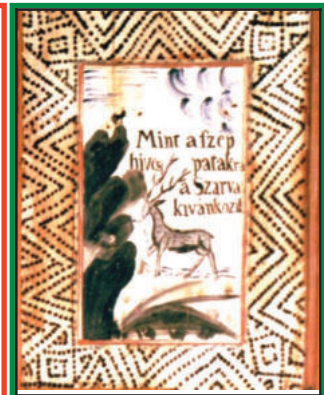
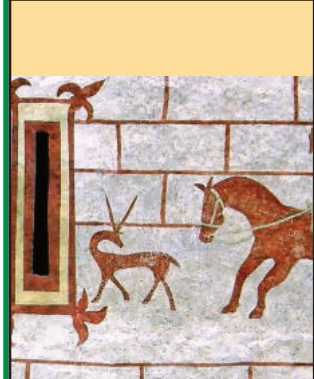
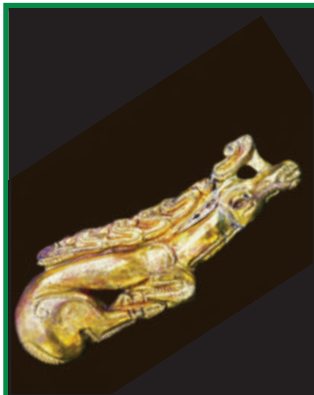
Mint a szarvas kívánczik a folyó-vizekre, úgy kívánczik az én lelkem hozzád, oh Isten! *Zsolt 42:2*

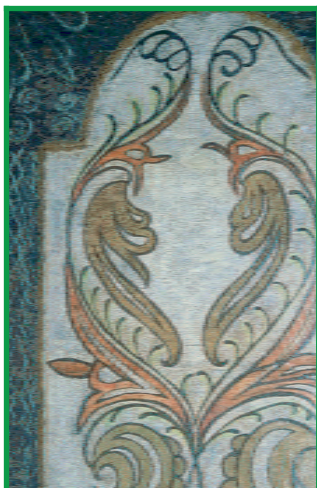
7. kép **Magyarvista** (Kalotaszeg)
8. kép **Körösfő** (Kalotaszeg) **...olyanok lettek, mint a szarvasok, a melyek nem találnak eledelt, és erőtelenül futnak az üldöző előtt.**

Jeremiás siralmi 1:6

9. kép **Szilágylompért** (Szilágyság)
10. kép **Gelence** (Székelyföld, Háromszék) A szarvast krisztusi minőségben látjuk, hiszen a kígyót legyőzi.

Alsó kép **Noszvaj** (Felföld)

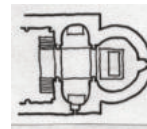
IMAKÉPEK

A fennmaradt, mintegy tízerzernyi archaikus vagy apokrif imádság ősképtartalmú imaképekbe rendezhető. Néhány imaképet és vele azonos ősképet tartalmazó táblaképet tettem egymás mellé. Legyen imádságunk akár a szöveg, akár a kép!

FELELGETŐS

Nagyon régi forma. Bizonyosan gyakorlat volt a régi 3-4 karéjos, félkörös templomokban, amilyen a 800-as években épült **Tarnaszentmária** temploma is. A képeken a virágok felelgetnek egymásnak.

Képsor: **Sonkád** (Tiszahát)

Látom az Úr Jézus Krisztust / Paradicsom kertjibe', / Szent aranyas székibe', / Térdig a vérbe', / Könyökig a könnyűbe'. / Odamene Szent Lukács, / **Azt kérlette:** Mért sírsz, te világ ura, Jézussa? / Hogyne sírnék, te Szent Lukács, / Mikor a zsidók megfognak, megkötözték, / Vasostorokval megostoroztak, / Vasdárdákval megliggattak, / Taknyikval, nyálikval itattak.

Vaszi Károlyné Tekerés Irén sz. 1930. Kostelek, 1997

Odamegy az áldott Szent Szüzanya Mária / **És kérdezé:** Mit sírsz, mit sírsz, áldott Fiam, Jézus? / Mit ne sírnék, mit ne sírnék, áldott Szentanyám, Mária, / Mikor engem a zsidók megfognak, / Ruháimtol megfosztanak, / Tövissel megkoronáznak, / Epével, ecetvei megitatnak, / Keresztvei a hátamon Golgotára kihurcolnak, / S ott a kezem s a lábom keresztre szegezik. / Menj el, áldott Szent Szüzanya Mária, / S hirdessed ezt az esetet...

Czövek János sz.1931. Románcsüges, 1998. június 14-15

Hol ül az Úr Jézus siralmas / kertjében siralmas székében térdig / vérben, könyökig könnyben, arany / haja leván eresztve. / Szent teste megvan kékülve / odamegy Szent Lukács evangélista, **kérdi** miért sírsz Uram Jézus? / Hogyne sírnék mikor az én Atyámtól / elvagyok rendelve: / Nagy kötelekkel megkötöznek; / egyik bírótól a másikhöz húrcolnak, / vérrel verítékeznek, megostoroznak, tövissel megkoronáznak, keresztet hordozok; / keresztre feszítenek, két kezembe két nagy szeget vernek, / ecettel-epével itatnak, odalomat vaslándzsával megnyitják. / Menjél Szent Lukács evangélista feke- / te föld színére hirdesd az én kínszenvedésemet.

Dobos Julianna kézirásos imafüzetéből Nagygyimes, Fő út

Jő az ő áldott Szent Anyja, / **Kérdé szóval:** Mér' sírsz, mér' sírsz, / Én áldott Szent Fiam? / Hogyne sírnék, hogyne sírnék, / Én áldott Szent Anyám, / Amikor én elvagyok árulva. / Két napja a zsidók üldöznek, / Harmadnapra megfognak, / Vasostorokkal csapkodnak, / Étél helyett ecettel kevert borval etetnek és itatnak, / Szent lábaimot, szent kezeimet erőszakosan keresztre vonják, / Szentpiros véremet csordig kieresztik. / Menj el, menj el, én áldot Szent Anyám, / Hirdesd az én keserves halálomnak emiékezetjét

Tankó Gyuláné Tankó Mária sz.1969. Nagygyimes, Petki-pataka és leánya, Tankó Melinda sz. 1994. Gyimesközéplek, Hosszúk-utcája, 1999

Világúr Jézus Krisztus arany karszékében ül vala, / Az ő kicsi könyvecskéjét kezébe vette vala, / S úgy olvassa véres könyveivel. / S odamene asszonyom Szépszüz Mária és **kérdi:** / Ó, én áldott szent Fiam, / Mivel gyógyítsam átliggatott ódaladot, / Bérekedett sebedet, / Vérbefagyott szakállodot? Asszonyom Szüzemárium, / Menj el a feteke föld színjire, / S hozd el az igaz hálásnak igaz alamizsnáját, / Igaz embereknek igaz imádságát, / Szegén embereknek igaz könyörgésit, / Aval gyógyítsd átliggatott ódaladot, / Bérekedett sebemet, / Véres szakállamat.

Fikó Béla (1913-1998) Gyimesfelsőlök, Boros-pataka Csinód, 1997. október 21.

SZÁRMAZÁS

1. és 2. kép **Gyügye** (Tiszahát)
 3. kép **Csengersima** (Tiszahát)
 5. kép **Megyaszó** (Felföld)
 4. és 6. kép **Szilágysomlyó** (Szilágyság)

Tengerbe lévő pálfá szülte ágát, / Ága szülte levelit, / Levele szülte gyümölcsöt, / Gyümölcse szülte Szent Annát, / Szent Anna szülte Máriát, / Mária szülte Szent Fiát. Mátraverebély (Nógrád m.), 1970. szept. 6. - búcsú. Sőregi Mihály, 1904. Ape (Heves m.), ott is lakik

Ott látok mályfát, / Mályfának levelit, / Levelének bimbóját, / Bimbója szülte Szent Annát, / Szent Anna asszony szülte Boldogságos Szűz Máriát, / Boldogságos Szűz Mária szülte szerelmes Szent Fiát, / Krisztus Urunkat, / Krisztus Urunk minket, Péliföldszentkereszt (Komárom m.), 1975. május 3-4. - búcsú. Özv. Bajnóczy Mátyásné Bajnóczy Erzsébet, 1898. Zsámbok (Pest m.)

Föltekintek magos mennybe, / Ott látok egy pálmafát, / Pálmafának szűz ágát, / Szűz ágának virágját, / Virágja szülte Máriát, / Mária szülte Szent Fiát, Sirok (Heves m.), 1970. nov. 5. Varga Jánosné Nagy Mária, 1912. Egerszólát (Heves)

Fejem fölött párn(alm)afa, letelepődött, Ága szülte bimbóját, / Bimbó szülte virágját, / Virágja szülte Szent Annát, / Szent Anna szülte Szűz Máriát, / Szűz Mária szülte Szent Fiát, Maroslele (Csongrád m.), 1972. dec. 4. Káli Jánosné Köblös Erzsébet, 1897

Ánafa letelepedett, / Ánafa szülte ágát, / Ága szülte bimbóját, / Bimbója szülte virágát, / Virága szülte Szent Annát, / Szent Anna szülte Máriát, / Mária szülte Szent Fiát. Apátfalva (Csongrád m.), 1972. dec. 3. Antal Angéla, 1968

Föld szülte pálmafát / Pálmafa ágát / Ága bimbóját / Bimbója virágját / Virágja szent Annát / Szent Anna Szűz Máriát / Szűz Mária a világ meg váltóját. Levélben érkezett Horváth Pálné Vizsralek Máriától, 1937. [Keleviz, Somogy m.] Somogyszentpálról 1972 szeptemberében.

Töl' szülte fát, (Töl[gy]?) / Fa szülte virágját, / Virágja szülte Szent Annát, / Szűz Mária szülte Szent Fiát. Zselicszentpál (Somogy m.), 1971. nov. 2. Berkes Józsefné Golovics Etel, 1880

Tűled várom, Uram, lelkem üdvösségét. / Ága szülte levelit, / Levele szülte bimbóját, / Bimbója szülte virágját, / Virágja szülte Szent Annát, / Szent Anna szülte Szent Fiát. / Oh fiam, fiam, kis Jézus, Karácsond (Heves m.), 1970. nov. 10. Palánki Józsefné Lovász Erzsébet, 1907

Föld szülte fát, fa bimbóját, / Bimbója virágját, / Szent Anna asszony szülte a Boldogságos Szűz Máriát, / Boldogságos Szűz Mária, édesanyám, szülte szerelmes szentségös Szent Fiát. Töröcske (Somogy m.), 1973. okt. 13. Fehér Györgyné Zsifkó Rozália, 1913

Ég szülte fáját, / Fája szülte bimbóját, / A bimbója virágját, / Virágja Szent Annát. Kocsola (Tolna m.), 1971. okt. 20. Varga Vincéné Gyugyi Erzsébet, 1887

Ég szülte Földet, / Föld szülte fát, / Fa szülte ágát, / Ága szülte bimbóját, / Bimbója szülte virágját, / Virágja szülte Szent Annát, / Szent Anna szülte Máriát / Mária szülte Krisztus Urunkat, a világ Megváltóját.

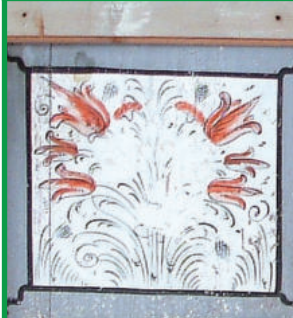
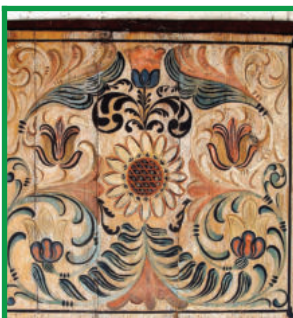
Bucszentlászló (Zala m.), 1971. szept. 25-26. Eger, 1972. szept. 16-17. - búcsú

Jön a bárka / Anna szülte Máriát, / Mária szülte Szent Fiát, / Gyere, gyere, Szent Fiam, / Mosd meg az utakat, / Mert jön a bárka, / Bárkába hozza kelyhit, kenetit, uti szentségeit. Eger, 1972. szept. 8-9. Vanyó Jánosné Papp Mária, 1926

HAJNALI IMA

- 1 kép **Megyaszó** (Felföld)
2. kép **Csengersima** (Tiszahát)
3. kép **Szalóka** (Tiszahát)
4. kép **Magyarbikal** (Felföld)
5. kép **Rudabánya** (Felföld)
6. kép **Nádújfalu** (Felföld)

Én fel kelek én ágyamból, / Ki mosdódám mély álmomból / Ki mennék ajtóm elébe, / Eltekintek napkeletre / Ott van egy kápona / Küjtel aranyos, belől irgalmas / Közepében egy arany karós szék, / Azon üle asszonyunk, szép Szűz Mária János Miklósné Simon Mária sz. 1931. kéziratos papírlapjáról Nagygyimes, Petkipataka

Én felkelek én ágyamból, / Testi-lelki koporsóból, / Kiménekként szent ajtóm elejébe, / Feltekintek napkeletre, / Fejér kőkápolnát láték, / Küjtel irgalmas, belől kegyelmes, / Négy szegibe' négy oltár, / Közepibe' egy aranyos szék, / Ott sir vala asszonyom a boldogságos Szűzmária. Berecki Borbála imája

Én kimegyek én ajtómon, / Föltekinték magos mennybe, Láték egy kápolnát, / Küjtel irgalmas, belől aranyos, / Négy szegibe' négy angyal, / Közepibe' szent asztal, / Azon imádkozik Szépszüzmária, / Térgyenállva, százhusz olvasójával. Szócs Istvánné Hajnal Virág sz. 1928. Magyarcsügés, 1999. május 25.

Én kimejek én ajtómon, / Feltekintek magos mennybe, / Láték egy kápolnát, / Küjtel irgalmas, belől aranyos, / Négy szegibe' négy angyal, / Közepibe' szent asztal, / Azon imádkozik a boldogságos Szépszüzmária térgyenállva, / Százhusz olvasóval. Dobricu Györgyné Korbuly Elvira sz.1937. Magyarcsügés, 1997. június 2.

Ó, ma mi van, / Ma péntek, / Ugyanannak a napja, / Én kiménekként én ajtómon, / Feltekintek magos mennybe, / Megláttam egy magos káponát, / Küjtel aranyos, belől irgalmas, / Négy szegibe' négy angyal, / Közepébe' szent asztal, / Ott imádkozik boldogságos Szépszüzmária anyám. Tankó Gézáné Tankó Julianna sz.1906. Gyimesfelsőlok, Ugra-pataka, 1997. június 4.

Szent aranyos vasárnap jó reggel / Én felkelek én bűnös ágyamból, Én kiménekként én bűnös házamból, / Föltekinték a magos mennyekbe, / Ott láték egy fehér kápolnát, / Küjtel aranyos, belől irgalmas, / Közepibe' egy arany-óttár, / Aranyóttár előtt egy aranykaros szék, / Abba' üdögel vala asszonyunk Mária, Gábor Béláné Molnár Anna sz. 1924. Gyimesközéplek, Hidegség Gyimesfelsőlok, Gáborok-pataka, 1999

Uram Jézus, uram Jézus! / Kiménekként aranyos vasárnap ajtóm elejébe, / Napkeletre tekintek, / Mennyeknek ajtaját nyitva látám, / Abba' láték egy fehér kápolnocskát, / Küjtel aranyos, belől irgalmas, / Négy szegibe négy aranykereszt, / Közepibe arany óttár, / Arany óttár mellett arany karcék, / Abba' vala asszonyom Szép Szűz Mária, Váta Miklósné Károly Ilona (1920-1997), Magyarcsügés, 1995. októberi

Én kiménekként ajtóm elejébe, / Szembeállottam napkelettel, / Nyitva látom a mennyország ajtaját, / Ott vala az Úrjézus, / Piros vérrel megfestve. / Dobos László sz. 1935. , Nagygyimes, Fő út, 1999. október 12.

Felkelék, felkelék / Szép piros hajnalba. / Nyitva látom nyitva / Mennyország ajtaját. / Azon belől vala egy ringó bölcső. / Abba fekszik vala világ Úr Jézus. Domokos Pál Pétertől való ima, talán egyházasközi gyűjtés

Én es csak felkelék / Én es csak felkelék / Vasárnap jó réggel, / Én megkendeződém / Világi bűnömötől. / Onnét kísétálék / Kívül a kertembe, / Onnat feltekinték / Ott es nyitva vala / Mennyország ajtaja. / Ajtó előtt vala / Egy aran böcsücske, / Abba fekszik vala / Virág (!) ura, Jézus. Forrófalva (Moldva), 1997. okt. 26. Harangozó Imre gyűjtése. Antal Vajda Jánosné Páll Borbár, 1922

Felkelék ágyamból, / Kilépek házamból / Krisztus nyomában, / Ott talállok egy aranyágot, / Az alatt van egy zsölleszék, / Abba ül a Boldogságos Szűz Mária, Balatonszemes [Somogy m.], 1970, aug. 18. Balog Mihályné Papp Mária, 1893

ÉJRE VALÓ IMÁDSÁG

1. kép **Megyaszó** (Felföld) 3. kép **Csengersima** (Tiszahát)
4. kép **Drávaiványi** (Baranya vm.) 5. kép **Kovácsbida** (Tiszahát)
6. kép **Rakacszend** (Felföld)

*Krisztus, ki vagy nap és világ, / Minket sötétségben ne hagyj! / **Igaz vilá-***
***gosság te vagy,** Kárhozatra mennünk ne hagyj! /*

*Téged kérünk, szent Úr Isten: / **Oltalmazz minket ez éjen;** / Nyugodal-*
munk benned légyen, / A mi lelkünk el ne vesszen!

***Nehéz álom el ne nyomjon,** / Az ellenség meg ne csaljon; / Testünk*
hozzá ne hajoljon / És haragodba ne hozzon!

***Mi szemek ha alusznak,** / Szíveink rád vigyázzanak; / Te hatalmad-*
nak ereje / Légyen híveid őrzője!

Úr Isten, hozzád kiáltunk: / Gondviselőnk, légy oltalmunk! / Órizz meg el-
lenségektől, Lelki, testi ínségektől!

***Parancsoljad angyalidnak, / Hogy mireánk vigyázzanak;** / A mi*
gonosz ellenségünk Messze távol járjon tőlünk!

Emlékezzél meg mirőlünk: / Jól tudod, mily gyarlók vagyunk; / Kiket meg-
váltál véreddel: / Úr Jézus, kérünk, ne hagyj el!

Dicsőség légyen Atyának, / Ó szent Fiának, Krisztusnak, / Szentlélekkel
egyetemben, Örökkön-örökké! Amen.

500. dicséret, Református énekeskönyv, VII. századi latin himnuszából, Debrecen, 1597

***Én lefekszék én ágyambá,** / Mind Úrjézus koporsómbán, / Fényes*
csillák fölöttem, / Boldogásson mellem, / Jézus, Mária, légy velem. Elmondta Szeke-
resné Janovics Mária, 76 éves, Kupuszina. Gyűjtötte Silling István 1980-ban.

***Én lefekszék én ágyambá,** / Mind Úrjézus koporsómbán, / Fényes*
csillák fölöttem, / Boldogásson mellettem, / Jézus, Mária, légy velem. Elmondta Szeke-
resné Janovics Mária, 76 éves, Kupuszina. Gyűjtötte Silling István 1980-ban.

***Én lefekszék én ágyamba,** / Mind Úrjézus koporsóba, / Óriz any-*
gyal éfélig, / Mária őriz virattik, / Krisztus Urunk mindétig. Elmondta Tóthné Mészár-
ros Anna, 60 éves, Torda. Gyűjtötte Silling István 1995-ben.

***Én lefekszék én ágyamba,** / Mind Úrjézus koporsóba, / Óriz anygyal*
éfélig, / Mária őriz virattik, / Krisztus Urunk mindétig. Elmondta Tóthné Mészáros Anna,
60 éves, Torda. Gyűjtötte Silling István 1995-ben.

***Én lefekszék én ágyamban** / Mind Úrjézus koporsóba / Órizz, an-*
gyal, éfélig, / Szűz Mária viradtig, / Édes Jézus halálom óráig. Ammen. Elmondta
Pátrikné Curnovics Jusztina, 68 éves, Csantavér. Gyűjtötte Horváth Erika 1995-ben.

***Én lefekszék én ágyamba** / Mint Úr Jézus koporsóba. / Nehéz*
áalom el ne nyomjon / Csanád ördög meg ne csaljon. / Számba szent kenet / Fejem
fölött szent kereszt. / Órizz angyal éfélig / Szép Szűz Mária viradtig, / Názárad
Béli Jézus minéltig / Halálunk óráján Amen. Elmondta Sípos Verona, 79 éves, Ada. Gyűj-
tötte Pajor Szabolcs 1992-ben.

***Én lefekszék én ágyomba,** / Testi-lelki koporsómba, / Úristen a*
fejem fölött, / Szűz Mária lábom előtt, / Asz tericcse be az ágyomat, / És az egész
hajlékomat. Amen. kisgyerek koromban . . . ötéves lehettem . . . Darázon tanultam a nagy-
anyámtól, Burjáné Csapó Erzsébettől . . . 1919-ben születtem, és 1995-ben halt meg.

***Én lefekszék én ágyamban,** / Mint Úrjézus koporsóba, / Anygyal*
őriz éfélig, / Mária virattig, / Krisztus Jézus megőrzöt, / Szent vérével megváltot,
/ Szent keresztel megjegyzet, / Most és mindörökké. Ammen. Elmondta Figura Anna,
64 éves, Zombor. Gyűjtötte Silling István 1995-ben.

***Én lefekszem én ágyamba,** / Virágos szép koporsómba. / Hozzád*
emelem lelkemet, / Kérlek, nézd el vétkemet. / Aki ezt az imádságot este-reggel el-
mondja, / Megnyílik előtte a menyország kapuja. Elmondta Guzványi Éva, 82 éves, Szi-
lági. Gyűjtötte Horváth Diána 1995-ben. A szöveget írásban kaptam.

“Parancsoljad angyalidnak, / Hogy mireánk vigyázzanak”

1. kép **Homoródkarácsonyfalva** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
2. kép **Abony** (Pest vm.)
3. kép **Oklánd** (Székelyföld, Udvarhelyszék)
4. kép **Szilágysomlyó** (Szilágyság)
5. kép **Csenger** (Tiszahát)
6. kép **Gyerővásárhely** (Kalotaszeg)

*Én lefekszek én ágyamba, / Mind a Jézus koporsóba. / **Három angyal fejem fölött,** / Egyik megőríz, / Másik a szemem bészárja, / A harmadik a lelkem várja. Elmondta Ambrus Katalin, 85 éves, Verbica (Egyházaskér). Gyűjtötte Herbut Ildikó 1994-ben.*

*Én lefekszem én ágyamba / Holtig való koporsómba / **Három angyal megőrizzen** / Egyik őrzi testemet / Másik őrzi lelkemet / Harmadik örökkön való életemet. Elmondta Suhajdáné Loboda Matild, 63 éves, Gombos. Gyűjtötte Német Eszter 1992-ben.*

*Én lefekszek én ágyamba, / Mint Jézus a koporsóba. / **Három angyal fejem fölött,** / Eggyik vigyáz éfélig, / A másik vigyáz virradtig, / A harmadik mindig. Elmondta Szőke Katalin, 92 éves, Mohol. Gyűjtötte Szabó Novák Eszter 1996-ban.*

*Én lefekszek én ágyambá, / Mind a Jézus koporsóbá, / Jop felí álitom boldogságos Sziz Mâriját, / Bál felí Szent Józsefét, / **Hâtám mégé érzé anygyáalomát,** / Elibem âtkâroлом mēkfeszitēt Jēzusomât. Āmmen. Elmondta Baloghné Báily Verona, 88 éves, Kupuszina. Gyűjtötte Silling István 1983-ban.*

*Én lefekszek én ágyamban, / Mint Úrjézus koporsóba, / **Anygyal őríz éfélig,** / **Mária virattig,** / **Krisztus Jézus megőrzöt,** / **Szent vérével megváltot,** / **Szent keresztel megjegyzet,** / Most és mindörökké. Ammen. Elmondta Figura Anna, 64 éves, Zombor. Gyűjtötte Silling István 1995-ben.*

*Mint Úrjézus koporsóba, / Kerülj körösz, / Őrizz angyal, / Serkents ördög, / **Három angyal fejem fölött,** / **Egy őríz éjfélig,** / **Másik hajnalig,** / **Harmadik utolsó órámig.** Elmondta Szálné Fejős Veronika, 85 éves, Kanizsa. Gyűjtötte Papp Zsuzsanna 1992-ben.*

*Mint Úrjézus koporsóba, / Kerülj körösz, / Őrizz angyal, / Serkents ördög, / **Három angyal fejem fölött,** / Egy őríz éjfélig, / Másik hajnalig, / Harmadik utolsó órámig. Elmondta Szálné Fejős Veronika, 85 éves, Kanizsa. Gyűjtötte Papp Zsuzsanna 1992-ben.*

*Én lefekszek én ágyambá, / Testi-lelki koporsómbá, / **Három anygyal ériz engēm,** / Eggyik fejtí, / Másik lâptú, / Hârmâdik a lelkēm várjâ. Elmondta Ladányiné Polgár Éva, 66 éves, Kupuszina. Gyűjtötte Silling István 1980-ban.*

*Én lefekszek én ágyamba, / Mind Úrjézus koporsóba, / Nehéz álom el ne nyomjon, / Pokol tüled eltávozzon, / **Serken hozzád három anygyal,** / Eggyik őríz, / Másik vigyáz, / Harmadik a lelkem várja. Elmondta Sárkányne Huszár Erzsébet, 83 éves, Kanizsa. Gyűjtötte Silling István 1994-ben.*

*Én lefekszek én ágyamba, / Mint Úrjézus koporsóba, / Kerülj körű, / **Őrizz angyal,** / Őrizz szép Szűz Mária, / Akár élék, akár halok, / Úrjézuskám a tied vagyok. Elmondta Börcsök István, 81 éves, Martonos. Gyűjtötte Bózsó Ildikó 1996-ban.*

*Én lefekszek én ágyamban, / Mind Úr Jézus koporsóba, / Nehéz álom e në nyomjon, / Gonosz sâtány etávozzon, / **Három anygyal sörken hozzám,** / Eggyik őríz éfélig, / A másik őríz hajnalig. Elmondta Barát Valéria, 60 éves, Kanizsa. Gyűjtötte Silling István 1996-ban.*

*Mint Úr Jézus koporsóba, / Nehéz álom el ne nyomjon, / Minden gonosz eltávozzon. / Száj be Jézusom szívembe, / Lakozzál lelkemben, / Mint ahogyan az est eljött. / **Három angyal fejem felett,** / Egyik őröz éfélig, / Mária virradtig, / Urunk Jézus mindéltig. Elmondta Krizsánné Stampfer Erzsébet, 55 éves, Szilágyság. Gyűjtötte Djanić Ljubiša 1995-ben.*

“Négy szegibe négy angyal...”

Képsor: **Szacsva** (Székelyföld, Háromszék)

*Ez a ház milyen ház, / Küjel aranyos, belül irgalmas, / **Négy szegibe' négy aranykereszt, / Közepibe' arannyótár.** Kecskés Mihályné Szócs Erzsébet sz.1927, Gyimesfelsőlök. Csobányos, 1998*

*Mer' elkészült az aranyház, / Aki küjel aranyas, belől pedig irgalmas, / **Négy szegibe' négy angyal, / Közepébe' szent oltár.** János Miklósné Simon Mária sz. 1931, Nagygyimes, Petki-pataka. Nagygyimes, 1999*

***Négy sarkára álljon a négy evangélista, / Szűz Mária lögyön e ház őrzője,** Kecskemét, 1970. aug. 21-25. - Népzenei Találkozó. Tóth Ferencné Máté Mária, 1903*

*Ablakomon Boldogasszony, / **Házam négy sarkába négy szép őrzőangyal.** Bucsuszentlászló (Zala m.), 1973. szept. 22. - búcsú. Bodó Ferencné Lőjczy Katalin, 1901, Iharos (Somogy m.)*

*Az én házamnak vas ajtaja, / Tömgyén az ablaka, / **Annak négy sarkán négy szép őrzőangyal van.** Dobri (Zala m.), 1971. szept. 3. Horváth Józsefné Fata Ágnes, 1896*

*Hét szén tömjén az ablakán, / **Négy őrzőangyal a négy sarkán.** Somogylád, 1972. aug. 3. Antalovics Istvánné Rohán Anna, 1903, Patosfa (Somogy m.)*

***Házamnak négy szögletibe négy őrzőangyal.** Bucsuszentlászló (Zala m.), 1971. szept. 25-26. - búcsú. Poczk Lászlóné Bankó Mária, 1898, Pötréte (Zala m.)*

***Házam négy szögletibe négy őrzőangyal.** Eger, 1972. szept. 8-9. Vanyó Jánosné Papp Mária, 1926*

*Az én házam Szent Antal, / **Négy szegibe' négy angyal, / Közepibe' szentoltár, / Szentoltáron szentkereszt.** Nyitrai Sándorné Karácsony Mária sz.1918, Gyimesbükk, Budáka-oldal, 1997*

***Négy szegibe' négy angyal, / Közepibe' szent asztal.** Szócs Istvánné Hajnal Virág sz. 1928, Magyarcsügés. 1999*

*Az én házom Szent Antal háza, / **Négy szegibe' négy angyal, / Közepén egy oltár előtt arany kereszt.** Molnár Petemé Főcze Eszter sz. 1932, Gyimesközéplök, Hidegség. Gyimesbükk, Buha-mezeje, 1999*

*Az én házam szent, szent, szent, / **Négy sarkába' négy angyal, / Közepében szent ótár.** Gerczuly Anna Enikő sz. 1989, Csobányos, 1998*

*Az én házam Szent Antal, / **Négy szegibe négy angyal, / Közepibe szent ótár.** Tankó Bálint sz. 1923, Gyimesközéplök, Bükkhavas-pataka, 1995*

*Az én házam Szent Antal, / **Négy szegibe' a négy angyal, / Közepibe a szent ótár.** Szócs Györgyné Karácsony Borbála sz.1911, Gyimesközéplök, Bükkhavas-pataka, 1994*

*Az én házam Szent Antal, / **Négy szegibe' négy angyal, / Közepibe' szent oltár.** Dobos László sz. 1935, Nagygyimes, Fő út, 1999*

*Fehér rózsza, Mária, / **Engem Jézus talál, szobám négy sarkán.** Attala (Somogy m.), 1972. aug. 2. Tar Józsefné Tóth Anna, 1894*

*Kívü kincses, / Belü irgalmas, / **Annak vagyon négy szöglete.** Csörnyeföld (Zala m.), 1971. szept. 3. Simon Ferencné Szép Julianna, 1892, Kerkaszentmiklós (Zala m.)*

*Mennyországi törvénházba', / **Négy aranyszik négy sarkába', / Közepibe' ül az Úrjézus Krisztus, / Siralmas székibe'.** Czövek János sz.1931, Románcsügés, 1998*

Csengersima (Tiszahát) 1761 A legtöbbet kutatott magyarországi templom. Festett mennyezethálóján az állatövi jegyek képein kívül ősképeket is azonosítani lehet, ezeken 17 sakkbábu mozgatásával el lehet játszani az üdvtörténetet. A mennyezetben egyszerre van jelen teljes egységben a középkori európai és a régi keleti szkíta keresztény műveltség jelrendszere. *Berezky Zoltán - Cseuz Anett: Simai sakkoló. Püski, 2008*

A **misztériumjáték** otthon is lejátszható: terítsd ki az asztalra a csengérsimái mennyezet képét, A4-A3-A2 méretben. Végy elő sakkbábukat és az utasításokat követve lépj! A függőleges oszlopok betűkkel, a vízszintes sorok számmal vannak jelölve.

A **bemutató** vagy alapállás során megmozdulnak az élet elemi bábu, a gyalogok, kérve az Öregisten, hogy lépjön a Napba. I. Kir. 8:28-29, Zsoltárok 84:2,5,11, Zsoltárok 19:3, Zsoltárok 118:24 Alapállás: A Nyilas-kazettán (A1) a Jupitert megtestesítő **világos Huszár**; a Szűz-kazettán (A2) Merkúr, a **sötét Futó**; az Oroszlán-kazettán (A4) a földi Nap megtestesítője, a **sötét Király**; az Öregisten-kazettán (B1) áll a **világos Király** mint az Atyaisten, az Élőisten, Öregisten az égi Nap megjelenítője; a Vízöntő-kazettán (B4) áll a Szaturnuszt megtestesítő **világos Kapubástya**; a Rák-kazettán (B5) a Holdat, a földi anyai gondoskodást mutató **sötét Vezér**; a Vízöntő jellegű Sötét Dinnye-kazettán (B6) a szaturnuszi **sötét Kapubástya**; a Hold-kazettán (C2) a **világos Vezér** a Hold képviseletében; a Szűz-kazettán (C6) a **sötét Futó** mint merkúri bábu; a Bak-kazettán (C7) a jupiteri **sötét Kapubástya**; a Vízöntő-kazettán (D2) a szaturnuszi **világos Kapubástya**; az Ikrek-kazettán (E1) a merkúri **világos Futó**; a Bika-kazettán (E3) a vénuszi **világos Gyalog**; a Skorpió-kazettán (F1) a marsi **világos Gyalog**; a Kos-kazettán (F2) a marsi **világos Gyalog**; a Mérleg-kazettán (G2) a vénuszi **sötét Gyalog**; a Halak-kazettán (G6) a **sötét Huszár** áll.

Az alapállásból következően lép a **világos Gyalog E3-E4, világos Gyalog F1-E2, világos Gyalog F2-F3, sötét Gyalog G2-G4**

1. Az **Öregisten lép egyet felénk** „Az ég és az egeknek egei ...” Lép az Öregisten **világos Király B1-C1**; ennek következtében lépnek: **világos Vezér C2-C5; sötét Király A4-A5; sötét Bástya B6-A6; világos Bástya D2-D5; sötét Gyalog G4-F5; sötét Huszár G6-E5; sötét Bástya C7-B7**

2. A **sötétség nem fogadja be a világosságot** „A te szemeid e házra nézzenek ...” A sötétség fiainak támadásának lehetünk a tanúi az élet ellen! **Királyok I. könyve 8:29-30; János 1:5** Lép az Öregisten **világos Király C1-D1**; ennek következtében lépnek: **világos Vezér C5-C2; világos Bástya D5-D2; sötét Király A5-A4; sötét Futó C6-D7; világos Bástya B4-B2; sötét Huszár E5-D3; világos Gyalog F3-G4**

3. A **Nap** Az Öregisten újra a Napba lép, visszaverve a sötétség támadását és előkészíti a teremtő lépést. **Zsoltárok 84; Zsoltárok 148:3.** Lép az Öregisten **világos Király D1-C1**; ennek következtében lépnek: **sötét Huszár D3-C5; világos Futó E1-C3; sötét Király A4-C3**

4. **Kezdetben** Ez a lépéssor pontosan az, amit Jánosnál olvashatunk: **Kezdetben vala az Ige.** **János 1:1** Már a közelben van az Öregisten, de még nem teremtette meg az életet. Lép az Öregisten **világos Király C1-B1**; ennek következtében lépnek: **sötét Király B3-A4; sötét Huszár C5-D3; világos Bástya B2-B4**

5. Az **Élet teremtése** Lép az Öregisten **világos Király B1-B2**; ennek következtében lépnek: **világos Huszár A1-B3; világos Futó A5-B4-C3-D2-E1**

6. Az **Óvilág teremtése** Csontváry ezt az alakzatot festette meg a Zarándoklás a cédrusokhoz című képén. Történetileg az ősképek **Teremtés könyve 1-11** és az Ószövetség teljes története, valamint bölcsessége és próféciái tartoznak ide. Lép az Öregisten **világos Király B2-C1**; ennek következtében lépnek: **sötét Futó D7-C6; világos Huszár B3-C5; világos Vezér C2-C4; sötét Huszár D3-F4**

7. Az **angyali üdvözlés és Jézus születése** Krisztus földre jövetelének – fogantatás és születés – időszaka. **Máté 1:1-2:11; Lukács 1:27-5, 2:1-20** Lép az Öregisten **világos Király C1-D1**; ennek következtében lépnek: **világos Huszár C5-D7; világos Futó E1-A5-E1**

8. Kiteljesedés, **Jézus tanítása, gyógyításai** **Pl. Márk 1:21-32, 3:1-12; Máté 9:18-34; Lukács 8:26-56** Lép az Öregisten **világos Király D1-C1**; ennek következtében lépnek: **világos Vezér C4-C2; világos Futó E1-C3; világos Huszár D7-E5; sötét Király A4-B3; sötét Vezér B5-C4; sötét Futó C6-D5; sötét Gyalog F5-E6; világos Huszár E5-F7**

9. Menny és föld összeér: **szenvedéstörténet** „Választotta az Úr Siont, szerette azt magának lako helyül” **Zsoltárok 132:13-14** A keresztre feszített Jézus halála árán kinyílik a menny kapuja (padlásfeljáró - fellegajtó) a teremtett világ számára. **Máté 5:3-12, Máté 27:33, Márk 15:22-32, Luk. 23:32-43, Ján. 19:17-27, Máté 27:35, Márk 15:38** Lép az Öregisten **világos Király C1-B1**; ennek következtében lépnek: **világos Skorpió-Gyalog E2-D3; világos Kos-Gyalog G4-F5; sötét Huszár F4-G6; világos Futó C3-D4**

10. **Feltámadás** Egybefonódik az Ég és a Föld Jézus jelenlétében **Márk 16:1, Máté 28:1-8, Lukács 24:1-12, János 20:1-10** Lép az Öregisten **világos Király B1-B2**; ennek következtében lépnek: **világos Vezér C2-C3; világos Huszár F7-E5; sötét Huszár G6-F4**

11. **Pünkösöd**, a jelen Jézus mennybe szállt, de a teste maga az egyház. Ez a lépéssor a jelent ábrázolja. **Márk 16:19, Lukács 24:50-53, ApCsel. 1:4-11, Zsoltárok 110:1, ApCsel. 7:55** Lép az Öregisten **világos Király B2-B1**; ennek következtében lépnek: **világos Vezér C3-C2; sötét Király B3-A4; sötét Vezér C4-B5; sötét Futó D5-C6; sötét Gyalog E6-D7; világos Huszár E5-C4**

12. **Az utolsó ítélet** Nagyon fontos, egész életünket, a folytatást illető kérdés, ezért hangsúlyos lépés. **Jelenések könyve 19:1-től** Lép az Öregisten **világos Király B1-C1**; ennek következtében lépnek: **világos Futó D4-C3; világos Huszár C4-B2**

Befejezés Az utolsó ítélet utáni lépés, az új ég és új föld ígéréteiben. **Ésaiás 65:17 és 66:22, 2Péter 3:13, Jelenések könyve 21:1-6** Lép az Öregisten **világos Király C1-B1**; ennek következtében lép: **világos Huszár B2-D1** **Jézus az utolsó ítélet után is velünk marad.**

A csengersimai táblaképek jelentése

A1 Istentől jövő erő: Az angyali üdvözlet ősképeknek, Nyilas állatövi jegy-kazettának felel meg. A Tejút felől jövő nyíl, tűz vagy Istennek ereje, ami megteremtette az eget és a földet. Bolygója a Jupiter, bábuja a világos Huszár: **Jézus Krisztus**, aki **tegnap ma és mindörökké ugyanaz**. Zsidókhöz írt levél 13:8

A2 Rács: Határoeltság, tudás, a Szűz állatövi jegy-kazetta: a halálos elzártaságot legyőzve kell a megsemmisülés felett az életet hozó Jézusnak átjutnia halálugrással a B3-as képre.

A3 A sötétség születése: A hurkos forma a születést mutatja, a sötét virág pedig azt a pillanatot, amikor a sötétség, vagy föld királya erről a helyről támadja meg a mennyek országának kapuit. Bak állatövi jegy-kazetta.

A4 Oroszlán: a hatalom, a földi király helye. Az asszimmetrikus S kacskaringót mutató képeket Oroszlán állatövi jegyre utalónak határoztuk meg. A sötét Király lépési területe: A3-A4-A5-B3

A5 Vízöntő: a hatalmat viselő földi király tudatalattijának képe. Vízöntő jegy. Rokon képek: D2, D4

A6 Óemberünk: őszövetségi állapotot mutató kép. Ellentéte az Újember-kazetta (B7).

A7 Feltámadás: a kört - életünket, világunkat - egy X jellel túllépő kép. A mennyezet átlóján elindulva a tavasz-feltámadás-Kos képhez, ősjelhez jutunk (F2).

A8, B8, C8, D8, E8, F8, G8, F8 **Kivezető kazetták:** a mennyezet 8. sora, a kijárat felett van. A rajta lévő képsor a többi kép egyszerűsített formája. Azt sugallja, hogy amit bent megtanult az ember, azt vigye ki a templomból az életbe. Ilyen kimenő sort látunk **Far-cád**on (Székelyföld, Udvarhelyszék) is.

B1 Öregisten, Nagyisten: ősképek, a leggyakoribb kép. Közepén fénymag, nyolc irányba mutatnak a levelei. Itt a jelentése az a pillanat, amikor az **Öregisten lépett egyet felénk**. Bolygója a Nap, bábuja a világos Király. A B1-B2-B3 hármasság egyik képe.

B2 Ósrobbanás vagy teremtés: ősképek. A körön kívül káosz van van, belül pedig teremttség az Atyaisten által. Az Öregisten birodalmához – lépéseire tartozik (B2-B1-C1-D1). A világos Kapubástya akkor lép ide, amikor a világosság sáncában kapuként van jelen, és a sötét Király ostromolja, sikertelenül.

B3 Élet teremtése: ősképek. Felülről kibomló virágot látunk, magát az életet. Benne van Jézus keresztye és a feltámadás X jele egyszerre. **“Én vagyok az út, az igazság és az élet.”** János evangéliuma 14:6

B4 Világos dinnye: a bőség, a kiáradás, a tanítás kifejezője, a Vízöntő jele. Bolygója a Szaturnusz. A manicheista vallásban is megtalálható ünnepi jelkép.

B5 Pelikán: a földi **gondoskodó szeretet** jele. A Rák állatövi jegynek felel meg. A legszentebb földi asszony, Anna helye, aki szülte szűz Máriát, ő meg Jézust, mi Urunkat, a világ megváltóját. Van is ilyen együttállás: B5 Anna - C5 Mária - D5 egy igehely - E5 Jézus Krisztus

B6 Sötét dinnye: a sötétség most nem rosszat, hanem a földiséget jelöli, a földi - anyagi bőséget. A Vízöntőhöz tartozik, bolygója a Szaturnusz.

B7 Jézus által megváltott Újember-kazetta, amelynek ellentétpárja az Óember-kazetta (A6). Rokona a Fejedelem fája (F5), illetve az F sor fája. Az életfák több, akár mind a 12 állatövi-jegy tulajdonságot is jelölhetnek.

C1-C2-C3 Nap-Hold-Szél egy lécen, rá is van írva a jelentésük. Az arc azonos a Szűz (C6) arcával. A hajdon lány arcvonásai mint bekötött fejű asszonyé megjelennek az 5 évvel később készült gyűgyei templomban újra. Mindkét templom – talán még Mánd is ide sorolható – mennyezetének festője azonos lehetett.

C1-C2-C3-C4-C5 Nap: tűz - Hold: víz - Szél: levegő - Föld: föld - Világ: világosság/virág/fa /domb/élet. A Kárpát-medencétől Kelet-Kínáig ismert ötelemes rendszer képsora. A négyelemes rendszer, amelyet Ipolyi Arnold is bemutat, a Kárpát-medencétől nyugatra jól ismert. A két rendszer a magyarság kultúrterületén találkozhat. **Ipolyi Arnold: Magyar mytológia. Pest, 1854**

C4 Föld teremtése: ősképek. Nagyon sok helyen látható, sok maradt meg középkori templomok falfestéssein is.

C5 Világ teremtése: ősképek. Középen **S** betű, amelynek olvasata a latin SOL (Nap) lehet. A korabeli új világképet mutatja meg, a hasonló homoródoklándi képre rá is írták: SYSTEMA COPERNICANUM

C6 Szűz, angyal: állatövi jegy-kazetta. Rokona az A2 Rács-kazetta. Az arc azonos a C1, C2, C3 képekével. Rajta a sötét Futó merkúri bábu helye.

C7 Bak: állatövi jegy-kazetta. A jupiteri sötét Kapubástya helye. Minden hurkot mutató rajzolat ezt a jegyet jelöli.

D1 Szöveg: „*A te szemeid e házra nézzenek éjjel és nappal ez helyre mondom mely felől azt mondtad Ott léssen az én nevem és meghalgassad az imádságot mellyel imádkoznak a te szolgálád e helyen. És halgasd meg a te népednek könyörgését a kik imátkozándnak ez helyen te mondom halgasd meg a te lakóhelyedről a mennyekből.*”

D2 Kapubástya: Vízöntő jegy-kazetta, a szaturnuszi világos Kapubástya vagy Fehérvári kapubástya helye. A kapubástyák hatalmas kapuinak kettős szerepük van. Hol nyitva állnak, a futó-hírvívót, tálost átengedik, hol meg zártak és útját állják mindenkinek. A kapualj pedig a várakozás tere.

D3 **Szöveg:** „Választotta az Úr Siont, Szerette azt magának lako helyül mondván Ez lészen az én nyugodalmam, mind örökre itt lakozom mert ezt kívántam vala. 1761 die 8 juli”

D4 **Királykazetta:** ezen keresztelkedik a Feltámadás- és az Isten szeretete-tengely. A mezőben tíz tulipán van megfestve, de a legfelső duplázott, „hetem-hétem” alapon, ezért mégis 11, azaz a teljesség tulipán-sora látható. A középső tulipán fénymagos, ez Jézust jelöli, mint a Szent Korona pántjai találkozásánál lévő képen. Virágvasárnap világos a kazetta.

Halmi Margó nyomán

D5 **Szöveg:** „Az ég és az egeknek egei bé nem foghatnak tégedet mennyivel inkább ez ház, mellyet mi építettünk. De te tekints a te szolgálidnak imádságokra és könyörgésekre, óh Uram, meghalgtván a kiáltást és az imádságot, mellyel a te szolgálid imádkoznak te előtted. (változik a szöveg színe) 1761 Julii 7.”

D6 **Életátvivő:** a halálán átvezető erő ősképe, mert a Szűz-Halak tengelyen van, amely a halál tengelye. Ezen képen többször is átugrik a Huszár Jézus Krisztus. A sarokban lévő kicsi tulipánból kinyíló fénymag kivételével a képen minden halott. vagy a halál felé visz. Akár lehetne Nyilas-kazetta is, de annak túlságosan zárt. A fénymag azonban nem zárt, az segíti át a haláltengelyen a Huszár Jézus Krisztust több alkalommal is.

D7 **Angyali üdvözlés:** az élet meghatározottságába, zártságába berobban négy angyal, mint az angyali üdvözlés. Nyilas állatövi jegy.

E1 **Ikrek:** állatövi jegy-kazetta. A hírvívő, táltos, **Szentlélek** helye.

E2 Illés **palástjára** emlékeztet a subaszerű virág. A hagyomány szerint két dolog maradt ránk az éberagadatokkor: Illés palástja és a torinói halotti lepel. A magyar népi viseletben a suba őrzi ezt a formát.

E3 **Bika:** állatövi jegy-kazetta, a **Szürke marha** bábu helye.

E4 **Szöveg:** „Solt: LXXXIV. Vers: 2, 5, 11 / Melly igen szerelmetesek a te / hajlékaid óh Seregeknek U / ra Bódogok a kik lakoznak / a te házában és Szüntelen té- / ged dicsérnen Mert jobb egy / nap a te udvaridban mint ezer / egyebütt... (itt változik a festék színe, tehát később került oda a folytatás) 1761 di / 7 Julii”

E5 **Kibomlás:** őskép. Felülről mutatja a kibomló teljesség képét.

E6 **Bábel:** őskép. Az egyház, a közösség kifejezője. Ikrek formát mutatnak kétfelől a növények, de középen egy toronyvirág van, azaz Bábel tornya.

E7 **Törvény:** őskép. Terpentinpisztácia- és fügefafa látható a képen, és ez utóbbi a nagyobb. **Varga Anna és Bereczky Boróka szíves közlése.** Az ószövetségi időt és a törvényvallást jelzi, el is fog száradni Jézus jelenlétében az ő szavára.

F1 **Skorpió:** állatövi jegy-kazetta, átlós elrendezésű. A csodaszarvas szarva az éghez tartozik, a teste a földhöz. Ég és föld, itt és ott, lent és fent, té s tova...

F2 **Kos:** állatövi jegy-kazetta, a tavasz, feltámadás, újjászületés képe. A napsugár tavaszi napéjengyelőség idején ezt a kazettát világítja meg a holtágból tükröződve.

F3 **Az élet gyümölcsei fa:** őskép, a FA képcsálád tagja. A fán az élet gyümölcsei csüngenek, a halak is ezt jelentik a kenyérszaporítás két halaként, *élet* minőségben.

F4 **Életre vivő fa:** őskép, a FA képcsálád tagja. Ugyanolyan színű a termése, mint a Világos Dinnyéé (B4).

F5 **Fejedelem fája:** őskép, a FA képcsálád tagja. A földi hatalom megvalósulásának képe.

F6 **Halálra vivő fa:** őskép, a FA képcsálád tagja. A rothadó, fekete gyümölcsök a halál közeledtére utalnak.

F7 **Világfa:** őskép, a FA képcsálád tagja. Életfa, népmeséink Égigérő, Tetejetlen fája.

G1 **Isten szerelme:** őskép. Hat ágra bomló virága a földre vetített/vetülő teremtet, szerelmet jelöli.

G2 **Mérleg:** állatövi jegy-kazetta. A billegő bárka Noé bárkája, az élet megmentője. Három tornya az egyház oszlopai: a templom vagy a *hit* tornya, az iskola vagy a *tudomány* tornya, és a *jó cselekedetek* tornya.

Hítetek mellé ragasszatok tudományt, ... jó cselekedeteket... Péter levele II. 1:5

G3 **Isten szeretete:** azonos jelentésű a G1 kazettával, kétfelől közreveszik a Mérleget.

G4 **Forgó nap:** őskép. A szikrázó, forgó nap képét, a svasztikát minden kultúra ismeri.

G5 **Meghasonlott nép:** a kép nem átlós, mint a Nyilas (A1), és nem erős, hanem terpeszkedő. Az ellaposodó, szétterülő növény közepén dudva nő.

G6 **Halak:** állatövi jegy-kazetta, amely az áldozat időszakát jelzi egészen nagypéntek napjáig.

G7 **Padlásfeljáró:** valóságosan is erre használják sok templomban. A Simai sakkoló misztériumjátékban a mennyezet ajtaja, a **fellegajtó** nevet kapta. A legtöbb templomban szerepel ez az „üres”, hol barna, hol kék, hol festés nélküli kazetta, ugyanezzel a jelentéssel.

Gyügye (Tiszahát) 1767

A templomhajó mennyezetén (függőleges oszlopokban): A1 **Forgó nap**, Oroszlán jegy.

A2 és A3 **Feltámadás**, Kos jegy. A4 **Krisztus földi teste, egyház**, Ikek jegy. A5 és A6 **Élet és halál, ég és föld**, Skorpió jegy. A7 A két szélső deszkán nem látni, mi van, de így is **Feltámadás**, Kos jegy. A8 Isteni **teremtő erő**, Nyilas jegy.

B1, B2, B3 **Teremtés, szerelem**, Bika jegy. B4 **Pelikán** kígyóval C4 a párja, Rák jegy. B5 **Angyal**, Szűz jegy. B6 **Szirén**, Szűz jegy. B7 **Öregisten** B8 **Öregisten-Feltámadás** A feltámadás a Nap fiában, Jézus Krisztus-ban történik meg.

(folytatás a következő oldalon középtől)

Gyűgye szentélymennyezete (vízszintes képsorok)

A1 **Törvény** (ld. Csengersima F7) B1 **Tölgy** C1 **Szőlőfa**, bőség D1 **Fügefa** E1 **Almafa**, szerelemfa

A2 **Halak** jegy B2 **Öregisten** oldalnézetben. Középen hét emeletes templom, vagy Bábel tornya.

C2 *Ez Isten házában levő Menyezetett Tsináltatta a GYŰgyei. Reformáta. Szent. Eklésia a magok köl Tségekkel. Isten Ditsőségére 1767 12 oktobre*

Alatta a szőlő és a dinnye ünnepi jelképek.

D2 Kibomlás, **teljesség** Vízöntő jegy

E2 **Öregisten**

A3 **Szőlőfa** átlósan, Nyilas jegy. A bőség az Isten teremtő ereje által van ezen a földön. B3 - C3 - D3 - E3 Álló szőlőfák, melyek a földi bőséget mutatják. Ugyanolyan jelképek, mint a C2 szőlője.

A4 **Noé bárkája** Mérleg jegy, három toronnyal: iskola-tudomány, templom, jó cselekedet B4 **Szerelem**, teremtés, Bika jegy, amelyből egy hétszirmú feltámadás-virág nő ki; Kos jegy, két dicsőség virág is legyen; Ikrek jegy C4 **Pelikán**, hiányzanak a fiókák és a billegő mérleg fészek, Rák jegy D4 **Kígyós pelikán**, Rák jegy E4 **Krisztus teste**, Ikrek jegy

A5 **Életfa**, amely egyben a keleti gondolkodás ötödik eleme, Nyilas jegy B5 a **Föld**, melyre négy angyal száll éppen. Ez a forma angyali üzenet, üdvözlés, de egyben a negyedik elem C5 **Ég** vagy szél vagy Szentlélek, a harmadik elem D5 Nap vagy **Tűz**, második elem E5 Hold vagy **Víz**, az első elem Az arcok ugyanazt a személyt ábrázolják: bekötött fejű asszonyt. Ugyanezt az arcot Csengersimában még hajdonként láttuk öt évvel korábban.

Gyűgye templomhajó (folytatás az előző, 90. oldalról)

C1, C2, C3 mindhárom **Krisztus földi testét**, az egyházat adja, Ikrek jegy C4 **Pelikán** Rák jegy C5 **Sas**, kétnyakú madár, feltámadás, Kos jegy C6 Szirén, Szűz jegy C7 Csengersima A3 mintájára **születés**, Bak jegy (párja F8) C8 **Törvény**, őskép

D1 **Feltámadás**, amely a teljesség virágából indul ki. A virág közepén S=Sol, Nap, Kos jegy. D2 a C7-hez hasonló Bak jegy D3 és D8 az **Élet lángjai**, azonos jelentésűek: lehetnek az őszövetségi gyertyatartó hét ága, vagy újszövetségi értelmezésben Jézus hét sebe: végtagok, mellkas, korbácsnyomok, töviskorona. A teljességet nézve lehet az évkör is, oda-vissza számolva kijön a tizenkét hónap. D4 *“Mert választotta az Ur Sion/fzerette azt lako helyül/mondván: E lészen az/én nyugodalmam: Mind/örökké itt lakozom mert/ezt kívántam vala /Az ő ellenségén gyalá/zattal vézfzem környül/örajta pedig fenlik/aző ékessége./Solt CXXXII/vers 13 11 18.”* D5 **Teljesség**, egyben a szöveggel együtt a királykazetta D6 **Isteni teremtő erő**, Nyilas jegy D7 **Teremtés**, Bika jegy D8 (ld. D3)

E1 **Az élet fája**, Vízöntő jegy E2 Sötét földi bőséget jelentő **dinnyék**, Vízöntő jegy E3 Két dinnyefüzér, a kép szerkezete az egyház bőségességét jelenti, Vízöntő jegy E4 **Almafa** két dicsőség-ággal, Ikrek jegy E5 **Tölgyfa** dicsőség-ággal E6 **Fügefa** dicsőség ággal E7 Háromféle virág Ikrek jegy szerkezetben E8 Ikrek jegy

F1 Ikrek jegy F2 **Feltámadás**, Kos jegy F3 **Öregisten** F4 **Ég és föld**, Skorpió jegy F5 **Teljesség virága** két Jézus-tulipánnal, így az egyház képe is F6 **Bőségfa**, Ikrek jegy F7 Oroszlán jegy F8 Oroszlán jegy

G1 **Szőlőfa**, Ikrek jegy G2 **Ég és föld**, Skorpió jegy G3 **Kibomlás**, Vízöntő jegy G4 **Forgó nap** G5 Sárkányszerű állat, nem eléggé hurokba csavaródó farokkal, Bak jegy G6 **Öregisten** Krisztus tulipánnal G7 Padlásfeljáró, **Fellegajtó** G8 **Dinnyefa**, Vízöntő jegy

Énlaka (Székelyföld, Udvarhelyszék) 1668

A1 **Remény**, türelem, Halak jegy A2 **Feltámadás**, az angyalvirágok a sarkok felé mutatnak, Kos jegy
 A3 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek A4 **Születés-Teremtés**, Bak-Bika jegyek A5 **Feltámadás**, Kos jegy
 A6 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek A7 **Öregisten-Feltámadás**, Kos jegy A8 **Teremtés**, Bak jegy
 A9 töredékkazetta: **Teremtés**, Bak jegy “*Laus deo, quia...*” azaz *Dicsőség az Istennek, mert ...*
 A10 töredék, talán **Születés**, Bak jegy A11 padlásfeljáró, **Fellegajtó**

B1 **Születés-Teremtés**, Bak-Bika jegyek B2 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek B3 **Feltámadás**,
 (A2,C3), Kos jegy B4 **Remény**, áldozat, türelem, Halak jegy B5 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek
 B6 **Teremtés-Feltámadás** által új ég és föld B7 “*Per manus mentary/ Andrea Szasz de En/laka Mente Augusto*”
 vagyis Szász András készítette. Hat ég/föld virág, a feltámadt Jézus szíve B8 **Születés-Feltámadás-Pünkösöd**,
 Bak-Kos-Ikrek jegyek B9 **Teremtés**, Bika jegy B10 **Születés**, két-két virág: Keresztelő János és Jézus, **Teremtés**,
 Bak-Bika jegyek B11 **Teremtés**, Bika jegy

C1 **Születés-Teremtés**, Bak-Bika jegyek C2 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek C3 **Feltámadás**,
 Kos jegy C4 **Remény**, áldozat, türelem, Halak jegy C5 **Feltámadás**, Kos jegy C6 **Feltámadás**, Kos jegy
 C7 “*Patientia vici*” Türelem jutalma, Halak jegy C8 **Öregisten-Feltámadás**, Kos jegy C9 **Krisztus születése-
 Teremtés**, Bak-Bika jegyek C10 **Teremtés**, Bika jegy C11 **Nap fia születése, Teremtés**, Bak-Bika jegyek

D1 **Születés-Teremtés**, Bak-Bika jegyek D2 **Születés-Pünkösöd** Bak-Ikrek jegyek D3 **Születés-
 Feltámadás-Pünkösöd**, Bak-Kos-Ikrek jegyek D4 **Születés-Feltámadás-Pünkösöd-Új ég és föld**, Bak-Kos-
 Ikrek jegyek D5 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek D6 **Teremtés-Születés**, Bika-Bak jegyek
 D7 **Teremtés**, Bika-jegy D8 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek D9 **Paradicsom fája, Ádám és Éva**,
 Bika jegy D10 **Születés**, Bak jegy D11 **Teremtés**, Bika jegy

E1 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek E2 **Születés-Pünkösöd**, Bak-Ikrek jegyek E3 **Születés-
 Feltámadás-Pünkösöd**, Bak-Kos-Ikrek jegyek E4 **Pünkösöd**, Ikrek jegy E5 **Pünkösöd**, Ikrek jegy
 E6 “*D:O:M:S: /Hocce templum per man./ noxius inmanium Tartaror/um Anno 1661. in cineres re/ductum, ben-
 eficio etpio erga Deu/ zelo incolar. Jenlakens, et Marto/nosien. in honorem uni, veri Dei/ lacunare tectum arte
 pictoria in/fignit. A. 1668. Georgius Muznai, pastore existente Johanne Árkosi.*” Elnagyolt fordításban:
 A főlepet a tatárjárás miatt 1661-ben beomlott mennyezet helyett készítették 1668-ban az egyetlen igaz Isten
 tiszteletére. Muznai György lelkész és Árkosi János segédlelkész

E7 *Peccatum idolatrie/ condidit in terris hominem/ deus unic unum/ factus homomultos fe/cit in orbe
 deos/ Tempore edilium Mich. Bálintt, Petri Se/bestyén Geor. Miklós And.r Sigmond.* E8 **Teremtés**, Bika jegy
 E9 *Deut:VI. rovással: Egy az Isten/ Georgigus Musnai Dako.* E10 **Angyali üdvözlés és feltámadás**, Nyilas-
 Kos jegy “*Domus ... / mus orationis voca/bitur, vos autem feci/tus eam t?elnaccan la-/*”
 E11 **Teremtés-születés**, Bika-Bak jegyek

F1 **Születés**, Bak jegy F2 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek F3 **Születés-Pünkösöd**, Bak-Ikrek
 jegyek F4 **Pünkösöd**, Ikrek jegy F5 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegy F6 “*Scala Coeli/FIDES CARITAS SPES
 I Corint 13. / In Coelum gradiby Virtutum/ maxima Septem/ Quatuor ascendit spes bona/ quingz Fides./ Spes
 Lunam Solemas Fides/ contingit: Amoris / Scala vel ad Summum/ parcinet usqz polum.*” F7 **Teremtés-születés**,
 Bika-Bak jegyek F8 **Születés**, Bak jegy F9 **Születés**, Bak jegy F10 **Teremtés**, Bika jegy
 F11 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek

G1 **Teremtés**, Bika jegy G2 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek G3 **Születés-Feltámadás**, Bak-
 Kos jegyek G4 **Feltámadás-Pünkösöd**, Kos-Ikrek jegyek G5 **Teremtés-Születés**, Bika-Bak jegyek
 G6 “*AD LEGEM ET TESTIMONIA*” **Teremtés-Feltámadás**, Bika-Kos jegyek G7 **Születés-Feltámadás**, Bak-
 Kos jegyek G8 **Teremtés**, “*SOLI DEO GLORIA*” Bika jegy G9 **Születés**, Bak jegy G10 **Teremtés**, Bika jegy
 G11 **Születés**, Bak jegy

H1 **Öregisten** H2 **Teremtés-Feltámadás-Pünkösöd**, Bika-Kos-Ikrek jegyek H3 **Születés-
 Reménység**, Bak-Halak jegyek H4 **Születés**, a felső részen egy szívben két Öregisten-jel: Isten szerelméből
 született Jézus, Bak-Bika jegyek H5 **Teremtés-Feltámadás**, Bika-Kos jegyek H6 **Születés-Pünkösöd**, Bak -
 Ikrek jegyek H7 **Feltámadás**, Kos jegy H8 **Születés-Pünkösöd**, Bak-Ikrek jegyek H9 **Teremtés - Feltámadás**,
 Bika-Kos jegyek H10 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek H11 **Születés-Feltámadás**, Bak-Kos jegyek

A mennyezetén lévő rovásírásos nyomok bemutatásának és elemzésének nagy irodalma van.

Nyarászentmárton (Székelyföld, Marosszék, Nyárad mente) 1667

A1, B1, C1, D1, E1, F1, E1 **Öregisten** ősképek Az első sor egyforma kazettákból áll. A mintegy másfél évszázaddal korábbi (1526) **Ádámoson** is hét egyforma kazettasort láthatunk. Mindegyik kép közepe fényburok, amely huszonöt fénymagot tartalmaz. A középső rész a **Szentlélek**. Ebből a burokból nyolc lándzsa lövell ki a világ minden égtája felé, az **Öregisten** teremtő erejét igazolva. Háttérben a világegyetem csillagai. A nyolcágú, világos piros csillag **Jézus** születésének csillaga. A születést a négy sarokban lévő rácsos-mag, tudás, Szűz(Mária) – és a szimmetrikus kacsú kacsukarimó – Rák, földi gondoskodás jel segíti. A csillagból nő ki **Jézus szíve**, majd a szívekből kétszer is, Jézus feltámadásának tulipánjai. Az ismétlés a hangsúlyosságot növeli.

A2, B2, C2, D2, E2, F2, G2 **Angyali üdvözet** ősképek Középen fényburok, magokkal, **Szentlélek**. Ebből nő ki a nyolcágú **Jézus**-csillag, amelyik minden más csillagnál ragyogóbb. A csillagból négy jel indul a négy sarok felé: Jézus útja, tanítása, gyógyítása és személye az egész teremtett világra vonatkozik. A négy sarokban négy tulipán néz rá erre a világra, a négy angyal, akik az angyali üdvözetet hozzák felénk. Nyilas jegy

A3, B3, C3, D3, E3, F3 **Krisztus földi jelenléte** ősképek Megvannak az angyalok a sarkokban. A négy nagy szírom a forgó nap: Jézus a Nap fia. Középen fényburok. Két virág az ég és föld egységét mutatja, melyekből sok-sok mag indul kifelé, két virág pedig a feltámadást adja. Jézus élete és tanítása, földi jelenléte. Vízöntő jegy

A4 (ld. A3) B4 **Ég és föld** egysége Jézusban, Skorpió jegy C4 **Pünkösöd**, az egyház születése, Ikrek jegy D4 **Angyali üdvözet**-kazetta, minden eddigi elem szerepel, ráadásul a közepén lévő méhecske már a sumir idők óta a teremtő erő jele, sőt téli álmuk miatt feltámadás-jelkép is. A szívben lévő erőket is megszemélyesíti. Isten szeretetét, szerelmét fejezi ki, amely Jézusban testet öltve érkezett hozzánk. Nyilas jegy E4 **Gonosz hal**, legalábbis a feje ragadozó harcsa, (rejtély hogyan élhetett ekkora dög a Nyáradban) a piros szín az élet, a szürke a halál a testén, farkán, lábain(!). Két sarokból szürke, halált hozó angyalok segítik. Egy lándzsa, amely az élet oltalma, végül is eltalálja a testet, hogy a fehér tulipánok és egy magvas napraforgó is az életet, a tisztaságot növelessze. Halak jegy F4 *“Ut solet exuvias veteres deponere Serpens: Sic tupeccatis exue purus. Estate Pru/dentes, sicut 8.”* G4 **Ég és föld** (ld. A4)

A5 **Ég és föld**, Skorpió jegy B5 **Krisztus koronája**, azaz a Magyar Szent Korona képe C5 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy D5 *“Az halhatatlan láthatatlan királynak csak az egy / bölts Istennek dicsőséges és örökké áldandó nevé / nek tisztességére építetett az Ekklesia / költségével ... ? inr cap. ... 17. RO?O.”* Következő keretben: *“Quipasevera verit hic satu, erit. Aatt. X?VZZ”*. Szemben: *“Congregatione vestram non desecatis. Hebr. X.”* A középső keretben lévő szöveg nem olvasható. E5 **Feltámadás**, Kos jegy F5 **Teremtés** ősképek G5 **Krisztus földi hatalma**, csillaga

A6 **Teremtés**, Bika jegy B6 **Teljesség** ősképek C6 **Feltámadás**, Kos jegy D6 *“Illius in Laudem repartur tecta perennem / Qui Deus est solus Primaque Causa Boni. / A:D: 1667 / Kozma Mihály, Havadi András asztalosok/ Sipis János Dékány.”* Gálfalvi Kozma Mihály Szentgericét festette 1670-ben. A képen két Hold van: az égi királynő, szent Szűz Mária és a földi királynő, Mária anyja, szent Anna. A Hold a Naptól kapja a fényét, hogy azt közvetítse a Földre a sötétséget legyőző Jézusban. Bővebben erről: Göböl Gáspár: *Újj vélekedés az ó és újj testamentomi profétáknál gyakran elő forduló NAP, HOLD, és TSILLAGOK meg-setétetéséről. Pesten 1796* E6 **Teremtés** ősképek méhecskével F6 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy G6 **Pelikán**, Rák jegy

A7 **Pünkösöd**, Ikrek jegy B7 **Feltámadás**, Kos jegy C7 **Feltámadás**, Kos jegy D7 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy E7 **Kétnyakú madár**, ide-oda néz, tavasz-ősképek, feltámadás, Kos jegy F7 Azonos a 3. sorban lévő kazettákkal G7 **Krisztus égi-földi királyságának** képe. Lehet sziporkázó csillag, vagy ostor is. Megjegyezzük, hogy János evangéliuma szerint Jézus a jeruzsálemi templomból kötélből font ostorral űzte ki a kufárokat. Hasonló vagy egyező lehetett a korabeli szkíta, későbbi hun, avar, mostani magyar karikás ostorral, amely nem megsebzí az állatot, hanem terelni, irányítani lehet vele. Az ostor sumér, egyiptomi, szkíta méltóságjel is, ezért még sértőbb volt használata a helyi kufárokra nézve. Talán a Szent Koronán is a felső képen: ostor, egyiptomihoz hasonló méltóság jelvény van Jézus kezében. Nem azonos a római háromágú, ólmos korbáccsal, ami fenyítőeszköz, fegyver. Jézust ilyen ostorozták meg, 3x37 sebet ütve rajta. *Víz László: Torinói halotti lepel. Budapest, 1984 Pályi Gyula: A torinói lepel. Budapest, 2010*

A8 Nehezen értékelhető, talán a világ minden tájára eljutó tanítványok ősképe: **Tegyetek tanítványokká minden népeket**, Vízöntő jegy B8 A nyelven virágok miatt a pünkösdi **nyelveken szólás** történetének ősképe C8 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy D8 **Feltámadás**, Kos jegy E8 Azonos a 3. sorban lévő kazettákkal F8 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy G8 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy

A9 **Öregisten**, ősképek B9 Azonos a 3. sorban lévő kazettákkal C9 **Reménység**, türelem, áldozat, Halak jegy D9 **Teremtés, szerelem**, Bika jegy E9 **Kakas**, nagyon hasonlít Gonosz halra (E4) A kakas egyrészt Péter árulásának a jele, de egyben a hajnalra, Jézus visszajövetelére is figyelmeztet, Halak jegy F9 **Öregisten** ősképek G9 Egy régi kazettát vágtak ki, vagy azért, mert beázott a sarkon és elrohadt, vagy a padlásfeljáró, a fellegajtó-kazetta számára. Ebben a templomban a korhadás látszik valószínűbbnek.

Kézdimartonfalva

(Székelyföld, Háromszék) 1754

1407-ben Martonfalva néven említik először. A falunak már a XIII. században volt temploma.

Nyugati felének festett kazettás mennyezete 1754-ben készült.

1824-ben pedig a kazettás mennyezet keleti fele, amikor is a templom bővítése történt.

1834-ben a falut tűz pusztította.

1849. január 15-én itt mondták fel az Árapatakon megkötött fegyverszüneti szerződést az osztrákokkal.

1910-ben 506 magyar lakosa volt.

A trianoni békeszerződésig Háromszék vármegye Kézdi járásához tartozott.

A templomban a szószék-től jobbra a falba beépített fekete márványtáblán örökítették meg a falu első világháborús áldozatainak nevét.

1992-ben 644 lakosából 642 magyar és 2 román volt.

A1 szélháromszög
A2 **Születés**, benne egy **szív**: születés, szerelem, Bak-Bika jegyek

A4, A5 **Születés** hét bibével: **hét szentség**, Bak jegy

A6 **Születés** öt szírommal: **Jézus öt sebe**, Bak jegy

A8 **Születés** négy szál virággal: **Krisztus köztünk való szolgálata**, Bak jegy

A9 **Születés**: a magból kinövő szívben öt piros seb: a megszületett szenved miérettünk, Bak jegy

A10 **Születés** hat forgó szírommal: Isten fia, a Nap fia megszületett, isteni és emberi természetét három fehér égi és három piros földi szírom mutatja, Bak jegy

A12, A14, A15, A16, A17, A18 **Születés**: Jézus tulipánja, Bak jegy

A3, A11, A13 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy

A7 Három szál virág, középen tulipán: **Krisztus egyháza**, Ikrek jegy

B1, B2, B3, B5, B7, B8, B9, B13, B15 **Születés**, Bak jegy

B4, B6, B10, B12, B14 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy

B11 **Egyház** és születés, Ikrek-Bak jegy

B16 **Feltámadás**, Kos jegy

B17 **Feltámadás**, Kos jegy

B18 Krisztus születésének **csillaga** a kicsi születés hurkok miatt, Bak jegy

C1, C2, C3, C4, C5, C6, C7, C8, C9, C14 **Születés**, Bak jegy

C10 **Remény** ld. **Énlaka** (Udvarhelyszék)

C11, C13, C15 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy

C12 **Születés** és **feltámadás**: a négy virágszál egyszerre mutatja a születést és a feltámadást, Bak-Kos jegyek

C16 Nem jól látom.

C17, C18 **Egyház**, közösség, a hét szírom az évkör: hétboldogasszonyosság, Ikrek jegy

D oszlop, a középső, egyben a templom tengelye is. A templom eredeti középkori védőszentjének mennyei születésnapjára van tájolva. Az újabb részen lévő évszámot, 1824-et az egyház, közösség Ikrek jegyvirágkoszorú övezi. A régi rész középső oszlopában lévő középső kazetta **Angyali üdvözet**, tehát a középkori templom védőszentjének napja az angyali üdvözet, advent, Nyilas jegy időszakában kellett legyen.

D1 **Egyház, közösség** hétbibés, ágas koronával, Ikrek jegy

D2, D3, D4, D6, D7, D8, D9, D15 **Születés**, Bak jegy

D5 1824 évszámmal, egyik királykazettaként, a mennyezet újabb részének középső kazettája, Ikrek jegy

D10 D12, D14, **Angyali üdvözet** a mennyezet régebbi részének a királykazettája, Nyilas jegy

D11 **Feltámadás**-születés, testvére a C11, Kos-Bak jegyek

D13 Szöveges kazetta: *EZ MENYEZET TSINAL:/TATOTT A KÉZDI SZÉKI/MARTONFALVI REFOR:/MÁTA NEMES ECCLA/KÖLTSÉGÉN ISTEN DICSO:/SÉGIRE T: N PÁVAI VAINA/FERENCZ URAM MEGYE/BIRÓSÁGÁBAN ANNo/1754. DIERVS JUNII.*

D16 **Oroszlánok**, Ikrek szerkezetben, nem címmerről van szó, hanem az egyházzól és Krisztusról mint Juda oroszlánjáról. *Jelenések könyve 5:5* Oroszlán jegy

D17 Nem látom jól.

D18 Összetett óskép. Öt gömböcske: fej, fénymag, golyó, majd a középső fényből kinyúló feltámadásjel, amelyet erős támaszkodó törzs tart, vagyis életfa is egyben. A képen rajta van minden, amit csak Isten szeretete nekünk ajándékozott.

E1, E2 **Egyház**, közösség, Ikrek jegy

E3, E4, E5, E6, E7, E8, E9, E14 **Születés**, Bak jegy

E10 Nem látom jól.

E11, E15, E17 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy

E12 **Remény**, Halak jegy

E13 **Feltámadás**, Kos jegy

E18 **Életfa**, óskép

F1, F2, F4, F5, F6, F7, F8, F9, F11, F13, F15, F17 **Születés**, Bak jegy

F3, F10, F12, F14 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy

F16 **Öregisten**, óskép

F18 **Életfa**, óskép

G2, G3, G4, G5, G7, G8, G9, G10, G12, G14 **Születés**, Bak jegy

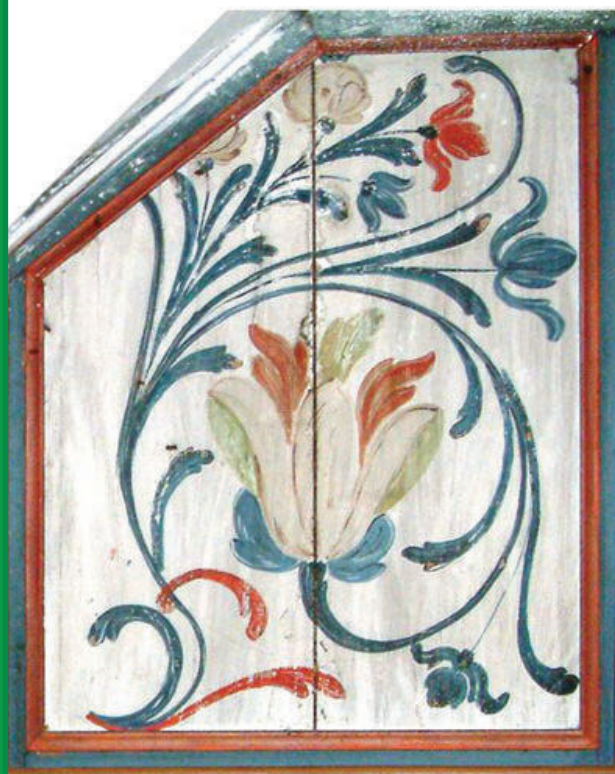
G6, G16 **Közösség**, egyház, Ikrek jegy

G11, G13 **Angyali üdvözet**, Nyilas jegy

G15 **Mag**, tudás, Szűz jegy

G17 Bika szívben az **öt szentséges seb**

G18 **Életfa**, óskép

Szacsva (Székelyföld, Háromszék) 1791

1. kép **Angyali üdvözlés**, advent, várakozás, érintés, vagy angyali üdvözlés ősképe, Nyilas jegy

Négy lángnyelv (Szentlélek, angyalok) érkezik erre a környezetre (a Földre, az egész teremtett világra) mintegy beleszólva a teremtett isteni és emberi törvények szerinti életbe. Ez az angyali üdvözlés egy adott időben volt a történelemben, de a Teremtő azóta is szüntelenül hatással van a teremtett világra.

2. kép **Születés**, ősképe, Bak jegy
Minden hurokszerkezet születés, megszabadulás. Az év vége felé a napok egyre rövidebbek, de Jézus születésének napján már újra a világosság kerekedik felül a sötétségen. A születés életünk legnagyobb küzdelme. Ki kell bújni a hurokból! A megszületett Jézus-virág/világ két kinyíló levélben végződik, ezért Feltámadás, Kos jel is.

3. kép **Kiáradás, ősképe**, Vízöntő jegy
Tegyetek tanítványokká minden népeket... Máté evangéliuma 28:19

4. kép Nagypéntek, **áldozat**, ősképe, Halak jegy
Jézus szenvedésének és kereszthalálának drámájában a kék virágok a feltámadás előképei. Bár minden elveszett, de várjunk, legyen türelmünk a lehetetlenig, a feltámadásig.

5. kép **Húsvét**, feltámadás, újrakezdés ősképe, Kos jegy
Az X alakú jel, azaz a körön, a környezetünkön, lehetőségeinken túlmutató erő Jézus feltámadásának képe. Minden újrakezdés a mindennapi életben és a természetben is ilyen hatalmas, mindent átható erő.

6. kép **Pünkösöd**, közösség ősképe, Ikrek jegy
Az egyház születésnapja

7. kép **Ige**, élet, fent én lent, égi és földi, élet és halál, kezdet ősképe, Skorpió jegy
Ez a hurok inkább a Skorpió visszacsapódó farka. Általában, ha átmegy a hurokon, akkor Skorpió jegy, ha nem megy át, akkor születés.

8. kép **Öregisten-Nagyisten**, ősképe, a mérlegelő, ítélő Öregisten miatt Mérleg jegy
Isten vala az Ige. János evangéliuma 1:1

9. kép **Világosság** ősképe, Oroszlán jegy
Ő benne vala az élet, és az élet vala az emberek világossága. János evangéliuma 1:4

10. kép **Teremtés** ősképe, Bika jegy
Isten szeretete, a teremtő szerelem

11. kép **Éden**, földi gondoskodás, ősképe, Rák jegy
A Kárpát-medencében a fiókait a saját vérével etető pelikán alakja a gondoskodó anya(szentegyházi) szeretetnek talán a legkedveltebb ábrázolása. A Mária ikonok glóriája és a gyermeket ölelő kar "S" vonala adja e képek szerkezeti alapját, a pelikán nyaka és szárnya ugyanezt a vonalat rajzolja.

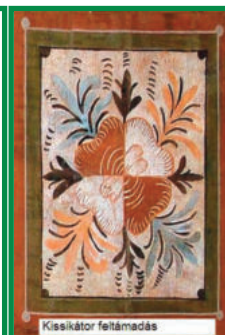
12. kép **Mag**, tudás, behatárolás, elmúlás, kiűzés, bűn ősképe, Szűz jegy
A képen látható mag él, de még el van zárva, tartalmazza az életet, de még nem nyílt ki a világra.

Kissikátor (Felföld)1764

1. kép
Feltámadás
A teljes világtörténet az élet teremtésétől a teljességig
Kos jegy

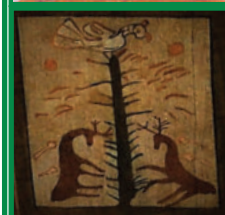

Kissikátor feltámadás

2. kép
Gondoskodás Minden gyümölcs piros, élet színű
Rák jegy

3. kép **Kiűzetés** Fa égi és földi gyümölcsökkel
Szűz jegy

4. kép **Ég és föld** Élet és halál, Jákób lajtorjája, fent és lent, té s tova
Skorpió jegy

5. kép
Királykazetta Pásztorbot, püspöki süveg, olajág, római katolikus pápai felségjelek
Ikrek jegy

6. kép
Királykazetta Római katolikus kereszt, világosság koszorúval
...adaték néki korona
Jelenések 6:2
Ikrek jegy

7. kép
Hét virág, hét szentség, hétboldogasszony, teljesség
Vízöntő jegy

Kissikátor (Felföld)1764

1. kép
Teremtés
a Nagy Isten,
Őregisten
szeretetéből
Bika jegy

2. kép
Áldozat Az
öt virág Jézus
szentséges
sebeinek jele.
Halak jegy

3. kép Ige,
élet, **kezdet**
Kezdetben
vala az Ige.
János 1:1
Skorpió jegy

4. kép **A tíz**
törvény
A tíz virág a
tíz parancsolat
segítő
életvirága, a
nagy parancsolat kép-
mása:

Szeresd
Uradat, Is-
tenedet... .
S z e r e s d
felebaráto-
dat, mint
magadat!

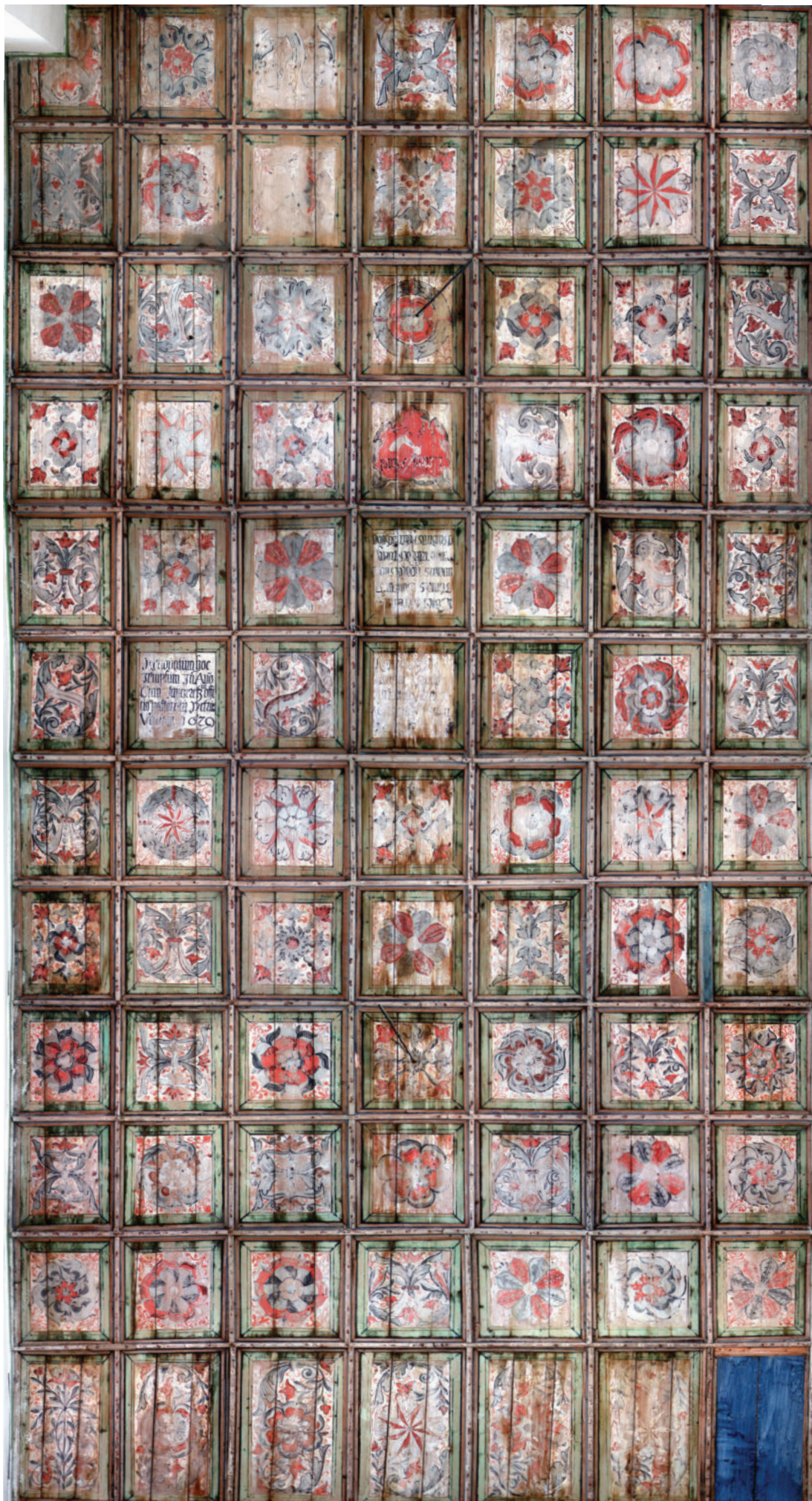
Márk ev. 12:31
Halak jegy

5. kép
Magyar
címer A
tetején sajátos a korona,
és megfordult a címer-
paizs.
Országalmá-
szerű a hár-
mashalom.
Ikrek jegy

6. kép
Születés,
áldás
Bak jegy

Születés

Farcád (Székelyföld, Udvarhelyszék) 1629

Az 1629-ben készült mennyezetet Orbán Balázs **“koczkás deszkafőlep”**-nek titulálja. Kelemen Lajos szerint a XVII. szd. első felében készült erdélyi mennyezetekre erős hatással volt az alvinci kastély és a gyulafehérvári fejedelmi palota. A fejedelmi udvart hétszer pusztították el, pedig a Zsigmond és Mátyás király által építtetett budai királyi vár volt a mintája, és olasz művészek, mesterek építették. Sok magyar és német képművész mestert is alkalmaztak. **Kelemen Lajos: Művészettörténeti tanulmányok. Bukarest, 1977** Nem ismerjük a farcádi mennyezet festőjét, csak az akkori lelkész nevét: **Petrus Vágassi**.

1. kép Forgó nap, **élet, ige**, őskép

Középen a piros gömbből indul ki az élet, minden. A minta sokszor ismétlődik.

2. kép **Teremtés**, őskép

A négy sarokból, négy szívből, Isten szeretetéből jövő teremtésnövény öleli a tizenkét, körbe futó tulipánt. Ez a koszorú világunknak és életünknek ősi jele.

3. kép **Jézus Krisztus csillaga** A középső gömb rácsos, a szűzi elzártaságot fejezi ki, de mivel piros, tehát az élet színét viseli, így szűztől születettet jelöl. A hatágú jel a Földre vonatkozik. Vagyis a Szűztől e földre született Jézus, aki a piros hármasszirmok tanulsága szerint feltámadt. Ez a jel már Egyiptomban is kikeletet, tavaszt, megújulást jelentett. **Borbola János: Kikelet. Budapest, 2005**

4. kép **Földi gondoskodás**, őskép, Rák jegy Pelikán jel, “S” alak. Mária öleli a kicsi Jézust, s nem csak őt, hanem mindannyiunkat. Főleg a magyarokat! Ahogy a nemzeti himnuszunk elterjedése előtti imádság, himnusz kéri: *“Boldogasszony anyánk, régi nagy patrónánk, nagy ínségben lévén így szólít meg hazánk: Magyarországról, édes hazánkról, ne feledkezzél meg, szegény magyarokról!”*

5. kép **Fellegajtó** Különleges kazetta. Valójában padlásfeljáró, gyakran megvannak a zsanérok és a lakatpánt is. Csengersimában nem csak állócsillag-csoportokat jelölnek a kazetták, hanem a sakkbábuk által megszemélyesített bolygókat is beleterveztek a mennyezetbe, így a legfontosabb lépéssor végén kinyílik az ég és a föld közötti átjáró, a padlásfeljáró vagyis fellegajtó. Ez a gyakran kékre, esetleg barnára festett “üres” tábla a legtöbb mennyezetben szerepel, még úgy is, hogy nem is valóságos padlásfeljáró, mint Farcádon is.

6. kép **Lajos Antal 1629** A donátor, építtető neve, címere

7. kép **Türelem** őskép, Halak jegy

8. kép **Krisztus keresztje** A legismertebb keresztény jelkép. Az elszíneződött szirmok azt mutatják, ahogyan Jézus keresztjének árnyéka, földisége, múlandósága rávetül az életünkre. Halak jegy

9. kép Jézus **feltámadása**, őskép

A piros kikelet-tulipánok meghaladják a mi földi lehetőségeinket, de Krisztus feltámadásának ereje ránk is hat, lehetőséget kapunk az új életre. X jel. Kos jegy

10. kép **Közösség, egyház, család**, őskép Krisztus teste a koronával. Ikek jegy

Rudabánya (Felföld) 1758

1. kép **Hold** A Nap (7. kép) párja. Gyakori a két égitest együttes ábrázolása, hiszen összetartoznak. A Hold körül a nyolc csillag az Öregisten nyolc sugarát idézi. A Holdnak nincsen saját fénye, csak a Nap világosságát veri vissza. A Hold szent Szűzmária arca, imádkozó arc: **Magasztalja az én lelkem az Urat!** Lukács evangéliuma 1:47. verstől Földi gondoskodás, Rák jegy

7. kép **Nap**, világosság Ezen a képen szerepel az Élet ősjel is: a középső piros gömb. Látni, ahogyan elindulnak a sugarak és egyszer csak megváltozik a színük. A világosság létrehozta a mi környezetünket. Skorpió, Oroszlán jegy

2. kép **Születés** Ezen a mennyezeten hetvenhét kazetta ilyen szerkezetű. Általában szív alakú virágból indul a hurkos növény egy/több szál virággal. A kazetták közt nincsen két egyforma. A középső születésvirág akár oldalnézeti, akár felülnézeti, de mindig a feltámadás jellegzetes páros ívét mutatja (Kos állatövi jegy, pl. a szomorúfűz hajlása, X-jel).

3. kép A földi gondoskodás, Szűz Mária jegye A pelikán a hiedelem szerint saját vérével táplálja önfeláldozóan kicsinyeit, itt egy kígyót is. *“A házikígyó a magyar néphitben fehér volt, minden háznak megvan a maga házikígyója,...oltalmazta a házat, előre jelzett minden veszedelmet.” Magyar néprajzi lexikon*

4., 9., 10. kép **Teremtés**, őskép Mindkét táblán jól látszik a szív alak, ami a szeretetnek, szerelemnek jelképe. A két visszahurkolás születést jelez, itt Jézus születését. **Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött fiát adta érte, hogy, aki hiszen, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.** János evangéliuma 3:16 Bak jegy

5. kép **Élet és halál**, té s tova, őskép, Skorpió jegy

6. kép **Kiűzetés**, bűn, őskép, a Halak-Szűz halál-tengely jegyei

8. kép **Kétnyakú madár**, Kos jegy A négy sarokból egy-egy hurkos növénynyaláb emlékeztet Jézus csodálatos, Szentlélektől való születésére. A kétfelé tekintő madár nyakának íve a feltámadás Kos-időszakára, a kosszarvak ívére utal, mint a két szablyáé is. A két fegyver szimmetriája talán a világi és az egyházi hatalom egyensúlyáról beszél. **Akinek erszénye van, elővegye, hasonlóképen a táskát; és akinek nincs, adja el felső ruháját, és vegyen szablyát. Mert ami felőlem elrendeltetett, az most beteljesedik. Erre így szóltak: Uram, íme, itt van két szablya. Ő pedig azt felelte: Elég.** Lukács evangéliuma 22:32-38 A korona Krisztus királyi méltóságára utal. **Fehér lovon ül, hűségesnek és igaznak hívják. Igazságosan ítél és harcol. Szeme olyan, mint a lobogó tűz, a fején ékes korona.** János apostol a jelenésekről írt könyve, 19:11

11. kép **Éden**, ősjel, Rák jegy A hurok egyben Jézus születésének előképe.

Gyulakuta (Székelyföld, Marosszék) 1625

Ez a mennyezetfestmény Bethlen Gábor, a legnagyobb erdélyi fejedelem korának három reánk maradt ily emlékéből éppen az ő gyulafehérvári fejedelmi palotája és alvinci kastélya rég elpusztult mintáit vagy legalábbis azok részét őrizte meg.

A donátor címerén nincsen név vagy névbetű. Tudjuk azonban, hogy a mennyezetfestmény készítésének 1625-tel jelölt évében Gyulakuta ura Szövérdi Gáspár János, Marosszéknek egy időben főkapitánya, királybírája, utóbb Bethlen Gáborné, majd a fejedelem udvarmestere és török portai követe volt. A gyulakúti templomban van egyszarvas címerével ellátott, feliratos síremléke is. A mennyezet Bethlen-címere mellett olvasható B S betűk az ő második feleségének, Bethlen Zsófiának névbetűi. Kétségtelen tehát, hogy itt Szövérdi Gáspár János és felesége címereivel van dolgunk, s amint azt a főhelyen erősen kihangsúlyozott címer jelzi: a mennyezetet Gáspár János készítette.

1. kép Nyilas (átlós irányú) tulipán ...

Kezdedben vala az ige, és az ige az Istennél vala, és az Isten vala maga az ige. János evangéliuma 1:1

A meghatározás illik a kezdetre. Az Isten ereje valahonnan a távolból, a beláthatatlanból, mint ige, erő, élet, szó érkezik ebbe a világba. Advent időszaka. Jézus fogantatását is így jelölik. A teremtő Isten szüntelenül a teremtett világgal van. Ebben az időben a királyok, fejedelmek Isten kegyelméből uralkodtak. Ez a jel egyben a földi uralkodáshoz való jogosultságot is jelképezi.

2, 3. kép Öregisten

Hat szirma van, ebben az esetben a földiséget, a földi hatalmat jelöli. Azok a mennyezetek, amelyek mintakészlete a gyulafehérvári fejedelmi palotából származik, inkább a földi hatalmat megtestesítő, illetve igazoló címereket mutatják be. Gogánváralja királybírója Bethlen István az 1500-as évek elején a későbbi főispán volt. Társadalmi rangja tükröződik az ottani mennyezetben. A kisebb rangban lévő donátorok, adományozóknál egy címer van, valamint néhány alaptípushoz tartozó kazettasor.

4. kép Öregisten

Az Öregisten által megteremtett világnak hat, élet-piros kikelet jele. A hat elem itt is a földre vonatkozik. Nagyon is hétköznapi földi erőről van szó. A virágot nem csészelevelek, hanem zöld gömböcskék veszik körül. A gömb mint a szőlő bogyója termés, gyümölcs. Nem lelki, vagy szellemi gyümölcs, hanem kézzel fogható, az életet segítő gyümölcs.

5. kép Jézus tanítása, piros gömbök

Szinte csak ennyi maradt a hajdan gyönyörű színekben pompázó kazettából. A XV. század még közel volt a középkorhoz, amit "sötétnek" neveznek. A gyulakutai mennyezet rendkívül élénk és szép színei is bizonyítják, hogy a török megszállás alatt is milyen színes világban éltek az emberek. Ezt a minden tekintetben gazdag világot az egyre távolabbra tűnő ősiségből örökölték. Vízöntő jegy

6. kép Türelem, áldozat

Gyakori minta. Énlakán rá is írták a meghatározását. Türelem. "((" azaz Halak jel. Az áldozat, szenvedés, halál az élet elmenté, de tartalmazza az újjászületésre váró türelmet is. Halak jegy

Kalotadámos (Kalotaszeg) 1774

A kalotaszegi mennyezetkazetták keretezése szövött textiliára emlékeztet. Jézus torinói halotti leple anyagának mintázatát és színét idézi fel. A leplet Edesszában és Konstantinápolyban úgy tették ki közszemlére, hogy csak a fej nyomata látszott, Jézus arca, az evangélium képmása. Így a kazetták az evangélium képmásai lettek. A templomokban tehát a táblaképek nem mindenféle stílusban készült díszek vagy asztrológiai jelek, hanem az evangélium képi megjelenítése. Még akkor is azok, ha Umling Lőrinc és társai nem voltak ennek tudatában.

Hans Belting: *Kép és kultusz*. Budapest, 2000

1. kép **Élet**, ige születése, az ég és a föld elválasztása Nyilas és Skorpió jegyek

2. kép **Óregisten, Nagy Isten**

Oroszlán és Mérleg-ítélet jegyek

3. Kép **Világosság** *Ő benne vala az élet, és az élet vala az emberek világossága; És a világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be azt.* János evangéliuma 1:4

4. kép **Teremtés**

...az égnek és a földnek eredete, amikor teremtettek. Teremtés könyvének 2. részéből

5. kép **Éden** *És ültete az Úr Isten egy kertet Édenben, napkelet felől, és abba helyezteté az embert, a kit formált vala. És nevele az Úr Isten a földből mindenféle fát, tekintetre kedvest és eledelre jót, az élet fáját is, a kertnek közepette, és a jó és gonosz tudásának fáját. És vevé az Úr Isten az embert, és helyezteté őt az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt.* Teremtés könyvének 2. rész

6. kép **A kígyó pedig ravaszabb vala minden mezei vadnál, melyet az Úr Isten teremtett vala, és monda az asszonynak: Csakugyan azt mondta az Isten, hogy a kertnek egy fájáról se egyetek? És monda az asszony a kígyónak: A kert fáinak gyümölcséből ehetünk; De annak a fának gyümölcséből, mely a kertnek közepette van, azt mondá Isten: abból ne egyetek, azt meg se illessétek, hogy meg ne haljatok. És monda a kígyó az asszonynak: Bizony nem haltok meg;** Teremtés könyvének 2. rész

7. kép **Angyali üdvözet**

Naptámadat a magasságból Nyilas jegy

8. kép **Születés**

Jézus Krisztus csodálatos születése Bak jegy

9. kép **Dinnyék** telis tele étellel, Jézus életének és tanításának jelei *Ez az én testem...* Lukács 22:19
Vízöntő jegy

10. kép **Áldozat, türelem, nagypéntek**, Jézus keresztféjének árnyéka rávetül az életünkre
Halak jegy

11. kép **Feltámadás, húsvét, újrakezdés**

Kos jegy

12. kép **Pünkösöd, egyház, nemzet, család**

Az egyház három oszlopa a templom, az iskola és a jó cselekedet. *...a ti hitetek mellé ragasszatok jó cselekedetet, a jó cselekedet mellé tudományt*
... Péter apostol II. levele 1: 5

Kőrös (Baranya) 1790

“Koczkás” vagy sakktáblás mennyezet. A táblák átlósan rendezve egyforma színűek, vagy akár szerkezetűek. Minden ősképpel megtalálható, sőt ősképpel-sorozatok is életfaként jelen vannak.

A táblaképeken a középpont felé mutató virágok: az élet, Ige jelölése . Ez az **angyali üdvözet** őskép.

Drávaiványi

(Baranya) 1792

Sakktáblás vagy "kockás" mennyezet ez is. A királykazetta a Teremtő Isten, azaz a Nap. A szöveg azonban nagyon is földi. Tartalmazza a mennyezésre engedélyt adó földi hatalmasság nevét és azt a tényt, hogy már nem volt donátoruk, földesúr, akinek kötelessége lett volna a templomot építtetni, hanem a közösség saját költségén állíttatta, építette.

AZ ÚR-NAK TEM /PLOMA ÉPÜLT A F: II. dik / JOSEF TSÁSÁR ÉS KIRÁLY KEGYES ENGEDELMÉBÜL, FÖL / DES URASÁG-NAK TEKINTETES NS^{gos} / PETROVZKI SIG-MOND ÉS JÁNOS URA / KNAK JÓ AKARATJOKBOL AZ IVÁ-/ NYI SZ. EKLÉSIÁNAK TULAJDON MA / GA KÖLTSÉGÉVEL ÉS MUNKÁJÁ / VAL TISZTELETES T.BIRO JÁ / NOS-NAK PREDIKÁTORSÁGÁBA / 1792. dik ESZ

A "sakktábla" forma nem csak az egész mennyezetre jellemző, de sok kazetta magjában megjelenik a sakktábla minta. Ez a jel a rács, vagy Szűz ősjel. Részben az élet el-
lentétének, részben pedig a szűztől születésnek a jele. A lehetetlen el-
lenére a Teremtő Isten megteremti az életet, a világot, a földet, az embert és a már elvetemült, nem az isteni törvények szerint élő emberiség számára elküldi Jézust, akinek nyomán eljuthatunk az üdvösségre, az élet ünnepére.

Szentsimon

(Felföld) 1650

Ez a számos római katolikus mennyezetkazettás templom egyike.

A kutatás korábban több területi, táji csoportot vélt elkülöníteni a festett famennyezetek, templomberendezések emlékanyagában. Az újabb elemzések azonban ezeket a véleményeket egyáltalában nem igazolják. Az egykori Magyarország római katolikus, református, unitárius és evangélikus festett famennyezettel, festett berendezéssel díszített templomai az egész magyar nyelvterületen rendkívül egységes emlékanyagot alkotnak. Magyar Néprajzi Lexikon: - festett famennyezet szócikke.

Találni ilyen vélekedést is: *A templomok falát lemeszelték, egyszerűsödött a templomok belső bútorzata is. Az ünnep azonban mindig megkövetelte azt, hogy különös gondossággal alakítsa ki a közösség akár az egyszerű helyszíneket is. Ezért a reformáció korában fölvirágzott reneszánsz művészet fokozatosan helyet kapott a díszében leegyszerűsödött református templomokban. Bérczi Szaniszló, Bérczi Zsófia, Bérczi Katalin: Kazettás mennyezetek. Budapest, 1995*

Zillisben (Svájc) a reformáció után készült a teljes fakazettás mennyezet. A Kárpát-medencében a középkori templomokban egyetlen tenyérnyi helyet sem hagytak fehérén. Mindenütt képek, jelek. Bár sok román kori és gótikus mennyezet elpusztult, a helyükre valóban egyszerűbb volt deszkafölepet építeni, még Svájcban is. Ráadásul a 18. század nagy részében még engedélyt sem adtak magyar protestáns templomok újjáépítésére, csak "lécezésre".

Sóly (Veszprém vm.) templomában a mennyezetkazetták mellett az egész templomot virágdíszes freskók borítják. Hasonlók **Csaroda**, **Papi**, **Sárszentmihály**, **Siménfalva** falra festett tulipánjai. Az élet, ige jelölése

Csetfalva
(Tiszahát)

1735-ben készült a templomhajó “koczkás” mennyezete, 1773-ban a szentélyé.

Gogánváralja (Erdély, Küküllő mente) 1502 - 1510

Bethlen Miklós királybíró 1503 és 1520 között volt Gogánváralján hivatalban a közeli királysági várban.

Mátyás király alatt részt vett annak hadjárataiban Alsó-Ausztriában. Retz vár és város parancsnoka volt. Mátyás halála után előbb Corvin János mellett foglalt állást, de midőn ennek megválasztása nem sikerült, kétféle pártváltoztatáson keresztül esve, 1491 végétől II. Ulászló híve lett; visszatért Erdélybe ... A mennyezetet Budáról, vagy Olaszországból (kerek paizscímerek) származó mesterek festették, vagy az sem lehetetlen, hogy helyi mesterek – szász, vagy magyar –, de a budai királyi palota mintái alapján. Kelemen Lajos: A gogánváraljai mennyezetfestmény készítője és kora. Erdélyi Irodalmi Szemle. Kolozsvár, 1928

A mennyezetten fel lehet fedezni állatövi jegy kazettákat, de nagyobb rendszert nem tudunk azonosítani. A négy evangélista, mint angyali üdvözlés szerkezet, a Nyilas állatövi jegyhez tartozik.

1. kép Angyali üdvözlés

2. kép **Jézus a keresztet cipeli** A kereszt "T" formájú, ami megfelel a valóságnak, nagyon ritka ábrázolás. A nyitott kéz követésre hív.

3. kép **Angyal** kettős kereszttel Gábriel arkangyal, itt inkább a magyarok angyala. A kereszt lekopott.

4. kép **Kígyós címer** Bethlen Miklós címere

5. kép **Szent György** legyőzi a sárkányt

6. kép **Sámson és az oroszlán**

És lement Sámson az ő atyjával és anyjával Timnátba, és mikor Timnátnak szőlőhegyéhez értek, íme egy oroszlánkölyök jött ordítva elébe. És felindítá őt az Úrnak lelke, és úgy kettészakasztá azt, mint a hogyan kettészakasztatik a gödölye; pedig semmi sem volt kezében. Bírák könyve 14:5-6

7. kép **Püspök**

Lehet, hogy szent Miklós, a donátor Bethlen Miklós jóvoltából. Kezében hosszú gömbös pásztorbot, a másik kezében a könyv és három áldozó ostya. Az oltár piros-fehér sávós.

8. kép Mátyás király **országcímere**

9. kép **Dávid és Góliát**

A magyar hagyományban Góliát az áldozat.

Becsei Miklós: Magyar Golgota

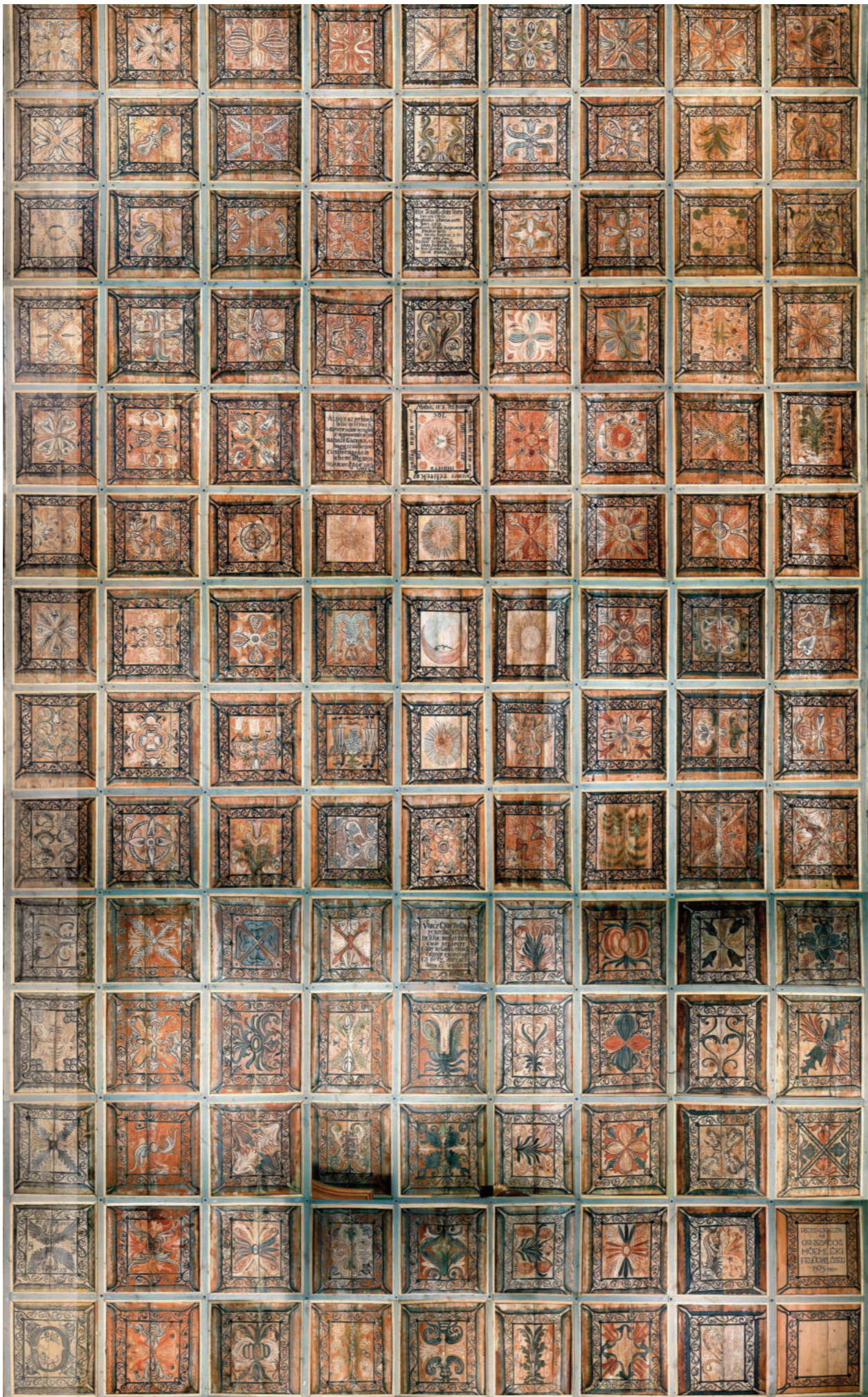
10. kép **Nimród**

Először Kelemen Lajos vadembernek határozta meg az alakot. Később mint a **nagy vadász az Úr előtt**: Nimród lett. Nehezen illeszthető volt Nimród a teológiai irodalomba, így végül szent Egyeddé vált. Mivel azonban a régi magyar keresztény egyház gondolata Mátyás idejében még meglehetősen erősen élt, ennek nyomán inkább Nimród ábrázolást láthatunk.

11. kép **János: sas** Skorpió jegy

12. kép **Áldozat, türelem** Halak jegy

Csenger (Tiszahát) 1725

1. kép **Világosság** őskép A négy sarokból egy-egy angyaltulipán jelzi, hogy Isten a világosság által teremtette a földet. Ez a világosság jelenik meg Jézus keresztyén is.

2. kép **Élet, ige** őskép Minden jel befelé mutat, egyetlen pontra: az Ige, élet teremtésére.

3. kép **Angyali üdvözlet** őskép Középen rácsos magra mutat négy tulipán. A szűztől születendő előképe.

4. kép **Isten szeretete, szerelme**
A szívek a középpontban lévő teremtés spirálra mutatnak. Isten szeretete teremti meg a földet.

5. kép **Isten szeretete** A középső pontban lévő életre minden időben rásugározza Isten a szeretetét. A hét szirmú tulipánok az év legfontosabb időpontjaira utalnak. A magyar hagyomány a Héttoldogasszonyságban őrizte meg ezeket. Vízöntő jel

6. kép **Feltámadás** Ugyanezek az istenszívek megteremtik az életet, világot, földet, a teremtményből pedig kereszt alakban kirobban négy feltámadás tulipán. A világba Isten eleve beleteremtette az újrakezdés, a feltámadás erejét. Jézus az utolsó ítélet után sem fogy elhagyni bennünket.

7. kép **Feltámadás** Kereszt alakban négy tulipán kos-feltámadás ívű szirmokkal. X alakban négy kinyíló magokkal telt virág látszik. Ha kinyílnak, mindent elboríthatnak.

8. kép **Feltámadás** Négy fehér feltámadás tulipán van a kereszt helyén, négy hatalmas mag.

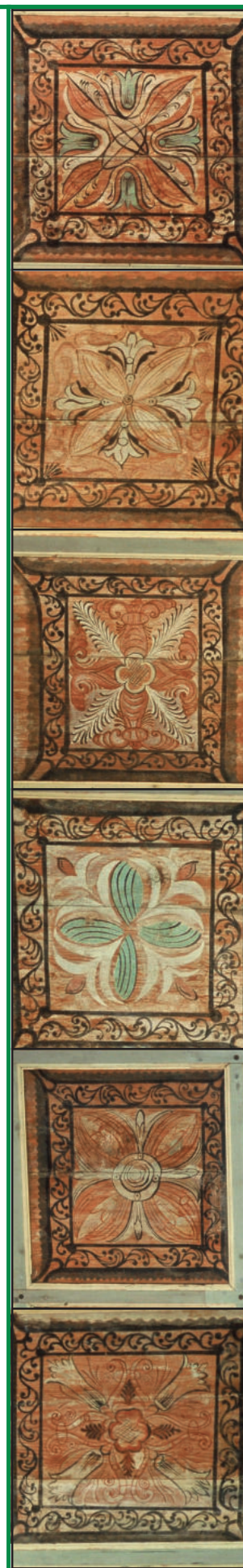
9. kép **Feltámadás** A négy kereszt tulipán lán-gol. A szentlélekre utal. X alakban hófehér, máshol fekete törvényfák. **Új parancsolatot adok néktek, hogy egymást szeressétek; a mint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást** János 13:34

10. kép **Feltámadás** Zöld keresztben álló magok, melyekre az X alakban kinyíló feltámadás tulipánok támaszkodnak.

11. kép **Feltámadás** A teremtett világ négy erős, feltörhetetlen csonthéjas magként. A magok a világ közepére, az isteni teremtésre és feltámadásra támaszkodnak. Reméljük, az embernek mégsem sikerül az életet, a teremtett világ közepét feltörnő!

12. kép **Feltámadás** A Szűztől született Jézus Krisztus feltámadott. A virág négy szirmának találkozásánál lévő kos ívekből kirobbanó négy hófehér virág a feltámadás, az új teremtés jele. A fehér szirmok az örök életet, a teljességet, üdvösséget jelentik. Ennek ellentétét is bemutatják a rácsok. A lehetetlenség ellenére Krisztus feltámadott, a Teremtő Isten erőt adott a szüntelen újrakezdéshez.

A csengeri református templomot a világhálón keresztül panoráma képeken is megtekinthetjük: <http://csenger.pazirik.hu/hu/templom-bemutatasa>

Mészkö, Kercsed és Kövend (Aranyosszék)

Erdélyben kevésbé ismert és látogatott Aranyosszék délnyugati szöge. A tordai hasadék és a tordai sóbánya ismert helyek, de kevesen tudják, hogy a XVIII. sz. végén készült mennyezetkazetták találhatók **Mészkö** templomában (7-8. kép), mely a 1200-as évek derekán épült, 1595-ben teljesen átépítették, majd 1783-ban és 1932-ben nagyobb renováláson esett át. Négy eredeti kazettája a XVIII. sz.-ból, a többi 1932-évből való.

Bálint Róbert lelkész szíves közlése alapján

Kercsed és **Kövend** templomaiban teljes mennyezetkazettás fölep található. Orbán Balázs egyiket sem említi, csak Kercsed templomáról ír számunkra fontos adatokat:

1. kép **Kercsed** "körimola", vagy "óvál" templom alaprajza

A templom Orbán Balázs szerint: "Éppen ez egyházban van a megsemmisült **Felegyház** építészetileg örökítve; mert a jelen egyház helyén egy nagyon régi templom feküdt, melyet a labanczok a faluval együtt 1703-ban feldúltak; midőn a vész elvonultával az elmenekült lakosok visszatértek, falujokat annyira szétrombolva találták, hogy lakházaiknak még csak fekhelyét is alig tudták fölfedezni. Hosszú idő kivántatott ahhoz, míg a mindenéből kifosztott nép veszteségeit kiépülhet; feldúlt templomukat is csak alkalmi fedéllel látták el, s az alatt imádkoztak 1783-ig, midőn azt alaposan kiigazították s nagyrészen újra építék, az előbbi alakjának megtartásával; ez pedig a nálunk oly ritkán előforduló körimodú egyházak közé tartozik, ily alakot pedig a **felegyházi** körimola utánzásával nyert s így mintegy annak emlékére épült." Orbán Balázs: A Székelyföld leírása. XI. Aranyosszék délnyugati szöge

2. kép A templom építése a kercsedi jegyzőkönyv szerint: 1703. ban volt az egyháznak egy 9 öl hosszúságú és 3 öl szélességű temploma, mely azon év végén nem tudni mi okból meggyullván elégett, - 1714 ben megújított; 1726 ban ezen keskeny templom Bitai Mihály papságában elsíratván, helyébe 1783 ban óvál alakra a mostani 9 öl hosszú a közepén 6 öl széles templom építetett. Muzsnai Pál: A kercsedi református egyház története. 1858 után.

A jelenlegi lelkész, Oláh Mátyás tiszteletes úr, aki alkalmanként csellón játszik a templomban, írja: "A templom akusztikáját azért találtam érdekesnek, mert a szószékről, de sokkal inkább az úrasztalától visszahallom a hangomat. Olyan, mintha betöltené a templomot. Zenélni is nagyon kényelmes benne, mert szép kerekké formálja a hangszer hangját a visszhang."

3. kép **Kercsed** Az **ige**, élet teremtése, élet és halál Skorpió jegy

4. kép **Dinnye** Gyügyén az úrvacsorai kenyér megfelelője. Kiáradás Vízöntő jegy

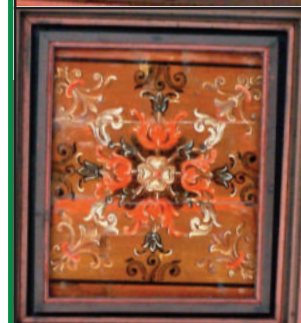
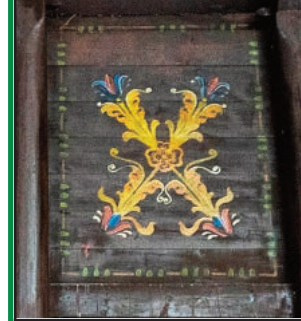
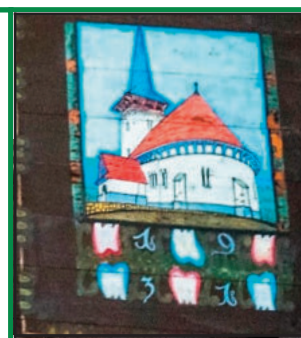
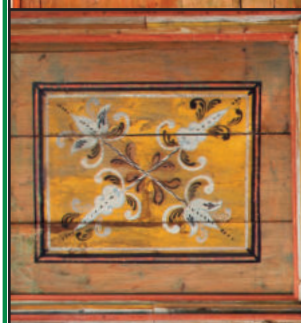
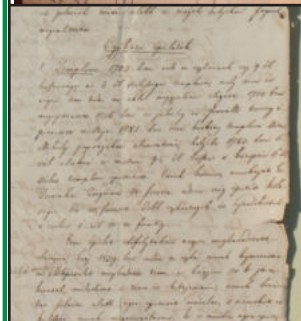
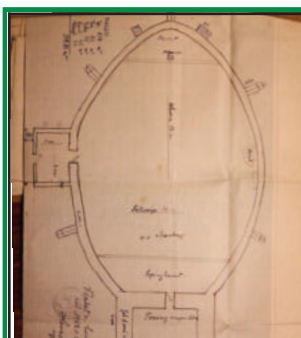
5. kép **Földi gondoskodás**, Mária gyermekével, "S", pelikán, Rák jegy

6. kép **Feltámadás** Kos jegy

7. kép **Mészkö**

8. kép **Mészkö**

9 - 12. kép **Kövend** „AZ 1721 / ÉS 1796 ÉVEK-BEN / FESTETT MENNYEZET TÁBLÁ / INAK FESTÉSÉT JAVITOTTA/NAGYOBB RÉSZÉT A RÉGI MINTÁKSZERINT ÚJBÓL FESTETTE MUZS-/NAI ÜRMÖSSY JENŐ NAGYBIR-/TOKOS NEJE JÁSZENOVÓI BEN / CZUR ELZA. 1913IK / ÉVBEN.”

Kézdimartonfalva (Székelyföld, Háromszék) 1824 Ekkor már egyre kevesebb helyen készítettek kazettás mennyezetet. Az összes kazetta hurkos, születés kép. A növényeken belül lévő virágok azonban nagyon változatosak. Nyomon lehet követni Jézus történetét: a szűztől Jézus megszületett, gyógyított, tanított, meghalt, majd feltámadott, mint Krisztus király. Koronája 3 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9 ággal is megjelenik. A3, F3 táblák ősképek: a teremtés négy virága az Istentől származó teremtést mutatja. Egyben az angyali üdvözet is. A B6 kazetta az F3 párja. De minden szírom, virág kifelé mutat X alakban, így feltámadást jelöl. A D4, illetve az E2, D5 (királykazetta), G6, A7 kazettákon két-két egymást karoló növény látszik sok-sok virággal, gyönyörű színekben. Közösség, család, egyház jelentésű Ikrék jegy.

Kézdimartonfalva (Székelyföld, Háromszék) 1754 Királykazettáján: *EZ MENYEZET TSINAL- / TATOT A KÉZDI SZÉKI / MARTONFALVI REFOR- / MATA NEMES ECCLA / KÖLTSÉGIN ISTEN DICSŐ / SE- GIRE T: N PÁVAI VAINa / FERENCZ URAM MEGYE / BIRÓSÁGÁBAN JN ANNO / 1754. DIE.. JUNII.*

E9 Nagyon szép Éden fája ősjel, telis tele gyümölcsökkel. A mellette lévő F9 kazetta fája ugyanolyan, de már kétféle gyümölcsöt látunk. Az egyik az életre vivő utat, a másik a halálra vivőt jelzi. Az "S" alakú kígyó a bűn, a pusztulás, a halál megtestesítője. A fa másik oldalán viszont van egy hurkos kígyó is, amely Jézus Krisztus születésének az előképe. Ráadásul ezen a jobbik oldalon vannak a piros, vagy étellel teli gyümölcsök is. Az ábrakincs összegzi a székelyföldi korábbi mennyezetkazettás templomok jelkészletét.

*Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok,
A szegénylegénynek utat mutassatok!
Mutassatok utat a szegénylegénynek,
Nem találja házát a szeretőjének.*

*Édesanyám voltál, miért nem tanítottál,
Gyenge vessző voltam, miért nem hajlítottál?
Hajlítottál volna, meghajoltam volna,
Erre az életre nem jutottam volna.*
(magyar népdal)

Bereczky Zoltán: Simai sakkoló

I. rész Angyalok Simában

Olyan nagy csend volt a faluban, hogy hallani lehetett a mindent beborító jégkristályok csillogását. Lassan a szürkületből sötét lett, és többé semmit sem lehetett látni a kicsi templom hófehér falából és körülötte a nádtetős házakból. Mindent elnyelt a sötétség. Már majdhogynem megszólaltak az angyalok, hogy énekükkel biztassák és bátorítsák a szegény embereket, amikor egyszer csak kiáltás verte fel a csendet:

– Tiiiszteletes úúr! – kiabálta valaki torkaszakadtából. – Tiiisztelete-sss úúr! – és egy alak rohant bukdácsolva a házak előtt, kezében fáklyával. Ahogy rohant, felbukott, s kiáltotta:

– Tiszteletes úúr! – majd felpattant és újra nekiiramodott a jeges úton egészen a parókiáig. Benyúlt a kapun, kinyitotta, és egyben megküzdött a kutyával, majd szinte betaszította az ajtót, de ekkor már Váczi Mihály tiszteletes úúr ott állt az ajtó előtt a tornácon, a markában a még meleg cseresznyefapipával:

– Csak nem az ördög kínozza, hogy ily hangosan rikoltozik, amikor már mindenki nyugovóra tért?

– Nem, nem, más baj történt.

– Mondja, mondja, hallgatom, harangozó uram.

– Nagytiszteletű uram, baj történt az úton, nagy baj! – állt meg lihegve a harangozó és belefogódzkodott a tornác korlátjába.

– Az úton? – gondolkodott el a lelkész. – Mi baj lenne az úton? Ilyenkor nem jön a víz. Más még mi lehet?

– A víz nem is, de a jég igen. Németi felől, a városból jött erre az úton egy négyökrös szekér, sőt, meg ki tudja, mit szállított, s tán egy farkas üvöltése miatt az ökrök megfordultak, megcsúsztak, a szekér meg lecsúszott az útról, bele a folyóba!

– S lett-e valami bajuk az ökröknek, a kocsinak, a kocsinak s a kereskedőnek? – kérdezte a lelkész.

– Nem, nem, de a szekéren volt egy diák is, aki mélyen aludt a szörmek közt, kiesett a szekérből, csúnyán összetörte magát.

A falu papja kivette a szájából a pipát, hogy összegezze a történeteket, de a nagy zajra közben

kilépett a tornácra a nagytiszteletű asszony is, aki azonnal átvette a szót.

– Mit állnak itt és disputálnak? Harangozó uram, tüstént menjen és keltse fel a fogadóst a sok léha szolgájával együtt, hogy segíteni tudjon a diákon meg a többiekén! Húzzák ki az ökröket a vízből, a sebesültet meg azonnal szállítsa ide, akár a hátán is!

– Igenis, nagytiszteletű asszonyom! – s már el is rohant a harangozó.

– Amikor baj van, nem lehet várni! – mondta az asszony.

– Úgy bizony, ha baj van, azonnal intézkedni kell! – erősítette meg végre szóhoz jutva a lelkész.

Égész életében szeretett intézkedni. Minden vágya az volt, hogy egyszer valami jelentős, nagy intézkedést kelljen hoznia, hiszen egy pap arra való, hogy megmondja az embereknek, a szegényeknek és a gazdagoknak, hogy mit is kell csinálni. Sőt, még talán a hatalmasok is néha megkérdezik a tudós lelkészeket, hogy mi is az élet, mi a tennivaló a világgal, Istennel és emberrel kapcsolatban... De ezt a sok szép gondolatot hamar befagyasztotta a hideg, ködös, sötét éjszaka, erről meg mindjárt a meleg ágy jutott az eszébe.

– Hova fogja fektetni a diákat? Mert ugye, az én ágyamba... A hivatalban nincs ágy...

– Oda nem fektethetjük, de a tisztaszobába igen. Egy tiszta szobába igazán befektethetünk egy diákat.

– De hisz ott a püspök szokott aludni!

– Mondja, kegyelmed, mikor járt itt utoljára püspök?

– 1716-ban állítólag, amikor Debrecen felé mentében majdnem megállott. Pontosan 55 évvel ezelőtt, január havában.

– S mondja, kegyelmed – sziszegte az asszony – Nagytiszteletűséged szerint mikor fog errefelé püspök vizitálni?

– Hááát, mindent én sem tudhatok, de egyszer majd csak jön – felelte a lelkész reménykedve, s szinte hallotta a fogadó bandérium lovainak dobogását, a püspök úr érces hangját és a szélben lobogó, csapkodó zászlók zaját. Behunyta a szemét és szinte látta

már maga előtt a nagy vendégsereget, érezte egész testében az ökörsütés illatát, s a lacikonyha ízes füstjét. Szájával már formálta is a nagy-nagy prédikációt, amit akkor fog majd mondani a templomban a püspök előtt: „Főtiszteletű és Nagyméltóságú Püspök Úr! Fogadja végtelen hálánkat abból az alkalomból, hogy nagyméltóságú Püspök úr nagyiszteletű személye generális vizitálni méltóztatott szerény szent ecclesiánkat..., s egyben a 127. zsoltár szavaival köszöntöm: “Ha az Úr nem építi a házat, hiába dolgoznak azon annak építői...” - eddig jutott a nagy gondolatban, de a felesége hangja hamar visszavezette a szítáló jégkristályos valóságba.

– Addig is, amíg egy püspök erre nem vetődik, a diák a tisztaszobában fog aludni – mondta az asszony, és szavai mintha Mózes kőtábláira lettek volna írva. A lelkész nem felelt semmit, de nem is felelhetett volna, hiszen az asszonyi lárma csak nem fejeződött be:

– De már itt is vannak, jaj, nincs készen semmi sem. Hol az a lány? – kiabált a nagyiszteletű asszony, szólítva a harangozó lányát, Rékát, miközben a háznép már javában dolgozott: világot gyújtott, párnát, dunyhát csapkodott, vizet melegített.

Két szoknyás juhászbojtár közben meghozta a nyöszörgő deákat, s bebotorkáltak vele a házba. Fából készült utazó ládáját az ágy mellé tették. Közben egy nagy tarisznyát pillantott meg a kisbojtár vállán a tiszteletes asszony, telis-tele ecsetekkel, tegelekkel, tollakkal, meg egy nagy rongyos könyvvel, salátává rongyolódott, megsárgult lapokkal. Le is vette azonnal a juhászbojtár válláról és a hivatal felé suhintotta az egészet:

– Ezeket ide be nem lehet hozni, a hivatalban a helyük. Ez nem pingáló műhely, vagy holmi könyvtár – engedte el a szütyő vállpántját az asztal fölött, és elsietett csapkodni a patyolat ágynemű körül, miközben ezt morogta magában: – Csak tudnám, mit olvasnak folyton annyit azokban a könyvekben ...

– Tán pingáló lenne ez a diák? – nézett körül érdeklődve az időközben előkerült Réka, futtában. A pap megállt a pipálással, meghányta-vetette magában a kérdést, és mintha csak maga elé mondaná, mormolta:

– Ha diák, és ecsetje van, meg könyve, meg elsárgult salátalapjai, akkor csak mennyező lehet... – de ettől a felfedezéstől azonnal eszébe jutott, hogy megsebesült a diák, a bajt pedig orvosolni kell mielőbb, mégpedig hozzáértő, hivatalos személynek, így hát kiadta a parancsot a harangozónak:

– Induljon a borbélyért, jöjjön át mielőbb, s nézze meg a beteget!

– Megyek érte... – lódult a harangozó, hangjában nagy elszántsággal, mert a borbélyért bizony át kellett menni a szomszédos Csenger városába, csúszkálva a sötétben, át a folyón!

– Na, úgy legyen – emelte fel az ujját a lelkész és kikopogtatta a dohányt a pipájából, mielőtt nyugovóra tért.

A harangozó jól ismerte az utat és a folyót, és tudta,

hogy a révész még ilyenkor is átviszi. Még ha kisebb jégtáblák úsznak a vízen, akkor is. Sietett a jólelkű harangozó a borbélyért, akire persze jó sokat kellett várnia a hidegben.

Bent a tisztaszobában közben nagy óvatossággal levették a diák ingét, megfürdették egy nagy fadézsában, majd ágyba fektették, de előbb jóféle „simai vízzel”, utána meg citromfűből, mentából, kamillából készült finom teával itatták, miközben egyre szörnyülködtek.

Őreg este volt már, amikor megérkezett a borbély. Nagy dérrrel-dúrral összelocsolt mindent valami bűdös pálinkával, majd bekötötte a sebet és sínbe tette a törött kart, s mint aki jól végezte dolgát, eltűnt a sötétben káromkodva, mert azóta is minden borbély csak káromkodik, amikor beteggel van dolga.

Az idő nem sok mindenre volt jó. Ilyenkor télen, főleg, ha fagyott is, semmit sem lehetett csinálni. A simai gazdák ellátták reggel a jószágot, majd a reggeli korty pálinka után befalták a hideg kocsonyát fokhagymával, s kiálltak a tornácra megszemlélni, hogy milyen is az idő. Ráértek, rá is gyújtottak a pipára. Ahogy lassanként fogyogatott a füstölőnivaló, s a szakállszárítókat körülfogta a jó kis szabolcsi dohány illata, megjött a hír, hogy mi is történt az este, hogy a kocsi, meg a borbély, meg hogy ott van egy ember a parókián, akit senki sem ismer. Diák, diák, de hát messziről jött-e, s merre tartott? Nagy esemény volt ez a falu életében, hiszen a faluban régóta nem történt semmi különös.

Úgyhogy a gazdatársadalom egyenként és együtt arra az elhatározásra jutott, hogy illene egy presbiteri gyűlésnek szerét ejteni, hiszen volt már ilyen máshol is. Mostanában a felséges császárnő megengedte ezeket a dolgokat, így hát itt a faluban is meg lehet tartani ... Szóval, egyszer csak megindultak a gazdák, összetalálkoztak az utcán, üdvözölték egymást, majd egymást bevárva, szinte minden irányból egyszerre értek a parókiára. A lelkész már várta őket és az elmaradhatatlan pipával a kezében a tornácon fogadta a presbitereket.

– Áldás, békesség, nagyiszteletű uram! – szólt a köszöntés kórusban, de mégis úgy, hogy minden egyes hang külön hallatszott, mint minden hasonló alkalommal.

– Istennek dicsőség, presbiter uraim! – hangzott a válasz, mint mindig, s előkerült a kamrából a pálinkás butella. Mindenki kapott egy korty szíverősítőt, mint mindig, ahogy szokás volt már ki tudja, mióta, s szokásban marad, ha a fene fenét eszik, akkor is.

– Isten, Isten! – kiáltotta a lelkész felemelve a poharát, s minden presbiter visszahangozta:

– Isten, Isten! – hangzott sorban a presbiterek részéről, akik ekkor már körben állva emelték magasra egyenként a poharukat. Ki is hörpintették egyszerre, s a gondnok megszólalt azonnal, nehogy a szó megálljon a hidegben:

– Nincs párja a simai eklézsia pálinkájának. Hiszen minden évben mi, gazdák hozzuk be a legjobbikából... – Nem is kellett válaszolni erre, mert ezt mindenki tudta.

– Kurátor uram, mi légyen a mai nappal? – kérdezte a lelkész a tárgyra térve.

– Tartsunk gyűlést, ha már itt vagyunk! – mondta a gondnok, és hogy szavainak súlyt adjon, körbenézett a többi gazdán, mintha bármi más ötlete lett volna bárkinek is.

– Tartsunk gyűlést! Harangozó uram, tudassa a kisbíróval, hogy a presbitérium gyűlést tart...

A harangozó elbotorkált a kisbíróhoz, az meg kidobolta minden sarkon, hogy „Közhírré tétetik a nagytszeteletű Simai Ecllésia Presbitériumától, hogy most a Simai Szent Ecllésia Nagytszeteletű Presbitériuma gyűlést tart, ezért ha valakinek bármi panasza, vagy bejelentenivalója lenne, most tegye meg.”

A falu népe lelkesen hallgatta a kidobolást, de bejelentenivalója, vagy panasza soha senkinek nem volt, hiszen nem olyan idők jártak, hogy valaki is panaszkodni mert volna. Rákóczi óta az emberek nem panaszkodtak, hanem csak dolgoztak és figyeltek, ahogy most is, hiszen újmódi dolog volt nagyon a presbitérium, nem is mertek minden faluban ilyesmivel előállni...

– Fáradjanak beljebb a hivatalba, presbiter uraim! – a lelkész nagy léptekkel előrement, utána a gondnok és a presbiterek mind. A hivatal a ház legnagyobb, legszebb, s legújabb szobája volt. Középen egy asztal, mellette egy nagy karosszék. Körben padok a fal mellett. Az atyafiak leültek körben a padokra, ahogy megszokták minden vasárnap az istentisztelet után, amikor is kötelességtudóan elfogyasztották az úrvacsorai bor maradékát. Most azonban gyűlést tartottak, és ennek megfelelő komolysággal ültek.

– Nos, hát kezdjük! – szólalt meg a lelkész és hátradőlt a falu egyetlen karosszékébe.

– Van-e előterjesztés?

Ilyenkor jó nagy csönd szokott lenni, amit végül mindig a gondnok tört meg, aki szemben ült a lelkésszel, és ez így volt rendjén. A lelkész és a kurátor egymással szemben. Az egyik az Isten embere, a másik a falu embere. Az egyik személyében ott volt mindig is maga az Isten, hiszen a lelkész akkor is, minidig is két lábon járó vasárnap volt, a gondnok pedig megtestesítette a valóságot, a falut, az embereket, a minden évi küzdelmet a földdel, az éggel, a hatalmasokkal és önmagukkal. A földesúr, s egyáltalán az urak nem voltak jelen, miért is lettek volna?

A kurátor és a lelkész mellett volt a láda, az egyház ládája, amelyben az úrasztali terítők, az ónkanna meg a kehely, a tányér a kenyérnek, a keresztelői kancsó és az eklézsia pénze volt. Az asztalon pedig egy szép, fehér, mázas nagykancsó állt az úrasztali bornak. A kancsón két dinnye díszelgett, s az 1703-as évszám.

Mielőtt a kurátor megszólalt, méltóságteljesen felállt és nagy komolysággal körbenézett.

– Nagytszeteletű Presbitérium! – kezdte a nagy beszédet, az előterjesztést.

– Óseink, akik ezen a földön születtek, s templomunkat Szent Istvánnak ajánlva építették... – mindig így kellett kezdeni az előterjesztést. Folytatásképpen elmondta a falu és a szent eklézsia történetét, lehetőleg minél több varázslatos latin szót használva, jól beleragozva a magyar nyelvbe. Igaz, a hangsúly a hitet megreformáló ősökön volt, de mindig elhangzott az is – hogy soha feledésbe ne merüljön –, hogy egykor régen a kutyafejű tatár feldúlt mindent, nemkülönben a török is sok gaz dolgot művelt.

Aztán megemlítette, hogy hajdan Kis- és Nagysimát egyaránt a Mikolayak birtokolták, de csak a nagy földeket, és hogy Sima lakossága mindig is megmaradt minden baj ellenére. Szólt a gondnok úr arról is, hogy a Rákóczi szabadságharc idején majdnem kihalt a falu, de csak visszatértek a gazdák és a szolgák is. Aztán szó esett a nagy pestisről, az éhínségekről s arról is, hogy 1719-ben Eszterházy Antal gróf, kuruc tábornagy Moldva felől behozta ismét a tatárokat, akik végigdúlták Szatmár, Ugocsa, Bereg, Máramaros megyéket, míg a Szamos völgyében a megyei csapatok szét nem verték őket. Megemlegette, miképpen égettek fel mindent, még a templomot is, és hogy elhurcolták a birtokost, kegyelmes földesurukat és családját, a Mikolayakat is, pedig ők mindig is a Rákócziak oldalán álltak... A falu népe meg a vihar elmúltáig a rozsályi és a szatmári várban kapott menedéket.

A szomorú történetben itt megállt a kurátor egy kicsit, mert mindig nehezére esett kimondania, hogy mindezen csapások után Tunyogi Korda Mihály kapta meg a falu körüli határt, mert ő hűségküit tett az osztrák császárnak, másképpen semmit sem kapott volna. Így aztán a földesúr maga sem tudta, hogy magyar-e, vagy német...

A nagy császári segítség odáig ment, hogy Tunyogi Korda Mihály uram táblabíró lett, sőt a Szent Egyházmegye vicekurátora is. Annak idején kedvezni akart a falu népének, miután a felesége 1724-ben úrasztali terítőt ajándékozott az egyháznak, bár nem volt akkor templom, csak romok. Fontos tisztség volt, amit a földesúr kapott, mert csak így fedethette be a templomot, s egy kis tornyocskát is csináltatott rá, sőt a bejárat fölé tetőt emeltetett, hogy ne kelljen a falu népének a régi nagy szilfa alatt énekelni, prédikációt hallgatni templom híján.

A földesúr még mindig a falu mellett lakott egy udvarházban a cselédek házaival körülvéve. A fia vitézkedett valahol, messzi országokban szolgálva a császárnót... Ő maga meg csak üldögélt a tornácán, innen szokott parancsot osztani, meg meláznai a régi időkön.

De azok a templomépítő idők régen voltak már. Olyan régen, hogy 1755-ben, egy fél emberöltővel később már nem volt elég a nádazott tető, s a falu gazdái zsindelet hozattak saját költségükön. Na, erre

már kurátor uram nagyon is büszke volt, mert ehhez a munkához a földesúr már csak az engedélyt adta, amiért nem lehet elég hálás a nagytiszteletű presbitérium. Hiszen a presbitérium, azaz a gazdák éppen a zsindegy miatt gyűltek össze először...

A gondnok most felemelte a hangját:

– Most pedig elérkezett az idő, hogy a simai templom is elnyerje méltó befejezését egy teljes megújítandó lécezett mennyezet képében, ahogyan ez már Csenger városában is megtörtént, nemkülönben Csetfalván, Técsőn, és még más figyelemreméltó helyeken is.

Mennyezet, kazettákkal volt ugyan Simában is korábban, mint a legtöbb magyarországi templomban, de leégett. A régi kazettákból alig maradt mutatóba egy-egy deszka vagy léce. Csengerben is elkészült az új mennyezet, igaz, már vagy 15 éve, és messzi földről, Máramaros-Szigeten túlról jött mennyező mesterek dolgoztak rajta. Ez adta az ötletet: van Sima is olyan helység, mint más, ezért dukál, feltétlenül dukál, hogy Simában mester által fundált mennyezet legyen, ne csak holmi sima lécezés.

Az előterjesztés után csend állt be a szobában, mert amit mondott a gondnok, az színtiszta igazság volt, csak hát minden igazságot előbb meg kell gondolni, mielőtt nekilátnak megvalósítani. Ahhoz pedig először is pénz kell, hogy a léce legyen miből megvenni, aztán pénz kell a festékre, és nemkülönben a mesternek is pénz kell, mert pénz nélkül nem mester a mester.

– S gondnok uram mennyivel járul hozzá a költségekhez? – kérdezte a lelkész, betartva az ügymenetet.

– Legyen mindenkinek egy forint, én adom az elsőt! – azzal kivett a zsebéből egy pénzt és az asztalra tette. A többi presbiter követte, sorban felállt és bement, hogy: „Én, Balogh István 1 forintot adok a templom lécezésére.” Azután meg: „Én, Barcsai László...”, s ezek után természetes volt, hogy a falu minden családja köteles volt hozzájárulni a mennyezéshez.

– Aztán vajon a tekintetes Tunyogi Korda Mihály uram is hozzájárul-e a költségekhez? – kérdezte egy hang csendesen.

– Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem – felelte a lelkész. – Az engedélyt ő kell megadja, aztán a többi meglátjuk. De ki lesz a mester? – terelte arrébb a szót a lelkész, mert tudta, hogy mestert aligha fognak kapni, nemhogy Simában, de Csengerben, sőt Szatmárban sem, sem égen, sem földön. Hiszen már vagy 15 éve nem mennyeztek sehol sem.

– Kiadja azt az Isten, meglássa, nagytiszteletű uram – mondta ki a végső szót a gondok, megértve, hogy innen nem tudnak előbbre jutni. A lelkész pedig bezárta a gyűlést:

– Ábrahámnak Istene, Izráelnek Istene áldja meg kegyelmeteket! Ámen!

A presbiterek egyenként kiléptek a tornácon keresztül az udvarra és körbeállták a lelkészt, aki az ajtó előtti malomköre állt, hogy a kövi beszédet még

elmondhassa.

– Annyit mondjon még, nagytiszteletű uram, hogy ki fia borja lakik a tisztaszobában? – szólította meg ekkor egy idősödő hang.

– Egy diák, szerencsétlenül járt az úton, a borbély bekötötte, lassan gyógyul...

– Milyen diák? Vándorló?

– Nem tudni, de talán ládapingáló lehet, hiszen a holmija közt ecset, festék van.

A presbiterek egymásra néztek, a gondnok pedig kimondta, amire mind egyszerre gondoltak:

– Ha diák, akkor hátha nem pingáló lesz, hanem mennyező. Amíg készen nem lesz a mennyezetünk, nem engedjük ki a faluból!

– Úgy legyen, ahogyan gondnok uram mondta! – felelte rá a lelkész és áldásra emelte a kezét:

– Áldjon meg bennünket a magyarok Élő Istene!

A hét elteltével vasárnap úrvacsorát osztottak, s erre eljött Tunyogi Korda Mihály uram is. Nagy ünnepeken természetesen ott volt a templomban, s ilyenkor, böjtkezdő vasárnap is eljött. Beült a csak őt megillető padba. Végighallgatta az éneket, mintha csak neki szólt volna, figyelt a prédikáció minden szavára, mintha csak neki szólt volna, felállt az áldásra, s azt is meghallgatta, mintha csak neki szólt volna.

Shokás szerint ő volt az első, aki elindult kifelé a templomból. Mögötte a gondnok, a presbiterek, a gazdák, végül a lelkész. A földesúr megállt az ajtón kívül a kicsi fedél alatt, amit még ő építtetett, de amire a zsindegyt már a falu népe rakta fel. Elhaladtak előtte az emberek. Egyenes derékkal, felemelt fejjel. Hiszen magyar ember csak az Isten előtt hajtja meg a fejét, akárki előtt is áll. Végül a lelkész került mellé. Ott álltak egymás mellett a nagy malomkövön. A földesúr, aki nem tudta, hogy magyar-e vagy német, s így csak valahogy labanc lett, s mellette a lelkész, aki nagyon is tudta, hogy magyar, minden ízében és gondolatában, hiszen kurucok leszármazottja volt.

– Tekintetes vicekurátor táblabíró uram! – szólította most meg a földesurat a lelkész. – Együtt van az akarat és a pénz, hogy a templomot belécezzük. Isten segedelmével el is végeznénk a munkát, ahogy hat évvel ezelőtt a zsindegyezést is bevégeztük.

Tulajdonképpen engedélyért kellett volna valahogy folyamodnia, de a lelkész éppen úgy nem tette, ahogy hat évvel ezelőtt a zsindegyezéskor sem. Csak bejelentette, hogy a dolgok együtt vannak, bele lehet fogni. Az öreg labanc előbb hosszan gondolkodott, hogy beleállt a levegő és a dac az egész falu népébe ott körülötte. Lassan felemelte a fejét, és kimondta a választ:

– Ha együtt van minden, akkor lássanak hozzá – de ebből nem lehetett tudni, hogy ez engedély lenne, vagy csak annyi, hogy kezdjék csak el, s ha nem tetszik, akkor majd a tekintetes táblabíró úr lesz, aki legelőször megkérdezi, hogy van-e engedélyük... Mert újabban engedély valahogy mindenhez kell.

Akkor is, ha nem kell.

– Akkor hallja meg a Simai Szent Eklézsia minden egyes tagja – emelte fel a fejét és a hangját a lelkész a falu népe felé, akik most szorosabban álltak körül a kicsiny kilépő házikót –, hogy tekintetes Tunyogi Korda Mihály táblabíró és vicekurátor uram tudtával és segítségével ezennel a templom gerendáinak lécezését megkezdjük.

Olyan nagyon nem tetszett ez a földesúrnak, de nem szólt rá semmit, hiszen ebben a pillanatban megérkezett a hintó érte. A tömeg szétvált, a földesúr fellépett a kocsira, s leült. De mielőtt még a süvegét a helyébe tette volna, felhangzott kint a kövi áldás:

– Áldjon meg bennünket a magyarok Istene!

Az engedélyt kiadó Tunyogi Korda Mihály uram még labanc volt, de amikor az áldás szavai megtalálták, magyar lett.

Mindezek után a lelkész nehéz léptekkel bement a szobába, ahol a diák feküdt. Most is mellette ült a harangozó lánya, Réka, aki továbbra is fogta a fiú kezét és törölgette gyöngyöző homlokát.

– Láz? – kérdezte a lelkész. A lány nem válaszolt, csak bölintott összeszorított fogakkal. A lelkész erre kifordult az ajtón és az asszonyért kiáltott:

– Mi lesz a beteggel, hívjuk a borbélyt?

Az asszony abba sem hagyta a tészta metélését, csak úgy csattogott az éles kés a kezében.

– Nem kell annak már se borbély, se kolbász, se szalonna, se pálinka, csak egy csendes hely a fejfák közt.

– Hát a borbély nem tudta meggyógyítani?

– Ugyan, kit tudott eddig meggyógyítani a borbély? Már az ima sem segíthet rajta, láttunk ilyet eleget. Még 2-3 napja lehet hátra.

– Az ima mindig segít. A mi kegyelmes Atyánk mindig meghallgat bennünket – mondta oktatólag a lelkész, mert nem tűrhette, hogy éppen a felesége vonja kétségbe az ima erejét.

– Persze, kegyelmed nagyapja éjt nappallá téve imádkozott, de a fejedelem mégis elbukott... Aztán nagyságod atyja is mennyit imádkozott a pestis idején, mégis alig maradt ember a vidéken. Hát most maga is imádkozhat a deákért... De hát miért olyan fontos magának ez a deák?

– Mert mennyező deák, s nekünk kell valaki, aki megmennyezi a templomunkat. Az asszony keze végre megállt, és feltekintett. A nyitott ajtón át – a lelkész háta mögött – meglátta a síró Rékát, ahogy csüggedten fogja a fiú kezét, látta a deák verejtéktől gyöngyöző, sápadt arcát, de egyszerre azt is, hogy fény árasztja el a szobát, és az angyalok majd' megszólalnak.

A tiszteletes asszony ekkor felegyenesedett, a kést letette a tészta mellé, testét-lelkét átjárta az angyalok jelenléte és megszólalt csendesen:

– Menjen kegyelmed a templomba, s az esti vecsernyén imádkozzék a deákért.

– Úgy lesz – mondta a lelkész. A pipáját megkocog-

tatva elindult a hivatali szobájába, hogy félretolja a sakktáblát a kézzel faragott bábukkal, meg a levelezését, és elővegye a híres Károli Bibliát és az imádságos könyveit, hogy jól tudjon imádkozni a faluért, a mennyezésért, és azért a szegény árva diákért...

A felesége megvárta, amíg a lelkész teljesen beletemetkezett a betűkbe, azután a tornácon keresztül hátrafutott az istálló felé, ki a szérűskertbe, ahol a harangozó metszette éppen a szőlőt kacorkésével.

– Mi a baj, tiszteletes asszony, csak nem a deák...?

– Tud maga hallgatni, harangozó uram?

– Talán....

– Nem talán, hanem mindig! Megértette? Úgy fog hallgatni, mint a sír! Hívja gyorsan Boksát! De senki meg ne lássa, meg ne tudja, hogy Boksát hívtam, mert akkor nagy baj lesz! – villogott a szeme az asszonynak. – Az esti vecsernye alatt jöjjön a parókiára, amikor mindenki a templomban lesz.

– Boksát? – kérdezte elképedve a harangozó, mintha valami hétvármegyés gonosztevőről lenne szó, de mialatt a nevét kiejtette, megértette, hogy ahol a borbély már nem tud segíteni, s ahol már csak a pap imádkozik valakiért, ott Boksá még segíthet.

– Boksát! – vágta rá a nagytiszteletű asszony, mintha az Úristen hirdette volna ki az utolsó ítéletet erre a földre.

– Máris indulok! – felelte a harangozó. A kést a csizmaszárba tette, körülnézett, és mint régen, nagyon régen, kopjás huszár korában, elindult a kertek alatt a falu végébe, a legkisebb és legrogyantabb zsúpfedeles, sárból vert falú házhoz, hogy szóljon Boksának, szedje össze a szerszámait, mert meg kell gyógyítani a fiatal deákot, hogy legyen, aki megmennyezze a falu templomát...

Vecsernyére húzva a harangozó úgy csendített, hogy mindenki megértse, most el kell jönnie. Senki sem maradhat otthon. Érezte ezt minden szegény ember, meg is telt a templom a falu népével. Úgy énekelték a 90. zsolnárt, mintha háború, földrengés vagy árvíz lenne. A kántortanító az egyetlen szál gyertyával megvilágított éneklő oltárnál kiáltotta a kezdő sort: „*Tebennedbízunkelajítól fogva*”, s ráfelelt az úrasztalánál, a másik gyertyánál a lelkész és az egész gyülekezet: „*Tee-ee bee-ee-nee-eed bí-íz-tuu-uunk ee-eelee-eejii-í-töő-ööl fo-og-vaa-aa...*” Úgy énekeltek, hogy bemelegedett a templom, csak fújták a zsolnárt minden egyes sorát úgy, ahogy sehol a világon zsolnárt énekelni nem tudnak. Mert Simában, és mindenütt a magyar református templomokban egészen különlegesen énekeltek az emberek: nemcsak ének volt az, hanem imádság, olyan imádság, amitől megnyílt az ég, és a magyarok Istene a fülét a gyülekezethez hajította. Az éneket a lelkész imája követte, s a hangja, minden egyes szava betöltötte a templomot és a szíveket, mindenki érezte, hogy minden szó, minden panasz, minden sóhaj az egekig hatol....

Mindeközben Boksá belépett a tisztaszobába, ahol a nagybeteg feküdt és szemével intett a lánynak, hogy

menjen ki, de ő csak rázza a fejét, s térdre ereszkedve fogta a deák egyik kezét. Boksa nem törődött tovább vele, azonnal nekilátott a dolgának. Ledobta magáról kopott szűrét, alatta pompázatos madártollas ruhát viselt daru, sas, sólyom, gólya és ki tudja, milyen madarak tollából. Kezét és szemét az égre emelte, majd hosszan fogta a beteg karját, csuklóját, homlokát. Tarsolyából ezután botokat vett elő, amikre a betegségek neve volt felröva és a füveké, amelyek gyógyítják. Mindjárt előszedte a szükséges füveket is, forró vízbe áztatta, majd meghagyta a lánynak, hogy erőltesse a deákba mindenképpen. Ezután két kezét kiterjesztve forogni kezdett sebesen a saját tengelye körül, s közben torokhangon furcsa hangokat hallatott. Amikor már olyan gyorsan fogott, hogy a lány ijedtében befogta a szemét, hirtelen mintha angyalok éneke hangzott volna, és fényességük mintha betöltötte volna az egész szobát. Akkor Boksa megállt, mély lélegzetet vett, odament a tűzhöz és beleköpött, mondván: „A Tűz égesse meg, a Fene egye meg!” Majd a beteghez lépett és forró homlokára téve a kezét csendesen így szólt hozzá: „Jézus nevében, gyógyulj meg!” S akkor nagyon nagy csend lett egyszerre.

A csendben még hallatszott, ahogy a templomajtó megcsikordult és az ének utolsó foszlányai szétáradtak a falu sötétjében. Boksa eltűnt, mintha sosem járt volna arra, a diák pedig megmaradt. Másnap is, harmadnap is. Lázasan, nagy betegen, de mégis megmaradt.

Csaba, a diák arra ébredt, hogy egy csuszka kergeti a cinkéket a fáról. Éles csőrével kiszedegette a bogarakat, rovarokat a fakéreg ráncai alól, aztán a cinkék után eltűnt ő is. Már majdnem virágba borult a mandulafa a februári tavaszban.

Amint a madarakat figyelte a fán, belépett Réka, aki meglátva a deák nyitott szemét, leejtette kezéből a tálcát és nagyot kiáltott:

– Ébren van, végre! – kiáltotta a világba az ablakon át.

– Köszönöm nektek! – kiáltotta az angyalok felé.

A deák csak mosolygott és hagyta, hogy a lány tovább lelkendezzen. De nem sokáig tartott a békesség, mert a nagytiszteletű asszony is hamar felfedezte a gyógyulást, s persze megjelent a pap is, mihelyt a deák olyan állapotban volt, hogy beszélni lehetett vele. Kezébe fogott egy kupicával az eklézsia pálinkájából és koccintásra emelte:

– Isten hozta Sima szent ecclesiájának parókiáján kegyelmedet!

– Legyen Isten áldása e házon! - felelte a diák.

– Aztán mi szél hozta erre kigyelmedet a januári nagy jég idején? Hisz majd elvesztette az életét, csak gyülekezetünk éneklő imádságának és a kegyelmes Istennek köszönhetjük, hogy becses élete földi porhüvelyében megmaradhatott.

– Legelőbb is köszönöm, bátyámuram, hogy gondomat viselték. Isten megfizeti jóságukat, irgalmas

szamaritánusi cselekedetüket.

– De hát hogy volt mersze elindulni télnek idején?

– Messzi vidékről, Erdélyből indultam, Nagyenyed városából, ahol deákságot tanultam sok jó professzortól, festést pedig a messzi keletről hazakerült Gábor diáktól. Aztán Német földre, Wittenbergába indultam stipendistaként, de útközben – pénzem nem lévén – beálltam Kalotaszegen egy templom mennyezői közé segítségül. A munka nagyon nehéz volt, s csak adventben lettünk készen. Adventben utazni nem lehet, pláne nem karácsony ünnepén, ezért hát csak januárban tudtam útnak indulni. A hideget szeretem, a jéggel is barátságban vagyok, de ki gondolta, hogy egy négyökrös szekér befordul a folyóba a farkasok miatt? Még egyszer az Isten áldja meg magukat, s mondja meg, nagytiszteletű uram, mennyivel tartozom az ittlétemért. Bár pénzem nincs, de ledolgozom szívesen...

– Egyet se gondoljon, öcsémuram, a pénzzel, Isten megfizet a jóknak! – mondta a lelkész, bezsebelve a dicsőséget Isten és ember előtt.

Egy kis ájtatos csend után azért csak megszólalt, mint akinek éppen most jutott az eszébe:

– De azért egyet megtehetne: maradjon itt és fesse meg, készítse el a templom mennyezését!

A diák elkomorult. Lenézett a padlóra, a hivatal híres fapadlójára, majd felemelte a tekintetét és jól a szeme közé nézett a lelkésznek. Lassan megszólalt:

– Magam ahhoz kevés vagyok! Csak inas voltam, nem más. Kellene olyasvalaki is, aki gyűjti a festékek valót, töri, kavarja, osztályozza. Egyedül nem győzném, ezt maguk is beláthatják. Inkább az állatok közt vagy a kertben vegyék hasznomat, míg az adósságom maguk közt ledolgozom, ha addig élek is!

A lelkész elkomorult, hiszen eddig olyan egyszerűnek látszott minden. Harag indult fel benne, hogy egyetlen igével belefojtsa még az életet is a diákba, amiért volt mersze megrontani a reményüket. Ki is vette a pipát a szájából, hogy a szent szavak jobban érvényesüljenek, s felemelte a bibliás kezét, hogy lecsapjon a diákra, de ekkor közbekiáltott az eddig némán figyelő lány:

– Én megszerzem, ami a festékekhez kell, köveket, zúzalékot, a malomból mozsarat, ...mályvát, csalánt, kékítőt..., meg is tudom keverni, s van is, ki segítsen, hiszen csináltam ilyet eleget a szövéshez... - mondta a lány egyre csendesedve, az utolsó szavakat már szégyenlősen és suttogva mondta, de kimondta.

A lelkész megállt, s megállt benne a düh is szerencsére. Elővette a józan esztét és bölcsességét, és hosszú, méltóságteljes szünet után megszólalt:

– Úgy legyen! – Koccantott egyet a pipájával, hátradőlt és oldalt se fordulva azt mondta:

– Te lány, akkor összeszedd rögvest, ami csak kell a festékekhez, a harangozó hozza a deszkát, deák uram meg elkészíti a mennyezést. Van itt egy hóbor-tos öreg a falu végén, Boksa, az segíthet. Más nem, mert kezdődik a dologidő!

Csaba is megkapta az utasítást, észrevétlenül is tegezésbe váltva át:

– Az öreg pajtába költözz ki, amikor csak tudsz, minél hamarabb, s kezd meg a munkát! Van ott minden: hely, fény, széna, szalma. S még csak annyit, hogy a presbiterek erősen elhatározták, hogy addig a faluból ki nem megyen a deák, amíg készen nincs a mennyezet!

A pap felállt, sarkon fordult és kiment.

Réka csak állt megszeppenve, mintha elárulta volna a diákot. Az pedig bosszúsan visszafeküdt az ágyba, tervet forralt.

Egészen estig nem is evett, nem is ivott, megvárta, hogy mindenki elaludjék. Akkor fölkapta az asztról a kenyeret, a kinyitott ablakon át szalonnát vetett a kutyának, majd kiugrott maga is és hátraosont a szérúskertbe, hogy nekiinduljon a világnak, Wittenberga felé. Elég volt a mennyezésből, a szitkokból, meg a sok kérdésből, hogy mit is fest az ember. A tarisznyát az ecsetekkel és a porokkal erősen sajnálta, még inkább a könyvet a szép rajzolatokkal, amiket erre-arra jártában másolgatott, de menni kellett anélkül is. Sikerült elkerülnie az összes falusi kutyát, és remélte, hogy most már észrevétlenül el tudja hagyni a települést, de amikor a falu végére ért, az utolsó ház kertje végénél, a patakra nyíló kiskapunál egy hang megszólította:

– Csaba! Ne menj arra, mert sehova sem jutsz!

– Ki vagy te?

– Nem fontos, hogy én ki vagyok, sokkal fontosabb, hogy te ki vagy ...?

– Diák vagyok és még tanulni akarok, hogy Isten igéjét tudjam hirdetni az embereknek.

– Eddig nem tanultál?

– Enyeden tanultam, de most Wittenbergába mennek, hogy ott igazi tudományt tanuljak, reformátor őseink tudományát, anélkül nem lehet Isten igéjét hirdetni....

– Értem, szóval Wittenbergába mennél. De hát mit tanítanak ott, amit Enyeden nem?

– Wittenberga nélkül nem lehet az ember professzor...

– Professzor akarsz lenni, vagy az emberek között Isten igéjét hirdetni?

A diák dühösen dobbantott egyet és szinte már kibált Boksával:

– Kiforgatod a szavaimat!

Megigazította a vállán az abroszba tekert kenyeret, és indult volna, de még mielőtt egyet lépett volna, újra megszólalt a hang:

– Wittenberga akár holnap is, egy hónap múlva is, s egy év múlva is ott lesz, ahol most van. De a simai templom mennyezete most itt van és arra vár, hogy megfessd, hogy megnyisd az ég felé.

Na, a diák most már tényleg dühös lett. Levette a válláról az abroszba csavart ételmet és oktatóan kezdett szólni:

– Nincs is engedélyük a királynőtől, hogy akarnak ezek festeni?

– 1729-ben a labanc Tunyogi Korda Mihály uram

építtetett, neki nem kellett engedély. 1755-ben, amikor a nádtetőt zsindeyesre cserélték a gazdák, csak a földesúrnak szóltak, aki egyházmegyei vicekurátor. Valahogy meglett. Ez is meglesz, csöndben...

– S mit szóltak hozzá a labancok? A kémek, a zsandárok?

– Mit szóltak volna? Erre a falusiakon kívül a madár se jár, te is csak úgy keveredtél ide, hogy a kocsis elvettette az utat, az ökrök meg mentek a maguk csökönyös fejük után. Erre nem jár senki, csak amikor az adót szedik, de hát adószedő mindig volt, s mindig irányítani lehetett a szemét. Itt még soha sem volt bizottság, nem is lehet tudni, hogy mi volt itt.

– S egy ilyen labanc védi a falut egy emberöltő óta...

– Bennünket az Élő Isten véd. Senki más.

– Hát a királynő tud-e arról, hogy...

–A királynő Bécsben van, te meg itt. Nem engedély meg beszéd kell a mennyezéshez, hanem hit és akarat.

Csaba leült egy fatuskóra. Boksza meg elkezdett piszkálni egy halmot, s mikor bele is fújt, felizzott a parázs. Keményfát rakott rá, hogy csak parazsa legyen. A tűz mellett hallgattak tovább. Sokáig hallgattak, talán egy órát, vagy még többet. Körülöttük öreg este lett, s az éjszakai állatok vadászatra indultak. A kis tóban megcsobbant a víz, talán vidra szerzett zsákmányt, majd egy kicsi kutya, mint a villám támadt a rókára, vagy görényre, a baromfiudvart védelmezve... Amikor minden elhalkult, a templomi bagoly a toronyablakon kirepültében szárnyával egy egészen picit megsercentette a harangot. A harang pendülése betöltötte a sötétséget és a mindenséget.

– Nem tudok festeni!

– Más se tud.

– Dehát nem tudom, hogy kell megmennyezni a templomot!

–Kezdj bele, majd megtudod, hogyan kell csinálni! Ha csakugyan Isten igéjét akarod hirdetni, ha tényleg meg akarod nyitni a mennyet az embereknek, akkor a Szentlélek megsegít, és sikerülni fog!

Csaba már majdnem kimondta, hogy az kevés, de nem szólalt meg. Igaz, Boksza is nagyon jól tudta, hogy a diáknak egymagában nincsen elég ereje ahhoz, hogy a nagy művet megcsinálja. Nőtt az elkeseredés Csabában, mert érezte, nagyon is érezte, hogy nem tudja megmagyarázni Boksának, hogy ő nem ezt a kicsi templomot akarja kifesteni, hanem valami igazán nagyot szeretne csinálni. Előbb elmenni Wittenbergába, ahol pártfogókat szerezhet, s akkor visszajönni és kifesteni egy nagy templomot. Nem Simát. Minden ember valami nagyot szeretne alkotni, nem egy ilyen semmi sártemplomot pingálni mindenféle parasztos ábrával. Hogy mondja meg ezt Boksának?

–Tudom, nagy dolgot szeretnél véghezvinni, tudom, hogy a legnagyobb szeretnél lenni, tudom, hogy valami rendes helyen szeretnél festeni, s a legnagyobbak közé emelkedni...a saját örömdre és

dicsőségre...

Míg Boksa vetett a tűzre néhány gallyat, Csaba magába roskadva gubbasztott. Szólni sem akart. Ha behunyta a szemét, fényes, hatalmas, világraszóló templomot látott maga előtt, ha kinyitotta, csak a sötétséget és benne egy még sötétebb foltot, a simai templom haranglábát.

– Most nem lehet templomot építeni sehol sem, de éppen azért kell elmenjek, hogy mikor már lehet, ad-digra felkészüljek...

Boksa lemondóan legyintett a kezével:

–Hány év, hány évtized kell még, mire újra engedik, hogy magyar ember a saját hazájában templomot építhessen? S ha engedik is, abban nem lesz köszönet. Csengersimában most festhetsz templomot. Ma van az embereknek szükségük arra, hogy fel tudjanak nézni az égre, még ma meg kell nekik mutatni, hogy vezet út az Istenhez. Az emberek ezt szeretnék, s te elmennél idegen földre, idegenek közé?! Elmehetsz azután is, ha már elkészült a templom. Szánj az emberekre, erre a falura egy kis időt, tedd boldoggá őket!

Mivel Csaba erre semmit sem szólt, újra Boksa törte meg a csendet:

– Élt itt régen egy lelkész, Szentimrey Nagy István tiszteletes úr. Nagy tudós családból származott, ő maga is tudós tiszteletes volt, sok titkot őrzött...

– Minden tiszteletes tudós – vágott közbe Csaba, de Boksa mintha nem is hallotta volna.

–Korábban Mándon volt lelkész, ahol azok a régi táblák voltak. Szentimrey tiszteletes úr lerajzolta, hogyan kell a templomot mennyezni, s el is kezdte volna, de elvitte valami kór. A mostani tiszteletes ehhez nem ért, csak a zindelyezéshez, meg a szép beszédhez.... A rajzok valahol meg kell legyenek.

Csaba meglepődött. Honnan tudja ez a különös öregember, hogy a tiszteletes régen mire készült? S honnan tud annyit a templomokról, a mennyezésről? De főként honnan ismeri az ő gondolatait, a két-ségeit...?

Boksa már akkor egyet sem szólt, beleburkolózott a meleg subába és néha megpiszkálta a tüzet. A hajnal ott érte őket a patak partján.

Arra ébredt Csaba, hogy pálinkás jó reggel kívánása hallatszott a juhászbojtártól, s egy kéz máris nyújtotta a hajdúktól örökölt butellát felé. Hamar előkerült a csikós is, a számadó juhász, és a kondás, az egész társaságot körbecsaholta egy pulikutya.

– Jól megőrizett itt bennünket ez a kutya! – mosolyodott el Boksa.

– Jól bizony, tőle aztán a határban semmi nem mozdulhat sem éjjel, sem nappal, hogy észre ne vegye. Emlékeznek ugye, ez a kutya fedezte fel a pórul járt négyökrös szekeret is, s lármázott fel mindenkit!

– Innen a tudtunk nélkül egy lélek sem jut ki – dörögött a csikós is elégedett nevetéssel...

Az ébresztésül szolgáló simai víz összerántotta Csaba gyomrát, de megmelegítette a lelkét. Felállt, odabólintott egyet Boksa felé beleegyezésül, és lassú

léptekkel megindult visszafelé. Magában számot vetett a hallottakkal, s azzal, hogy egyetlen lépést sem tehet a határban vigyázó szemek nélkül. Ha nem a kuttyák, a csikós, a juhász vagy a kanász, akkor a zsandárok veszik észre... Nem volt tehát más útja, csak vissza a faluba. Megmennyezni a templomot.

– Marad – mondta a juhász, Csaba után hajítva a gondolatot.

–Persze, hogy marad – vágta rá a csikós a bajsza alól nevetve – , hova is menne? A környék tele van zsandárral...

Vasárnapra Csaba már annyira összeszedte magát, hogy el tudott menni a templomba. Előbb körbesétált, megkerülte a nádas zombékost, majd megállt a templommal szemben a holtág hídjánál.

– Áldás, békesség! – hallatszott mindenfelől az istenházába igyekvőktől. De ő nem hallott szinte semmit, csak azt látta, mintha angyalok ölelnék körül a templomot és mellette a kis tavat. Lassan végigsétált a hídon, s ahogy közeledett, megérezte, hogy bizony ez szent hely. Arrafelé a templomot mindig magaslatra építették, ha volt, hogy az árvíz el ne vigye, meg azért is, mert a templom úgy templom, ha magaslaton áll.

Azután Csaba csendesen belépett a kapun át a templomba. Már megtelt emberekkel az épület. Néma csend volt. Csaba megállt a leghátsó padsornál, hogy láthassa az egész templomot. Mint idegennek a vendégek padjába kellett volna ülnie, de mintha mindenki tudta volna, hogy az egész templomot kell megnézze...A templomhajót két ablak világította meg. Nem is olyan régen kitágították, megnagyobbították, hogy jobban jöjjön a fény. A Nap besütött az ablakon és az ablaktölc éppen a mennyezetre vetítette a sugarakat. Csaba ekkor meglátta, hogy a mennyezet a régi deszkákkal van ideiglenesen lefedve. Az ácsolt deszkákon jól látszott az egykori tűz nyoma, de jelek, festéktöredékek is... Igen, nem új mennyezetet kell készíteni, hanem a régit kell megújítani. Ehhez talán nem kell olyan nagy engedély. Elég lesz a generátor kurátor engedélye is a tekintélyes egyházkerületnél, amit biztos meg lehet szerezni az egyházmegyei vicekurátor, Tunyogi Korda Mihály úr segítségével.

Az istentisztelet végével Csaba bent maradt egészen a délutáni istentiszteletig. Csak ült a leghátsó padban és csak nézte a mennyezetet és a templomot. Bent maradt a délutáni istentisztelet után is egészen estig, és végighallgatta az esti vecsernyét is étlen-szomjan. Másnap Réka becsalogatta ugyan egy reggelire, de visszatért a templomba. Ott is aludt a templomban egy suba alatt, s fel-felriadva mind azt figyelte az ablakon keresztül, hogyan tükröződik a tóban a nap, a hold, s a csillagok. Volt ideje arra is gondolni, hátha mégsem fog festeni ebben a templomban, hiszen a Wittenbergába szóló úti levele egyszer csak lejár, és akkor visszaküldik Enyedre, mert az nem lehet, hogy valaki csak úgy időzzön hetekig, hó-

napokig valahol, s egyszer csak a zsandárok is megtalálhatják, és akkor mehet katonának 10-12 évre.

Az egyik ebéd után már szinte köszönés nélkül ment is volna vissza a templomba, amikor rászólt a lelkész:

– Ne menjen sehova, deák uram, hanem jöjjön velem Csenger városába az esperes úrhoz, vizitre. Ott megláthatja, milyen szép mennyet festettek 1735 május havában. Meg a borbély is megnézheti, egészen meggyógyult-e.

– Csenger városába az esperes úrhoz? Meg a borbélyhoz? Semmi bajom sincsen már.

Erre a lelkész megkocogtatta a pipáját:

– Hogy a deák úr beteg-e vagy sem, s ápolásra szorul-e, vagy nem, azt lelképásztori jogomnál fogva én döntöm el. Szedelőzködjön, mert a szekér vár bennünket.

Átzörögtek a szekérrel Csengerbe a révnél, s egyenesen behajtottak az esperesi parókiára. Itt a diákok azonnal a harangozóra bízták, hogy mutassa meg neki a csengeri templomot, s amíg a borbélyra is vártak – miután fényes nappal tarokkozni nem illett volna – sakkozni kezdtek. A sakkasztal az esperesi fogadószoba napsütötte sarkában állt, mellette két székkal. Rendesen minden fontos ügyet előbb a sakk-tábla mellett illett megbeszélni, ha pedig semmi fontos ügy nem akadt, már csak azért is sakkoztak egyet, hogy elméjük éles maradjon.

– Isten adjon áldást, békességet, bőséget, tisztességet esperes uramnak és nagytiszteletű uramnak! – köszönt rájuk a borbély, megzavarva a nagy játszmát.

– Istennek dicsőség, borbély uram! – fordult feléje a lelkész. – Megtenné, hogy megvizsgálja a deákunkat, vajon teljesen kiheverte-e már a sérülését és a betegségét?

– Már meg is tettem, mert belestem a templomba, ahol igen figyelmesen nézi a mennyezetet, mozdulatlanul. Hála a magasságos jó Istennek, használt a biztos gyógymód, mert úgy látom, hogy semmi baja sincs, azon túl, hogy a templomban ül és néz fölfelé. Egészséges az a diák, mint a makk!

A lelkész kissé elkomorult, s el az esperes is, aki ismerte már elég jól a barátját ahhoz, hogy tudja, itt valami más szempont is lappang, mint eddig feltételezhető lett volna.

– Hát, borbély uram, sirüljön vissza a templomba rögvest, és nézze meg jobban azt a diákokat, mert a diák beteg és éppen addig beteg is lesz, amíg esperes úr a mi szerény falunkba, Simába nem érkezik a szent eklézsia vizitációjára. S hogy borbély uram jól tudja végezni a hosszadalmas gyógyítást, átküldetek a kondással az egyházközség disznai közül egyet, hogy kinyerje belőle az orvossághoz kellő anyagokat.

A megértés árnyával az orcáján a borbély aggodalmasan bólogatott:

–Most, ahogy belegondolok, mintha a deák uram arca csakugyan halovány lenne... Talán jót tenne neki egy kis méz is a mielőbbi gyógyuláshoz ...

– Úgy legyen, megkapja borbély uram a mézet is kaptárostul az egyház méheséből! – zárta le a lelkész a megbeszélést, s visszaült sakkozni az esperes úrral. Sakkoztak késő délutánig, amikor is elfogyasztották a vacsorát, sakkoztak késő estig, míg aztán egyszer csak valahogy mégis sikerült pattra kihozni a bábukat, hogy egyikük se szégyenelje a vereséget, és erősen biztatták egymást, hogy legközelebb ott folytatják, ahol abbahagyták. A lelkész valahogy kicsalagatta a templomból a diákokat, és szekérre ültek.

– Hát Isten megáldja, esperes uram! – búcsúzott a lelkész, mire az esperes néhány bibliai idézettel és áldással engedte a félórányi szekeres útra szolgatársát. Amikor elindult végre a szekér, a lelkész megszólalt még egyszer jó hangosan, hogy bizony hallotta a harangozó, meg mindenki, aki csak a környéken volt, akár nyugovóra térve, akár csak a szakállszárító mellett álldogálva:

– Esperes uram, ugyan szólítsa meg a zsandárok parancsnokát, hogy a deák beteg, s itt marad Simában, míg csak meg nem gyógyul...

A lelkész nem csak az esperest látogatta meg. Körbehordozta a deákokat a környéken, hiszen ő volt az egyházmegye nagyságos tanácsbírája, a társa pedig a földesúr, aki nem is olyan rég még táblabíró volt: Tunyogi Korda Mihály. De Tunyogi uram jobbára csak otthon ült az udvarházában, fájós térdeit melegengetve és a régmúlt vitéz időket idézve. Onnan is tudta, hogy mi történik a vidéken. Tudta azt is, mit kell jelenteni a felséges császárné küldötteinek és bizottságainak, és mit nem. Faluról falura jártukban a diák végignézte a templomokat, mennyezeteket, a nagytiszteletű úr pedig sakkozott a helyi lelkészekkel, akiket kivétel nélkül le is győzött nagy játszmákban. Persze elvégezte közben a vizitációt is, de főleg sakkozott.

Így telt el egy hónap, amíg az egész egyházmegyét be nem járták.

Egy kora hajnalon, indulás helyett a lelkész odaszólt a diákokhoz:

– Megérkeztek a deszkák! A harangozó úr kivágatta az erdőn a fákat, az ácsok kifaragták, s betették a régi csűrbe. Deák uram átköltözhet és kezdheti a festést!

Csaba csak bólintott, nem szólt. Deszkák...? Na jó, megvannak a deszkák, de ki fog gyűjteni annyi növényt, amennyiből a festékeket ki lehet keverni, s ki fogja keverni a festéket, osztályozni meg tárolni? Képtelenség az egész. Szánakozott a lelkész ügybuzgalmán és magabiztosságán, meg a presbitereken, akik azt hiszik, hogy csak úgy meg lehet csinálni egy ilyen mennyezést holmi nyers deszkákból, amin tegnap még a rigó füttyült. Közben odaért a régi, nádtetős csűrhez, ahol egyelőre semmit sem látott, csak nagyon sok szénát. Tavasszal széna... tán nem etették fel? Látott egy létrát is, ami a híjú mellé volt támasztva. Felmászott a létrán és fenn, a széna alá rejtve meglátta a deszkákat. Gyönyörű vörösfenyőből! Messzi földről hozathatták, talán úsztatva.

A falu mellé érkező gerendákat kiemelték a vízből, az ácsok lehántották a kérget, majd deszkává faragták széles, rövid nyelű ácsszekercéjükkel. Eltakarították a kérget, a forgácsot, s most ott volt a széna alatt a sok szép deszka, arra várva, hogy mennyezet legyen belőle. Dehogy az egyház erdőjéből valók! Nem terem ott ilyen vastag fa, ez egészen biztos. A legfontosabb, a deszka megvan hát.

Mégis lesz szép mennyezet, gondolta a diák, szép, de csupasz, mert festéket nincs honnan keríteni, főleg olyan sokat nem, amennyire szükség lenne. Lassanként lelépdelt a létrán s a csűr közepén a kelő nap felé fordult csukott szemmel, várva, hogy a Nap erőt adjon, mert egyszer csak ki fog derülni, hogy amiért foglyul tartják, soha sem tudja megszínálni... Várta, hogy a Nap ereje átköltözzön testébe-lelkébe, s ezen erővel ki tudja mondani mindenkinek, hogy nem, nem vállalhatja.

Egyszer csak valami kaparászást, vakarászást hallott. Szemét kinyitva meglátta, hogy az öreg csűr oldalában van egy kis ajtó, épp akkora, hogy egy mokány lovacska beférjen, mivel az ajtó mögött régen istálló volt. Onnan jött a hang. Óvatosan betolta a fiú az ajtót, és szinte elállt a lélegzete attól, amit látott: az istálló telis tele volt kisebb-nagyobb bögrékkel, szilkékkal, csuprokkal, bennük mindenféle színű porok, szerte mindenütt virágcsokrok száradtak, s a zsúfolt istálló közepén egy háromlábú széken ült Réka, egy kis famozsárban törve a festéket fáradhatatlanul. Amikor Csaba benyitott, a lány fel sem mert nézni, csak törte tovább a festéknek valót.

Csabának egész teste remegni kezdett, olyan dühös lett. Megmarkolta az ajtót, kirántotta a helyéből és össze akarta törni vele az egész istállót a lánnyal együtt, de egyszerre érezte, hogy nem mozdul az ajtó. Boksa markolta meg, de nem szólt, csak várt, amíg Csaba kifújta magát és visszatette lihegve a helyére az ajtót.

– Elhoztam az ecseteket... – mondta Boksa, mint-ha semmi rendkívüli nem történt volna az imént, és átadott egy hegyi pásztorok közt hordott iszákot Csabának, amely teli volt a legjobb ecsetekkel.

Csaba visszanézett a Nap felé:

– Nem menekülhetek...

Hamarosan megérkezett a harangozó is a régi csűrbe, és Boksaival kihúzott három deszkát a szalma alól, egymás mellé erősítették, felrakták a lábakra, melléje padot tettek

– Legelőbb is fehérsítük ki mindegyik táblát tűróenyves festékkel, úgy-e?

– Igen – válaszolta mogorván, moccanás nélkül Csaba. A lány sietve hozta az alapozó festéket, Boksa meg az ecsetet, de Csaba ekkor sem mozdult. Réka ekkor kivette Boksa kezéből az ecsetet, és nekiállt fehérre festeni a három összeillesztett deszkát. Gyakorlott, szép ecsetvonásokkal dolgozott. Csaba egy ideig figyelte a lányt, aki fel sem emelte a fejét munka

közben. Boksa és a harangozó óvatosan a fal mellé támasztották a készre alapozott deszkákat, és újabb összeerősített deszkákat tettek a lány elé, aki szótlanul máris nekifogott a második sorozatnak. Minden összerakott egység három deszkából állt, és mindegyikre három keretezett kép fért. Egyszer csak megmozdult Csaba, és Réka keze felé nyúlt. Engedte, hogy a lány a tenyerébe csúsztassa ecsetes kezét. Akkor megszorította a lány kezét, átvette az ecsetet, és végre nekifogott a festésnek, de mindeközben nem nézett a lányra, sem Boksa, sem a harangozó. Először azt írta le, hogy „Minden” – csak úgy próbaképpen. Meg is szólalt:

– Minden lélek dicsérje az Urat – csak úgy próbaképpen.

– Minden lélek dicsérje az Urat – válaszoltak rá kórusban Boksa és a lány, csak úgy próbaképpen. Nevettek is rajta jót az angyalok, csak úgy próbaképpen!

A régi egyházi csűr elég nagy volt ugyan, de így sem volt könnyű mozgatni a sok előkészített anyagot. Mindenütt száradó deszkák, festékes bödönök sorakoztak. Boksa és a harangozó hordozta a deszkákat, a lány keverte a festéket, Csaba festett.

A harangozó néha eltűnt és ennivalót hozott. A csűrnek csak a hátsó nagykapuja volt nyitva a fény miatt, az utca felé néző kaput zárva tartották. Csaba lassan rádöbbsent arra, hogy addig még a csűrből sem nagyon mehet ki, amíg el nem készülnek a táblák.... Éjszaka Boksa és Csaba fent aludt a hűjában, Réka pedig lent a festékes bödönök között.

Két hét alatt elkészültek az összes tábla alapozásával, meg is száradt mindegyik.

Másnap nekifogtak a keretezésnek. Szépen feltették a segítőket az első táblát a festőbakra, majd megkérdezték Csabától, milyen festéket kér. Csaba hosszan próbálgatta a színeket, végül megfestett három keretet, de tovább nem jutott. A másik nagy kecskelábú asztalra kitette a régi, megviselt kézírásos könyvet és az elsárgult lapokat. Kíváncsian mellételepedett Boksa is, hogy lássa, micsoda tudomány van a könyvben. Főleg kézírásos táblázatokat, mindenféle jeleket látott, amilyeneket az asztrológusok használnak. A jelek mellett beírások, megjegyzések. Csaba elmélyülten lapozgatta a táblázatokat, számokat keresett, majd kirohant az éjszakába és szemügyre vette a csillagokat, az ujjával és a tenyerével méricskélve. Majd megint a táblázatokat bújta... Boksa alig értett valamit is az egészből. Amikor azonban a rajzokat vette elő Csaba, Boksa felélénkült. Minden lapon sok kép volt, és melléjük magyarázat is volt írva.

– Ezt Csengerben láttam, s rajzoltam le. Ezt meg Mándon. A régi kazetták közül való, még 1585-ből.

Boksa a következőnél megelőzte Csabát:

– Ez az Öregisten... – s így nézték végig az összes lapot. A táblázatos könyvet Csaba magyarázta Boksa, Boksa pedig megnevezte a lapokon lévő

képeket. S ez így ment néhány estén keresztül.

Egy hajnalon aztán neki kellett kezdeni az első képnek. Csaba legelőször a Napot akarta megfesteni, de nem látta meg az arcát. Kiment egészen a csűr ajtajáig, kezében ecsettel és nézte a Napot reggel, délben, este. Végül imádkozva kört kerített a deszkára, de megállt és felnézett, mert ott állt és várakozott szemben vele Réka, kezében egy festékes bödönnel. Fehér ing és szoknya volt rajta, bár a sok színes festékfolttól már nem is volt igazán fehér egyik sem. Amikor Csaba végre a lány szemébe nézett, megindult a keze, és a Nap körének közepébe megfestette a lány arcát... Ugyanez az arc került a Holdra, a Szélre, s később, sokkal később a Szűz képére is...

Ettől fogva valahányszor a lány festéket hozott, Csaba már nemcsak a kezét és a festéket nézte, hanem az arcát is. Réka azonban csak akkor volt hajlandó Csabára nézni, ha szükséges volt a tekintete a festéshez. Elkészült hát az első három kép: a Nap, a Hold és a Szél. Három arc, mindhárman a lány tekintete... Már száradtak a csűrben a képek, de Csaba nem tudott tovább festeni.

Addig is a kecskelábú asztalon, ahol enni szoktak, egy ónnal rajzolgatni kezdte, melyik táblát hova is helyezze. Először arra gondolt, hogy sakk-táblaszerűen, a világos és sötét kazetták váltogatásával mutatja be a mennyet, hiszen világosság és sötétség összetartozik. Éppen úgy, ahogy ez Csetfalván látható mind a mai napig. Amikor már majdnem készen volt, akkor lesúrolta az asztalt és előlről kezdte az egészet.

Estefelé meglátogatta őket a lelkész egy kancsó vörösborral.

– Ma este ne dolgozzanak már, pihenjenek meg kissé! Deák uram, tud-e sakkozni? – fordult reménykedve a fiatalember felé. Csaba elmosolyodott. Sokat sakkoztak Enyeden a kollégiumban a társakkal, szerette is a játékot, csak már régóta nem volt kívül játszódjon. Megörvendett a felajánlott lehetőségnek. Az asztalon készen álltak a sötét és a világos négyzetek, amelyekbe Csaba a kazettákat tervezte, a bábukat csak rájuk kellett helyezni.

– No, ilyet sem értem még, hogy a mennyezeten játsszuk le a nagy játszmat! – dörmögte elégedetten a nagytiszteletű úr. Kiderült róla a játék során, hogy igen jó sakkjátékos, igaz, kissé ódon szabályok szerint játszott. Csakhogy Csaba még jobb volt, de szerencséjére tudta, hogy nem illik legyőzni a házigazdát. Így hát Csaba igyekezett, nehogy leüssön egyet is a lelkész bábui közül.

Éjszakába nyúlóan sakkozott a gyertyafény mellett döntetlenig a két férfi. Nagyon késő volt, amikor elment a lelkész. El sem fújta a gyertyát, úgy hagyta ott az ültében mélyen alvó Csabát.

Reggel Csaba az asztalra borulva ébredt, és a szeme mindjárt a bábukra tévedt. Az ajtón beragyogó nap-sugár éppen megvilágította a világos királyt, s úgy tűnt, mintha ez erőt adna a többi bábunak is. Csaba

főlegyenesedve bámulta a tüneményt. Réka is odalépett mellé, s most már ketten figyelték a bábukat a sötét és világos négyzeteken. Egyszer csak Réka fölragadta a huszárt, tett vele három-négy lépést oda és vissza.

– Ezt miért csináltad? – kérdezte Csaba megrökönyödve.

– Itt van ezen a papíron ez a négy kazetta – mutatta a lány.

– Milyen papír ez?

– Hát nem a maga papírja, s tudománya?

– Ez? Soha sem ... – némult el Csaba. Csak nézte hosszan gondolkodva a rajzokat az asztalon, meg a lányt, aki az előbb a huszárral lépegetett föl és alá. Nem volt több kétsége. Megragadta legelőbb a világos királyt, majd a többi bábút. A gyakorlott sakkjátékos szemében a világos király a Napot testesítette meg, a vezér, vagyis a királynő a Holdat, a bástyák a Szaturnuszt, a huszár a Jupitert, a futók a Merkúrt, a Vénuszt és a Marsot a gyalogok képviselték. A bábuk mint planéták bolyongtak az asztalra rajzolt állatövi jegy-kazetták és az őskép-kazetták fölött, megidézve az ámuló fiatalok előtt a világosság és a sötétség nagy játszóját.

Csaba és Réka egymás kezéből vették ki a bábukat és rakosgatták ide-oda. Minden lépésért meg kellett küzdeniük a képekkel, a bábukkal, egymással és magukkal. Nagy igyekezetükben hol csodálkozva, hol türelmetlenül, hol veszekedve, hol újra mosolyogva, de egész éjjel folytatták a megkezdett játékot. Boksza és a harangozó már aggódott értük. Reggelig tartott a nagy játszma. Aztán amikor Réka még reggel is mondott valamit, hogy mi micsoda és hova kell lépjen, s csak mondta, s csak hadonászott, Csaba már csak mosolygott és annyit mondott:

– Megtaláltuk!

S akkor megölelték egymást. Ez az ölelés a Minden-ség ölelése volt, mint amikor az ember végre felismeri Isten jelenlétét itt e földön. S amikor ez megtörténik, akkor gyorsan meg kell ölelni valakit, ahogy Csaba és Réka tette örömeiben. Csaba a karjába kapta Rékát és táncolni kezdtek, előbb csak ide-oda lépegetve, de amikor felhangzott egy szép ének, amit Boksza és a harangozó is velük együtt énekelt, már forogtak, mint a szélvész, mint a Nap és a Föld, Hold egymás körül. Néha kiperdült Réka, hogy még gyorsabban folytassák a táncot, máskor meg Csaba pontozta körül csizmája hegyével az álló Nap helyét. Boksza egy pálcával ütötte hozzá a ritmust, a harangozó pedig egy hosszú botot ragadott, mintha kopja lett volna, és vadul forgatta a feje fölött. A tánc végeztével zihálva kiabálták mind egymás szavába vágva:

– Megtaláltuk, végre megtaláltuk! – És bár a harangozó és Boksza csak homályosan sejtették, hogy mi az, amit megtaláltak, nagyon örültek ugyan, de alig várták, hogy újra kezdődjön a festés.

Másnap Csaba nagy nyugalommal, minden sietség nélkül nekiállt a festésnek. Előbb a sarokból kiindulólag festett hat metszett fügefagyót, de a hete-

dik már nem bogyó volt, hanem egy kinyíló tulipán. Ez a virág magába ölelt két sor egymás felé néző kis tulipánt, e két sor kicsi virág közt pedig egy hatalmas erő vonult végig, az élet ereje, amit Isten ebbe a világba, erre a földre, a mi életünkbe küldött. Mindennek a tetejére odafestett egy gyöngye kis levelet, amivel az első zsengét, Jézus Krisztust jelezte, akin keresztül megérkezhet hozzánk az élet.

– A kinyílás után a bezártság jön? – kérdezte Boksa, mert Csaba már egy rácsos képet festett.

– Hol látott ilyet? – kérdezett a harangozó is, hogy ne maradjon ki a sorból.

– Az erdélyi Homoród mentén is, a Felvidéken is, de még kincses Baranyában is – hangzott a felelet.

A harmadik kép meg olyan lett, hogy azt megfajteni sem Boksa, sem a harangozó, sem Réka nem tudta. Mind a mai napig csak találgatjuk, hogy alkotója mit is festett rá.

A húsvéti istentisztelet mindig nagyon szép volt. Főképp az ének: „E húsvét ünnepében...” Az ünnep, a húsvét ünnepe mindig igazán felemelő dolog. Végre az emberek nem a gazdasággal, disznóval, lóval és egymással nyüglődnek, hanem a legszebb ruhájukban tiszta gyönyörűséggel az Isten elé állnak, hogy értelmet és szeretetet kapjon az életük. A templom ilyenkor zsúfolásig tele van, alig férnek egymástól az emberek. Összeér a válluk, a csípőjük, együtt van az egész falu. Ez az együttlét adja meg a közösség erejét és szentségét, hiszen ilyenkor tényleg teljes a közösség. Amikor énekelnek, csak az énekre figyelnek, s minden sorát mint imádságot harsogják tiszta szívből, teli tüdőből, teljes odaadással. Amikor Isten ígését hallgatják, minden szót befogadnak, s amikor imádkoznak, felállnak, fejüket meghajtják, de csak ilyenkor, imádság közben és áldáskor, és csakis az élő Isten előtt...

Így volt ez most is, csak Csaba viselkedett furcsán. Egész idő alatt hol a mennyezetet, hol az ablakot nézte, míg meg nem látta, hogy fent a mennyezetben van egy pont, amely fényesebb volt, mint a többi, s amely ponton vagy folton mintha egy madár lenne, a koromtól alig láthatóan.

Az istentisztelet végeztével a szent eklézsia, vagyis az ünneplő gyülekezet fogadta az áldást, majd felhangzott a kivonuló ének. Legelőször a kurátor és a presbiterek vonultak ki, ez volt a rend mindig, de most Csaba, aki az utolsó pad szélén ült, hirtelen kilépett a padból és elsőnek távozott a templomból. Nem értette senki sem, hogy miért tette, de elnézték neki.

A presbiterek kivonultak és megvárták, amíg soronként mindenki kijut a templomból. Körülállták mind a templom kijáratát, amíg meg nem jelent utolsóként a lelkész, aki rálépett a templom küszöbe előtti malomkőre. A régiek, a legöregebbek tudták, hogy a malomkő alatt egy másik kő is van, s ki tudja milyen célt szolgált.... A lelkész tehát körbenézett a teljes gyülekezeten és egy szép ígét mondott, amely

illetett a tavaszhoz, Istenhez, Jézus feltámadásához és az egész ünnepi alkalomhoz, majd megáldotta őket:

– Áldjon meg benneteket a magyarok Istene! Térjetez hajlékotokba, áldás és békesség legyen veletek!

– Istennek dicsőség! – hangzott a válasz, és kettesével-hármasával elindult mindenki hazafelé. A presbiterek az ősi szokásnak megfelelően betértek még a parókiára, nehogy elpogányuljon az úrvacsorai bor maradéka.

Csaba ekkor már rég a csűrben volt. Sietve elővett mindent, megkavart egy adag festéket. Egyetlen színt kezdett hígítani, festeni a deszkára, míg aztán gyors mozdulatokkal megfestett egy kétfejű madarat, amely jobbra és balra forgatta a fejét. A madár begye éppen olyan pikkelymintás volt, mint a kerecsensólyomé. A deszkákon három kazettának volt meg a helye, de Csaba csak a középsőt festette meg. Amikor elkészült, sietve előkerítette a harangozót, hogy segítsen neki fölerősíteni a templomban a mennyezetet. Éppen oda, ahová a nap sugara vetült.

Volt a faluban egy presbiter, aki mindenáron kurátor akart lenni. Korábban a fiát papnak szánta, de az olyan buta volt, hogy csak kondás lett belőle, hiába adott az apja a tanítónak a jussán kívül ajándékot is, hogy verje bele a fiúba a tudományt. Az idő múlásával, főleg a felesége állandó biztatására elhitte, hogy jobb kurátor lenne, mint a mostani. Ezért aztán állandóan az egyház dolgaiban sürgött, titokban Csabát is leste. Előbb azt gondolta, Csaba valami lányféle miatt siet a csűrbe, mi mást is gondolhatott volna, de amikor a csűr kicsiny ablakán belesett, azt látta, hogy Csaba fest, lányokról szó sincs. Jobb híján jól megnézte a képet, amit Csaba festett.

Telt-múlt az idő, a presbiter atya megunt a leskelődést és elballagott a fogadóba, vagy inkább csárdába. A csárda a gát tetején volt és mindenféle igényt kielégített. Fogadó is volt, hiszen ott szokták váltani a lovakat ökrökre, mert a gát tetején csak ökrökkel lehet közlekedni. Ennek a csárdának volt egy ivója is, ahol a kármentő mögött mérte a csárdás szögletes üvegből a bort a pusztáról, és a ritkán a faluból betérőknek. A faluból azért mentek ki a gazdák a csárdába, hogy a lócsiszárral megbeszéljék, van-e eladó ló valahol, vagy találkozzanak a csikóssal, a gulyással, a juhással. Nos, ez a gazda, ez a presbiter is azért ment ki vasárnap délután, hogy lovat nézzen magának, csak úgy szemre, mert ünnep lévén nem lehetett üzletet kötni.

– Csiszár uram, van-e jó lova eladó?

– Szántani, s igába fogni? Van, miért is ne lenne?

– A héten megnézném az ünnepek után.

– Várom prekurátor uramat! – mert igen szerette a presbiter atya magát a jövő kurátorának neveztetni.

– Akkor Isten, Isten !

– Isten, Isten! – emelték a finom borral telt poharukat, bár a korcsmáros soha nem adott tiszta bort. Épp csak annyira vizezte a bort, amennyire bírta az, aki itta. Aki nem bírta az italt, annak több

vizet tett a borába, aki bírta, annak kevesebbet, hiszen nem az volt a cél, hogy lerészegedjen a vendég, hanem az, hogy jól érezze magát. Meg is szólalt a korcsmáros-fogadás-csárdás gazda:

– Aztán, presbiter uram, beteg-e még a deák ?

– Nem tudni, mennyire beteg, mert templomba azért jár.

– S mit csinál a templomban? Hallgatja az istentiszteletet, s énekel az asszonyokkal?

– Nem hallgat az semmit, nem énekel senkivel sem, nem is imádkozik, csak a szemét mereszti a mennyezetre, azokra az odvas, fekete, régi, füstmarta lécekre.

– Mit néz azokon az ócska deszkákon? – kérdezte meglepődve a csárdás.

– Azt nem tudom – felelte a presbiter, s aztán megdöbbenően hozzátette – csak azt tudom, hogy a csűrben fest néha valamit.

– Fest?

– Fest.

– Mit fest, ládát?

– Nem ládát fest.

– Talán ágyat, menyasszonyi ágyat?

Eddigre csend lett a beszélgetők körül, s már mindenki rájuk figyelt.

– Nem menyasszonyi ágyat fest, de alighanem egy nagy bútort akarhat festeni, mert öles deszkák közepére egy madarat festett. Két nyakkal, két fejfel való madarat.

– Hogy a súly essen belé! – pattant fel a csikósok közt a legszilajabb. Hatalmas bajusza volt, haja a derekát verdeste. De nem csak felugrott, hogy csak úgy repült a kalapja a válla körül, hanem előkapta az ostorát is és megcsattogtatta az ivóban. Csak úgy szállt a por mindenfelé, az emberek meg ijedtükben mind a fal mellé húzódtak.

– Majd én megtanítom azt a diákot, hogy mit fessen. Hová lett az a nyamvadtsz madár?

A presbiter atya már ezerszer megbánta, hogy egyáltalán szólt valamit, ijedten kucorgott a sarokban, s egyből bevallotta, amit tudott:

– Amint megfestette, azonnal bevitte a templomba és felerősítette faszögekkel a mennyezetre. Most csak ez az egy kazetta van ott a régiék...

A csikósnak még jobban elborult az ábrázatja:

– Megszentségtelenítette a templomunkat a gaz nímöt címerével! – üvöltötte vörös képpel. – Így akar behódolni annak a koronás cédnak?!

Az ostor mellé még egy fokost is megmarkolt, kirontott a csárdából és egyenest a csűr felé vette az irányt. Követte a társa, aki soha semmit nem szólt, csak cselekedett. A csűrnél a leghosszabb létrát emelték a zsúpfedél alól, s amíg a csikós a létrával igazgatta magát a templom felé, a társa elment a templomkulcsért, amely a helyén volt a parókia tornácán. Hiszen mindig is ott volt, s ma is ott van a parókian, hogy be tudjon jutni a templomba, aki jó szándékkal csak akar.

A templomban a csikós nagy nehezen felállította a létrát és szitkozódva felmászott a kétfejű madárig. A

fokossal nagyot suhintott, hogy elébb kettéhasítsa a kazetta deszkáját, de a korcsmáros elvethette a víz és a bor elegyét, mert a suhintás ugyan sikerült, de oly nagyra és erősre, hogy a kazettát nem érte, viszont magával rántotta a csikóst a létrával együtt a földre. A csikós éktelen üvöltésbe fogott, mert a válla tört a zuhanásban, s így fellármázta az egész falut. Amikor megérkezett a felmentő sereg az asszonyok képében, a csikós fölfelé mutogatott, de senki sem nézett a mennyezetre, mert egyrészt sötét volt már, másrészt pedig itt volt a jó alkalom arra, hogy a csikóst egy kicsit móresre tanítsák.

– Ne mutogass fel, ott az Isten lakik, te meg istentelen voltál világ életedben! – kiabáltak vele nagy élvezettel.

Aztán megkönyörültek rajta, lovat hozattak, s haszal feltették rá. Ütöttek is egyet a ló farára, hogy az – uccu neki! – átvigye Csenger városába, ahol a borbély majd ellátja. De ahogy a csikós megérezte, hogy alatta ló van, mindjárt jobban lett, rendesen felkanyarintotta magát a ló hátára és sziszegve eltűnt a pusztában.

A lelkész azonban nem hagyta ennyiben a dolgot. Rögvest behívatta a presbitereket a hivatalba, no meg a kántortanítót, s tollat ragadtatott vele, hogy a papírmalomból hozatott, merített papirosból készült lapra, a presbiteri jegyzőkönyvbe pontos bejegyzést írasson a történelekről: „A mai napon, 1761 húsvét ünnepén a múlt évben pütkösdi királynak választott Nagy László csikós a csárdában eredetileg elvetemült gondolata által létrára mászott, és fokosával meg akarta rongálni szent templomunkat, de az angyalok erősebbek voltak ónála és segítőjénél, és a csikóst a pusztára földre teremtették, hogy csontja törött.”

Csaba, Boksa és a harangozó pedig, amikor a többiek már elmentek, s a kántortanító is végzett a bejegyzéssel, bementek a templomba, leszedték a kétfejű madarat és a létrával együtt visszavitték a csűrbe.

– Nem festek én itt többet semmit sem – háborgott magában a diák, rácsapkodva a szénát a képekre, hogy senki se lássa. Éppen azon elmélkedett, hogy ezek a csikósok milyen műveletlenek, amikor lódobogásra, hintónyikorgásra lett figyelmes. A lovak megálltak a csűr mellett, és súlyos csizmás léptek közeledtek. Tunyogi Korda Mihály uram volt a csizmák és léptek tulajdonosa.

– Itt van, deák uram? – szólalt meg az utolsó lépésnél a csűrhez érve.

– Itt vagyok – felelt a diák zavartan és kicsit ijedten.

– Hallom, fest, festeget, deák uram...

– Nem festegetek, hanem a templomot mennyezem.

– Hát úgy mennyezze, hogy elég szép legyen, s legyen rajta minden, ami csak kell: a Nap, a Hold, az ég, és az égen legyen helyük a madaraknak is ...

– A madaraknak?

– A madaraknak – és Tunyogi Korda Mihály a két kezével a kétfejű sast utánozta, hogy teljesen érthető

legyen, amit mond.

– Az nagyon fontos, hogy a madaraknak legyen helyük. Megértette-e, deák uram, amit beszélek?

A diák elvigyorodott, megpördült és leseperte a szénát a festett kétfejű madárról. Amikor azonban visszafordult, hogy látja-e jól a földesúr, amit kért, Tunyogi Korda Mihály uram már ott sem volt. Ő távozhattott köszönés nélkül. Így hát a kétfejű sas kötelezően ott kellett legyen a mennyezetben. Mint egy engedélyen a pecsét.

Húsvét másnapján Csaba már készülődött, hogy a templomba menjen, de Boksa rászólt:

– Deák uram, menjen inkább egy kicsit levegőzni. Olyan sápadt az arca, hogy rossz nézni.

– Hova? Hiszen innen el sem lehet mozdulni – fordult vissza Csaba bosszúsan.

– Most indulnak ki a tehenek a legelőre, menjen ki rögvest, mert a gulyások már várják.

– Hát itt nem lehet a maga ura az ember – mérgeződött tovább Csaba, de azért fogta a szütyőjét és elindult a parókia irányában ki a főútra, ahol már csakugyan bandukoltak a tehenek kifelé a legelőre. Közben kerülgette sárga csizmájával a pocsolókat és fel-felnézett minden egyes háznál az „áldás, békesség” köszöntésre.

– Dicsőség Istennek – válaszolt mindenkinek. A sok köszönés valahogy felébresztette, mire kiért a gulyásokhoz.

– Hol szoktak megállni? – mordult oda a gulyásra.

– Sehol – volt a válasz – vagy ha mégis, azon a halmon. A kunhalom tetején, mert onnan minden látzik.

Csaba felballagott oda, lehuppant a gulyások földre terített subájára és jól a hóna alá fogta a szütyőjét, hátha belémege a testébe, agyába mindaz, ami a szütyőben lévő kenyérbe és megsárgult lapokra volt kézzel írva. A gulyások nem szóltak, csak pipáztak, mint mindig. Semmi sem mozdult, csak a vezérbika kolompja kondult meg ritkán.

Ahogy ott telt a csend, egyszer csak kivette a gulyás a szájából a pipát, ami elég nagy dolog volt, és csetintett egyet a szájával.

– Nete, ne! – szólt alig hallhatóan. A vezérbika ugyanis a Nap felé lépett, bele a fénysugarába, megállt és felnézett. Vele szemben az ártéri erdőből egy szarvas lépett ki. A két bika egymást nézte. Az emberek bikája és Istennek állatja.

– Csss... – hallatszott megint a gulyástól, és a kis pulikutya, a híres pulikutya a két állat közé futott és megállt. Hogy békesség legyen.

– Szép, nagyon szép, de szólok Miskának, az öreg bikának, hogy hagyja békén a szarvast – mozdult meg egy fiatal fiú, a gulyások legfiatalabbja, aki ismerte a szarvast már régóta, egészen kicsi kora óta. Egy ostorral odaballagott a pulikutya mellé, hogy a békesség teljes legyen.

Közben Csaba felállt és megszólította a gulyást:

– Ez a szarvas minden nap kijön ide, meg a bika?

– Ki.

– S mióta?

– Régóta.

– A volt tiszteletes idejében is kijöttek?

– Ki, bizony.

Csaba már indult is a falu felé. A gulyás utána sem nézett, csak pöfékelt.

– Deáknak deák, tudni is tud sok mindent – mondta a gulyás – csak köszönni felejtett el.

Azzal újra bevette a pipát a szájába, hogy a dolgok tovább folyjanak rendesen. Csaba pedig, amikor hazért, a csúrnél már nemhogy futott, ki sem kerülve ki a pocsolókat, hanem szinte vágtatott.

– Csak nem megint a Miska kerget valakit? – kiáltották többen is. Csaba beesett a csűrbe, előrántotta az ecsetet, a festéket és máris festeni kezdett. Új táblát vett elő, s a három kazettát egy lendülettel festette meg. Mire megérkezett Boksa, a harangozó és Réka, már majdnem készen is volt. Csendben nézték, hogy mit művel. A három kép ugyanis szinte teljesen egyforma volt.

Amikor végzett, akkor elővette a madaras kazettát, és a madár mellé odafestette a szarvast, a másik oldalra pedig egy hatalmas fát gyönyörű szőlő terméssel, s két hallal.... Amikor újabb képhez látott, festés közben hangosan mondta is, mit csinál:

– Fessünk egy másik hármast kazettát: középen Noé bárkája mint egy mérleg, a két oldalán egy-egy Nap. Noé bárkájának a jelentése ez lesz, ide írom betűvel, hogy N. azaz Noé és B. azaz bárkája. Azt hiszem, ez a legismertebb történet a Bibliában. A hajót magas orral rajzolom, mint a régi tiszai nádhajóknak is volt, amelyek olyan erősek voltak, hogy akár több tonnás követ is el bírtak szállítani. Sőt emlékeztessen a rajz azokra a fahajókra is, amelyeket az egyiptomiak emelőként használtak. Ezeket a nagy fahajókon felle sétált 80-100 ember, és a testsúlyukkal billentették előre-hátra a hajót, ami így hatalmas súlyt tudott felemelni. Úgy működött, mint egy mérleg, csak gondosan ki kellett egyensúlyozni. Festünk a hajóra fénymag-virágokat is, ezek a virágok fogják egyensúlyozni a hajóban lévő emberiséget.

A harangozó megkérdezte:

– Noét is belefesti, meg az elefántokat és a tevéket?

Csaba megállt, felnézett a harangozóra, és nagyon sötét képet vágott. Réka felnevetett:

– De hát nem Noéről van szó, édesapám, hanem mindannyiunkról!

Csaba tovább festett és közben magyarázott, de most már inkább Boksának és Rékának.

– Három tornyot rajzolok bele a védett bárkába, az egyház három tornyát: a középső a templom, a szélső az iskola, a harmadik pedig a cselekedetek tornya.

Így festett Csaba egész nyáron keresztül.

A nagy nyári dologidőben mindenki látástól vakulásig dolgozott kint a földeken. A csűrben elkészült az összes tábla, ott álltak sorban egymás mellett. A lány, Boksa és a harangozó méhviasszal

kente be mindegyik táblát. Aztán amikor csak ők négyen voltak a falu központjában – hogy idő előtt senki meg ne lássa – áthordták a templomba az összes táblát, és felrakták sorban a helyükre, a mennyezetre. Amikor ezzel elkészültek, akkor a festett képeket elválasztó kereteket is fölerősítették. Estére lettek készen. Szó nélkül ültek mind a négyen a padban, és nézték a kazettákat. Amikor meghallották a földekről hazazörgő kocsik zaját, összeszedelőzködtek, és visszamentek a csűrbe. Aludni. Nagyon elfáradtak.

Másnap reggel éktelen zajra ébredtek. A presbitérium tagjai jöttek el, kiabáltak:

- Mit festett ez a deák?
- Mondja el, mi van rajta!
- Miért keverte össze a táblákat, hiszen Csengerben nem így vannak!

Csaba felült, lassanként leporolta magáról a szénát, feltápászkodott fáradtan és azt találta mondani hírtelenjében:

– Kérdezzék meg a tiszteletes urat, őneki tudnia kell mindent.

Nosza el is rohant mindenki a lelkészhez, aki már pipázva várta a tornácon a nagytiszteletű presbitériumot, azon gondolkodva, mit tegyen.

– Meg kell nézнем magamnak is! – felelt az ezernyi kérdésre, hogy időt nyerjen.

El is indult lassan a presbitersereggel és a házakból előjövő asszonyokkal, hogy megnézzék, mit csinált a diák. Bementek a templomba és csak nézték, nézték a képeket.

– Holnap az istentiszteleten kihirdetem, mi legyen vele – mondta a várakozóknak és indult volna haza, de a gondnok, s a gazdák csak mondták tovább a magukét:

– Leszedjük, biz' Isten, leszedjük az egészet, megfordítjuk és a másik felére ráfestetünk olyat, amilyen Csengerben van!

– Várjuk meg a holnapot! – hangzott a bölcs válasz.

Másnap mindenki ott volt a templomban, az is, aki amúgy alig tette be a lábát oda. A szokástól eltérően néma csendben ült mindenki, úgy várták a lelkészt és a presbitereket. Amikor megérkeztek, mindenki felállt. S akkor a lelkész megszólalt: „Kegyelem nekünk és békeesség Istentől, a mi Atyánktól, és Jézus Krisztustól, a mi Urunktól. Ámen” Majd egy zsoltárt kezdtek énekelni. Fennállva. S ahogy a zsoltárt énekelték, a lelkész fölfelé nézett a mennyezetre, s elhalkult a hangja. A presbiterek, s az egész gyülekezet felemelt fejjel a lelkészt nézve énekelt. Már régen vége volt az éneknek, de mindenki továbbra is csak a lelkészt nézte. Csoda történt. Az ének alatt mindenki megértette, hogy a lelkésznek értenie kell, hogy mi is van a mennyben, s neki kell leolvasnia, hogy mi is az aznapi ige. S az emberek azt látták a papjuk arcán, hogy megnyílt a templomnak mennyezete az ég felé.

Ott, akkor a templomban a simaiak nagyon boldogok voltak.

Megszólalt a lelkész mély, bársonyos hangon: „*A te szemeid e házra nézzenek éjjel és nappal ez helyre mondom mely felől azt mondottad Ott leszen az én nevem és meghalgassad az imádságot mellyel imádkoznak a te szolgálád ez helyen. És halgasd meg a te népednek könyörgését a kik imádkoznak ez helyen, mondom halgasd meg a te lakóhelyedből a mennyekből...*” Itt megállt. A gyülekezet néma csendben várakozott, amíg újra felhangzott az ige: „*Választotta az Úr Siont, Szerette azt magának lako helyül mondván Ez leszen az én nyugodalmam, mind örökre itt lakozom mert ezt kívántam vala.*” Végül pedig: „*ÉG ÉS AZ EGEKNEK EGEI BÉ NEM FOGADHATNAK TÉGEDET Mennyivel inkább ez ház mellyet mi építettünk. DE TEKINTS A TE SZOLGÁIDNAK IMÁDSÁGOKRA ÉS KÖNYÖRGÉSÜKRE, OH URAM, MEGHALGATVÁN A KIÁLTÁST ÉS AZ IMÁDSÁGOT MELLYEL A TE SZOLGÁID IMÁDKOZNAK TE ELÖTTED*”. Több szó nem is hangzott.

Az istentisztelet végével szép rendben kivonult mindenki a templomból. Most ott állt a malomkövön, a kövi beszéd helyén az esperes is, ő mondta ki a legfontosabb szavakat, előbb a gondnok felé kacsintva:

– Hát nem látta, gondnok uram, a madarunkat?

S nem vette észre, micsoda gyönyörű virágokban mutatkozik meg az Isten szeretete?

Aztán felemelte a hangját, hogy mindenki jól hallja:

–A simai mennyezet az egész egyházmegyében a legújabb és egyben a legszebb. Olyan szép képek láthatók rajta, hogy párjukat ritkítják. Vigyázzanak rá kegyelmetek! Köszönöm Tunyogi Korda Mihály uramnak, hogy olyan erősen szívéen viselte egész életében a templom sorsát, bizonyára meg fog fizetni neki ezért bőségesen az Élő Isten. Egyúttal megköszönjük a presbitérium áldozatkészségét az anyaszentegyház nevében. Nagytiszteletű úr, legyen továbbra is gondja a nyájra!

Ezzel lezárt minden kérdést és vitát. Azóta is emlegetik a simaiak, hogy a templomukban olyan különlegesen szép kazetták vannak, mint sehol másutt.

– A magyarok Istene áldjon meg mindannyiunkat! – szolt végül Váci tiszteletes úr, majd mindenki átsétált a parókia udvarára, ahol ökröt sütöttek, s megvendégeltek minden résztvevőt. Az evés után előkerültek a cigányok is, húzták késő estig, amíg esperes uram gyorsszekérre nem ült, s ezzel a templom felszentelése befejeződött.

A lelkész bement a templomba, s leült az utolsó padba, ahol már ott ült Csaba, Boksa, a harangozó és Réka is. Ültek, s nézték a mennyezetet a sötétben. Csak a csillagok fénye világította meg az ablakokon keresztül a mennyezetet. Végül legelőbb a lelkész állt fel, hogy hazainduljon. Aztán a többiek is mind lassan utána.

Csaba a templom előtt téblábolt egy ideig, majd leült a tó partjára, s bámulta a vízben tükröződő csillagokat. Nem csak felette ragyogott minden, hanem a holtág vizében is. Ahogy ott ült Csaba a csillagragyogásban fürödve, egyszer csak azt vette észre, hogy megérinti valaki. Réka karolt belé. Csaba egy ideig csak eltúrta a karolást, aztán végre csöndesen magához ölelte a lányt.

Hosszú ideig ültek összeölelkezve, mikor Csaba érezte, hogy a lánynak eleredtek a könnyei. Réka alig hallhatóan, mosolyogva, sírva egyre azt suttogetta:

– Megtaláltuk... megtaláltuk!

Igen, megtalálták azt, ami a legfontosabb: az Élő Isten szeretetét itt ezen a Földön. S nem csak megtalálták, hanem oda is festették a mennyezetre.

– Láttad, milyen boldogok voltak az emberek?

– Láttam – felelte Csaba csendes örömmel. Réka felemelte a fejét és megkereste Csaba szemét a sötétben:

– Mihez kezdesz most? – kérdezte halkán.

Hosszú csend volt a válasz.

– Elmész?

– El. Előbb-utóbb itt lesznek értem a császári katonák. Boksa kivezet a faluból. Mennem kell Wittenbergába.

Csaba lassan felállt, s Réka követte.

– Ugye, nem most mész el?

Csaba elindult, de a lány a kezét erősen szorítva nem engedte el. Meg-megállva, újra nekiindulva egyszer csak a csűrben találták magukat, a kiürült festékes szilkék, megkopott ecsetek között. Észre sem vették, hogy a csikós kaján vigyorral mindvégig követte őket.

A templom és a parókia közti téren még tartott az ünnepség s a vacsora, az ökör gyér maradványai fölött pedig elkezdődött az éneklés. Sorban énekelték a közösség jól ismert dalait. Amint végeztek egy régi magyar énekkel, még levegőt sem vehettek, máris bekiáltotta a pünkösdi király a következő ének első sorát.

Először észre sem vették, hogy gyalogos katonák keltek át a hídon, és a csűr nagy ajtaja előtt félkörbe álltak. Az egyik kezükben fáklya volt, a másik kezükkel a puska szíját szorították. Amint megálltak a csűr ajtaja előtt, a sötétségből előlépett a csikós. Mögé a még nagyobb sötétségbe megérkeztek két oldalról az elébb még harsányan éneklő gazdák. Ki tudja, hogyan, de mintha a mezőről, erdőről jöttek volna, fejszével, cséphadaróval, vasvillával voltak felfegyverkezve. A kapu előtt magabiztosan állt a csikós, mint egy szobor. Rajta fehér bő ujjú ing, fehér gatya, vállán átvetve a karikás ostor, felkötött kezében a pipa, amit a másik kezével piszkált. A katonák mintegy vezényszóra a fáklyákat a földbe szúrták, másik kezükkel levették a vállukról a szuronyos puskájukat és a csikós, meg a gazdák felé szegezték. Kimért lódobogás hallatszott, majd a fáklyák fényében feltűnt egy császári tiszt fekete lovon, talpig vasban. A lóról intett a csikósnak, hogy kotród-

jon a csűr ajtaja elől. Persze nem mozdult, viszont a gyülekezés hatására egyszer csak mindenki a csűr elé, köré érkezett. A hajdú, aki a katonák és a az emberek közt kellett legyen mindig, észrevette a csikóst, s karba font kézzel cinkosan elmosolyodott.

Ekkorra Tunyogi uram is megérkezett, belépett a körbe.

– Mi a fészkes fenét zajonganak itt éjnek idején?

A csikós mellett a kicsi fiú füttyentett egyet válaszul, mire a csikós lova benyargalt a katonák félkörébe, s ahogy a csikóshoz ért, az egy mozdulattal felpattant a robogó lóra, csak úgy szórén megülve. Sérült kezében továbbra is ott volt pipa, a másikban pedig már az ostor volt.

A tiszt pisztolyt húzott elő a nyeregtartóból. Odaugrott a legénye és megtöltötte. Megpróbálta megcélozni a csikóst, de az a lovával olyan táncba kezdett, hogy nem tudta követni. A tiszt elsütötte ugyan a pisztolyt, de célt tévesztett. Belefúródott a csűr nádtetejébe. A csikós lova a lövésre azonnal megállt.

A katonák újra szuronyt szegeztek, de velük szemben a gazdák is megmarkolták a szerszámokat. A tiszt kardot rántott, suhintott egyet a levegőbe. Hátrébb a gulyás előbb belevágott egy fatönkbe a fokosával, majd kivette és megnézte az élet. Elviselhetetlen volt a feszültség.

A tiszt lassan a kardját előre szegezve elindult a csikós felé, aki ellépve körbe indult el. A gulyások egyre füttyentgettek, végül a csikós levette a válláról a karikás ostort, s egyetlen suhintással kiütötte a tiszt kezéből a kardot. A tiszt lefegyverezve a katonái gyűrűjébe menekült. Ezalatt a gazdák mögé hatalmas dübörgéssel megérkezett a szürke marha gulya és a ménes is. A tiszt rémulten nézett körül.

Mielőtt azonban bármi jóvátehető dolog történt volna, a hajdú fölvette a földről a tiszt kardját és a kezébe nyomta, s mintha mi sem történt volna, nyájasan megszólalt:

– A tiszt úr, ugye, szállást keres? Csikós uram meg csak nyargalászik, mint mindig, ne is törődjön vele! A katonák nálam megszállhatnak. Későre jár. Amit keresnek, holnap is megtalálhatják.

Majd szigorúan intett a pásztoroknak meg a sokaságnak, hogy széledjenek széjjel, menjen mindenki haza. A csikós, a gulyás, a hajdú no meg a gazdák elégedetten indultak hazafelé.

1761. július hetedikének éjszakája volt.

Másnap kora reggel, napfelkelte után a lelkész benyitotta a hatalmas csűrkaput.

– Deák uram!

– Igen – kelt fel Csaba álmosan. Körülpillantott, s bár nem látta, hol, de érezte, hogy Réka még ott van a közelében.

A lelkész benyitott a kicsi festékes szobába és erősen a deák szemébe nézett:

– Tudni akarom, mit pingált a lécekre?

– Nem pingáltam, hanem mennyeztem, ahogy

kérte.

– Akkor magyarázza el, mit jelentenek az ábrák!

– A kétféjű hasas sas... – kezdte Csaba a magyarázatot, de azonnal abba is hagyta, hiszen nyilvánvaló volt, hogy a lelkészt nem a kétféjű sas politikai meséje érdekelte.

Sarkon fordult és szemügyre vette az asztalt, amire rá volt rajzolva a teljes mennyezet. Csaba azonban gyorsabb volt, és mintha véletlen lenne, felborította a vizes csuprot, azután gyorsan letörölte a vizet az asztról az inge ujjával. A képekből, ábrákból, nyilakból semmi sem maradt. A lelkész szeme tovább kutatott, és most a papírokat kereste, de hiába nézte, forgatta, nem értett belőlük semmit. Bosszús lett.

– Boksa?

– Elment már.

– S a lány?

Csaba széttárta a kezét felelet helyett.

– Ő tud valamit?

– Nem hinném, csak a festék keverésében segített.

– Tehát mi is van a táblákon?

– A menny! A mennyezet! Istennek ígéje!

Váczi Mihály tiszteletes még egyszer belekutatott szemével Csaba arcába, s nyomatékosan megkérdezte:

– Mikor is indul, deák uram, Wittenbergába? Még ma?

– Még ma – mondta a diák.

– Rögvest – mondta Váczi Mihály uram és meg is mutatta az utat a diáknak.

Csaba körbenézett a csűrben, majd a vállára vette a szütyőjét, amiben az ecsetek, a szakadozott régi könyv meg a rajzai voltak. A lelkész meg sem várta, hanem megindult a parókia felé.

Ekkor Csaba a kezébe vette az asztról a világos

huszár és a király bábuját, és azokat is belemélyesztette a tarisznyájába. Aztán megölelte, megcsókolta Rékát búcsúzóul.

– Visszajövök! – Már-már elindult, de még egyszer visszafordult Rékához:

– Őrizd, drága Réka, a titkot! A mennyezetten minden ott van, amit csak nekünk a mi Urunk, Jézus Krisztus üzent. Vigyázz a templomra, mert ez az egyetlen templom, ahol a huszárkapitány végignyargal a kazettákon! Háborúk jönnek majd, sok mindent el fognak pusztítani, de ez a mennyezet örökké meg kell maradjon. Őrizd a mennyezetet, és ne áruld el senkinek, hogy mi van rajta, mert azonnal elpusztítják! Kérlek, el ne áruld a mi Urunkat, mert magunk is elpusztulunk! – súgta.

Réka mosolyogva bólintott, s engedte, hogy Csaba útnak induljon. Tudta, hogy ha sokára is, egyszer majd visszajön, s meg fogják együtt festeni valamelyik szomszéd templom mennyezetét is. Talán éppen Gyügye templomáét.

Csaba nekivágott a hosszú útnak, és Réka egészen addig követte szemével a távolodó alakot, míg csak el nem tűnt a pusztá felé. Majd megpördült és a nagy szilfa felé nézett, ahol az angyalok szoktak táncolni.

–Köszönöm nektek!

Váczi Mihály nagytiszteletű uram még néhány évig ott szolgált Simában. Élete szinte semmit sem változott, de azért hiányolta diákokat, akivel olyan jól tudott játszani. Mert a sakkot élete végéig nem hagyta abba. A kézzel faragott keményfa bábukat, a Királyt és a Huszárt azonban soha nem találta meg... Igaz, Rékával majd' minden nap találkozott, de tőle nem kérdezett semmit sem. Tudta, hogy hiába. De amikor játszott az esperessel, mindig azt mormolta alig hallhatóan maga elé:

– Elveszett, elveszett! A bestyék örökre elrejtették!

Üdvtörténeti játék a csengersimai táblaképek üzenete alapján

Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok,
A szegénylegénynek utat mutassatok!
Mutassatok utat a szegénylegénynek,
Nem találja házát a szeretőjének.

Édesanyám voltál, miért nem tanítottál,
Gyenge vessző voltam, miért nem hajlítottál?
Hajlítottál volna, meghajoltam volna,
Erre az életre nem jutottam volna.

1. szín Az ég és föld bábuinak bemutatása

A szereplőket (bábukat) a Bibliaolvasó vezeti be kintről, lehetőleg szatmári népviseletben. A bábuk félkörbe állnak a kazettákon kívül. Sorrendjük: tarka Futó, sötét Gyalog, sötét Futó I., sötét Futó II., sötét Huszár, sötét Bástya I., sötét Bástya II., sötét Királynő, sötét Király, valamint világos Király, világos Királynő, világos Bástya I., világos Bástya II., világos Huszár, világos Futó, világos Gyalog I., világos Gyalog II., világos Gyalog III.

Kikiáltó Csaba: *A közönség felé kántálva: Jó estét! Jó estét a házi gazdának! Jó estét, jó estét minden jámbor hívőnek! Jó estét, jó estét a nagy tiszteletűségű tisztelendő papoknak, püspököknek és feleségeiknek! Jó estét, jó estét a nemzeti vitézlő vitézeknek, s lovaiknak nemkülönben! Jó estét, jó estét az tudós doktoroknak! Jó estét, jó estét gazduraméknak és gazdasszonyoknak! Jó estét, jó estét az hitvány pór népnek! Jó estét, jó estét az vénekeknek és az ifjaknak! Jó estét, jó estét, mindenkinek!*

Kikiáltó Réka: *Kezdődjék a játék! A bábuk megfogják egymás kezét és körben táncolnak énekelve. Lépés oda-vissza a dallamra dobbantással, elől-hátul keresztező, a dallam végére mindenki egy kis kört tesz meg, majd visszaérkezik a helyére. 278. ének 1. verse: Dicsőült helyeken, mennyei paradicsomban/Akik vigadoztok véghetetlen boldogságban/Vagyatok megújult állapotban/Az Úr nevét szép énekszóban/No dicsérjétek vigasságban!*

Kikiáltó Csaba: *Sorra bemutatja a bábukat, kezével mindig rámutat a belépőre, aki a helyére áll: Itt látható a híres-nevezetes földi király!*

Földi király: *Én vagyok a világ minden országának a királya: Nagy Sándor, Julius Cézár, Attila, István király, Mátyás király egy személyben, s most itt, mindenki szeme láttára az ÉN HELYEMRE, a földi oroszánok s királyok kazettájára lépek. sötét Király A4*

Kikiáltó Réka: *A földi király mellé illik ennek a Földnek szépséges királynője, aki egyben a világ vezére, aki minden anyai gondoskodást megad a földnek és népének!*

Földi királynő: *Én vagyok a föld királynője és vezére. Mindenki, aki csak létezik e földön, tőlem származik. Én vagyok Anna, Szűz Mária anyja, én vagyok a földi gondoskodás, a földi szeretet és szerelem asszonya. A kazettám a fiókáit saját véréből tápláló pelikán. sötét Vezér B5*

Kikiáltó Csaba: *A földi király és királynő legfőbb támaszai, a földi kapubástyák!*

Földi kapubástya I.: *Én vagyok a Föld eleségének a bástyája, minden földi jó belőlem származik. A helyem a sötét görögdinnyék kazettája. sötét Bástya I. B6*

Földi kapubástya II.: *Én vagyok Jézus Krisztus földi születésének bástyája. Rá is lépek a kigyós kazetta fejére. sötét Bástya II. C7*

Itt ez a szöveg olvasható:

Bibliaolvasó: *„Az asszonyi állatnak magva meg rontya az kígyónak fejét.”*

Kikiáltó Csaba: *Bemutatom a Nemes és vitézlő, nagyságos kapitányt, a Föld legvitézebb katonáját!*

Földi Huszár: *Én vagyok a föld leghíresebb lovasa. A helyem a híres-nevezetes Halak-kazetta, amely a halál és az ingyen áldozat kazettája. sötét Huszár G6*

Kikiáltó Réka: *A földi gondolatok hírvivő! Földi Futó I.: Én vagyok az, aki mindent elzár, mindent elrejt, mindent az elmúlásban őriz meg. A kazettám az elmúlás rácsát mutatja. sötét Futó I. A2*

Földi Futó II.: *Én a földi-testi angyalok hírvivője vagyok. A helyem a Szűz-kazettán van. sötét Futó II. C6*

Kikiáltó Réka: *A Föld kicsi fiúcskája!*

Földi Gyalog: *Én vagyok az embernek harmadik, legkisebb gyermeke, a világ az én cselekedeteimen fordul meg: megmarad vagy elvész. Az ég és föld között fogok egyensúlyozni. A Mérleg-kazettára, Noé BARKÁJÁBA lépek. sötét Gyalog G2*

Kikiáltó Csaba: *De nemcsak sötét földi bábuk vannak itt, hanem égiek is! Itt vannak az állataik: először a Szürke marha.*

Égi Gyalog I: *Én vagyok a magyarok hatalmas állata, a szürke marha, aki mindig is volt és mindig is megmarad, helyem a Bika-kazetta. világos Gyalog I. E3*

Kikiáltó Réka: *Az ég állatja, a Csodaszarvas! Égi Gyalog II.: Én vagyok a csodaszarvas, akit Hunor és Magor követett, hogy hazataláljanak. Szarvam felnyúlik az égbe, helyem a regölés kazettája. világos Gyalog II. F1*

Bibliaolvasó: *a refrént mindenki énekl, regöli:*

*Édes uram, én jó uram, sej, regélők, regölők.
Napot láttam én felkelni, sej, regélők, regölők.
Hódikát láttam én lemenni, sej, regélők, regölők.
A kettő közt szarvast láttam, sej, regélők,
regölők.*

*Egyik szarva a napba volt, sej, regélők, regölők.
Másik pedig hódikába, sej, regélők, regölők.
Egyik lába az erdőbe, sej, regélők, regölők.
A másik a tengörbe, sej, regélők, regölők.
Jobb oldalán nagy szén égett, sej, regélők,
regölők.*

*Bal oldalán köd setétlött, sej, regélők, regölők.
Szöme előtt hajnal verradt, sej, regélők, regölők.*

Kikiáltó Csaba: *Folytassuk a bemutatást! A mezei kompániából már csak a kis fehér puli maradt ki.*

Égi Gyalog III.: *Én vagyok a mezők, a puszták őrizője, a Pulikutya. A helyem ez a szép kéttyakú, kétfejű madár, a tavasz és a feltámadás kazettája. világos Gyalog III. F2*

Kikiáltó Réka: **Az égiek hírvivője, maga a Szentlélek!**

Égi Futó: **Én vagyok Istennek amaz Szent lelke, ki lebegett a teremtésnél a vizek felett. Én vagyok az az erő, aki által az Atya szavára megteremtett a föld és minden hegy és víz, minden boltozat, növény és állat. Én vagyok, aki az Öregisten parancsára ezt a Földet az Atya erejével megtartom a világ végezetéig.** *világos Futó E1*

Kikiáltó Csaba: **A fehérvári kapubástya!**

Égi Bástya I: **Az égiek fehérvári kapubástyája pedig megőrzi a hitet, a Szentlélek személyét és a tanítványságot, amelyet Jézus Urunk parancsolt meg a tanítványainak, hogy minden népeket tanítvánnyá tegyenek.** *világos Bástya I. D2*

Kikiáltó Réka: **Minden vizeknek bástyája!**

Égi Bástya II.: **Én a föld minden forrásának és vizének bástyája vagyok. A helyem a világos Dinnye-kazettán van.** *világos Bástya II. B4*

Kikiáltó Csaba: **A huszárcapitány!**

Égi Huszár: **Én vagyok az út, az igazság és az élet. Egyszerre vagyok az Isten fia és az ember fia. A helyem az Isten földre nyilazott szeretetének tábláján van.** *világos Huszár A1*

Kikiáltó Réka: **Az Ég királynője, Mária!**

Égi Királynő/Vezér: **Én vagyok Szűz Mária, aki viselősnak találtatott a Szentlélektől. Én vagyok Jézus anyja, s a magyaroknak mindig is vezérlő égi királynéja. Lábam alatt a Hold, fejem fölött a Nap. A helyem a Hold-kazettán van.** *világos Vezér C2*

Kikiáltó Csaba: **Végül pedig, aki a legfontosabb ezen a világon: az ÖREGISTEN!**

Égi Király/Öregisten: **Én vagyok, aki vagyok! Én teremtettem az életet az egész Világmindenségben és itt a Földön is. Én teremtettem a Napot, a Holdat, a csillagokat, az eget és a Földet, a tüzet és minden vizeket, minden növényt, állatot és az embert is. Én küldtem a Földre a Szentleket, Szűz Máriát és egyszülött fiamat, Jézus Krisztust!** *világos Király B1*

Bibliaolvasó: **“Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte, hogy ha valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.”** Ámen.

Mindenki éneklé citera-furulyakísérettel: 278.ének 3.verse: Nap, hold, csillagos ég, ti az Urat dicséritek / Jóságát, hatalmát, bölcsességét és hirtesséteket / Mely amely rendet ő ténéktek / Kiszabott, az a ti törvényetek. / És ti annak híven engedtek.

Kikiáltó Csaba: **Az Égi Király/Öregisten(B1) felé fordulva, kérlelve Immár minden készen áll, kezdődjék a játék!**

Égi Király: **Kezét a világos Vezér/Királynő(C2) vállára teszi s megszólítja: Jó Vezérem, nézz körül, hogyan lehetne megteremteni az életet! A lépéssor végéig, a Vezérre mutat.**

Égi Vezér: **A világos Vezér meg sem mozdul, kezét az égi Huszár(A1) felé tárja, s az Öregistennek válaszul ezt mondja: Azt szeretném, ha a Huszár indulna, de még nem indulhat, hiszen nincs hova lépjen.**

Égi Vezér: **Ránéz, rámutat a sötét Futó I.-re(A2): A Föld hírvivője a sötétség rácsa mögül nem tudja megteremteni az életet!**

Égi Vezér: **Ránéz, rámutat a sötét Királyra(A4), aki keresztbe font kézzel áll morcosan. A sötétség, a test**

királya önmagában nem teremtheti meg az életet!

Égi Vezér: **Ránéz, rámutat a sötét Futó II.-re(C6), amelyik a Szűz-kazettán áll. Dehát mindenütt a sötétség az úr, amely az életet meg nem teremtheti!**

Égi Vezér: **végül a sötét Huszárt(G6) szemeli ki, aki hatalmas erővel valóban indulni akar. A Föld vitéze nem az Élet katonája, hanem a Halálé, s az életet meg nem teremtheti!**

Égi Gyalog I: **Majd én lépek! Belép az ég Vezére és a föld Lovasa közé. A sötét Huszár azonnal megáll és leguggol(vagy leül). világos Gyalog I. E3 - E4**

Bibliaolvasó: **„Melly igen szerelmetesek a te hajlékid, oh Seregek Ura. Boldogok, akik lakoznak a te házában és szüntelen téged dicsérnek. Mert jobb egy nap a te udvaridban, mint ezer egyebütt.”**

Égi Király: **Az égi vezér az Öregisten felé fordul egyetértését várva, mire az bólint egyet és biztatólag így szól hozzá: Folytasd!**

Az Öregisten keze továbbra is ott van a Vezér vállán, az pedig a fehérvári kapubástya I.-re(D2) teszi a kezét és a mellette lévő táblára mutat(E2), ahová belép a Csodaszarvas. világos Gyalog II. F1- E2

Csaba: **Itt látható majdnem egymás mellett az embernek állatja, a Szürkemarha, és az Isten állatja, a Csodaszarvas, hiszen e két állat nélkül nem lehetséges élet a Földön. Az állatokat őrizni kell éjjel és nappal, s az Öregisten azért teremtette a Pulikutytát, hogy legyen őrizője a pusztáknak.**

Égi Király: **a Vezérre(C2) teszi a kezét,**

Égi Vezér: **a világos BástyaI.-re(D2) teszi a kezét,**

Égi Bástya I.: **a Csodaszarvas-Gyalog II.-re(E2) teszi a kezét,**

Égi Gyalog II.: **megelevenedik és az F3-kazettára mutat,**

Égi Gyalog I.: **megelevenedik ő is, és ő is az F3-kazettára mutat.**

Égi Gyalog III.: **A Pulikutya rálép az F3-kazettára. világos Gyalog III. F2 - F3**

Földi Gyalog: **A kicsi Fiú a Kikiáltók felé fordulva: Hé, kikiáltók, engem ne hagyjatok itt! Most én jövök, apámnak harmadik, legkisebb gyermeke, most én lépek valahova!**

Égi Gyalog III.: **A Pulikutya meg is mutatja a kicsi Fiúnak, hova kell lépnie. (G4)**

Földi Gyalog: **Látom már, látom, hogy a forgó napra kell lépjek. sötét Gyalog G2 - G4 Onnan kiált az égi Király felé: Hol vagy, Öregisten? Hol vagy? Gyere felénk!**

Égi Király: **Előbb jól megnézi az Ősrobbanás-kazettát(B2), ahova lépnie kellene, de nem lép oda. Oda kiált a kicsi fiúnak: Melyik kazettán állsz, kicsi Fiú?**

Földi Gyalog: **A forgó napon!(G4)**

Az égi Vezér ekkor hirtelen leguggol, követi a többi bábu is és 3-szor ismételve éneklük együtt:

**„Süss fel nap,
Fényes nap,
Kertek alatt a ludaim megfagnak!”**

Az ének közben felállnak és az égre emelik a kezüket.

Második szín

A Világosság legyőzi a Sötétséget

Földi Gyalog: **Hol vagy, Öregisten? Jövel és teremtsd meg az életet!**

Kikiáltó Réka: **Az Öregisten lép!**

Égi Király: *A Nap táblájára(C1) lép világos Király B1-C1, majd szól az ég Vezérének: Menj, menj, Isten hírével!*

Égi Vezér: *Elindul a C oszlopon és megy egyenesen, majd megáll a Világ-kazettán(C5), hátratekint a fehérvári kapubástyára, hívja a kezével. világos Vezér C2 - C5*

Égi Bástya I.: *A fehérvári kapubástya*

azonnal meg is indul és végigvonul egészen a D5 szövegkazettáig, amelyen a következő olvasható: világos Bástya I. D2 -D5

Bibliaolvasó: **„Az ég és az egeknek egei bé nem foghatnak tégedet, mennyivel inkább ez ház, melyet mi építettünk. De te tekints a te szolgálidnak imádságokra és könyörgésekre, oh Uram, meghallgatván a kiáltást és az imádságot mellyel a te szolgálid imádkoznak te előtted.”**

Égi Vezér: *Megfordul és ránéz a föld Királynőjére (B5).*

Földi Vezér: *Beleremeg a tekintetbe, fel is emeli védekezésképpen a karjait a szeme elé, megpördül maga körül, hogy meneküljön, de nem mozdulhat el a helyéről. Földi Király: A földi Vezér mögé lép sötét Király A4 - A5 és így szól: Ne mozdulj ! Magában: Meghúszom itt magam, amíg a Világosság kitombolja magát!*

Földi Bástya I.: *Hátrafelé lépve, szolgálatkészen: Én majd megvédelek, kegyelmes és hatalmas Király, bízhatok bennem! sötét Bástya I. B6 - A6*

Földi Bástya II.: *Hátrál: Mi majd megvédünk, örök Király! sötét Bástya II. C7 - B7*

Égi Vezér: *A menekülő bábuk láttán széttárja a karját, lassan megfordul, a kicsi Fiút szólítja: Gyere felém, kicsi fiú, és ÉLJ ! eközben ráteszi az égi Bástya I.-re (D5) a kezét.*

Égi bástya I.: *megmutatja a kicsi Fiúnak, hogy hova is lépjen. (F5)*

Földi Gyalog: *A kicsi Fiú el is indul a Fejedelem fája(F5) felé sötét Gyalog G4 - F5, kiáltja: Itt vagyok ...*

Földi Bástyák és a földi Király: *Rámutatnak a földi Vezérre,...*

Földi Vezér: *aki mint egy ostorcsapás hajladozik az égi Vezér háta mögül két kézzel a kicsi Fiú felé, aki elbizonytalanodik, hangja mind halkabb, tétovább lesz ...ragyogok...*

Kikiáltó Réka: **Vigyázz! Vigyázz, a Föld bábui befeketítenek!**

Földi Gyalog: **... mint a fekete szurok! De közben érzi, hogy nem jót mondott, és könyörögve néz a**

két hatalmas égi, földi vezér felé: Áldás? Békesség?

Földi Vezér: **Kuss!**

Földi Huszár: *Kintről fegyvercsörgés és lödöbögés hallatszik, a Huszár a kicsi Fiú fölött hatalmas ugrással a Kibomlás/Kiteljesedés-kazettára(E5) ugrik és megtapossa a virágot: Eltapsom az életet, még mielőtt megteremtődött volna!*

Kikiáltó Réka: *Ide-oda szaladgálva a döbbenet álló bábuk között: Égi Vezér! Üsd le a föld Vitézét! Miért nem mozdulsz már, miért nem ütöd le? Miért nem szólsz a fehérvári Kapubástyának, hogy üsse le, hiszen ott áll mellette? Vedd már észre, hogy a Sötétség páncélos Lovagját nem védi semmi sem!*

Odaszalad az Öregistenhez is, kérlelve őt, még a kezét is segíti felemelni, hogy a parancs kimenjen: Értsd meg, ez az egyetlen megoldás, le kell ütni a fekete Lovagot!

Bibliaolvasó és minden égi bábu együtt:

Büntesse meg az Isten a föld katonáit a sok elveszett életért, elveszített fiainkért!

Büntesse meg az Isten a föld katonáit a meggyalázásunkért, szétszórt nemzetünkért, Trianonért, a templomok kiürüléséért és minden bajunkért, mert megbűnhődte már e nép a múltat és jövőjét!

Kikiáltó Réka: **Büntesse meg az Isten a sötétség páncélos Lovagját, mert eltaposta az életet!**

Bibliaolvasó: *Nagyon lassan, tagoltan: Kezdetben vala a világosság, de a sötétség nem fogadja be azt ...*

Mindenki az Öregistenre néz várakozóan, de az nem mozdul, csend.

Kikiáltó a közönség felé: **Az Öregisten senkit sem üt le, senkit sem pusztít el, senkit sem büntet meg, hanem mindenütt az életet teremti meg.**

Kikiáltó Csaba: *Nagy ámulattal: Az Öregisten lép! világos Király C1 - D1*

Bibliaolvasó: **„A te szemeid e házra nézzenek éjjel és nappal ez helyre mondom mely felől azt mondottad Ott léssen az én nevem és meghalgassad az imádságot mellyel imádkoznak a te szolgálid e helyen. És halgasd meg a te népednek könyörgését a kik imádkozándnak ez helyen te mondom halgasd meg a te lakóhelyedről a mennyekből.”**

Világos Király: **Hej, jó Vezérem! A Világosságot a Sötétség nem fogadja be, gyere vissza!**

Égi Vezér: *Megfogja az égi Kapubástya I.(D5) kezét: Gyerünk, védjük meg a Világosságot! Együtt elindulnak, közben az égi*

Vezér megragadja a másik világos Bástya(B4) kezét is, hogy felálljanak egy sáncként, a sötét bábuk felé fordulva. Egyszerre, egymás kezét megfogva: világos Vezér

C5 - C2 / világos Bástya I. D5 - D2/ világos Bástya II. B4 - B2

Földi Király: **Na, azért én visszalépek az engem megillető helyemre! Megfordul és rákiált a sötét Vezérre: Küldd! Hamar küldjed!**

Földi Vezér: *Nagyot lök a földi Futó II.-n (C6), Földi Futó II. : amitől ez rálép, rázuhan az Angyali üdvözet-kazettára sötét Futó II. C6 - D7*

Égi Király: *A kezeit az égi Vezérre teszi, aki veszélyt jelez az A4-es kazetta felé.*

Földi Király: *A sötét Huszárnak int, (E5), vezényelve a támadást: Gyerünk, indulj és támadd meg a sáncot minden lovasoddal! sötét Király A5 - A4*

Égi király: *Ráteszi mindkét kezét a Fehérvári kapubástyára(D2), aki felemeli a kezét védelmezőleg a sötét Huszár felé.*

Földi Huszár: *sötét Huszár E5 - D3*

Kikiáltó Csaba: *Körbenézve, magyarázólag: Nem csak, hogy nem fogadta be a Sötétség a Világosságot, hanem most a Sötétség el is akarja pusztítani azt. Így a Világosság nem tudja megteremteni az életet.*

Földi Futó II: *Kinyújtja a kezét a Forgó nap-tábla (G4) felé. Még a Napot is elnyeli a sötétség!*

Égi Gyalog III.: *A Pulikutya otthagyja a Bikát meg a Csodaszarvast, és átrohan a forgó-pörgő-szikrázó Nap-mezőbe(G4), s közben torkaszakadtából kiabál: Nincsen baj, majd én megmentem a világot! Öregisten, lépj a Napra és adj erőt a Napon keresztül a Világosságnak! világos Gyalog III. F3 - G4 „Mert nap és paizs az Úr Isten; kegyelmet és dicsőséget ad az Úr, nem vonja meg a jót azoktól, a kik ártatlanul élnek.”*

Kikiáltó Réka: **- Az Öregisten lép! világos Király D1 - C1** *Az Öregisten megteszi a lépést, ráteszi a kezét a saját vezérének a vállára, aki előtt végigfut egy fényesík a C oszlopon.*

Égi Vezér: *Nem lép, hanem hátrafordul az Öregisten felé: Nem indulhatok, nem bonthatom meg a sáncot, nem biztonságos most az életet megteremteni.*

Földi Huszár: **Majd lépek én, eltaposni a fényt! A magas sáncot átugrani nem tudom, mégis az egész világ az enyém lesz a Világ teremtesekazettán! sötét Huszár D3 - C5**

Földi Király: *Diadalittasan, nevetve, vörös palástot öltve: Majd én betöröm a menny kapuját! Rálép az Élet teremtesek-táblára(B3), és két tenyerét a Bástya két tenyerének támasztva, nagy erővel nyomja befelé a bástyát. sötét Király A4 - B3*

Kikiáltó Réka: *Körbenézve, mindenkire szólva: Gyertek, segítetek! Nem fogja bírni a kapu a nyomást, és akkor sötétségbe borul az egész világ! Jöjjön mindenkinek segíteni! Oda is futnak a zenészek, elhagyva hangszereiket, majd a jegyszédők, a színpadi munkások, az alkalmazottak, takarítók, a darab írója, a tanárok, s néhány néző is a világos kapubástya (B2) mögé. A másik oldalhoz pedig odafut az összes földi bábu, vörös zászlókkal, mobiltelefonokkal világítva, hogy a földi Királyt segítse. Zűrzavar. Égő tölgyfa recsegése hallatszik és nagy a füst is. Közben mindkét oldalon kiabálnak.*

Föld Király: **Felgyújtom, bedöntöm a kaput!**

Világos oldal, együtt mind: **Nyomd, ne engedd!**

Sötét oldal: **Már nincs sok hátra, felperzselődik itt minden és akkor legyőzünk mindenkit! Készüljünk az utolsó lépésre, s miénk a**

konc!

Kikiáltó Réka Csabának: **Jaj, Istenem, mi jöhet még, nem volt elég ebből a pokoli játékból?!**

Kikiáltó Csaba: **Ne butáskodj, hát nem tudod, hogy az Öregisten eddig még mindig győzött?**

Kikiáltó Réka: *sírva* **Én csak azt látom, hogy mind kevesebben vagyunk, hogy zuhanunk és már nincs remény semmi jóra...**

Kikiáltó Csaba: **Dehogyan nincs! Akik fegyverrel és erőszakkal jönnek, mind el fognak egyszer veszni!**

Kikiáltó Réka: **Lehet, de nézd, a csata miatt alig látszik a mennyezet! Hát elveszhet a menny, elveszhet a Világosság?**

Kikiáltó Csaba: **Néha úgy látszik, minden elpusztul, de emlékezz vissza, a tatárok jöttek, pusztítottak és eltűntek; ugyanígy a törökök is, a Habsburgok is, a véres XX. század is Trianonnal és az oroszokkal együtt, látod, egyszer csak minden rossz eltűnik...**

Kikiáltó Réka: **De mit tehetünk most, ma, itt? Még csak lépni sem tudunk!**

Kikiáltó Csaba: **Ahogyan lehet ...**

Kikiáltó Réka: *sikítva* **Vigyázzatok, az Öregisten lép!**

Ég Király: *Dobpergés közepette rálép az Öregisten-kazettára(B1) világos Király C1 - B1, a sok segítő mögé, akik a tenyerükkel falat emelnek a sötét Király elé. A dobpergés megáll, kialszik a vörös fény.*

Földi bábuk: *helyükre hátrálnak*

Égi Bástya II: *tolja maga előtt a Földi Királyt világos Bástya II. B2 - B4*

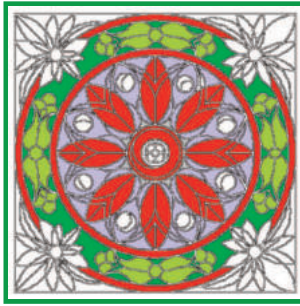
Földi Király: *Hátrahőköl, lecsereéli a vörös palástot feketére, sötét Király B3 - A4 fenyegetve:*

Öregisten! Falat építettél a kapu mögé, mint Dobó Egerben, s nem fog rajtad még a pokolnak tüze sem. Nem baj, ha így nem tudom elpusztítani az életet, majd elpusztítom másképpen! Felfegyverzem a népeket, hogy öldössék egymást; az egyházak meg irtani fogják az eretnekeket; az autók, mozdonyok, repülők füstjétől levegőhöz sem jutnak majd az emberek! Adok majd a világnak műfényt, villogó csodaszereket, hogy azt keressék, ne téged! A tengerek kiöntenek, a zöld mezők kiszáradnak, az emberek éhezni, szomjazni és hadakozni fognak. Senkit sem fog érdekelni a te sápadt fényed, csak a globális felmelegedés. Na, hol vagy Nap?! Hol vagy Öregisten?! Most a hadseregem még egyszer megtámad téged! A sötét Huszár felé fordulva rákiált: Indulj!

Földi Huszár: *A fal felé lép bátortalanul. sötét Huszár C5 - D3* **A Világosság hadseregének segédei eltűntek, nem kell már segítség.**

Angyali lányhangok, de azért nagyon erősen: **252. ének 1.verse: Mennyei seregek, boldog, tiszta lelkek, Az Úrra örökké kik az égen néztek: Őtet teljes szívből ti mind dicsérjétek!**

Harmadik szín

Teremtés

Kikiáltó Csaba: **Az Öregisten lép felénk!**
világos Király B1 - B2

Minden bábu: *Meghajolnak és féltérdre ereszkednek az életet teremtő Öregisten előtt.*

Égi Király: *Az ég Huszára felé fordulva, megérintve: Égi huszárom! Indulj, hordozd el az életet az egész világon, és végül térd vissza hozzám!*

Égi Huszár: *Felkel hódolatából és az Élet teremtése/Életfa-kazettára táblára (B3) ugrik. világos Huszár A1 - B3*

Égi Király: **Megteremtem az eget és a földet!**
Égi Huszár: **„A föld pedig kietlen és puszta vala, és setéség vala a mélység színén, és az Isten Lelke lebeg vala a vizek felett.”**

Égi Király: **Legyen világosság! ... Legyenek világító testek az ég mennyezetén, hogy világítsanak a földre; és hogy uralkodjanak a nappalon és az éjszakán, és elválasszák a világosságot a sötétségtől. Látom! Mindez jó!**

Minden bábu féltérden marad, csak az égi Király, Királynő, Huszár és a földi Huszár állnak. A kivetítón pedig Csontváry képe világosodik ki: „Zarándoklat a cédrusokhoz...”

Égi Futó: *Végigrohan egészen a Születés-kazettáig (C7) át a bástyákon, és ahol elmegy, minden bábu megelevenedik, feláll.*

Közben ének citerával, furulyával: 241. ének 1-3. verse: 1. Szent vagy örökké, Atya Úr Isten, a magas mennyekben, Ki teremtettél és megtartottál e nyomorult testben. 2. Szent a mi Urunk, Úr Jézus Krisztus, kit értünk bocsátál, Kivel megváltál, hogy testünk miatt Lelkünk el ne vesszen. 3. Szent a Szentlélek, Ki az Atyával Egy és a Fiúval, Aki vigasztal És tanít minket Az örök életre...

Kikiáltó Csaba: **Az Öregisten lép, mert Nap az Úr Isten!**

Égi Király: *Újra a Nap-kazettára lép világos Király B2 - C1, majd kezével int az ég Vezérének: Hú vezérem, most lépj! Most indulj!*

Égi Vezér: *A Szűz-táblára (C6) mutat,*

Földi Király: *Sziszegve szól, a föld*

Futójának mutogatva: Vissza, vissza!

Földi Futó: *Az Angyali üdvözlés-tábláról (D7) vissza a Szűz-táblára (C6) sötét Futó D7 - C6*

Égi Vezér: *Az ég Huszára felé (B3) fordul és a C5-kazettára mutat: Jó huszárom! Teremtsük meg az egész világot!*

Égi Huszár: *Rálép a Világ teremtése-táblára (C5). világos Huszár B3 - C5*

Bibliaolvasó: **„Pezsdüljenek a vizek élő állatok nyüzsgésétől; és madarak repdessenek a föld felett, az ég mennyezetének színén! Szaporodja-**

tok, és sokasodjatok, és töltsétek be a tenger vizeit! Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra; és uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a barmokon, mind az egész földön, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon!”

Égi Vezér: *Eközben a Hold-ról(C2) átsétál a Föld teremtése-re(C4). világos Vezér C2 - C4*

Égi Király: **Megteremtem az embert az én saját képemre, férfiúvá és asszonnyá teremttem őket. Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet...**

Bibliaolvasó: **„És ültete az Úr Isten egy kertet Édenben, napkelet felől, és abba helyezteté az embert, akit formált vala. És nevele az Úr Isten a földből mindenféle fát, tekintetre kedvest és eledelre jót, az élet fáját is, a kertnek közepette, és a jó és gonosz tudásának fáját. És vevé az Úr Isten az embert, és helyezteté őt az Éden kertjébe, hogy mívelje és őrizze azt.”**

Földi Király: *Felemeli a kezét és ugyanannak a sornak a másik oldalára, a Halálba Vivő Fa-kazettára (F4) mutat. sötét Huszár D3 - F4*

Égi Király: **Egyél bátran a kert minden fájáról! De a jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél; mert a mely napon eszel arról, bizony meghalsz!**

Bibliaolvasó: **“A kígyó pedig ravaszabb vala minden mezei vadnál, melyet az Úr Isten teremtett vala, és monda az asszonynak: Bizony nem haltok meg.”**

Földi Huszár: **Csakugyan azt mondta az Isten, hogy a kertnek egy fájáról se egyetek?**

Földi Vezér: **A kert fáinak gyümölcséből ehetünk; de annak a fának gyümölcséből, mely a kertnek közepette van, azt monda az Öregisten, abból ne együnk, azt meg se illessük, hogy meg ne haljunk.**

Földi Huszár: **Bizony nem haltok meg; hanem tudja az Isten, hogy amely napon esztek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek, és olyanok lesztek, mint az Isten: jónak és gonosznak tudói.**

Bibliaolvasó: **„És látá az asszony, hogy jó az a fa eledelre s hogy kedves a szemnek, és kívánatos az a fa a bölcseségért: szakaszta azért annak gyümölcséből, és evék, és ada vele levő férjének is, és az is evék. És meghallák az Úr Isten szavát, a ki hívős alkonyatkor a kertben jár vala; és elrejtőzék az ember és az ő felesége az Úr Isten elől a kert fái között.”**

Égi Király: **Ádám, hol vagy? Talán ettél a fáról, melytől tiltottalak, hogy arról ne egyél?**

Földi Király: **Az asszony, akit mellém adtál vala, ő ada nékem arról a fáról, úgy ettem.**

Égi Király: **Asszony! Mít cselekedtél?**

Földi Királynő: **A kígyó ámított el engem,**

úgy ettem.

Égi Király: **A földi**

Huszár felé: Mivelhogy

ezt cselekedted, átkozott légy!

Bibliaolvasó:

“Kiküldé őket az Úr

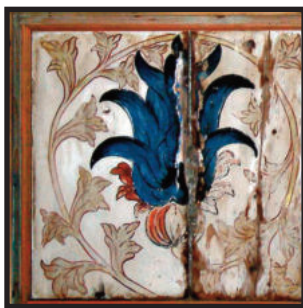
Isten az Éden

kertjéből”.

Dob, földrengés, csat-

tanás, füst...

Negyedik szín

Krisztus

Kikiáltó Réka: **Miután az Öregisten látta a földön élő emberek bűnben való nyomorúságát, elhatározta, hogy szent Fiát, Jézust elküldi a Földre min-**

denkiért! Az Öregisten lép! világos Király C1 - D1
Égi Király: *Ráteszi a kezét a fehérvári Kapubástyára (D2), aki mutatja az utat a világos Huszárnak (C5).*

Égi Huszár: *Az Angyali üdvözlés-kazettára (D7) lép világos Huszár C5 - D7*

Mindenki: 310. ének 1-5. verse

1. Küldé az Úr Isten Hűséges szolgáját Szűzhöz Názáretben, Gábiel angyalát,
Hozzánk jókedvében:
2. Menj el Máriának E jót megmondani, A régi írásnak titkát jelentsd ki
Angyali erőddel.
3. Mondd ezt: ó, szent, kegyes, Üdvözlésem végyed; Ajándékkal teljes, Az Úr van tevéled;
Szűnjék hát félelmed.
4. Szent szűz, méhedbe vedd Az Úr Isten Fiát,
Melyben megőrizzed A szűzesség jussát,
Minden tisztaságát.
5. Hallá s elfogadá E parancsolatot, Hivé és fogada Méhében magzatot,
De nagy Csudálatost.

Égi Futó: *Az ének közben E1-ről átlép az A5-ön keresztül a C7-re, és ezzel belép a világos Huszár és a sötét Bástya közé.*

Kikiáltó Réka: **Isten Fia megszületett, s azért jött erre a világra, hogy valaki hiszen őbenne el ne vesszen, hanem örök élete legyen.**

Betlehemes

Pásztor I.: **Dicsérem a Jézust, hallják e hívek és minden teremtmények./ Itt járnak az Isten dicsérő gyermekei, Betlehemmel járnak, ha megengednék!**

Földi Király: **Szabad-e bejönni?**

Pásztor I.: **Adj Isten, jó napot, már én is itt vagyok, ugyan, pajtások, mondjunk el egy pásztoréneket: énekelnek Pásztorok keljünk fel, Hamar induljunk el,/Betlehem városába, rongyos istállócskába./ Siessünk, ne késsünk,/ Még ezen az éjen odaérkezzünk! Mi urunknak tiszteletet tehessünk!**

Öreg: **Szalonnás jó estét, ídes gyermekeim, ti idebent esztek, isztok, dorbézoltok, az én szüette, molyette szakállamról nem is gondolkodtok? Hej, ha előveszem azt a furkós botot, úgy eltángatom az ingetek ujját, hogy még magam is megbánom!**

Pásztor I.: **Feküdj le öreg, tudom elfáradtál!**

Öreg: **El, bizony, édes fiam, az éjszaka sem aludtam, a juhok után kutattam. De te, ídes fiam, tegnap is hazudtál, de ma sem mondtál igazat!**

Pásztor I.: **Azért feküdj le, Öreg!**

Öreg: **Ha én ide lefekszek, többé juhász nem leszek, az Úr Jézus maradjon veletek! keresztet vet a botjával**

Az összes futó: **Megszületett a kis Jézus Betlehem városában!**

Pásztor I.: **Hallod, öreg, angyal szól!**

Öreg: **Az bizony, a kakas kukorikul nyereg ódásra.**

Pásztor I.: **Gyere, öreg, Betlehembe, a kis Jézust imádni!**

Öreg: **Hova, ídes fiam, Debrecenbe, kis pipát csinálni?**

Pásztor II.: **Nem, öreg, nem, Betlehembe a kis Jézust imádni.**

Öreg: **Mék, az a nagy fülű, az a nagy szarvú?**

Pásztor I.: **Nem, öreg, ott hátul be van takarva.**

Öreg: **Vedd, öcsém, a dudádat hamarjában, Fújál egy víg nótát bátorsággal, Vigasztald Jézuskát, szűz anyával, Hogy ne szomorkodjon szent fiával.**

Pásztor I.: **Messiás királyunk, megtiszteltünk immár. Elhagyott nyájunkhoz visszatérünk most már, Öregisten felé: Az Isten áldja meg a ház gazdáját! Nem csak a gazdáját, de minden lakóját! Áldja meg, áldja meg magyarok hazáját!**

318. ének 1. és 4. vers.: **Jer, mindnyájan örüljünk és szívünkben vigadjunk Megszületett Úr Jézus nekünk. 4. Ő életnek adója, Szívek vigasztalója, Lelkünk megvilágosítója.**

Kikiáltó Csaba: **Az Öregisten a Napba lép! világos Király D1 - C1**

Égi Király: *Int az ég Vezérének, hogy jöjjön felé.*

Égi Vezér: *Visszalép a helyére, a Hold-kazettára(C2), világos Vezér C4 - C2 majd az égi Huszár felé: Indulj hát és gyógyítsd, tanítsd, segítsd az embereket!*

Égi Huszár: **Még nem indulhatok, mert nem segít semmi, hogy lépjek.**

Égi Vezér: *Mutat az égi Futó felé: Az Istennek Szent Lelke fog vezérelni egész életedben!*

Égi Futó: *A két világos Bástya közé lép világos Futó E1 - C3*

Égi Huszár: *a Kiteljesedés-kazettára(C3) érve megvalósítja mindazt, ami az evangéliumokban le van írva. világos Huszár D7 - E5*

Kikiáltó Réka: **Amikor Jézust Keresztelő János megkeresztelte, ez a szózat hangzott fel: „Ez az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm.” Jézus pedig nem a törvény, hanem a Szentlélek erejével gyógyított és tanított ezen a Földön.**

Égi Vezér: *A föld Királyára néz, s hívja.*

Földi Király: *Rálép az Életfa-táblára(B3)*

sötét Király A4 - B3

Földi Vezér: *sötét Vezér B5 - C4*

Földi Futó: *sötét Futó C6 - D5*

Bibliaolvasó: **„Az ég és az egeknek egei bé nem foghatnak tégedet, mennyivel inkább ez ház, melyet mi építettünk. De te tekints a te szolgálóidnak imádságokra és könyörgésekre oh Uram meghalgtván a kiáltást és az imádságot mellyel a te szolgálóid imádkoznak te előtted.”**

Földi Gyalog: *sötét Gyalog F5 - E6*

Égi Huszár: *világos Huszár E5 - F7*

Kikiáltó Csaba: **Az Öregisten lép!**

világos Király C1 - B1

Égi Gyalog II: *világos Gyalog II. E2 - D3*

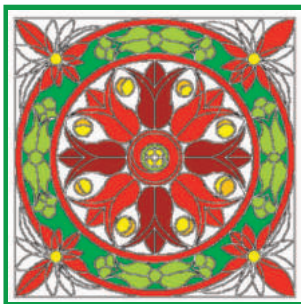
Bibliaolvasó: „Választotta az Úr Siont. Szerette azt magának lako helyül mondván Ez lészen az én nyugodalmam mind örökre itt lakozom mert ezt kívántam vala.” *világos Gyalog III. G4 - F5*

Kikiáltó Csaba: Jézus elhozta e földre az Öregisten szeretetét, de ... a Sidók megirigylék, Tanácsban elvégezzék. Hogy a Jézust megfogják, És a halálra adnák. Papok, írástudók nagyon zúgolódnak, Farizeusok is egyre áskálódnak, Félnék, koronájuk tőlük elvétetik, Ocsmány, disznyó szívük nagyon háborodik.

Kikiáltó Réka: *A földi Huszárra mutatva: A Júdás ötlet eladta Ezüstért, odaadta Sidóknak, hogy vegyék meg, Keresztfán feszítsék meg. /Júdás ötlet megfogta / Csókjával elárulta / Ottan Jézust megfogták /Mégkötözve hurcolták/ Kajafához elvitték/ Kegyetlenül megverték / Mégkötözve hurcolták / Pilátushoz elvitték.*

Minden szereplő, kivéve az ég Királyát, Vezérét, Futóját és Huszárát: **Feszítsd meg!**

Megfeszítik Krisztust.

Kikáltó Csaba: Christust megfeszíték kegyetlen sidó népek, ki érettünk születék, Mennyből nekünk adaték...

Földi Huszár: **Jaj, mit is cselekedtem / Eladván én Uramot, / Kárhóztattam a fára / Szerelmes Krisztusomot! *sötét Huszár F4 - G6***

Mindenki énekel : 337. ének 1-2 verse: **Paradicsomnak te szép élő fája, Ó, kegyes Jézus, Istennek Báránya, Te vagy lelkünknek igaz Megváltója, Szabadítója. 2. Értünk egyedül szörnyű kínt szenvedtél, Megfeszítettvé tőviset viseltél, Mi bűneinkért véreddel fizettél, És megölettél.**

Kikiáltó Réka: *A sötét Huszárra mutatva, sétálva a folyosón: Tük az ő példáját mostan meglátátok, / Cselekedeteit meggondolhattátok. / Tudjátok-é, ki volt ez az Ember Fia, / Kit a rút gonoszság keresztfára vona? / Születése óta arról prédikála. / Hogy az egész világ békeességben volna.*

Égi Futó: *világos Futó C3 - D4* Bénákat, gyávákat, vakokat gyógyított, / Siketeknek hallást, némáknak szót adott, / Rest holtakat csak egy szóval feltámasztott. / A nappal, a holddal s csillagokkal játszott, / A nappal, a holddal s csillagokkal játszott.

Kikiáltó Csaba: **Az Öregisten lép!**

világos Király B1- B2

Kikiáltó Réka: **Egymás mellé került a Föld és az Ég királya! Egymás mellé kell álljon a Föld és a Mennysorság királynője, Mária is, hogy Jézus feltámadhasson!**

Égi Vezér: *Belép a Szél-táblára(C3) a sötét Vezér mellé. világos Vezér C2 - C3*

Kikiáltó Réka: **Egymás mellett áll a Szentlélek s a Föld minden lelke!**

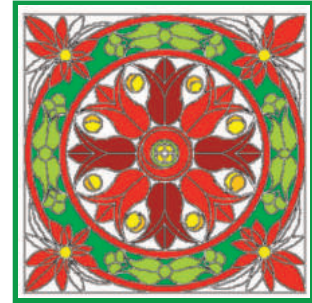
Bibliaolvasó: **“Mikor pedig elmúlt a szombat, Mária Magdaléna, és Mária, a Jakab anyja, és Salomé drága keneteket vásárlának, hogy elmenvén, megkenjék őt. És korán reggel, a hétnek első**

napján a sírbolthoz menének napfelköltekor. És bemenvén a sírbolthba, látának egy ifjút ülni jobb felől, fehér ruhába öltözve; és megfélemlének. Az pedig monda nekik: Ne féljete. A Názáreti Jézust keresitek, aki megfeszítettett? Föltámadott, nincs itt; ímé a hely, ahová őt helyezék.”

Kikiáltó Réka: **Halálának utána, harmadnap feltámadta, hogy miértünk meghala, örök halált megronta.**

Égi Huszár: *A Világfa tetejéről átlép a Kitelesedésre(E5). világos Huszár F7 - E5*

Mindenki énekl: 185. ének: **Krisztus feltámadott, Kit halál elragadott; Örvendezzünk, vigadjunk, Krisztus lett a vigaszunk, Alleluja! /Ha ő fel nem támad, Nincs többé bűnbocsánat, De él, ezért szent nevét, Zengiük ő dicséretét, Alleluja! Alleluja! Alleluja! Örvendezzünk, vigadjunk, Krisztus lett a vigaszunk. Alleluja!**

Kikiáltó Csaba:

Az Öregisten lép ! *világos Király B2 - B1*

Égi Vezér: *A világos Király felé lép, a Holdkazettára(C2) világos Vezér C3 - C2*

Földi Király: *sötét Király B3 - A4*

Földi Vezér: *sötét Vezér C4 - B5*

Földi Futó: *sötét Futó D5 - C6*

Földi Gyalog: *sötét Gyalog E6 - D7*

Kikiáltó Csaba: **A feltámadás után, amikor az Ég és a Föld összeért, Jézus még itt járt közöttünk, s a negyvenedik napon így szólt a tanítványaihoz:**

Bibliaolvasó: **“Hanem veszteket erőt, minekutána a Szent Lélek eljő reátok: és lesztek nékem tanúim...a földnek mindvégső határáig. És mikor ezeket mondotta, az ő láttukra felemelték, és felhő fogá el őt szemek elöl.”**

Kikiáltó Csaba: **A menny kapui újra bezárultak!**

Bibliaolvasó: **“És mikor a pünkösöd napja eljött, mindnyájan a tanítványok egy akarattal együtt valának. És lón nagy hirtelenséggel az égből mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése, és eltelé az egész házat, ahol ülnek vala. És megjelentek előttük kettős tüzes nyelvek és üle mindenikre azok közül. És megtelének mindnyájan Szent Lélekkel, és kezdének szólni más nyelveken, amint a Lélek adta nekik szólniok.”**

Mindenki együtt énekelve:

**Mi van ma, mi van ma?
Piros pünkösdi napja,
Holnap lesz, holnap
lesz, a második napja.
Jó legény, jól megfogd
lovadnak kantárját,
hogya el ne tiporja
a pünkösdi rózsát.**

Pünkösdlő

Fiú: **Mit ettél ma?** Lány: **Sós kenyeret.** Fiú: **Mit ittál?** Lány: **Hideg vizet.** Fiú: **Hol állsz?** Lány: **Levélen.** Fiú: **Nézz az égre!** Lány: **Nem nézek.** Fiú: **Lépj a földre!** Lány: **Nem lépek.** Fiú: **Kiálltad a próbát, te vagy a pünkösdi királyné.** Másik lány: **És ki lesz a pünkösdi király? Két fiú a körön kívül körbefut, és a gyorsabb megérkezik a pünkösdi királyné elé.** Minden lány: **Két kis kakas összeveszett, A verembe beleesett, Szil-szál szalmaszál, te vagy a király !!!!**

Kikiáltó Csaba: **Csend legyen már, elég a játékból! Menjen mindenki a helyére!**

Ötödik szín
Az utolsó idők

Kikiáltó Réka: **Az Öregisten lép !**

világos Király B1 - C1

Égi Király: *Az Öregisten és a világos Vezér magához húzza a világos Futót,*

Égi Futó: világos Futó D4 - C3 és így helyhez jut a világos Huszár.

Égi Huszár: világos Huszár E5 - C4

Kikiáltó Réka: **Hát, most éppen itt vagyunk Csengersimán a világ közepén az Úr 2009. esztendejében, télutó havának 20. napján. – leszúrja a regős a botját – Itt vagyunk ebben a tornateremben mindannyian: felnőttek és gyermekek, jók és rosszak, hívők és hit nélküliek, boldogok és boldogtalanok, hűségesek és hűtlenek, erősek és gyengék, bátrak és bátortalanok, jobbra és balra húzóók, mind. Itt vagyunk, és nem tudjuk, mi lesz velünk. Ki jön ránk megint fegyverrel, hazugsággal és ígérettel, hogy elvegye maradék kincsünket, földünket, gyermekeinket és az életünket? Van-e, aki velünk marad, hogy segítsen és támogasson, hogy igazán szeressen bennünket?**

Égi Huszár : **Ahol ketten vagy hárman együtt vagytok az én nevemben, ott én is veletek vagyok a világ végezetéig.**

Kikiáltó Csaba: **Nincs időnk, az idő megy tovább! Lássuk meg, mit hoz jövő!**

Az utolsó ítélet

Az Öregisten lép! Az élet nem állhat meg!

világos Király C1 - B1

Kikiáltó Réka: **Hová megyünk még, jó huszárunk?**

Égi Huszár: *Elindul, nyomában Réka és Csaba. Átlép az eddig Ósrobbanás, most Utolsó ítélet nevű táblára(B2). Az utolsó ítélet következik! világos Huszár C4 - B2*

Bibliaolvasó: *ijesztően* „**És látám, mikor a Bárány a pecsétekből egyet felnyitott, s ez hallatszott: Jöjj és lásd! s ez a felhívás ismétlődött végtelen ideig: Jöjj és lásd!**“

Minden bábu az égi Huszár köré ül. Réműletükben körben kifelé védekeznek a talpukkal. Dübörgő lödöbögés, s megjelenik mellettük egy

*Veres ló: Lovasa egy karddal fenyegetően hadonászik előttük: **Itt a kezemben a kard! Én szítom a háborúságot a földön!** Odavágtat a másik oldalról, fújtatva egy*

*Fekete ló: Lovásának a kezében egy nagy digitális mérleg kijelzővel, rajta egy szám: 666 **Én, én, én mérem meg gondolataitokat, szavaitokat, tetteiteket és mulasztásaitokat, amiket csak itt a földön elkövettetek.***

*Sárga ló: befut, lassan tagolva mondja, nagyon hangosan: **A nevem: halál!***

Égi király: Az Öregisten egy tegezt dob oda a Kikiáltónak, aki kifeszíti a tegezből kivett íjat. Minden bábu feláll.

Bibliaolvasó: **„Adaték néki korona, hogy győzzön!”**

A lovakat a bábuk kikergetik a teremből, eredeti szerepükben visszatérnek, velük együtt minden bábu és szereplő a tábla szélére telepszik, kivéve: az ég Huszára, kézen fogva Rékával és Csabával, és az Öregisten állva marad.

Kikiáltó Réka : **Kiterjesztett kezekkel kiabál: Égi huszár, Jézus Krisztusom! Az Utolsó Ítélet után hová viszel még? Hiszen már a mennyrezenet, csak azon kívül!!! A Napút küldött és a Napút fogadna be, de nem ugorhatunk oda, mert nem jön ki a lépés, túl közel van!**

Égi Huszár: világos Huszár B2 - D1, s amikor a huszár megérkezik a kazettára, minden szereplő köréjük gyűlik.

Kikiáltó Réka: **Megérkeztünk!**

Bibliaolvasó: **„A te szemeid e házra nézzenek éjjel és nappal ez helyre mondom mely felől azt mondtad Ott léssen az én nevem és meghallgassad az imádságot mellyel imádkoznak a te szolgálád e helyen. És hallgasd meg a te népednek könyörgését a kik imádkozándnak ez helyen te mondom hallgasd meg a te lakóhelyedről a mennyekből.”**

A két Kikiáltó: megfogja a Huszár kezét Krisztus az utolsó ítélet után sem hagy el bennünket.

mindenki énekel 278. ének 10. vers : Dicséret, dicsőség tisztesség és hálaadás, A szentek Urának légyen örök magasztalás. Kiben soha nincs megváltozás, Vagy ígértől elhanyaglás, Tőle fejünkre szálljon áldás!

Ajánlott és felhasznált irodalom:

- Antti Aarne & Smith Thompson: **The Types of the Folktale.** 1928
- A Székely Nemzeti Múzeum értesítője. Szerk. Nagy Géza. - Sepsí-Szent-György : Székely Nemzeti Múzeum 1890-1902
- Artner Edgár: **Ókeresztény egyház- és dogmatörténet.** Budapest, 1946
- Baktay Ervin: **A csillagfejtés könyve.** Budapest, 1989
- Balassa M. Iván **A Homoródszentpéteri karzat a 1520-as évekből.** Acta Siculica 2009. 573–584
- Balassa M. Iván: **Mit csinált Benczúr Gyula lánya a kövendi templomban?** Unitárius Közlöny. Kolozsvár, 2017. március
- Balassa M. Iván: **Felső-Tiszavidéki templomfestők. IX. Országos Népi Építészeti Tanácskozás.** Békés, 1994
- Balog Sándor: **Az abonyi református templom festett kazettái.** Művészet 1974/9. sz. 14-15.
- Belting, Hans: **Kép és kultusz.** Balassi Kiadó 2000
- Bencze Lóránt: **A "hiv magyarázat eredete".** Magyar Nyelvőr 1986. 110. 170-174.
- Berezky Zoltán – Cseuz Anett: **Simai sakkoló** Püski, 2008
- Berezky Zoltán: **Ósképekönyv.** Budapest, 2014
- Berezky Zoltán: **Tóki színező.** Tók, 2015
Berezky Zoltán: **Abonyi színező.** Kézirat 2017
- Bogár János: **Az egyházi évkör kialakulása és hatása az igehirdetésre. Különös tekintettel a református egyház istentiszteletére.** Liturgiai tanulmány. Theológiai tanulmányok 21. sz. Debrecen, 1932
- Boll, Franz – Bezold, Carl: **Csillaghit és csillagfejtés.** Budapest, 1987
- Borbola János: **Kikelet.** Budapest, 2005
- Boros Judit: **Famennyezetek és rokon emlékek Erdélyben a XVI–XVIII. században.** Művészettörténeti Értesítő XXXI. 1982. 120–134.
- Czakó Gábor - Juhász Zoltán: **Beljebb a magyar észjárásba.** Budapest, 2010
- Csernák Béla: **A szilágylompéрти templom kazettás mennyezete.** Református Szemle LXXVII. 1984/5-6.sz. 448-451.
- Dávid Katalin: **A teremtett világ misztériuma.** Bibliái jelképek kézikönyve. Budapest, 2002
- Dávid László: **A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei.** Bukarest, 1981
- Diószegi Vilmos: **Az ősi magyar hitvilág.** Budapest, 1971
- Diószegi Vilmos: **A pogány magyarok hitvilága.** Budapest, 1978
- Entz Géza: **Három régi ajtószárny** az Erdélyi Nemzeti Múzeum Történeti Tárában. Közlemények az Erdélyi Nemzeti Múzeum Történeti, Művészeti és Néprajzi Tárából, 1944. 111–119.
- Erdélyi Zsuzsanna szerk.: **Boldogasszony ága.** Tanulmányok a népi vallásosság köréből. Budapest, 1991
- Erdélyi Zsuzsanna: **Hegyet hágék, lőtót lépék.** Budapest, 1976, és Pozsony, 1999
- Felföldi László: **A strukturális szemlélet a magyar néptáncutatásban.** Ethnographia 2008/1, 22.
- Forrai Sándor: **Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig.** Lakitelek, 1994
- Forrai Sándor: **Küskarácsontól sülvester estig.** Múzsák Közművelődési Kiadó
- Gazda Klára: **Keresztény jelképek a népi díszítőművészetben?** www.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2010/ro/kriza_tarsasag_evkonyv_08/pages/007_Gazda_Klara.htm
- Göböl Gáspár: **Újj vélekedés az ó és új testamentomi prófétáknál gyakran előforduló nap, hold, és tsillagok meg-setétedésekről.** Pesten, 1796
- Gyügye református temploma. The presbyterian church of Gyügye.** A templom műemléki helyreállítása - monográfia. Restoration of the Church of Gyügye - Monography. Méry Ratio, 2007
- Harangozó Imre: **"Krisztusz háze arangyosz..."** Arhaikus imák, ráolvasások, kántálók a gyimesi és moldvai magyarok hagyományából. Újkígyós, 1998
- Hegedűs Zoltán: **Nyúl vadászát** – szimbólumok nyomán. Ars Natura 2012-13
- Hoppál Mihály szerk.: **Folklór Archívum** 14. Budapest, 1982
- Hoppál Mihály: **Nő - Hegy - Fa.** Mítosz, jel és szöveg. Zöldövezet, 1993
- Horváth Sándor: **"Mi nyikorog az égen? A magyarországi horvátok archaikus népi imádságainak képei.** Ethnographia 2013/2, 1-155.
- Huszka József, a rajzoló gyűjtő.** Kiállítás a Néprajzi Múzeumban 2005. május 14 - 2006. március 5. Néprajzi Múzeum, Budapest, 2006

- Huszka József: **A székely ház.** Kráter Műhely Egyesület, 2005
- Huszka József: **Honfoglaló őseink ornamentikája.** Budapest, 1910
- Huszka József: **Magyar díszítő stíl.** Hermit Könyvkiadó Budapest, 2017
- Huszka József: **Magyar díszítési motívumok a Székelyföldön.** Sepsiszentgyörgy, 1883
- Huszka József: **Magyar ornamentika.** Hermit Könyvkiadó Budapest, 2017
- Huszka József, Hampel József: **Régi magyar ornamentika.** Hermit Könyvkiadó Budapest, 2017
- Huszka József: **Az Istenfa.** Hermit Könyvkiadó Budapest, 2017
- Ipolyi Arnold: **Magyar Mytologia.** Pest, 1854
- Jankovics Marcell: **A Fa mitológiája.** Debrecen, 1991
- Jankovics Marcell: **Jelkép-kalendárium.** Budapest, 1988
- Jankovics Marcell: **A Nap könyve.** Debrecen, 1996
- Jankovics Marcell: **A Szarvas könyve.** Csokonai Kiadó, 2004
- Jung, Carl Gusztáv: **Az ember és szimbolumai.** Göncöl Kiadó, é.n.
- Kelemen Lajos: **A gogánváraljai mennyezetfestmény készítettője és kora.** Erdélyi Irodalmi Szemle Kolozsvár, 1928
- Kelemen Lajos: **Erdélyi magyar mennyezetfestményeink a XVII. század végéig.** Művészeti Szalon III. 1928/6-7. sz. 7-8.
- Kelemen Lajos: **Erdélyi magyar templomi karzat- és mennyezetfestmények a XVII. századból.** Minerva Rt. Kolozsvár, 1945.
- Kelemen Lajos: **Művészettörténeti tanulmányok.** Bukarest 1977
- Kocsi Márta - Csomor Lajos: **Festett bútorok a Székelyföldön.** Budapest, 1982
- Kozma Mihály: **Pléhkrisztus.** Főnix könyvek 22.
- Kunkovács László: **Ősépítmények.** Budapest, 2000
- Lángi József – Mihály Ferenc: **Erdélyi falképek és festett faberendezések.** Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központ, Budapest
- Lükő Gábor: **Az Ige, a Magyar Ige.** Zöldövezet, 1993
- Makoldi Sándor: **Gondolatok a magyar ácsolt szekrényeken látható jelek értelmezéséről.** Művészet és világkép sorozat, KLTE Közművelődési Titkársága. Debrecen, 1989
- Malonyay Dezső: **A magyar nép művészete.** Budapest, 1925
- Mándoki László: **Újonnan felfedezett festett református templomok Baranyában.** A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 1975-76. Pécs, 1977
- Marcu Istrate, Daniela: **A gyulafehérvári római katolikus székesegyház és püspöki palota régészeti kutatása.** Budapest, 2008
- Marosi Ernő: **A reformáció a művészettörténetben.** /Pius Efficit Ardor/ A művészet értékelése Kálvin művében a református kultúrában. Budapest, 2009
- Marosi Ernő: **Magyar falusi templomok.** Budapest, 1975
- Máthé Csaba: **Homoródszentpéter monográfiája.** Státus Könyvkiadó Csíkszereda, 2007
- Mátéffy Csaba: **Az Árpád-ház szerepe a csodaszarvas-történetek európai elterjedésében.** Ethnographia 2013/1. 1-40.
- Mircea Eliade: **Az örök visszatérés mítosza.** Budapest, 1998
- Molnár V. József: **Világ - Virág.** Budapest é.n.
Molnár V. József: **Hétboldogasszony.** Debrecen, 2001
- Molnár V. József: **Kalendárium.** Budapest, 1999
- Molnár V. József: **Kerek istenfája.** Az esztendő körének szokásrendszere. Budapest, 2018
- Móser Zoltán: **Festett famennyezetek Krasznán.** Honismeret 1980/3. sz. 37-40.
- Németh József: **A szentgyörgyvölgyi református templom festett famennyezete és berendezése.** Műemlékvédelem 1976/2. sz. 98-100.
- Németh Zsolt: **A Kárpát-medence legkülönlegesebb Árpád-kori templomai I.** Szombathely, 2013
- Németh Zsolt: **A Kárpát-medence legkülönlegesebb Árpád-kori templomai II.** Szombathely, 2017
- Orbán Balázs: **A Székelyföld leírása I-II.** Pest, 1868
- Obrusánszky Borbála: **Keleti kereszténység.** Budapest, 2012
- Pais Dezső: **A magyar ősvallás nyelvi emlékeiből.** Budapest, 1975

- Palmer, Martin: **A Jézus-szútrák**. Budapest, 2001
- Pap Gábor: **Az ég mennyezeti. Festett kazettás mennyezetekről**. Debrecen, 2012
- Pap Gábor: **Az "Attila-kincs" vallomása** Budapest, 2010
- Pap Gábor: **Mag hó alatt**. Püski, 2003
- Pap Gábor: **Nefelejts**. Örökség, 2000
- Pap Gábor: **Üdvtörténet - Magyarul**. Művelődéstörténeti vázlat. Két Hollós Kiadó, 2015
- Pócs Éva: **"Keleti hagyomány-nyugati kultúra"** Vargyas Lajos munkásságában. Ethnographia 2010/1. 47-58.
- Pomozsi István: **Festett famennyezetek és berendezések restaurálásának elvi és gyakorlati kérdései**. Műemlékvédelem 1983/4. sz. 279-293.
- Radocsay Dénes: **Falképek a középkori Magyarországon**. Budapest, 1977
- Radocsay Dénes: **A gogánváraljai (Gogánvarolea) festett mennyezet lengyel rokonsága**. MTA. II. Oszt. Közl. 1951. 61-65.
- Rumi Tamás: **Napjelképek rendszere, Naprendszer jelképek**. Napút Kiadó 2011
- Sas Péter: **"Ennek az első kötetnek az anyagát Erdélyben a kalotaszegi falvakban gyűjtöttük"**. A Malonyay-vállalkozás ismeretlen részlete. Ethnographia 2015/1. 299 -305.
- Sápy Szilvia: **Lorántffy Zsuzsanna úrasztali terítőjének csillagszimbólumai**. Valóság 2018.8. 46.
- Sebestyén József, K.: **A gelencei mennyezet- és karzatfestmények**. Kolozsvár, 1957
- Sümei György: **Festett asztalosmunkák a Duna-Tisza közén. A szabadszállási református templom famennyezetének töredéke**. Ars Hungarica 1992/1. sz. 43-52.
- Szabó Antónia: **Megy a gyűrű vándorútra**. Napút Kiadó 2014
- Szabó T. Attila: **Tombor Ilona könyvének recenziója és kiegészítése**. Ethnographia 1969/3. 467-474.
- Szabó T. Attila: **A magyar festett mennyezetek és épületbelsőik**. In: Uő: Nép és nyelv. Válogatott tanulmányok, cikkek. IV. Bukarest, 1980. 484-501.
- Szatmári Klára - Nagy Gergely: **Magyarlóna református temploma és temetője**. Veszprém - Budapest, 2012
- SZINIA **A magyar ház mágikus titka**. (Magyar térrendezés) Budapest, 2008
- Szöcsné Gazda Enikő – Mihály Ferenc: **A barátságos református templom kazettás mennyezete**. Acta Ciculica 2012-2013. 625-644.
- Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára sorozat: **Drávaiványi; Kórós; Ormánság; Festett mennyezetű református templomok; Szenna**. Szabadtéri néprajzi gyűjtemény TKM Egyesület, Budapest
- Takács Béla: **Református templomaink úrasztali terítői**. Budapest, 1983
- Takács Béla: **"Uram hajlékodat, szeretem házadat ..."** Református művészet Magyarországon. Officia Nova, Budapest
- Takács Béla: **Bibliai jelképek a magyar református egyházművészetben**. Budapest, 1986
- Tánczos Vilmos: **Gyöngyökkel gyökereztél**. Archaikus imák. Csíkszereda, 1995
- Tánczos Vilmos: **Keletnek megnyílt kapuja**. Archaikus imák. Csíkszereda, 2000
- Tánczos Vilmos: **Nyiss kaput, angyal**. Archaikus imák. Csíkszereda, 2000
- Tánczos Vilmos: **Eleven ostya, szép virág**. A moldvai csángó népi imák képei. Csíkszereda, 2000
- Tarbay Ede: **Az anya és a szűz paradigmája** Bp. 2000
- Tombor Ilona: **Kalotaszegi templomok festett asztalosmunkái**. Bölcsészettudományi Értekezések 5. Budapest, 1947
- Tombor Ilona: **Magyarországi festett famennyezetek és rokonemlékek a XV-XIX. századból**. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1968
- Tomcsányiné Szemere Sarolta: **Kis csokréta "A mennyezet virágai"-ból**. Budapest, 2012
- Toroczkai-Wigand Ede: **Öreg csillagok**. Bp.é.n.
- dr. Tóth Judit: **Szent Korona, a mágikus pecsét. Az apostol feliratok titkos üzenete**. Budapest, 2009
- Varga Tibor: **Boldogasszony kelengyéje**. Debrecen, 1999
- Varga Géza: **A magyarság jelképei**. Budapest, 1999
- Vasas Samu: **Népi jelvilág Kalotaszegen**. Budapest, 1994
- Voit Pál: **A magyar festő-asztalosok munkásságának bibliográfiájához**. Franklin Társulat Budapest, é.n. 111-138.
- Wilhelm Károly: **Festett famennyezetek**. Alakos ábrázolások a XV-XVIII. századi erdélyi templomokban. Bukarest, 1975

Zakariás Erzsébet: **Útmenti keresztek Baróton.** Kolozsvár, 1994. 166–179.

Zentai Tünde: **Adorjás.** Pécs, 2007

Zentai Tünde: **Rétfalu.** Pécs, 2008

Zentai Tünde: **Körös.** Pécs, 2008

Zentai Tünde: **Patapoklosi.** Pécs, 2009

Zentai Tünde: **Kovácskida.** Pécs, 2010

Zentai Tünde: **Drávaiványi.** Pécs, 2010

Zentai Tünde: **Szena.** Pécs, 2011

Zentai Tünde: **Drávaszög és Szlavónia.** Pécs, 2012

Zentai Tünde: **Szigetvidék.** Pécs, 2013

Zentai Tünde: **A Dél-Dunántúl hímes templomai.** Pécs, 2014

Zsigmond Győző: **Égitest és néphagyomány.** Csíkszereda, 1999

